Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
1 C
3

17

26.3.7

2 26
E E
7 41

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

13-16 B 31

Digitized by Google

Extat editio locupletior operum Jo. Doujat qui ei successit. V. Agnot. Canon. lib. 5 cap. 9. pag. 648.

Digitized by Google

Bibliothecæ Seminarii Coll. Rom. Soc. Jesu.

FRANCISCI

FLORENTIS

ANTECESSORIS

AVRELIANENSIS,

TRACTATVS IX.

IN IX. PRIORES TITVLOS LIB. I.
Decretalium Gregorij IX.

Quibus præfixa eſt accurata Diſſertatio, de methodo & auctoritate Gratiani, & reliquorum poſt Gratianum Collectorum Decretalium.

Accedunt in eoſdem Titulos Summaria doctiſſimi Anteceſſoris IOANNIS A COSTA, ex ore dictantis excepta, anno CIↃ. DC. VII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

LVTETIÆ PARISIORVM,

Sumptibus SEBASTIANI CRAMOISY, Typographi Regis ordinarij, viâ Iacobæâ, ſub Ciconiis.

M. DC. XLI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

13-1. C. 3

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO
VIRO DOMINO D.

PETRO
SEGVIERIO
FRANCIÆ
CANCELLARIO,

FRANCISCVS FLORENS
Anteceſſor Aurelianenſis.

D*IGNITAS ſumma, quam cum admiratione, & veneratione Gallia vniuerſæ ſuſtines, ILLVSTRISSIME CANCELLARIE, incredibilis adhæc, & varia ſcientiarum, Iuris præcipuè Ciuilis & Canonici cognitio per-*

Digitized by Google

fecta, recta conſcientiæ tenaci propoſito, & vſu frequentiſſimo firmata & conſummata, me vehementer percellunt, & velut iniectâ manu retrahunt, de Iure Canonico Tractatus aliquot offerre properantem. Parerem ſanè, & abſtinerem omninò, niſi tua ſingularis in literatos homines benignitas erigeret, & timorem excuteret. Addunt animos exempla doctiſſimorum virorum, quos ſæpiſſime excepiſti comiter, & adjuviſti: imprimis verò recreauit & induxit placidus & ſerenus vultus, quo vixdum inchoatum ex pluribus Tractatibus vnum ſuſcepiſti, & reliquorum ſub tuis auſpiciis editionem non ingratam fore perhumanè ſignificaſti. Acceſſit, tum cogitatio Quæſtoriæ dignitatis, amicum Iuriſconſultis nomen; tum materiæ, quæ eſt in manibus, argumentum conueniens. Quæſtoriam námque dignitatem eam nouimus, quam Imperatores & Legum latores appellant Principis vocem, Prudentum honorem, Literarum gloriam, Pontificium Literatorum, Famæ publicæ, Iuris & Legum Theſaurum. *Quorum titulorum, non nudum & ſpecioſum nomen affectas, ſed vim & poteſtatem, rebus manifeſtis & cotidianis experimentis, ad publica commoda directis, ex-*

primere & promouere, viuidâ & capitali virtute ingenij ſatagis. Quod ad materiam pertinet, hoc vno fortè placuero, qui nec alienam, nec inutilem elegi: non incertus tamen monitoribus iſtis parum te indigere. Næ imprudens, & imperitus, hoc ſi animo præcepiſſem. at nunquid in templis cotidie donaria, tabellæ, votiua munera ſuſpenduntur & apponuntur, quibus opus habere Deum Optimum Maximum, quis adeo vecors, aut ſacrilegus, vt exiſtimet? Tractandi præterea ratione, & formâ nouâ, voluptati & vtilitati conſulere ſtudui. Deprehendebam quippe, pleróſque veteres & nouos Canonici Iuris Interpretes, non altiùs Iuris illius origines & fontes elicere, quàm ab vno Gratiano: raro Pontifices ipſos Decretalium conditores aliunde deducere. Id operæ itaque ſedulò impoſui mihi, vt Canonici Iuris principia, progreſſus, cauſas, & momenta, inueſtigarem & perpenderem. his enim, velut arietibus impelluntur & ſubuertuntur recentia pleráque Iura, quæ ſubtili ingenio excogitata primùm, & ſenſim amplificata, antiquæ diſciplinæ honeſtam & liberalem faciem, aſcititiis & exoticis pigmentis deformant & decolorant. Verùm quid pluribus perſpecta tibi commemoro? pateſient

aliis ex totius operis lectione. vix enim quicquam tibi ſcribitur in hoc opere : in quo præter animi dediti & obſequentis teſtificationem, & ſpem & expectationem maioris in his præclaris ſtudiis incrementi, quid tibi meritò placere queat, equidem non video. Illud fortè nonnulli ſeueriores & auſteriores improbauerint; æquiores & clementiores, nec imprudenter, nec inſubtiliter factum probauerint: quod ex magnitudine & ſplendore nominis tui, noſtro qualicúmque conatui, lumen & commendationem conciliare, Cenſorúmque aculeos ſubterfugere tentauerim. Agnoſco lubens. ſed abs te, ILLVSTRISSIME CANCELLARIE, quâ propenſione, quo amore erga Iuriſconſultos afficeris, huius vel audaciæ, vel temeritatis veniam impetraturum me confido. Lutetiæ Pariſiorum, Kal. Februarij, An. Sal. CIↃ. IↃ. CXLI.

Digitized by Google

LECTORI.

PROPOSITI rationem & methodum aperire tibi, BENIGNE LECTOR, in ipſo limine neceſſarium duxi. Anno ſuperiori, per vices, ex inſtituto Scholæ, explicatio mihi Canonici Iuris obtigerat. impellebar hûc illûc, incertus quam partem aggrederer Studioſis vtiliorem. Obverſabantur animo Compendia, Breuiationes, Catholica, ſeu generalia quædam: ſæculi genio obſequendum, quo per Indices, & Epitomas Studioſi nimium quantum ſapere geſtiunt. Quin etiam operi me accinxeram. deſultim progreſſi, vbertas & difficultas materiæ cohibuit impetum, & ſtatim remorata eſt: huiuſmodi nempè ſcriptorum plurima volitare & circumferri, quæ Decretis etiam publicis aliquando prohibita fuerint. Solidius aliquid ad informandos & imbuendos Studioſorum animos deſiderari, viam ſedulò muniendam, per quam deducti faciliùs ad enucleandas Quæſtiones difficiles, quæ cotidie veniunt in vſum præpararentur. Quare, pleniores potiùs Tractatus in exemplum conſcribendos mihi perſuaſi: nec parcè, doctrinæ caput & fontes tantum; ſed etiam ex fontibus plures riuulos deductos conſectandos. Quid eſt enim aliud Tractatus, quàm multarum quæſtionum, quæ communi genere continentur & latent, latiùs diffuſa, & ſubtiliùs explicata comprehenſio & expoſitio, διεξοδικὸς λόγος. Verùm, ne rudem & imparatam Iuuentutem ab initio deterrerem, Præfatione amplâ viam monſtraui, & aditus alioqui difficiles patefeci. In eâ quippe, tam de Methodo

Digitized by Google

& auctoritate Gratiani, quàm de reliquis poſt Gratianum Decretalium Collectionibus antiquis & nouis, pleniſſimè diſputauimus, quæ ſingularum origo, quis ordo, quæ auctoritas. Quod enim ad Ius Canonicum antiquiſſimum pertinet, aliquot ab hinc annis, libro ſingulari comprehendimus: in præſenti, quæ ſpectant ad Ius Canonicum nouum, dumtaxat perſequimur.

Poſt Prętationem, Tractatus nouem exhibemus, in nouem primos titulos Decretalium. Si primum excipias, in quo intima Theologiæ, *de Summâ Trinitate, & Fide Catholicâ* panduntur arcana, quibus me immiſcere ſacris Theologiæ myſteriis non imbutum, nec valui, nec debui; in reliquis octo, tentaui pręſtare quod ſum pollicitus, & ipſum Tractatus nomen, & titulus requirit: quamuis pro materiæ modo, aut quæſtionum difficultate, multitudine, vel varietate, aliquando prolixior, aliquando breuior fuerim. Pręcipuam operam in iure veteri Canonico poſui, & Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ veteri: quia cum verâ & ſinceriori diſciplinâ conuenit, ex quâ bene multa in mores noſtros, & Iura, deriuata paſſim, tranſlata, longâque Conſuetudine & Vſu comprobata & confirmata deprehendimus; ſępiuſculè licèt, cum nouiſſimo Decretalium iure pugnare conſueuerint.

Non ideò minus ſedulo laborauimus in inueſtigandâ & eruendâ verâ hiſtoriâ noui Iuris, variis ex Scriptoribus, coætaneis præſertim, & in ſecernendis veris cauſis & occaſionibus, à fucatis & coloratis. Quod vt accuratiùs perficerem, difficiliorum, & maioris momenti Conſtitutionum interpretationem, exprofeſſo ſuſcepi. Profuit etiam non ſemel Gloſſam & vetuſtiores Interpretes in conſilium adhibere, quos faſtidiosè nimiùm delicatuli quidam dedignantur.

Præterea, ingenuè profiteor, in vniuerſo opere me frequenter adiutum monitionibus, ſtudio, & beneuolentia virorum, celebritate nominis, eruditione variâ, & vtriuſque Iuris ſcientiâ inſtructiſſimorum, quos honorificè ſemper appellaui. numero plures fuiſſe qui opem ferrent vehementer

menter exoptaſſem. Clariſſimum virum Ioannem à Coſtâ, Toloſanum Anteceſſorem celeberrimum, & de me optimè meritum, cuius recitationibus, per ſex annos aſſiduus interfui, hoc loco deſignari & laudari, rara magni viri & exquiſita vtriuſque iuris ſcientia, memoris adhæc diſcipuli officium flagitauit: cuius ne quid meritis deterere, vel inuerecundè ſcripta per quæ profeci ſupprimere cauilletur aliquis, bonâ fide publici iuris primùm facimus illius Recitationes in eoſdem nouem titulos, quantâ diligentiâ & ſinceritate licuit ab aliis exſcribere. neque enim ex ore dictantis excepimus. Paterni nominis, rerum, ſcriptorum, famæ hæredes filios ſpei optimæ inſuper rogamus, ne reconditi theſauri vſurâ & fruitione, eruditos viros priuari tamdiu patiantur; aut æquo animo ferant, quas habemus plurimas Recitationes, in publicum vſum, qualeſcúmque nanciſci potuimus, propediem promulgari.

Habes Conſilij noſtri ſummam, BENIGNE LECTOR: his fruere, dum alia & in Iure Ciuili, ex quo pleráque mutuamus, & in Iure Canonico meditamur. Si quid minus arriſerit, ſi quid parum cauerim, vel lapſus humanitus fuerim; nec enim dubito: mutabo factum, & lubentiſſimè monitoribus obtemperabo. Hoc ampliùs: egomet, ſi Deus ſinat, vinea cædam mea, priuatóque ſtudio, ex ſecundis cogitationibus, non contemnendi ſupplementi aliquando acceſſuri, ſecunda editio Tractatus *de Vſu & Auctoritate Pallij*, non dubiam faciet fidem.

Poſtremò, ſi quam vel delectationem, vel vtilitatem perceperis, ex his conatibus, gratiam mecum habe, ſingularis eruditionis & modeſtiæ amico Ludouico Nublé: qui me, non tantùm admonuit in progreſſu operis ſæpiùs; ſed etiam totius editionis faſtidium, nauſeam, varias operarum morás, ſtuporem & imperitiam generosè concoxit.

Nondum finis. alius ex alio labor, quid facerem? Obtrectatores & maleuoli, qui reſides in ocio, nec electi, nec ſortitô iudices dati, ſplendida de ſcriptis alienis iu-

ē

Digitized by Google

dicia faciunt, fortè conquerentur ſe prçteritos. Exoratos nihilominus velim, ſupercilium & ſeueritatem frontis exhilarent, his lepiſſimi Phædri verſiculis,

Alueos accipite, & ceris opus infundite,
Vt ex ſapore mellis, & formâ faui, &c.

Quot in Iure Ciuili loci, & nodi vindice digni, poſt omnium interpretationes ſuperſunt? Interpretum præſtantiorum libros, ſummi potiſſimum Cujacij, lumine non egere & doctore ſi quis diſſimulet, aberrare turpiter, doctiſſimorum Anteceſſorum ſcripta nupera facient manifeſtum. In Iure Canonico, omnia ferè horrent, & ſquallent ſitu, inculta, incompta, inornata. In vtróque iure materiæ abundat copia. in illo ſe ludo exerceant. ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσι. Omnem in ſcriptione laborem verſari conſtat apud veteres & nouos magiſtros. Vnum allegabo inſtar omnium, teſtem omni exceptione maiorem, quo vix vllus maiore ſolertiâ, fide, iudicio, & nitore, Literas humaniores, Philoſophiam, & Ius Ciuile publicè docuit, & eruditiſſimis ſcriptis illuſtrauit. Teſtimonium iuuabit audire. *In docendo quidem, & laboris minus eſt, & voluptatis multum, & exiſtimationis, ſi quid peccas, leue periculum: & ingenij certa ac iucunda laus, ſi quid acutius paulò cogitaſti. nam neque ſollicitam auditor beneuolus Doctoris requirit diligentiam, & ſponte fauet, & ignoſcit facilè, & laudat perlubenter. ad minus tamen multos vtilitas peruenit, quàm ſi aut ſcribas ipſe, aut ab aliis ſcripta facias meliora. Contrà in ſcribendo experior omnia: vbi & labor ingens, vbi voluptas nulla, aut ſi quavero eſt, ad neminem ea minùs, quàm ad te pertinet, vbi aut pro gloriâ dedecus, aut frigida, aut ſera à poſteritate expectanda laus: vbi non cum æquis, &*

audiendi auidis auribus; ſed cum iniquo, & faſtidiente omnia lectore negotium: vnde ob benedicta multa, fruſtrà errati vnius veniam depreceris, etſi laboris tui fructus in omnes redundet.

Digitized by Google

SVMMA PRIVILEGII.

LVDOVICI XIII. Galliæ & Nauarræ Regis Chriſtianiſſimi auctoritate ſancitum eſt & patentibus eius Literis cautum, ne quis in regno ipſius aliiſve locis ſuæ Maieſtatis ditioni ſubiectis intra decem proximos annos à die impreſſionis primæ inchoandos & numerandos excudat, vendat, excudendum, vendendúmque quouis modo & ratione curet librum qui inſcribitur FRANCISCI FLORENTIS *Anteceſſoris Aurelianenſis Tractatus IX. in IX. priores Titulos lib. I. Decretalium Gregorij IX. quibus accedunt in eoſdem Titulos Summaria doctiſſimi Anteceſſoris* IOANNIS A COSTA *ex ore dictantis excepta, anno* CIↃ. DC. VII. præter SEBASTIANVM CRAMOISY, Typographum Regium ordinarium, atque Bibliopolam Iuratum Ciuémque Pariſienſem, aut illos quibus ipſemet conceſſerit: prohibitum inſuper eadem auctoritate Regia omnibus eius ſubditis eundem Librum extra ſui regni limites imprimendum curare, vel quempiam vbicumque fuerit ad id agendum impellere ac inſtigare, ſine conſenſu dicti SEBASTIANI CRAMOISY, ſub pœna confiſcationis Librorum aliiſve pœnis originali diplomate contra delinquentes expreſſis. Datum Lutetiæ, die . Februarij 1641.

Sic ſignatum, De Mandato Regis,

CEBRET.

SYNOPSIS

TOTIVS OPERIS.

PRÆFATIONIS.

INSTITVTVM auctoris, pagina 2
Præfationis argumentum, & ordo, p. 2, 3
Duæ ſummæ Iuris Canonici diuiſiones, vel ratione materiæ, vel ratione formæ, p. 3
PRIMA *ratione materiæ explicatur, & eâ duæ Regulæ deducuntur,* p. 3, 4
SECVNDA *ratione formæ,* p. 4, 5, 6
Iuris ſcripti Canonici fontes indicantur, p. 5
Non ſcripti fontes, p. 6
DE GRATIANI *Collectione pleniſſimè diſſeritur,* p. 6, 7, 8, 9, 10, & *ſeq.*
Quo tempore edita, p. 6
Non fuit publicè comprobata, p. 7, 20, & 21
Iudicium de eâ, p. 7, 8
Editio Corporis Iuris Canonici ab Antonio Contio elaborata, corrupta poſteà, & mutilata ab Antuerpienſibus librarijs, p. 8, 9
Quare Gratianus Collectionem ſuam inſcripſit, Concordiam diſcordantium canonum? p. 9

Synopſis.

Inquiritur in Methodum Gratiani, p.9,10,& ſeq.
Duplex diuiſio Gratiani; vel ratione materiæ; vel ratione formæ, & ſeq.
Prima, ratione formæ, p.9
Secunda, ratione materiæ fuſius explicatur, ex ipſius Gratiani locis varijs in vnum collectis, & ex veteri Interprete, p.9, 10, & ſeq.
ARGVMENTVM *primæ partis, in C. Diſtinctiones,* p.10
ARGVMENTVM *ſecundæ partis, in XXXVI. Cauſas,* p.11,12, 13, & ſeq.
A Cauſa vij. vſque ad xj. interrumpit ordinem Gratianus. p.12
Iterum interrumpit, à Cauſa xvi. vſque ad xxi. p.14
Aberrat Gratianus, p.15
Initio Cauſæ xxvij. tractare incipit de Sacramentis: & primò, de Matrimonio, cui x. Cauſas aſſignat, propter materiæ vbertatem, p.16
Quis fuerit Ioannes Teutonicus, primus Decreti Gloſſator? p.16,17
Aberrat Gratianus, p.17,18
TERTIÆ *& vltimæ partis, de Conſecratione, Argumentum,* p.19
Gratianus, in citationibus, ordinem materiæ ſequitur: itemque vetuſtiſsimi Interpretes, & primæ Collectionis Compilator, p. 19,20
Veterum, & recentium Iuris Canonici aliquot celebriorum Interpretum, de Collectione Gratiani iudicium, p.20,21,22

DECRETALES *Gregorij ix. quæ ſolent in ſcholis prælegi, ex quot, & quibus Collectionibus, & ex quorum Pontificum Conſtitutionibus conſtant?* p.23,24,25,& ſeq.
PRIMÆ *Collectionis Decretalium auctor; Ordo; & cur Extrauagantes inſcripta?* p.23,24
Secundæ Collectionis auctores, p. 28
Tertia Collectio, p. 26
Prima, auctoritate publicâ, id eſt, Innocentij III, confirmata, p.26
Decretales Gregorij ix. non carent næuis, p.26

Digitized by Google

Synopſis.

De quartâ Collectione, p. 27
De quintâ, quæ eſt Honorij, adhuc non editâ, p. 27, 28
Pleniùs de Collectione Decretalium Gregorij IX. p. 28, 29
Cur reſecatis ſæpe multis verbis ex antiquis Decretalibus, ſingulorum tamen Capitum prima verba, licèt abſque ſenſu, retinuerit Raimundus à Pennâ forti? p. 29
Quæ vtilitas ex antiquis Collectionibus percipitur? p. 29, 30
Singularia ſunt, quæ ex quintâ Collectione Honorij MS; adſcripſit Contius, p. 20
De Sexto, qui vulgò appellatur, p. 29, 31
De Clementinarum Editione, & Promulgatione, p. 31, 32
De Extrauagãtibus Conſtitutionibus Ioannis xxij. & de Extrauagantibus communibus: eas publica auctoritate non fuiſſe editas. quæ fides eis habenda ſit, & reliquis vagantibus extra Collectiones approbatas? p. 33, 34
Obſeruatio, tam circa Sextum, quàm reliquas omnes Decretalium Collectiones, p. 33, 34
De Ordine, & methodo Decretalium Gregorij IX. p. 35, 36

TRACTATVS I.

De Summa Trinitate, & Fide Catholicâ.

ORDINIS *ratio. Abbatis Ioachimi libellus, de Vnitate, ſeu eſſentiâ Trinitatis damnatur: author non damnatur, & cur? plura de Ioachimo Abbate,* p. 38, 39
Contra, Almarici doctrina, & memoria ſimul dãnatur, p. 39, 40
Strictim de pœnis Hæreticorũ, etiam poſt mortẽ, p. 40, 41, 42, 43
De viuicomburio Bogomylorum: Bogomyli nomen, non proprium alicuius, ſed totius ſectæ commune: quare ita dicti? p. 42, 43
Balſamonis interpres notatur, p. 42, 43
Catholica, *quid ſignificet,* p. 44

TRACTATVS II.
De Conſtitutionibus.

CONSTITVTIONVM *nomen latiſſimè accipitur in hoc tit.* p. 45, 46
Cōſtitutionū diuiſio, in generales, vel particulares, p. 46
Quænam generales, quæ particulares? 46, 47
Conſtitutiones à laicis factæ, vtrùm teneant Eccleſias, vel Eccleſiaſticos? p. 47
Ea in re, diſtinctio notanda, inter Regum, & ſummorum Principum Conſtitutiones, & inter Statuta Ciuitatum, & Municipiorum in Gallia præcipuè, p. 47, 48, 58
Lex noua gratiæ, quatenus abrogauit legem veterem? p. 48, 49
Canones Conciliorum particularium, ab vniuerſa Eccleſia aliquando recipi, & in vſu haberi, p. 49
Concilium Meldenſe, aduerſus Nouatores Monachos quoſdam, p. 50
Pleræque Decretales huius tit. ad Statuta *Ciuitatum, Capitulorum, & Academiarum pertinent,* p. 50, 51
Qua auctoritate, vniuerſitates, id eſt, Municipia, Cōmuniæ, Academiæ, & reliqua Collegia conſtituantur, & quæ ſoleat eis concedi poteſtas? p. 50, 51, 52
Ius Cōmuniæ, vel Corporis, & Collegij, à ſolo Rege conceditur, & inter Regalia numeratur, vel ſaltem Regis Confirmatio neceſſaria eſt, p. 51, 52, 53
Commune *Diuionis confirmatio,* p. 53
Commune, in libris Iuris quid ſignificet? p. 54
Quo Iure Academiæ inſtitutæ? Pariſienſis Primogenita: Secunda Toloſana: Tertia Aurelianenſis, p. 55
Differentia inter Confirmationem in formâ communi, & ex certa ſcientia, p. 56
Quid in condendis & confirmandis Statutis, *de augendo, vel minuendo Canonicorum numero, deſideretur?* p. 57
Geſta Innocentij III. emendantur, p. 57

Digitized by Google

Synopſis.

De Officio Senatorum vrbis Romæ ſub Pontificibus, p. 57, 58
Acta Alexandri III. p. 58
Conſtitutiones generales, non aliter reuocare Statuta *ſpecialia, vel priuilegia ſpecialium locorum, vel perſonarum, niſi expreſſè, in generali Conſtitutione caueatur,* p. 59
Capitularia Regum noſtrorum Summi *Pontifices agnouerunt, & eorum auctoritati paruerunt,* p. 59

TRACTATVS III.

De Reſcriptis.

IVRE *Ciuili, & Canonico, Reſcripta à Conſtitutionibus diſtinguuntur,* p. 61
Quot modis Imperat. ius condebāt, quot Pōtifices? p. 61, 62
De Regulis Cancellariæ, Decretis, & Signaturis, p. 62
De Reſcriptis, De Mandatis: aliter in Iure Ciuili, aliter in Canonico plerumque accipi, p. 62, 63
Reſcriptorum definitio accommodata huic titulo, p. 63
Quid propriè Pragmaticæ? p. 63
Ad libellum & petitionem obtinentur Reſcripta. *imò libellus, vel eius ſententia ſubijciebatur, vel inſerebatur Reſcriptis, manente nihilominus integra cognitione, de fide & veritate precum.* p. 64

R*ESCRIPTORVM ſumma diuiſio, vel ad lites, vel ad beneficia: Secunda, vel in forma communi, vel gratioſâ, Regulæ generales quædam & ferè communes vtrique diuiſioni,* p. 64, 65, & *ſequent.*
Explicatur clauſula Reſcriptorum *frequens*, Appellatione remotâ, p. 65, 78, 79
In ſecundo Reſcripto, *primi debere fieri mentionem,* p. 66
Item, ſi preces veritate nitantur. p. 66
Quid exprimendum ſit in impetratione Reſcripti, p. 66, 67
Varia, quæ ad imperationem Reſcriptorum, & ad fraudes im-

petrantium coërcendas pertinent, p.67,68
Quibus cauſæ committuntur à Pontifice, vel eius Legatis, p.68
Reſcripta ad lites, vel beneficia, ſtrictiſſimè accipiuntur: Ratio ſubijcitur, p.68,69.88,89,90
Reſcripta interpretationẽ & ordinẽ, à iure communi recipiunt, p.69
Qnomodo, & quæ Reſcripta, tempore, vel alijs modis extinguantur? p.69,70

De origine, progreſſu, & fine Reſcriptorum ad vacantia beneficia, quæ vulgo Gratiæ Expectatiuæ, & Mandata de Prouidendo ſolent appellari. p.70,71,72,73
De Præuentionibus: eas vix in Gallia admiſſas, & ſtrictiſſimè accipi, p.72
De Mandatis in formâ communi, ſiue formâ pauperum. p.72, & 85
De Monitorijs, Præceptorijs, & Executorijs literis, p.72,78
Reſcriptis addi Iudices, quibus cõmittitur cognitio cauſæ: vnde Reſcripta, ſæpe propter delegationem Iudicis, Commiſſiones appellantur: ſtrictim de iudicibus Delegatis, p.74,75
Cap. 1. De Reſcriptis pleniſſimè explicatur, p.75,76. & ſeq. *De Maioribus tantùm cauſis, ad ſummum Pontificem referri ſolitum primò: poſteà promiſcuè de omnibus; quod non tulerunt Epiſcopi, præſertim in Galliâ,* p.76,77
Literæ Protectionis, in cauſâ appellationis, p.77
Cur facultas appellandi, ſpecialiter à ſummo Pontifice impetrata fuerit? vera ratio indicata primùm à Doctiſſimo Anteceſſore I. A Coſta. p.78. *Attingitur appellationum ordo in Galliâ.*

Cap. 20. & 27. pleniſſimè explicantur, p.80, 81, 82. & ſeq. *Duo illa capp. edita ad ſedendas controuerſias Interpretũ: Iuris Ciuilis fontes, ex quibus manauerunt, indicantur. Tres ex illis Regulæ deducuntur,* p.80, 81, 82
Conciliatio legis 2. cum l.5. C. ſi contra ius, p.81
Differentiæ inter ius Canonicum, & Ciuile, quoties in Reſcriptis occurrit expreſſio falſi, vel reticentia & omiſſio veri. p.81, 82, 83
Emendatur gloſſa, p.83
Pugna Iuris Canonici noui, cum veteri, & cum vſu Galliæ, p.84

Digitized by Google

Literæ iuſtitiæ in formâ Communi, & in formâ Pauperum promiſcuè vſurpantur, ratio explicatur, p.85,86
De titulo patrimonij, p.85,86,87,& ſeq.
Eius omiſſio nocet in literis iuſtitiæ, non in literis gratiæ, p.86
Explicatur pluribus Can. 6. Concilij Calchedon. ex quo non intellecto, abuſus tituli patrimonij fluxit, p.86,87,88
Extranei arceantur à Beneficijs, p.86
Ordinationis antiqua forma, p.87
Excommunicationes, & Interdicta, propter vim circa temporalia illatam Eccleſiaſticis, ægrè tulerunt maiores noſtri: ad Magiſtratus enim ſæculares recurrendum. p.89
Caſus cap. 33. huius tit. falsò tribuitur Panormitano, cùm ſit ineptiſſimus, verus caſus vndè petendus? p.90

TRACTATVS IV.
De Conſuetudine.

CONSVETVDO *Eccleſiaſtica duplex: vel vniuerſalis totius Eccleſiæ? vel particularis,* p.91
Tractatur etiam in hoc tit. de quibuſdam Conſuetudinibus ſæcularibus, Regnorum vel Municipiorum, p.91
Conſuetudinis definitio, p.91
Etiam in rebus fidei Conſuetudo vniuerſalis ſeruanda. Anſelmi Cantuarienſis, & Vvalteranni epiſtolæ ſuper eâ re notandæ, p.92
Effectus Conſuetudinis longæ, p.92
Quo tempore longa Conſuetudo definiatur? p.93
Regulæ quædam generales proponuntur, p.93
Cap. 20. huius tit. pleniùs explicatur, p.93,94. & ſeq.
De ſtatu Eccleſiarum in Daniâ, & Sueciâ, & de Lundenſi Archiepiſcopatu, & Primatu, in Daniâ & Sueciâ, p.94,95,96.97
Quo Iure Dania regatur? p.98
De Archiepiſcopatu Hammaburgenſi, & vnione Bremenſis Epiſcopatus cum eo, p.94,95,& ſeq.
De Anſgario Archiepiſcopo Hammaburgenſi, & Epiſcopo

Digitized by Google

Bremenſi p. 94, 95. & ſeq.
Quis auctor vitæ Anſgarij, p. 96
Donationes, non tantum per veram, ſed etiam per fictitiam traditionem, quam veſtituram, ſiue inueſtituram vocant, perficiebantur; ſicut & alij contractus, quibus vel dominium, vel ius in re conſtituitur, p. 98, 99
Inueſtituræ varia ſymbola: & quomodo a traditione corporali differat? p. 98, 99, 100
Quid ſit Scotatio? p. 98
Cap. 8. hoc tit. illuſtratur; in quo Confirmatur *conſuetudo eligendi Prælatum de Gremio alterius Eccleſiæ,* p. 100
Reprobatur Conſuetudo, quâ presbyteri confirmationem præſumebant conferre, p. 100
Et quâ, tempore Generalis Interdicti, Exempti quidam Diuina officia, pulſatis campanis, altâ voce, & apertis ianuis celebrabant, p. 110
Et quâ Prælatus, inconſulto Superiore, *ad aliam dignitatem, ſua relictâ tranſit,* p. 101
Quomodo nouas dignitates Epiſcopus *poſſit inſtituere?* p. 101
Circa Eccleſiaſticarum dignitatum munia, & honores, variare Conſuetudines: *& quæ in dubio ſequendæ?* p. 101
Capitulum nouas Conſuetudines, & Conſtitutiones facere poſſe, Epiſcopo inconſulto, ſi non lædatur Epiſcopus, & ſi ratione nitantur; præter, non contra ius, p. 102
Longa & diutina conſuetudo, dummodo æquitate & ratione firmata ſit, legem & Canones ſuperat, p. 102, 103, & ſeq.
Maximè in pœnis. Baſilij Canones, & can. vlt. Synodi 6. in Trullo, in eam rem inſignes, emendantur, & illuſtrantur; p. 103, 104, & ſeq.
Conſuetudo, licèt poſtea in ſcripta redacta, origine tamen inſpectâ, retinet antiquum conſuetudinis nomen, & Iuri non ſcripto adnumeratur, p. 104, & 105
Pœnæ legitimæ quare in deſuetudinem abierint, & arbitrio iudicantium relictæ ſint? p. 105

TRACTATVS

Digitized by Google

Synopſis.

TRACTATVS V.
De Poſtulatione.

SERIES *huius tit. cum præced. & ſequentibus. Incipit Tractatio de Perſonis. Modi Vocationis antiquiſſimi duo, Electio, & Poſtulatio: Et quomodo conueniant, vel differant?* p.107,108,& ſeq.
Poſtulationis definitio explicatur, 108, 109
Perſonæ, quæ ad Electionem vocari debent, ad Poſtulationem pariter vocandæ, p.108,109
Regum, & Principum in Electionibus, & Poſtulationibus requiritur aſſenſus. Quod ſi pupilli fuerint, eorum vice fungitur Gubernator Regius, le Regent, p.109
Vide tit. de Electionibus.
Sicut Electionis, ita & Poſtulationis Decretum, ſolemniter confici debet, non per ſimplicem petitionem; in quo Gratianus notatur, p.109
Comparatur Poſtulatio cum Electione, & pleniùs exquiruntur, quæ habent communia, quæ ſingularia? p.109,110,& ſeq.
Cauſæ cognitio in Poſtulatione, in quo vertatur? p.110
Sæpè cum Poſtulatione cõcurrit Tranſlatio. Vtramque ſui Iuris Romani Pontifices fecerunt circa Epiſcopos, p.110, & 111
Poſt oblatam Pontifici Poſtulationem, Ius Electorum ceſſat, p.111
Cap. 1, & 2 quæ ad Galliam pertinent, explicantur pleniſſimè ex hiſtoriæ fide, p.111, 112, 113, 114, & ſeq.
Quis fuerit Petrus de Corbolio Innocentij III. in Academiâ Pariſienſi Magiſter, p.113, 115
Suſpenſi, & excommunicati, nec eligi, nec poſtulari poſſunt, p.113
Nec Poſtulationem, nec Tranſlationem admittere permittitur Legatis, p.113
De vſu Galliæ circa Generalia Interdicta, p.114, 115
Innocentius III. in Vniuerſitate Pariſienſi fatetur ſe inſtitutum,

Digitized by Google

& edoctum, p. 115
Pontifex, Cardinales inuitos non compellit ad admittendam Poſtulationem, vel Electionem, p. 116.
Cap. 3. explicatur. p. 11
De Soffredo, magnæ dignationis Cardinali, tituli ſanctæ Praxedis, p. 116, 117
Poſtulationis confirmatio ad proximum Superiorem pertinet, non omiſſo medio, p. 117

TRACTATVS VI.

De Electione, & Electi Poteſtate.

QVAM pateat latè hic tit. p. 119
Electionis definitio, p. 119, 120
In Actis Apoſtolorum, ab vniuerſâ Eccleſiâ proponitur facta Electio, quæ χειροτονίας nomine ſignificatur, & ab impoſitione manuum, ſiue Conſecratione ſeparatur. Quare per χειροτονίαν, aliquando ſignificetur Conſecratio, & per Conſecrationem Electio adſignificetur? p. 120
Plenius confirmatur ab vniuerſâ Eccleſiâ, id eſt, Eccleſiaſticis, & Laicis ſimul conuocatis, Electiones olim fuiſſe celebratas, p. 121, 122, & ſeq.
Quoties ad Monachatum, aut Clericatum aliquis aſpirabat in Galliâ, Præcepto Regio, aut Iudicis iuſſione opus erat, p. 122, 123
Totius tituli & Tractatus, argumentum in pauca conijcitur: nempe, De quorum Electione tractetur. De formis Electionum; & de Poteſtate, quam Electus per Electionem conſequitur. De Electionis Confirmatione. De Conſecratione. De diuerſis Eccleſiarum Conſuetudinibus, circa Electionem, Confirmationem Electionis, & Conſecrationem. Quando, & ad quos, ius Electionis deuoluatur? De Vſu, & Iuribus Eccleſiæ Gallicanæ: Item, de Regum noſtrorum auctoritate in Electionibus. De Iure Regaliorum. De Iure, quorumdam aliorum Regum. Poſtremò, de Inueſtituris, p. 124, 125, 126

Synopſis.

DE *ELECTIONIBVS, & Conſecrationibus Epiſcoporum,* *p.* 126, 127, 128, 129. *vſque ad pag.* 137.
De earum Formis, *p.* 126, 127, 128, 1.9
De Concilio Carthaginenſi, vulgò IV. *appellato,* *p.* 129
In Electionibus, vis & impreßio potißimū cauenda, p. 129, *&* 130 *quæ tamen non excludit ius legitimum Laïcorum, in* ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ *ſed* ὄχλους στάσιν, *&* συστροφὴν, *p.* 129, 130, 131, *& ſeq.*
Can. IV. Nicænus, & Laodicenus XIII. explicantur. notatur Zonaræ, & Balſamonis explicatio. Can. j. Apoſtolorum explicantur, *p.* 129, 130
Χειροτονία, *in Can. iv. & vj. Niceno, pro Conſecratione, p.* 129, 130, 131, 132, 133, 134
Ius populi & Cleri in Electionibus iterum confirmatur, p. 131, 132
Concilij Calched. Actio xj, & xij. & Can. pen. excutiuntur, ad locum, in quo, de Iure Patriarchæ Conſtantinopol. in Electionibus, & Ordinationibus Metropolitanorum Aſianæ, Ponticæ, & Tracicæ Dioceſeos, *p.* 132, 133, 135
Concilij Carthaginenſis abſolutè vulgò dicti, Can. xiij. ex tribus Canonibus excerptus Conciliorum Affricæ, *p.* 134
In Electionum Iure, Orientalem, & Occidentalem Eccleſiam conueniſſe, & in vtrâque, Cleri, Ordinis, & Plebis admiſſa ſuffragia, *p.* 133, 134. 135
Idem in Galliâ ſeruatum diu, *p* 136
Poſteà mutatum. Gratiani eâ de re nota, ad Can. xxxix. Diſt. lxiij. explicatur, & emendatur, in quâ, de Iure Cleri Matricis Eccleſiæ in Electione Epiſcopi, *p.* 136, 137
Æquiùs, de Eccleſiâ Matrice eligi Epiſcopum, quàm de aliâ Eccleſiâ, *p.* 137
Strictim de Electionibus Epiſcoporum Galliæ noſtræ, *p.* 137
Extra ordinem aliquando Pontifices conſtituendi, vel confirmandi Epiſcopos, ſibi ius referuarunt, *p.* 137

DE *METROPOLITANORVM Electione, Confirmatione, Conſecratione, & pauca de Pallij Conceßione,* *p.* 137, 138, 139
Qui paßim Metropolitani vocantur? Apud Africanos, Primates

Digitized by Google

appellatos, vel Senes, & quare? p.139,140,& 141

Sententia V. C. Nicolai Fabri, de Primatibus Affricæ, ex eius notis MSS. in Iſidorum, p.140

Can. 8. Diſt. xij. de eâ re, corrigitur, & explicatur, p. 140

Quæ denegentur Metropolitano etiam conſecrato, ante Impetrationem Pallij, à Pontifice poſtulatam, impetratam, & Iuramentum præſtitum, p. 141

Ante acceptionem Pallij, licèt non poßit conſecrare Suffraganeos, iubere poteſt, vt à ſuis Suffraganeis conſecrentur. p.142

Quod deciditur in cap. iv. de Electionibus, de auctoritate Papæ ſupra Concilium, in Galliâ non admitti, & ſuper eâ Quæſtione, velitatio Thraſonica Horatij Iuſtiniani, Bibliothecæ Vaticanæ Cuſtodis Primarij, In editione nuperâ latinâ Concilij Florentini; & eiuſdem temeraria, & falſa aſſertio, de vnanimi totius Doctißimi Collegij Sorbonæ ſententiâ, & doctrinâ, quam ei, ſuper hoc articulo affingit, p. 143

DE *ELECTIONE Summi Pontificis. Cap. 6. hoc tit. pleniùs explicatur,* p.143,144,145, *vſque ad* 149

Calixtum, Paſchalem II. Et Alexandrum III. Gallia aduerſus Schiſmaticos, Italos, & Germanos protexit, temporibus difficillimis, p.143,144,145

Hiſtoria Schiſmatis per xviij. annos grauißimi aduerſus Alexandrum III. breuiter explicatur, p.143,144,145

Duæ partes Cardinalium concordes, Pontificē eligere debent, p.145

Quænam manauerint varia Pontificum Conſtituta, ſuper Electione Pontificis, ante cap. 6. hoc tit. id eſt, ante Concilium Lateranenſe, ſub Alexãdro III. ex quo deſumptū d. cap. vj? p.145,146

Can. 1. Diſt. xxi. fuſiùs explicatur & defenditur aduerſus Baronium, p.145,146,148

Progreſſus iuris circa Electiones Pontificum, 146,147,148,149

Othonis III. Decretum in Electione Sylueſtri, qui ante Gerbertus. p.147

Singularia multa in Electionibus Summorum Pontificum, & cur introducta? p.147,148,149

Digitized by Google

Synopſis.

DE ABBATVM, & Abbatiſſarum Electionibus, p.149, vſque ad p.157

De progreſſu Electionum, p.149,150,151,152,153

Primùm Epiſcopis Monaſteria per omnia ſuberant, & Abbates conſtituebant; poſtea per Exemptiones, libera Electio Abbatis permiſſa Monachis, & diſpoſitio bonorum Monaſterij, ſaluo in reliquis Iure Epiſcopi. Varia de Exemptionum Iure antiquo & nouo, p.150,151,152, & ſeq.

Cap. 8. De Conſuetudine attingitur, & Charta fundationis, ſimul & exemptionis Monaſterij Andrenſis, in quâ nominatim expreſſa ſunt Epiſcoporum Iura, quæ ſibi ſolebant in exemptione reſeruare, p.150,151

Epiſcopi conqueſti ſæpius de Exemptionum multitudine, eis inconſultis, à ſummo Pontifice frequentata, p.151

Huiuſmodi Abbates vocabant Acephalos, p.151

Tandem ſola confirmatio Electionis, aut Benedictio relicta Epiſcopis, p.151,152

Electio eſt irrita, niſi profeſſus, & eiuſdem ordinis eligatur. Diſpenſari tamen poterit. Item ex gremio vacantis Eccleſiæ eſt eligendus, p.152

Capitis 37. hoc tit. Inſcriptio emendatur. Qui Electioni Abbatis intereſſe debent? Et vtrùm Patronus laïcus Ius Suffragij, ex Fundatione ſaltem, acquirere valeat? & quomodo? p.153,154

Cap. 51. hoc tit. Et Cap. Niſi, De Iure patron. explicantur, p.153,154,155

In ipsâ fundatione Patronos laïcos poſſe ſibi Ius ſuffragij in electione excipere: poſt Fundationem non poſſe, p.155,156

Notatur Gloſſa, p.155,156

Non tantùm poſt Electionem, aſſenſum, ſed etiam conſenſum Regum noſtrorum interueniſſe, vel ante, vel in ipſâ Electione, vel poſt, p.157

Idem in Angliâ, ex Iure Galliæ à Guillelmo Conqueſtore inductum, p.157

DE ELECTIONE, & Conſecratione Imperatorum, p.157, 158, vſque ad 170

Digitized by Google

Cap. 34. *hoc tit. pleniſſimè explicatur*, *p.* 157, *& ſeq.*

Falſum quod Gloſſa, & plerique Interpretes notant, ad hoc Cap. 34. *omnes Reges Imperatori ſubeſſe. Reges Galliæ primi in Occidentem ſibi aſſeruerunt Imperium à Conſtantino tranſlatum in Orientem*, *p.* 165

De Iure, & loco, vbi, & à quibus conſecrari debet Imperator? p. 165, 166

In Galliâ quid ſuper eâ re? 166, 167

Quid in Angliâ, Hungariâ, Bulgariâ, & Sueciâ? *p.* 167, 168

Ex Superiori Tractatione, Regulæ *ſpeciales & Generales quædam, p.* 169, 170

DE FORMA *Electionis in genere. Quot ſint Species? p.* 171 172, *vſque ad p.* 186.

Capp. 7. 42. & 43. *hoc tit. & Capp.* 6. & 7. *in* VI. *in eod. tit. quibus Eligendi formæ præſcribuntur, pleniſſimè explicantur*, *p.* 171, 172. *& ſeq.*

De natalibus, & ætate eligendorum, *p.* 171

Tres propriè Canonicæ eligendi formæ, Per Scrutinium, *Per* Compromiſſum, *Per* Inſpirationem. *Additur quarta quædam mixta, Per* Scrutiniũ ſimul, & Compromiſſum, *p.* 172

Communia quædam omnibus formis Electionum, *p.* 171, 172, 173

DE ELECTIONE *per Scrutinium. Vnde dicta? eius forma*, *p.* 174, 175, 176, 177

Publicatio Scrutinij. Collatio ſiue comparatio. tractatus Electionis. & poſtremò, ſolemnis Electionis publicatio. eius forma, p. 175, 176, 177

De Electione *per Compromiſſum*, *p.* 177, 178, 179

In conſtituendis Compromiſſarijs, omnes conſentire debent, *p.* 177

A formâ Compromiſſi, non licet recedere, *p.* 177

Differentiæ inter Electionem per Scrutinium, & per Compromiſſum, *p.* 178

Qui Mediani *vocentur in Geſtis Innoc. III.* *p.* 179

De Electione *per Inſpirationem, ſiue viâ Spiritus ſancti*, *p.* 179

Digitized by Google

Synopſis.

Generales exhortationes ad Electionem boni Paſtoris, non excluduntur, p.179
De vitijs Electionum, *præcipuè de clandeſtinâ,* p.180,181,182,183
Perfectæ Electionis *forma, ex Synodo Alexandrinâ, in cauſa Athanaſii,* p,180,181
De clandeſtinâ Electione *Maximi. Clandeſtini vitium non irritare electionẽ, dummodo nihil aliud canonicũ obſtet,* p.181,182,183
Quomodo, & quâ ratione Clandeſtini vitium excludatur? p.182,183
De Procli Electione *in Conſtantinop. Patriarcham,* p.183
Poſt Electionem Epiſcoporum, *vel Abbatum, aſſenſus Regis, vel Patroni requiritur; ipſius* Electi *vero conſenſus, per quem quaſi matrimonium ſpirituale contrahitur. Quæ ſit Electi poteſtas?* p.183,184
Intra quod tempus Electores *eligere, &* Electus *Confirmationem petere teneatur?* p.184
Quomodo, & quibus caſibus ius eligendi deuoluatur ad Superiorem? Differentia conſtituitur inter vitia Electionum, *per dolum, per imprudentiam, vel circa formam,* p 184,185,186
Electionum formæ, de quibus ſupra, non tantùm in ſummarum Dignitatum, ſed etiam inferiorum Electionibus ſeruandæ, p.186

DE *CONFIRMATIONE Electionum,* p.186,187. *vſque ad* p.192
A quibus petenda? p.187
In confirmatione, cauſæ cognitio requiritur, tam de forma Electionis, quàm de perſona Electi, p.187
Quid per Electionem, *quid per Confirmationem* Electionis *conferatur? Differentia in hoc articulo, inter* Electionem, *& Poſtulationem,* p.188,189
Caput 23. *explicatur,* p.188,189,190,191
Quare in Specie d. cap. 23. *Ius deuoluitur immediatè ad Summum Pontificem?* p.191
Notorij vires, & quid ſit Notorium, p.192

DE *CONSECRATIONE, ſiue Benedictione,* p.192 *vſque ad* 199

Ad quos pertineat? in eâ cauſæ cognitio requiritur. intra quod tempus peti, à quibus, & quot, debeat peragi? p.193,194
Conſecratio Epiſcoporum pertinet ad Metropolitanos, non minùs, quàm tribus Epiſcopis adhibitis, p.194,195,196
Excipitur *Rom.* Eccleſia, p.195,196
In Africanâ, Primas ſolet appellari, qui Metropolitanus in reliquis Eccleſiis, p.194
Syricij Epiſtola IV. germana probatur, interpolata tamen, p.194,195
Conſecrationis variæ formæ, & Cerimoniæ, p.196,197
Albini, ſiue Alcuini Flacci locus emendatur & explicatur, p. 196,197
Per Conſecrationem, Epiſcopus *conſequitur ea, quæ ſunt Ordinis,* p.197
*Ante Conſecrationem Metropolitanus poteſt Suffraganeis Epiſcopis Ius Suffraganei conſecrandi mandare, quamuis ipſe non poſſit conſecrare: quod Ius Controuerſum, certum fecit cap.*21. *hoc tit.*p.198.*Cui Iunge,* p.142.*ſupr.* & p.308, & 309

DE BENEDICTIONE *Abbatum,* p.198
Sumptus, & expenſæ Electionis, Confirmationis, & Conſecrationis, ex reditibus viduatæ Eccleſiæ *ſoluendi,* p.198,199

DE CONSVETVDINIS, & *Priuilegiorum poteſtate, in* Electionibus, *Confirmationibus, Conſecrationibus, & Benedictionibus,* p.199,201,102
De Iure Primatum in Electionibus, p.199,200
Perſtringitur Controuerſia Primatus *Angliæ, inter Cantuarienſem & Eboracenſem,* p.200
Priuilegium *Speciale, quo excluſis Suffraganeis Epiſcopis, Electio Metropolitani Cathedralis Eccleſiæ Capitulo tantùm indulta, valdè contradicentibus Epiſcopis Suffragantis, maximè Anglicanis,* p. 200, & 201
Differentia inter Conſuetudinem & Priuilegium, p. 202
Conſuetudo qua Canonicorum Electio, ad ſolum Capitulum pertinet, p.101

De

Synopſis.

DE IVRE Regio in Electionibus, Poſtulationibus, & Tranſlationibus Prælatorum, & in Epiſcopis, Metropolitanis, vel Primatibus nouis inſtituendis, p.202, 203. vſque ad pag. 213

Poſtrema Concilia, & Decretales, concedunt tantùm Regibus Aſſenſum Electioni iam factæ, non autem faciendæ, contra ius vetus, quod in vniuerſa Europa, multis ſæculis obtinuiſſe declaratur pluribus exemplis, p.203, 204 205. & ſeq.

Hungariæ, Poloniæ, Daniæ, Cypri, exempla, p.203, 204

Regum Galliæ iura in Electionibus plenius expenduntur. Eorum Conſenſum ante & poſt Electionem deſideratum, & ab Electis Epiſcopis Fidelitatis Iuramentum præſtitum, p.204, 205

Maiores domus, vice Regiâ Conſenſum ſuum præbuiſſe in Electionibus Epiſcoporum, p.205, 208

Regum Hiſpaniæ ius vetus & nouum in Electionibus. Conciliorum Toletani IV. can. 19. & XII. can. 6. ea de re expenduntur, & explicantur. Quæ in Hiſpania Synodi dicuntur haberi in canone, quæ non haberi, p.206

Regis Angliæ ius in Electionibus, p.206, 207.

Cap. 5. de Electione in I. Collect. & cap. 25. de Appellationibus, in eam rem notatu digna, p.207

Non tantùm Regum Conſenſus requiritur, ſed etiam eorum qui vices regias ſuſtinent; vel generaliter, veluti Maiores domus olim, Gubernatores Regij, Tutores impuberum; vel quibus ſpecialiter tantùm Reges vices ſuas in Electionibus mandauerunt, pag.208, 209, 210

Ruzæi opinio refutatur, pag.208.

Capp. 4. & 17. hoc tit. eade re, illuſtrantur, p.208, 209

Capp. 18. & 19. hoc tit. illuſtrantur, & explicantur primùm, à doctiſſimo Anteceſſore Ioanne à Coſta, cuius interpretatio pluribus locis confirmatur, p.209. 210

Mandati ſpecialis ratio. & exempla in Gallia, p. 210, 211

Huiuſmodi tamen ius Regium, in Conceſſione Ducatuum, vel Comitatuum, in quibus Epiſcopatus, vel Abbatiæ ſitæ ſunt, non tranſit cum vniuerſitate, p.211

Digitized by Google

Locum habere ius illud Regium, etſi Prælati deceſſerint in Romana Curia, p.211
Idem dicendum de Beneficiis in Curia vacantibus, Regalia durante, p.212
Conſecrationes in Curia fieri, ægrè tulerunt Galliæ Metropolitani, p. 212

DE INVESTITVRIS *Epiſcopatuum, Abbatiarum, Prioratuum, & reliquorum Beneficiorum. ſtrictim de Regaliæ Iure,* p.213, 214, 215. *vſque ad* p. 223
In quo conſiſtant ea iura, & de eorum origine. pleniùs de Inueſtituris inquiritur, p.213, 214, 215, 216
De variis aduerſus Inueſtituras querelis, p.216, 217, 218, 219
Tandem Hominium, & Fidelitatis Iuramentum retentum. inſignis locus Nicetæ, de Fidelitatis Iuramento Imperatori Conſtantinopolitano præſtito, ab optimo Ignatio Patriarcha, p.219, 220
Super Inueſtituris leuiùs in Gallia certatum: & vix vlla inter Reges noſtros, Summos Pontifices, & Epiſcopos controuerſia. Contra, Gallia tutiſſimum Præſidium Pontificum, Vrbani II. Paſchalis II. Gelaſij II. & aliorum Pontificum, durante ſæuiſſima de Inueſtituris, aduerſus Germanos potiſſimùm, & Anglos controuerſia, p. 216, 217, 218, 219
Quid in Anglia, Scotia, Hugaria, Polonia, Germania? p.220, 221, 222, 223
De variis Inueſtituræ Symbolis, p.215
Inueſtitura differt à poſſeſſionis corporalis traditione, quæ Inſtitutio *propriè appellatur. lapſus Hoſtienſis,* p.216
Quâ formâ, Epiſcoporum, & Abbatum Inueſtitura, à Regibus fiebat, p. 216, 217
Quomodo inter Calixtum II. & Henricum V. Imperatorem, ſuper Inueſtituris, pax fuit compoſita, p.217
Iuonem, & Goffridum non diſſenſiſſe ſuper Inueſtituris, p.218, 219
Quare Pontifex Romanus, Ferulâ, ſiue Paſtorali baculo non vtatur. Explicatur eâ de re, cap. VII. de ſacrâ Vnctione, p. 223, & 317

Synopſis.

DE IVRE Regalium, p.223,224,vſque ad p.231
Regalium dictionis variæ acceptiones. excutiuntur tantùm quæ ad ius pertinent, p.223,224
Regalia ſancti Petri, qua ſignificatione? p. 224
Quæ Regum liberalitate Eccleſiaſticis collata fuerunt Feuda, Regalia vocantur, & communibus Feudorum iuribus, & condiditionibus obnoxia ſunt, niſi à Regibus fuerint ſpecialiter exempta, p.223,224,225
In Galliâ probatur, p.225.226,227
Regalium propria acceptio, quæ pertinet ad hunc tit.ius nempe quod vacantibus Epiſcopatibus, Regibus competit in omnes reditus temporales, & ſpirituales ferè omnes, etiam Decimas, p.226,227. & ſeq.
Regalia noſtra Pontifices agnouerunt, etiam in Decimis. Iura ſingularia circa Regalia, p.227,228,230
Cap.6. de iure patron. in 1. collect. illuſtratur, p 228
In Angliâ ius Regaliæ obtinuit: & quo tempore cœpit? p.228
Item in Hungariâ, p.229
In Galliâ Duces, & Comites, in quorum ditione conſtituti ſunt Epiſcopatus, aliquando ius Regaliæ ſibi vindicauerunt. imò & mobilia Epiſcoporum, & Clericorum ab inteſtato morientium, per vim occupabant, quæ ſublata, tanquam iniqua, p.229,230
Ius Regalium, multis rationibus munitum, & à multis Pontificibus probatum, p.230.231
Cap.13. de Elect. in VI. explicatur, & manca ſuppletur Gloſſa, in expoſitione Regalium, p.230, 231
A Regalium iure ſeparanda poteſtas pleno iure conferendi, inconſulto Epiſcopo, quæ competit Regibus, & Principibus patronis, non priuatis, p.231
Progreſſus repetitur paucis, & immutatio iuris Electionum. Origo Reſeruationum Pontificiarum, p.232
Electionum ius in Galliâ, per Reſeruationes nunquam fuit immutatum, p.233
De Pragmaticæ, & Concordatorum iure nouiſſimo, p.233, 234
Tridentinum Concilium Electionibus obſtat, p.233
In Comitiis Aurelianenſibus, ius Electionum vetus, pro parte

reductum, p.234

*Cap.*40.*hoc tit. explicatur. in Oriente eadem, quæ & in Occidente, Imperatorum Auctoritas circa Electiones, & Inueſtituras,* p.234, 235

Quid πρόβλησις, *quid* χειροτονία, Δικανίκιον & ὑπόψηφος, p.234, 235

TRACTATVS VII.

De Tranſlatione Epiſcopi, vel Electi.

SERIES *huius tit. cum præcedentibus,* p.237.238

Ius Pontificum in Tranſlation. proponitur ex MS. epiſtola Innoc. III. p.238

Argumentum totius tractatus, ſcilicet ius vetus, progreſſus, & immutatio iuris veteris. explicatio vſus, tam Eccleſiæ Gallicanæ, quàm aliarum quarundam, p.238

Origo, & progreſſus Tranſlationum, in Eccleſiâ Occidentali, & Orientali, p.238,239. *vſque ad pag.*166

*Can.*15. *Nicæn. pleniſſimè explicatur,* p.238. 239. & *ſeq*

Cur ab initio, omnes mutationes Sedium, Tranſlationes & Migrationes, non tantùm Epiſcoporum, ſed etiam Presbyterorum, & Diaconorum, generaliter prohibitæ, p.239.240. & *ſeq.*

*Can.*1. & 2. *Concil. Sardic. explicantur. Auxilij, auctoris MS. Tractatus, de Tranſlationibus, in cauſâ Papæ Formoſi ſcriptus, Leoni Nolano Epiſcopo, ſæpius citatur, notatur, illuſtratur,* p.240, 241, 246

*Cap.*2.*de Election. attingitur,* p.241

Ex profeſſo explicatur, p.284. & *ſeq.*

*Cap.*2.*de Cleric. non reſident. attingitur,* p.241

Ratio vera componendorum plerorùmque Canonum Concilij Antiocheni cum Sardic. p.241, 242

Gregorij Theologi in Sedem Conſtantinopolit. Tranſlatio à multis

Synopſis.

improbata, p. 242, 243, 245
Gallia ius vetus ſeruauit diu, quo prohibitæ Tranſlationes, p. 243
Poſtea Tranſlationes, cauſâ cognitâ, fuerunt diſpenſatiuè admiſſæ; parcè tamen, vtilitatis publicæ Eccleſiarum ſuadente, non priuati commodi, cauſâ, p. 243, 244
Zonaras, Balſamo, & recentiores Græci, veram ſententiam, antiquorum canonum, de Tranſlationibus, vel non intellexerunt, vel diſtinctionibus cōmentitiis infuſcarunt, p. 238, 239, & 244
Socratis interpres, & Tripartita notantur, in explicatione dictionis ὑπερόριος, p. 245
Iterum grauiter certatum de Tranſlationum Iure, in Gregorij, & Procli Tranſlationibus, in Epiſcopatum Conſtantinop. p. 244 245, 246. & ſeq
Plurimæ ante Gregorium, & Proclum, Tranſlationes adnotantur, p. 246, 247, & ſeq.
Anteri, Calixti II. & Pelagij II. ſuppoſititiæ Epiſtolæ deprehenduntur, p. 247, 248
Vetus mendum ex Nicephoro tollitur, p. 247
Superior diſputatio, de origine, progreſſu, & vſu Tranſlationum, in pauca colligitur; vt tranſeatur ad explicationem ſingulorum Capp. huius tit. p. 248, 249
Procedente tempore, & vſu Patriarchæ ſinguli, in ſuis Diœceſibus, confirmandi primùm Tranſlationes, vel per ſe transferendi, poteſtatem obtinuerunt, p. 249
Quam latè diffundatur Patriarchatus Romanus. acceſsit tamen auctoritas Imperatorum & Regum, p. 249, 250, 251
Tandem per orbem vniuerſum, Pontifices de Tranſlationibus, extra ordinem primùm ad ſe referri voluerunt: & quo colore? poſtremùm eas ſui iuris omnino fecerunt; & ſtrictim de cauſis maioribus, p. 254, 255, 256, & ſeq.
Vtrúmque Illyricum olim ſub Patriarchatu Romano. in vtroque Theſſalonicenſis Metropolitanus, Sedis Apoſtolicæ vices tenere ſolebat, priuilegio ſuæ Sedis, p. 249, 250
Patræ, & Corinthus, ſub Patriarchatu Pontificis Romani, p. 250
Auctoritas Summi Pontificis, etiam in Tranſlatione Patriarcharū Conſtantinopolit. p. 250, 252

Quo iure, recentiores Græci in Tranſlationibus vſi ſint, nempè Patriarchæ ſinguli in ſuo Patriarchatu, Pontifice inconſulto, causâ in Synodo cognitâ, & adhibitâ Imperatoris auctoritate, p.251,252

Origo, & prima cauſa diſſidij, inter Occidentalem, & Orientalem Eccleſiam, p.252. 253

Patriarchæ Græci, in Oriente nihilominus, non tantùm Tranſlationis iura, ſed etiam plenam Eccleſiarum ſuarum adminiſtrationem, Depoſitiones, & Renunciationes Epiſcoporum, inconſulto Pontifice Romano retinuerunt, p.253

Tranſitus ad explicationem cap. 1. huius tit. quod pertinet ad Antiochenum Patriarcham, & occaſione raptâ, de vniuerſo ſtatu Eccleſiaſtico, & Politico Patriarchatus Antiocheni, ſub Latinis, p.254,255

Explicatur cap. 1. hoc tit. in quo ſeueriſſimè Innoc. III. auctoritatẽ Pontificum in Tranſlationibus aſſeruit, aduerſus Patriarcham Antiochenum, licèt ageretur de Tranſlatione Electi tantùm, necdum tamen conſecrati Epiſcopi, p.256, & 258

Cap. 2. explicatur, p.256,257,258,259

Quod ad Tranſlationes ſpectat, nulla eſt differentia inter Electum, & inter Conſecratum Epiſcopum, p.256,257

Electus, & Confirmatus Epiſcopus, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus poteſt miniſtrare, exceptis quæ ſunt ordinis, p.256

Poſtulatio ſæpe concurrit cum Tranſlatione, p.258,259

Explicantur capp. 3. & vlt. p.259, 260,261,262,263

Pœna eius qui proprio motu, Eccleſiâ ſuâ relictâ, tranſit ad aliam, Tranſlationis prætextu, p. 261

Prudentia Innocentij III. in Tranſlatione Conradi, de quâ capp. 3. & vlt. hoc tit. p.262,263

Cap. 5. de Maiorit, & Obed. & cap. Illud. de Clerico Excomm. miniſtr. p.259, 263

Geſta Innoc. III. emendantur, p. 63

Explicatur cap. 40. de Election. p.263.264.265,266

Quid obſeruandum in concurſu Electionis, & Poſtulationis? p.264,265

De ſtatu Eccleſiæ Conſtantinop. poſt captam à Latinis Conſtan-

Digitized by Google

tinop. *p.265*
Cap.5. de Inſtitut. illuſtratur, *p.265*
Tranſlationes, Ceſsiones, ſiue Renunciationes, & Depoſitiones Epiſcoporum, non pertinent ad Legatos Pontificis, etiam à latere; niſi in mandatis fiat mentio, vel ſpecialiter committantur: præterea debet de re totâ ante executionem referre ad Pontificem. aliud in Electionum Confirmatione, *p.265, 266*
Cap.36. de Electione in VI. *illuſtratur,* *p.266*

D*E INCARDINATIONE, quomodo differat à Tranſlatione? & de Origine Commendarum, p.266, 267. & ſeq. vſque ad p.276*
Falsò Commendarum auctor Leo IV. traditur à veteribus, & recentibus Interpretibus, *p.267, 269, 273*
Veteribus canonibus, Vacantibus Epiſcopis, vel Clericis, Epiſcopatus vacans, vel alius locus, ad tempus commendabatur, & quaſi deponebatur. Commendatio illa ad tempus, propriè Incardinatio vocatur. Vacans Eccleſia, vel Titulus; & Epiſcopus, vel Clericus vacans, quo ſenſu dicantur? *p.267, 268*
Cardinales Presbyteri, vel Cardinales Diaconi, in Eccleſiâ commendatâ, *p. 268*
Vera differentia inter Tranſlationem, & Incardinationem, non animaduerſa à Correctoribus Romanis, ad can. fraternitatem, diſt. LXXI. *p.268, 269*
Commendarum hodiernarum abuſus notantur, *p.269, 270, 271*
Explicatur Regula, qua dicitur, de duabus incompatibilibus Eccleſiis, vnam Intitulatam, alteram Commendatam habere licere, cap.54. de Electìon. attingitur, *p.271*
Cap.2. de Cleric. non reſident. *p. 241. & 269*

D*E ORIGINE, & vſu Tranſlationum, Incardinationum, & Commendarum in Galliâ, p.271. vſque ad 279*
Duo vetera & inſignia Tranſlationum exempla in Galliâ, Actardi, & Frotharij, ſub Carolo Caluo, & ad eius inſtantiam in Synodo Epiſcoporum, & auctoritate Pontificis, p.272, 273, 274. & 278

Explicatur, & emendatur can. 10. *Cauſa vij. q.* I. *Incardinatio, Tranſlatio, & Vnio in perſona Actardi concurrunt, p.* 272, 273
De ſtatu Eccleſiaſtico Britanniæ noſtræ Aremoricæ, ſub Carolo Caluo, & Britanniæ Ducibus antiquis, *p.* 273, 274
Iunge, quæ ſub finem Tractatus de Pallio:
Non facile admiſſæ, & niſi magnâ ex cauſa Tranſlationes, in Galliâ, *p.* 275, 77, 278
Can. 47. *Cauſa* VII. *q.* I. *explicatur. canones Conciliorum Africanorum, de Tranſlationibus, explicantur,* *p.* 277, 278
Auctoritas Regum noſtrorum, in Tranſlationibus, *p.* 278, 279
Item Regum Angliæ, & quorumdam aliorum, *p.* 279, 280

D*E TRANSLATIONIBVS Sedium. non licere Epiſcopo mutare Sedem, vel Eccleſiarum Priuilegia, niſi cauſa in Concilio cognitâ, & Imperatorum, vel Regum interueniente decreto. Quænam iuſtæ cauſæ?* *p.* 280, 281
Explicatur can. 44. *Cauſa* VII. *q.* 1. *exempla quædam Epiſcopalium Sedium in* Galliâ *translatarum,* *p.* 281
In Angliâ, *p.* 282, 283
Aliquando translatis Sedibus, antiquæ nomen retinetur, *p.* 283
Strictim aliquid aſpergitur, de Trãslationibus, ſiue Mutationibus Canonicorum Regularium, Monachorum, Monialium, & Monaſteriorum, in alterum Ordinem, & Regulam, *p.* 283, 284

E*XPLICATVR accurratè fugitiuum* cap. 2. de Electione, *retrahitur, & reſtituitur proprio tit. de Translatione,* *p.* 284, 285. *vſque ad p.* 303
Verba, & varietas lectionum excutiuntur, *p.* 284, 285
Can. 4. *Nicæni Concilij iterùm attingitur, in quo* χειροτονία, *pro Conſecratione,* *p.* 285. 286
Explicatur ſententia d. cap. 2. *in Tranſlationibus Sedium iuſta Populi ſuffragia admiſſa; tumultus, factiones, & ſeditioſæ plebis acclamationes damnatæ,* *p.* 285, 286, 287
Can. 1. *&* 2. *Sardic. explicantur. Iure Ciuili huiuſmodi Turbarum acclamationes ſemper improbatæ. elegans ſuper ea re Hadriani Reſcriptum pro Chriſtianis. exempla tam ex Iure Ciuili, quàm Canonico,* *p.* 286, 287

Cur

Synopſis.

Cur ſeueriſſimè primùm Tranſlationes fuerint prohibitæ, p. 288
Apologia Gregorij Nazianzeni, pro ſuâ Tranſlatione, p. 288, 289
Explicatur Synodica Concilij Italiæ, cui præerat Ambroſius, potiſſimùm aduerſus Gregorium. Item verſus aliquot Gregorij ſubobſcuri, de eâ re, explicantur, p. 288, 289, 290
Laïca communio, & Peregrina, explicantur, p. 290, 291. *& ſeq. vſque ad pag.* 301
Quibus locis, tam apud Gratianum, quàm alios, Peregrinæ Communionis ſit mentio, p. 290, 291
Quid ipſa ſit. can. 3. 4. *&* 5. *Concilij Regenſis explicantur. can.* 3. *Nicænus attingitur,* p. 290, 291
Variæ aliquorum ſententiæ de Peregrinâ Communione perſtringuntur, & reijciuntur, p. 291, 292
Communionis Eccleſiaſticæ diuiſio, vel ratione Rerum quibus communicamus. Vel ratione Perſonarum quæ communicant. Locus inſignis Syneſij explicatur. can. 11. *Nicæn. attingitur,* p. 292, 293. *& ſeq.*
Ex hiſtoria Euſebij tres loci illuſtrantur, p. 293, 295
Ex Auguſtino, & Collatione Carthaginenſi loci illuſtrati, p. 295
Can. 18. *Nicæn. attingitur. Quid Cancelli? quid vela in Eccleſia? loci ex Concilio Calchedon. Athanaſio, Gregorio Nazianzeno, & Syneſio explicati,* p. 296, 297
Quid propriè, & ſpecialiter ſignificet Peregrina communio, *& in quo conſiſtat can.* 6. *Nicæn. can.* 14. *&* 15. *Sardic. & can.* 2. *Concilij Conſtantinop.* 1. *illuſtrantur,* p. 297, 298
Quid tranſlatitiè Peregrina communio ſignificet, quoties accipitur pro pœna? p. 298, 299
Explicatur can. 8. *Nicænæ Synodi,* p. 291, 298
Concilij Calched. Act. XI. *&* XII. *attingitur,* p. 298, 299
Grauior *pœna Regradationis, quàm Peregrinæ Communionis,* p. 299. *&* 300
Can. 16. *Concilij Ilerdenſis explicatur,* p. 291. *&* 300
De Depoſitione Epiſcoporum Aſianæ diœceſeos, à Ioanne Chryſoſtomo facta. locus inſignus ex Palladio vitæ Chryſoſtomi Scriptore, non intellectus ab Interprete, explicatur ex Græcis, & illu-

ſtratur, p.301,302

Epiſcopatus dignitas eximit à Curiâ, p.301,302

Duo loci ex Athanaſio, non intellecti ab Interprete, vel corrupti, emendantur & explicantur, p.301,303

TRACTATVS VIII.

De vſu & auctoritate Pallij.

SERIES *tit. cum præcedd.* p.305,306

Argumentum totius Tractatus. Primò Summa Capp. huius tit. quid Pallium? quæ Forma? & Benedictio? Secundò Origo, & Antiquitas. Tertiò, qui petere teneantur? qui concedere? & quibus concedi ſoleat? Quartò, De Iuramento præſtari ſolito in Pallij traditione. quis Pallij effectus, & vtilitas. Quintò, De Pallij Conceſſione quibuſdam Epiſcopis, ex ſingulari priuilegio.

PRIMA PARS; *quà omnia Capp. huius tit. reducuntur ad Rubricam: id eſt, ad vſum, vel auctoritatem Pallij,* p.306. *vſque ad* p.310

Primum, de vſu, & modo vtendi Pallio, p.306,307, 09,310

De auctoritate Pallij, eius effectu, & poteſtate, p.308,309

Cap. vndec. de Electione explicatur, p. 308,309. *quibus iunge* p.142. & 198

Concilij Matiſc. I. can. 6. Iure veteri, cotidianus Pallii vſus. Poſtea non niſi rarò cotidie conceſſus, p.309,310

Regulariter, pro defunctis, vel tempore ieiunii, cum Pallio non licet celebrare, p.310.329

Quid ſit Pallium? eius Forma, & Benedictio, p. 310:311

Pallium vocatur à Græcis ὠμοφόριον. *male quidam* φελόνιον, & ὠμοφόριον *confundunt.* φελόνιον, πολυσταύριον, & Σάκκος, *idem. Phrygium à Pallio diuerſum,* p.312,313

Pallium inſigne proprium ſummi Pontificis, Patriarcharum, & Metropolitanorum, p.313.317

Pallii ademptio, Exautorationis, & Depoſitionis nota, p.313,314, 316,317

Ex Theodori Lectoris excerptis, locus inſignis, & corruptus, & ab Interprete non intellectus explicatur, & illuſtratur, p.314,315

Ordinatio Epiſcoporum Ponticæ Diocœſeos, ad Patriarcham Conſtantinop. pertinet, p.315.316

Pontificem Romanum, etiam Baculum Paſtoralem, ſiue ferulam, initio geſtaſſe, p.213,317

SECVNDA *& Tertia Pars: Pallii Origo, & Antiquitas, Moribus, & Conſuetudini, non Iuri ſcripto, id eſt, antiquis Conciliorum canonibus tribuenda,* p.317,318,319. *vſque ad pag.*331

Hincmari Rhemenſis duæ Epiſtolæ de Pallio notatu dignæ, p.318

*Item Iſidori Peluſiotæ lib.*1. *epiſtola* 136. *explicatur, & canones, ex Synodo viij. contra Photium: in qua primùm aliquid de Pallio definitum.* p.319,320

Per vniuerſam Europam Pallium à Pontifice impetrari ſolitum, p.320,321,322, *& ſeq.*

Quid in Galliâ? & De Iure Arelatenſis Eccleſiæ, p.320,321,322

Quid in Angliâ? p.322

Quid in Germaniâ, Hungariâ, Daniâ, Suecia? p.323,324

Quid in Siciliâ, Sardinia, Hiſpania, Illyrico, Corinthi. p.324,325

Vſurpationes Patriarchæ Conſtantinop. aduerſus Pontificem Romanum, p.325,326

Aliquando Patriarcham Conſtantinopolitanum Pallium obtinuiſſe à Pontifice Romano, etiam ante Conſtantinopolim à Latinis captam, p.326,327

Reliqui Patriarchæ, propria auctoritate, Pallium ſibi ſumpſerunt, ſicut & Pontifex Romanus. Quâ in re variatum circa miniſtros, p.327,328

Patriarchæ ſinguli, Metropolitanis ſuis Pallium concedunt, p.328

Quando, & quâ occaſione Pontifices cœperint, etiam Patriarchis maioribus Pallium tribuere, & ius Patriarcharum circa Metropolitanos imminuere, p.329,330

Specialiter aliquando vſus Pallij conceſſus in exequiis. p. 329

Minorum etiam Patriarcharum Ius in Metropolitanos arctiùs reſtrictum, p. 329, 330

Quomodo, & quâ formâ Pallium debeat à Potifice poſtulari? p. 330. & ſeq.

P*ARS QVARTA. De Iuramento in Traditione Pallij Pontifici præſtando. Iuramenti variarum clauſularum origo, cauſæ, & mutationes obſeruantur, & explicantur accuratè. item, quis Pallij effectus?* p. 331, 332, vſque ad p. 347

Quatuor exempla diuerſarum Formularum inter ſe comparantur. p. 331, 332, & ſeq.

Cap. 3. de Iuramento, explicatur pleniſſimè, p. 331, & ſeq.

Electio canonicè facta, ab Electoribus Schiſmaticis, & electo Schiſmatico, dummodo ad vnitatem redeant, diſpenſatiuè confirmatur. Cap. 5. de Electione. p. 332

Vnde mutuatæ ſint ſeptem clauſulæ dicti Iuramenti? p. 333

Quid in eo Regalia ſancti Petri? p. 333

Explicantur Iuramenti ea verba, pro Poſſe meo, ſaluo Ordine meo, p. 334

Tres Articuli, de Profectione ad Synodum, de Profectione Romanâ, & de Suſceptione Legatorum Apoſtolicorum, abſque veniâ & conceſſione Regum noſtrorum ſpeciali, executioni non poſſunt mãdari, quod ius antiquiſſimum eſſe confirmatur. p. 334, 335

Idem Ius olim in Angliâ, p. 335

Formula antiqua Sacramenti præſtiti à Bonifacio Martyre Gregorio II. in quâ hæc verba notanda, Subditi ſub Iure canonico, p. 336

Olim Iure canonico, & Feudorum, breuiſſimæ, & ſimpliciſſimæ, Formulæ iuramenti, p. 337, 337

Antiquiſſimum eſſe Iuramentum, quod Regibus, noſtris præſertim, Epiſcopi præſtare tenentur; recentiſſimum verò, & vix *ante Gregor. VII. vſurpatum in Conceſſione Pallij.* p. 337.

CAP. 4. *de Electione explicatur; & eius hiſtoria, aduerſus Baronium, & alios Scriptores,* p. 337, 338, 339

Quæ ſunt de naturâ, & ſubſtantiâ alicuius actus, quamuis verbis conditionalibus expreſſa, Conditionem non faciunt, p. 339

Synopſis.

Capp. 3. & 4. De officio Legati, illuſtrantur, p.339, 340
Iuramentum huiuſmodi recens in Conceſſione Pallij præſtari-ſolitum, Reges pleroſque, & eorum Proceres reſpuiſſe. p.331, & ſeq.
In Conceſſione Pallij, vel confirmantur vetera Priuilegia, vel noua conceduntur, p. 341, 342
Priuilegia per deſuetudinem amiſſa, facilè reſtituuntur. ſtrictim de Auguſtodunenſi Epiſcopo, p. 341
Quæ Priuilegia ſoleant concedi in Conceſſione Pallij, maximè Epiſcopis, p. 342
In Crimine maieſtatis, huiuſmodi Priuilegia ceſſant, p. 342. 343
Ex Theodulpho Aurelianenſi locus explicatur, p.343
Conceſſio Pallij Epiſcopis Indulta, non tribuit Exemptionem à Iuriſdictione Metropolitani, p. 343, 344, 345
Reſcriptum Gregorii XI. ad Carolum V. Franciæ Regem ſuper eâ re, in Gratiam Pariſienſis Epiſcopi, p.344, 345
Pallio & Priuilegiis Epiſcopos priuant Pontifices ſibi non obtemperantes, p.346
Gratis concedendum eſſe Pallium, p.346
Cap. 18. De Simoniâ illuſtratur, p. 346
Pallii Conceſſio, ſignum Miſſionis à B. Petro, & Sede Apoſt. p.347
P*ARS QVINTA, ET VLT. de Pallio extra ordinem quibuſdam Epiſcopis conceſſo,* p. 347, *vſque ad pag.* 356.
Oſtienſi Epiſcopo Pallium conceſſum, vtendum tantùm in Conſecratione Summi Pontificis, p.348
Exempla pluriũ Epiſcoporũ, quibus ius Pallii conceſſum, p.348, 349
Antiquiſſimum Auguſtodunenſis explicatur, & illuſtratur: quod non tantùm perſonæ, ſed Eccleſiæ conceſſum, p.349, 350
Metenſis Epiſcopi, p.350
Huiuſmodi Priuilegia Epiſcopis, Saluo Iure Metropolitanorũ, *conceſſa,* p.343, 344, 349, 350, 351, 352, 353
Locus inſignis in eam rem, ex epiſtolâ quadam Hadriani Papæ, ad Carolum Magnum, p. 352, 353
Inſignis de Iure Metropolico controuerſia, inter Turonenſem Archiepiſcopum, & Dolenſem Epiſcopum explicatur, & illuſtratur epiſtola MS. Ildeberti, p.353, 354, 355
Auctoritas Regum noſtrorum in huiuſmodi Controuerſiis, p.355

Faciliùs Perſonæ *alicuius Epiſcopi* Pallium *ſpecialiter indulgetur, quàm Eccleſiæ, cui præeſt,* p. 355, 356

Actardi Nannetenſis Priuilegium *ſpeciale expenditur,* p 355, 356

Quare Regum Conſenſus in Impetratione Pallii *poſtulandus neceſſariò,* p. 356

TRACTATVS IX.
De Renunciatione.

EXPLICATVR *quid ſit Renunciatio? quam latè pateat? Connexio huius tit. cum præcedentibus, præcipuè cum tit. de* Pallio, p. 357, 358, 359, 375

Nemo ſponte Renunciare poteſt dignitati, vel loco, quem in Eccleſiâ obtinet, abſque auctoritate Superioris, p. 358, 359

Renunciationis definitio, p. 359, 360

Nullus in hoc tit. apud Gregorium, vel in antiquis Collectionibus, Pontifex *antiquior Alexandro III. auctor Decretalium de Renunciatione,* p. 359, 360

ORIGO, *&* Progreſſus *Iuris de Renunciatione ante Alexandrū III. tam in Orientali, quā in Occidentali Eccleſiâ,* p. 360, *& ſeq.*

Orientalis Eccleſiæ Ius circa Abdicationes, ſeu Renunciationes. Exempla. Forma Renunciandi. Imperatorum auctoritas in Renunciatione, 361, 363, 364

Occidentalis Eccleſiæ Ius circa Renunciationes, p. 364, 365. *vſque ad pag.* 368

Locus ſingularis ex Concilio Mileuitano, p. 365

Cap. I. De Tranſlatione attingitur, p. 366

Conueniſſe ferè Eccleſiam Occidentalem cum Orientali, p. 366, 367

Pontifices *prætextu Maiorum cauſarum, Renunciationes Synodis* Prouincialibus *ademerunt, & in ſe tranſtulerunt,* p. 367

Ioannes Diaconus notatur, p. 367

Regum tamen noſtrorum, & aliorum conſenſus requiſitus in Renunciationibus, p. 367, 368

Exempla referuntur, p. 367. 368

SVMMA *Decretalium, quæ ſub hoc tit. & in VI. & Cle-*

Digitized by Google

Synopſis.

mentiniis. Ad tria Capita reducuntur: ad perſonas Renunciantiū, ad formam Renunciationis, & ad cauſas legitimas Renunciandi, p. 368, 369. vſque ad pag. 374
De Perſonis, p. 368, 369
De Formâ Renunciationis, p. 369, 370, 371, 372
Renunciatio aliquando concurrit cum noua Electione. quo caſu, & facultas Renunciandi, & Electionis admittendæ à ſuperiore ſimul eſt impetranda, nec obſtat contraria Conſuetudo. Cap. 36 de Electione in VI. explicatur, p. 370
Ante factam Electionem, facultas Electionis admittendæ, vt ambitioſa, reiicitur, p. 371
Non facile præſumitur Renunciatio, ex actu quolibet, ſed ex legitima & ſolemniter facta renunciatione tantùm, p. 371
Quis ſit legitimæ Renunciationis effectus, p. 371, 372
Cauſæ cognitio in Renunciationibus, ſiue Reſignationibus neceſſaria. Quænam ſint iuſtæ Renunciationum cauſæ? p. 372, 373
Poſt petitam à Pontifice inſtantiùs Renunciationem, variare non licet, p. 373
Hodiernas Renunciationes in gratiam perſonæ, ſiue in fauorem, ſine cauſa, ſub conditione, vel ſub annua penſione, abſque legitima cauſâ canonibus comprehensâ, omnino improbari, p. 373
CAPVT I. *hoc tit. pleniùs explicatur.* p. 374, 375, 376
Quid obſeruandum in traditione Pallij faciendâ, vel à Legato, vel à Delegato Pontificis? p. 375
Monachiſmus, non eſt iuſta cauſa Renunciandi Epiſcopatui. p. 375
Admittitur tamen facilè, ſi Clerici, vel Canonici, Monaſterij causâ renuncient, p. 375, 376
CAP. VIII. *pleniùs explicatur. Qui ſponte, & liberè, in manus laici reſignat beneficium, nihil agit. quare, nec ipſo facto, priuatur beneficio,* p. 376
Qui tamen in manibus laici renunciat, Patroni, verbi gratiâ, & ab eodem iterum beneficium ſuſcipit, non adhibito Epiſcopo, priuatur beneficio, p. 376, 377
Can. Gonſaldus 17. q. 2. explicatur, p. 376
CAP. XI. *pleniùs explicatur,* p. 377, 378, 379, 380
An, & quibus caſibus Epiſcopus vel Clericus, qui ſponte dimiſſo

Epiſcopatu, vel Beneficio, vt monaſticam vitam amplecteretur, iterum eligi poßit ad Epiſcopatũ, vel ad aliud Beneficium? p. 377
Vel pietatis, & auſterioris vitæ cauſâ, vel etiam pœnæ, & pœnitentiæ gratiâ, Epiſcopi, vel Clerici, Monaſterium ingrediuntur. p. 377, 378
Can. 29. & 58. *diſt.* L. *illuſtrantur & emendantur.*
Ex cauſâ criminis grauis, Epiſcopi, vel Clerici conuicti, & in Monaſteria relegati, iterum ad honores Eccleſiaſticos redire non debent, p. 379
Aliud, ſi citra crimen, ſponte, vel coacti, Monaſterium fuerint ingreßi, p. 379, 380
Explicatur celebris canon, hoc nequaquam 45. *Cauſa VII.* q. 1. p. 379, 380
Error Innocentij III. & Collectorum, notatur, p. 379, 380
Cauſa & origo erroris declaratur, p. 380
Pſeudoſynodi VIII. canones à Photio confecti, p. 379, 380

Digitized by Google

CATALOGVS AVCTORVM, QVI explicantur, illuſtrantur, aut emendantur.

A

ABBAS Vrſpergenſis, p. 8,160,161,162.& ſeq. 189, 190, 217, 260,263

Abbatis ſupplementum. p.16

Acta Alexandri III. p.58,145, 147,204,221,280,338,346

Acta Innocentij III.p,57,58,114, 116,117,158,160,161.& ſeq.167, 168,179,201,210,212,254,256, 258,260,263,325,341,355

Acta Metrophanis, apud Photium, p. 313

Adamus Canonicus Bremenſis, p. 95,96,222

Agobardus, p 205

Aimoinus, & eius Continuator, p.144,167, 277,341

Alexandri III. Epiſtolæ, p.70, 76

Albinus Flaccus, ſiue Alcuinus, p.128,174,196, 285,347

Amalarius, p.174

Anſelmi Cantuarienſis Epiſtolæ, p.92, 167,193, 196, 198,200, 225,279,322,353,366,370,376

Anſelmus Gemblacenſis, p.217

Anteri Papæ ſuppoſititia Epiſtola,vetus tamen, p.246.247

Aſconius Pædianus, p.54

Athanaſius, p.180,181,240,296, 302, 303

Auctarium Aquicinctinum Miræi,ad Euſebij Chronicô,p.144

Auguſtinus, p 295

Auxilius MS. p.240,241,246, 250,274

BAlſamo,p.42,43,130,139,244 277,281, 282, 361, 362. & ſæpiùs

Baſilius Magnus, p.102,103,104, 290

Beda, p.320,321,322

Benedictus IX. p.77.

Bernardus, p. 4,151,342,373

Bibliotheca Cluniacenſis,p.153,154

Bonifacij Martyris Epiſtolæ,p.197 205,322,323,346, 378

Burchardus, p.246,248

CApitularia, p.122,123,271, 272,290,322

Capitularia Caroli Calui, p.168, 174

Cæſarius Monachus Helberſtat. p.41

Celeſtinus, p.126, 135,137

Chronicon Altiſſidorenſe, p 40, 108,113, 114,161,167

Chronicon Cameracenſe, p.222

Codinus Curopolata, p.168,234

Collatio Carthaginenſis, p.295

Concilia Generalia.

Concilium Nicænum, p. 77, 129, 130. 131, 132, 193, 199, 238.& ſeq.249.251,253,285,286, 292,295,297.& 343

Conſtantinopolitanum I. p.77. 131,193,194,199,253,297

Epheſinum, p.253,360,361

Calchedonenſe, p.86,87,88,131, 133,150,182, 199, 239,244,253, 287,296,298,299,314,343,347

Concilium Generale V.p.43,239, 320

Concilium in Trullo, Quiniſex-

†

tum vulgò, p. 5
Conciliũ Generale VI. ſub Agathone, p,316
Concilium Generale VII. p. 150. & 378
Conciliũ Generale, VIII ſub Hadriano II. p.307,319,328
Concilium pſeudoſextũ VIII. ſub Photio, p.379.& p.361,363
Concilia Particularia.
Concilia Gallicana, poſtremæ editionis V. C. Iacobi Sirmundi, p.128,129,204,205,225, 247,272,273,275,276,277, 291,320,321,378
Concilium Agathenſe, p.290
Concilium Ancyranũ, p.239,299
Concilium Antiochenum, p.131, 132,194,239,241,267,299,361
Concilium Arelatenſe II. p.195, 243
Concilium Aurelianenſe I. p.112
Concilium, Carthaginenſe vulgo dictum, p.134
Concilium Carthaginenſe II. p.194,195
Concilium Carthaginenſe, vulgò IV. p.129,278
Concilium Francfordienſe, p.351
Concilium Ilerdenſe, p.291,100
Conciliũ Italiæ, cui præfuit Ambroſius, p,242,289
Concilium Leptinenſe, p.205
Concilium Laodicenum, p.129, 130,132,194
Concilium Meldenſe, p 49,50
Concilium Mileuitanũ, p.77,365
Concilium Neocæſarienſe, p 88
Concilium Regenſe, p.290.&298
Concilium Romanum ſub Leone IV. p.241
Concilium Romanum ſub Ioãne VIII. p.90,225
Concilium Romanum, in cauſâ Formoſi, p.240,241
Concilium Sardicenſe, p.122,131, 193,239,240,297
Concilium Sueſſionenſe, p 205
Concilium Toletanum, IV. p.206
Concilium Toletanum XII. p.205,206
Concilium Valentinum, in Galliã, p 204
Concilium Valentinum, in Hiſpaniâ, p 291
Concilium Zellenſe, p.194
Concordata, p.172,186,233
Conſtantinus Harmenopulus, p.43.251
Cyprianus, p.121
Cyrillus, p.360,363,367
Decretaliũ Collectio I. cum Notis MSS. ſæpiùs.
Decretalium Collectiones antiquæ, ſæpius.
Decretalium Gregorij noni verſio Gallica MS. ſæpius.
Diplomata Belgica, à Miræo edita, p.150
Directorium Inquiſitorum Generale, p.150
Donatio Conſtantini, p.312,313
Donationes Belgij, à Miræo editæ, p.100
Eadmerus, p 157,200,206, 220,221,222,279,322,351,365
Eginhardus, p.342
Eulogius Patriarcha Alexandrinus, apud Photium, p.4
Euſebij Hiſtoria Eccleſiaſtica, p.248,287,293,295
Facundus Hermianenſis, p.43,44

Ferrandi Breuiatio Canonum, p.134,136,194,195,196
Flodoardus, p.274,309,316,352
Flori excerptú, de Electionibus, in fine operú Agobardi,187,205
Frotharius Tullenſis Epiſc. p.225
Fulbertus Carnotenſis,p.119,205
GErbertus, p.147
Germanus Patriarcha Conſtantinopol. p.316
Geſta Dei per Francos,p 235,254, 328
Glaber Rodulphus, p.151
Goffridus Vindocinéſis,p.151,372
Gregorins Nazianzenus, p.132, 140, 241, 245, 286, 288, 289, 296, 297
Gregorius I. ſæpius.
Gregorius VII. p 324,356
Guilelmus Neubrigenſis, p 144, 226,280,323
Guilelmus Malmeſburiéſis,p 217 220, 228
HAdrianus I. p.351,352
Hadrianus II. p. 342,355
Harmenopulus, in iure Orientali Leunclauij, p.43,361,363
Hincmarus Rhemenſis, p,137,310 318, 346, 350, 351,365
Hiſtoria miſcella, p. 251,255
Hiſtoria Tripartita, p.183
ILdebertus, p 363
Innocentius I. p.134,194
Innocentius III. p.39, 5 ,8 ,93, 97,99,100,10,108,115,116,123, 152,155,164,167,171. 90, ex MS. p.201, 202, 04, 208, 209. 210, & 215, ex MS. p.220,221, 223,224,225,226,227,228,229. 237, & 238, ex MS. 254,258, 259,264,265,308,311,325,341, 354,355,372,373
Ioannes VIII. 275,321,325,341, 364
Ioannes Sareſberienſis,p,144,157, 167,207
Ioannes Diaconus, in vitâ Gregorij I. p 367
Iſidorus Peluſiota, p 316,319
Iſidorus Hiſpaléſis,p.101,128,129
Iuo Carnotéſis, p. 4,100,101,110, 146,151,166,168,170,197,198, 200,206,212,218,219,244,246 248,278,322,339,341,366,370, 376,379,380
KRantzius, p.94,96,97, 270,271
LEges Longabardorum, p.59, 224
Leges Siculæ, p.223
Leges Suciæ, p.168
Leo Magnus, p.126,135
Leo IX p.140
Liberati Breuiarium,p. 243,316, 317,318,328
Luitprandus, p.326
Lupus Ferrarienſis, p.205
MArculphus, pag.122
Martinus Polonus,28,29, 3 ,32,39,217,221
Matthæus Paris,p.28,39,160,167 173,201,207,212,228
Matthæus Vveſtmonaſterienſis, pag.160
NIcephorus Calliſtus, p. 181, 182, 183. 238, 241, 245, 246, 247. & ſeq. 251, 257,268, 361 362.
Nicephorus Monachus, p 362
Nicetas Paphlago, de vitâ Ignatij Patriarchæ Conſtantinop. pag. 316,380
Nicolaus I. pag 94,95,96,67, 204,309,325,341,342,346,356

PRÆFATIO,

IN QVA PLENISSIME diſſeritur, tam de Methodo, & Auctoritate Collectionis Gratiani, quàm reliquarum omnium Collectionum Decretalium, poſt Gratianum.

IVRIS Canonici ſummam quandam cognitionem habere deſiderantibus, nihil vtilius viſum eſt, quàm generales Tractatus quoſdã in Decretales tradere. Inſtitutiones enim interpretari, à Lanceloto, Cucco Mediolanenſi, Caniſio, vel aliis, priuato ſtudio confectas, vel nouas ſcribere, periculoſum *Inſtitutum Auctoris.* eſt: quia ſtudioſorum aures, ea tantùm ab initio debent accipere, quæ certa ſint, & auctoritate publica confirmata; vt rectè in Confirmatione Inſtitutionum. Nam quæ priuatim quilibet, quamuis doctus & ingenioſus ſcribit, in promptu eſt non admittere; nec in iudiciis vllam vim & robur ob-

Digitized by Google

tinent. Adde quod huiuſmodi Inſtitutionum auctores, aliam viam & methodum inſtituentes, quàm Pontifices, & Iuris Canonici Conditores, à lectione Decretalium, vel omnino auertunt, vel ſaltem ad eas legendas, animos non præparant. In Paratitlis vel longioribus tractatibus aliter eueniet: nam in his ordinem & methodum, Decretalium ſequimur; imò & Librorum, & Titulorum connexionem & ſeriem inueſtigamus, Rubricas interpretamur, & quantùm operis modus ſinit, origines Iuris Canonici veteris & noui indicamus. Quinetiam, ſi quid vſus Galliæ non admittat, ex Capitularibus, Pragmaticis, Concordatis, & Priuilegiis, ſiue quas vulgò vocant, Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, adnotamus. Qui enim hactenus Inſtitutiones, aut Paratitla Iuris Canonici ſcripſerũt; vel Iuris antiqui Canonici valdè periti nõ fuerunt, vel locis & tẽporibus inſeruierunt, in quibus libros ſuos promulgarunt, inſuperhabitis & neglectis, tàm communis veteris, quàm Gallicanæ Eccleſiæ priuilegiis & iuribus; quæ rectè Gallicanorum Tribunalium Conſultiſſimi quique, ab antiquo iure cõmuni vniuerſæ Eccleſiæ, ferè omnia repetita eſſe veriſſimè contendunt. Reliqui ferè omnes populi, qui in Patria obedientiæ, quam vocant, morantur, immutationes & innouationes poſteriorũ Conſtitutionum, quę frequenter occurrunt in Decretalibus, ſæpiùs vltrò amplectuntur & recipiunt.

Argumentum Tractatus. Antequam verò materiam aggrediamur, *Primò* neceſſariũ eſt prẽmittere duas ſummas, atque totius

Iuris Canonici præcipuas diuiſiones, ad quas ſæpiùs in progreſſu recurrendú erit. *Secundò* de Collectione Decretorú Gratiani tractabimus plenius, & deſinemus in variis Collectionibus Decretaliú, earum authoribus, tempore, & methodo, explanandis; quia ex illis Collectionibus, tandem Gregorius IX. Poſtremam hanc noſtram, opera Raymundi à Penna forti compoſuit; Cuius gratiâ, aliquos Tractatus conſcribere inſtituimus, maioris operis ſpecimen & δεῖγμα.

Vt à diuiſionibus incipiamus. *Ius Canonicum dupliciter diuidimus*, vel ratione materię, argumenti, ſiue ſubiecti; vel ratione formæ. *Duæ totius Iuris Canonici partitiones. Prima.*

Ratione materiæ Ius Canonicum, vel ad fidem, vel ad mores ſeu diſciplinã Eccleſiaſticam formandam vel componendam pertinet. Quæ ad fidem pertinent, continẽtur ſymbolis, ſiue formulis fidei, Synodicis Epiſtolis, vel etiam Decretis, ſeu Anathematiſmis contra hæreſim & hæreticos factis. Huiuſmodi ſunt Nicænę διατυπώσεις apud Gelaſiũ Cyzicenum; duodecim Anathematiſmi Cyrilli cõtra Neſtorium, in Synodo Alexandrina editi, qui malè vulgò in pleriſque Codicib. tribuuntur Concilio generali Epheſino; itemque decreta in Synodo V. ſub Iuſtiniano edita. Illæ omnes ſpecies, generali nomine, Dogmata appellantur.

Quæ ad mores ſpectant, Canonum nomine ſpecialiter deſignantur. Vnde frequens in Conciliis & Patribus, Dogmatum, & Politiæ diſtinctio.

Ex hac diuiſione, duæ regulæ certiſſimæ eliciun-

tur. *Prima*, In his quę ſunt fidei, Eccleſias omnes debere conuenire: fidem vnam integram apud omnes eſſe oportere: & vt loquitur Tertullianus initio de Virginib. velandis, *Regula fidei vna omninò eſt, ſola immobilis & irreformabilis; huic nihil addi, vel detrahi poteſt.* Quare propter eius dignitatem in Cóciliiș ſemper de fide primò tractatur, antequam de moribus & politia quæratur. *Secunda Regula:* Quæ ad diſciplinam & conuerſationem ſeu politiam Eccleſiaſticam ſpectant, vel in totum immutare licet; vel pro parte, vel in gratiā Regni, Prouinciæ, Loci, vel Temporis, ſingulari priuilegio diſpenſare: non tamen priuata authoritate, ſed publica; eorum nempe, qui Eccleſiæ prẹſunt. Prætereà accuratiſſima cauſę cognitione prẹcedente, can. 14. & 15. & 16. Cauſa 1. quæſt. 7. Prudentiſſimè veteres ſecutus Iuo Carnotenſis, in doctiſſima præfatione ſuæ Collectionis; *In his quę propter rigorem diſciplinæ, vel muniendam ſalutem, poſterorum ſanxit diligentia, ſi honeſta, vel vtilis conſequatur compenſatio, poteſt præcedere authoritate præſidentium diligenter deliberata diſpenſatio.* Idemque ſentit Eulogius Alexandrinus Patriarcha, in fragmentis libri de Diſpenſatione, ſeu Oeconomia Eccleſiaſtica, apud Photium in Bibliotheca, vbi notandum, falli Interpretem, qui vbique *Oeconomiam* interpretatur, *Incarnationem.* Quibus accedat Bernardus in libro de Præcepto & Diſpenſatione, cap. 3. 4. & 5.

Secunda diuiſio. Secunda diuiſio, ratione formæ: Ius omne Canonicum, vel venit ex ſcripto, vel ſine ſcripto,

& vt ait Iſidorus in *Canone* 3. *diſt.* 1. *omne ius legibus, & moribus conſtat*, Legis nomine latiſſimè ſumpto, itaut omnes ſpecies iuris ſcripti comprehendat: Cuius duæ ſunt partes ſummæ, & generaliſſimæ; *Sacra Scriptura*, *& Canones*; Sacræ Scripturę veteri & nouo teſtamento continentur. Canonum triplex eſt ſubdiuiſio; ſumuntur enim vel ex Conciliis, aut Conſtitutionibus Pontificum, aut ex dictis Patrum. *Leo IV. in can.* 1. *diſt.* 20. vbi hunc ordinem ſeruat: Præferuntur ſacrorum *Conciliorum Canones*. Sequuntur *Decretales Epiſtolę, ſeu Decretalium regulæ*, quæ, vt ait, *cum Canonibus apud nos habentur*; Poſtremò *ex Patrum ſcriptis excerpta* ſubiiciūtur, quę non parem habent vim, qualem Canones Conciliorum, vel Conſtitutiones Pontificum. Idem ordo & in veteri Codice Canonum Eccleſiæ vniuerſæ ſeruatur, quem *Leo IV.* in dicto Can. ſignificat: eundémque Gratianus ſequitur, vt conſtat ex diſt. 15. 16. 17. 18. 19. *&* 20.

Primò enim agit Gratianus de Conciliis. Secundò. De Conſtitutionibus Pontificum. Tertiò. In diſt. 20. de dictis parum.

Primus apud Græcos *Theodoretus*, in Collectione Canonum, quędam ex Epiſtolis *Baſilij* retulit: Theodoretum Collectores Græci ſecuti, ex aliis Patribus Grecis multa deſumpſerūt, Dionyſio Alexādrino, Petro Alexandrino, Gregorio Thaumaturgo, & aliis, qui enumerātur in Can. 2. *Synodi VI. in Trullo*, Apud Latinos pariter, in Collectionibus poſtremis *Burchardi*, *Iuonis*, *Gratiani*, & aliorum, quę

nondum ſunt editæ, multa deſumuntur, non tantùm ex dictis Patrum, ſed etiam ex Iure Ciuili *Pandectis Codice & Nouellis Iuſtiniani, Cod. Theodoſiano*, imò & ex *Capitularibus Regum* noſtrorum.

Hactenus hæc de variis ſpeciebus Iuris Cano- quod venit ex ſcripto Iuris non ſcripti vnica eſt ſpecies, Conſuetudo, ſiue Traditio. Traditio verò aut vniuerſalis & totius Eccleſiæ, vel particularis & propria eſt vnius Eccleſiæ. Nec obſtat eas traditiones poſtea in ſcripta redactas fuiſſe, & per conſequens Iuri ſcripto videri tribuendas. origo eſt inſpicienda, qua hoc ius tacito, & illiterato conſenſu paulatim receptum eſt vſu; ſicut in Iure Ciuili, Ius non ſcriptum, & moribus introductum dicitur; poſtea tamen à Iuriſconſultis ſcriptis comprehenſum: de quo iure nó ſcripto, vide diſt. 1. & 12. Vnde *colligimus, malè Gratianum in can. 5. diſt. 1.* diſtinguere, Conſuetudinem in ſcriptis redactam, vocari Ius; quę vero in ſcriptis non eſt redacta, generali nomine Conſuetudinis cenſeri.

Nunc de Gratiani collectione agendum, quæ videtur abſoluta tempore Eugenij III. circa annum 1150. vel 1151. vt ait gloſſa Hugutionis veteris interpretis Decreti, ad *can. poſt appellationem, verſ. ego Ancelinus*, ibi, *dicit Hugutio quod hic eſt falſa littera.* Forſterus etiam in vitis Iuriſconſultorum, ex ipſius Gratiani tumulo Bononiæ, & Correctores Ro. in Præfatione Gratiani: quibus adde omnino Antonium Auguſtinum, Dialogorum de Emendat. Gratiani *lib. 1. cap. 1. & fuſiùs lib. 2. cap. 9.* Obſer-

uandum verò, falſum eſſe, quod Trithemius ſcribit in vita Gratiani, & in Chronico Hirſaugienſi pag. 184. quem & alij deinde multi poſtea ſecuti ſunt, Collectionem Gratiani Eugenio III. oblatam fuiſſe, & ab eo confirmatam. Non extat huiuſmodi confirmatio, quare rectè nihil de huiuſmodi confirmatione Gratiani, in Editione Romana ſub Gregorio XIII. editâ, qui inchoatam Gratiani emendationem ſub Pio IV. & V. feliciter conſummauit, diuinâ quadã prouidentiâ, vt qui primò Anceſſor Bononiẽſis, Ius Canonicũ erat interpretatus; Cardinalis poſtea, à Pio IV. fuerat delectus, inter eos, qui primi Gratiani emendationi vacarunt; tandem factus Pontifex, operi vtiliſſimo vltimam manum imponeret. Prodiit itaque & emendatior & melior lõgè Gratiani Collectio ſub Gregorio XIII. nec ideò tamen ab eo publica auctoritate confirmata eſt; itaut robur haberet in iudiciis, ſicut Collectio Decretalium Gregorij IX. quam in ſcholis prælegimus, de qua deinde dicetur. Ex his colligimus, canones qui citantur ex Gratiano, non omnes habere eandem vim & poteſtatem; recurrendum eſſe ad originem & fontes vnde manarunt. Alio enim iure cenſentur ea quæ ex Conciliis, alio quæ ex Conſtitutionibus Pontificum, alio quæ ex dictis Patrum, can. 1. diſt. 20. quam in rem vide Iudicium accuratiſſimum Antonij Auguſtini, in Pręfat. ad Canones pœnitentiales. Quin, vt ſuprà notauimus, multa ex Iure Ciuili Gratianus retulit, quod primùm in iudicia, & ſcholas, circa ea tempora re-

ſtitutum erat in Italia, à Lothario Saxone Imperatore, ſuaſione Mathildis Comitiſſæ; Chronicon Abbatis Vſpergenſis, in fine vitæ Lotharij. Poſtremò obſeruandum, multa ex incertis, & ſuppoſititiis ſcriptis inſeruiſſe Gratianum in ſuam Collect. quę occaſionem dederunt emendandi Gratiani, vt diximus; & doctiſſimo Auguſtino ſcribendi duos libros de Emendat. Gratiani. Ante Auguſtinum, & Romanos Correctores, id Ant. Demochares viderat; fusè verō Ant. Contius, in Præfatione ſua ſignificauerat, quam ideo mutilauit Antuerpienſis librorū Cenſor, qui ex ea breue tantùm nobis fragmentum reliquit; qua de re meritò conqueritur Contius lib. 1. Lection. ſubſeciu. Cap. 10. infi. Veſtigia tamen fraudis ſuperſunt in fine Præfationis 11. Contij, in qua apertè profitetur apocrypha & cōmentitia plurima Gratianum ſuæ collectioni admiſcuiſſe; quod & repetit in notis ad can. *Septuaginta. diſt.* 13. & ad inſcriptionem canonis 2. *diſt.* 21. Ibi, *Item Anacletus*; Vbi quòd inducitur Contius, *Maiorem ſe requirere probationem*, ipſe præſtiterat in ſua Præfat. mutilatâ poſtea vt diximus, ſicut oſtendunt notata ab eodem, *ad can. iudicantem* 3. *quęſt.* 5. quibus ex locis illuſtrantur valdè, quæ ſcribit doctiſſimus Auguſtinus, lib. 1. de emendat. Gratiani, *cap.* 20. in fin. Conſtat tamen eum falli, cum ait, *ea verba mihi videntur Molinęi eſſe, non Contij*: Sunt enim reuera Contij, & ipſe Contius ea ſibi aſſerit, ſi loca omnia quæ citauimus ſupra ex editione Antuerpiana diligenter comparentur. Romani Correctores, notas

notas Contij ad dictos canones omiſerunt; cautiùs ſanè, quàm Antuerpienſis Cenſor, qui Prçfationem quidem mutilauit, notas verò ſuprà citatas imperitè reliquit; quibus idem dicebatur quod in Præfatione. Obſeruandum prætereà, quod certè etiam notauit Azo *ad tit. ne fideiuſſ. dot. dentur. Cod. in decretis non licere argumentari ex rubricis; quia ſunt ipſius Gratiani, aliter quàm in Decretalibus, ff. & Codice.* Immò adde, nec Conciliationes, quas vocat Gratianus, diſcordantium Canonum, & adnotauit de ſuo, ampliorem vim habere, quàm alicuius Doctoris atque Magiſtri, non autem Legiſlatoris. Poſtremò meritò Gratiani methodus improbatur à viris doctis: permixtim enim, & confusè multa tradit. Suam verò Collectionem inſcripſit *Concordiam diſcordantium Canonum*: Componere enim ſolet, & conferre plures Canones, vel re vera, vel in ſpeciem pugnantes, & eos conciliare.

Prima Diuiſio Collectionis Gratiani ratione Formæ.

Vniuerſum opus in tres ſummas partes diuiſit. Diſtinctiones, Cauſas, & Tractatum de Conſecratione. Quæ prima diuiſio plana eſt & facilis, ad exteriorem tantùm operis Formam, & ad citationum vſum potiſſimùm accommodata: nec habet opus longo ſermone.

Secunda, ratione materiæ.

Partitionem ſecundam, ratione Materiæ, pluribus declarabimus. Maioris eſt vtilitatis & difficultatis: continet enim non tantùm conſilium, & inſtitutum Auctoris; ſed etiam introductionem quandam ſuppeditat, ad opus vniuerſum, cuius per indicem nobis exhibet cognitionem. Verùm ne

videamur nimis ingenioſi, & anxij, in alieni operis enucleandâ methodo; Gratiani mentem, ex ipſius verbis, varijs ex locis Decreti collectis: itemque ex annotationibus vetuſtiorum interpretum, ita breuiter indagabimus, vt pauciſſima de noſtro intermiſceamus.

Argumentū primæ partis Gratiani, in c. diſtinctiones.

Diſtinctionibus viginti primis quid Gratianus tractauerit, & quid ſequentibus, vſque ad centeſimam & vltimam tractaturus ſit, apertè explicat initio diſt. 21. *Decretis ergo Romanorum Pontificum, & ſacris Canonibus Conciliorum, Eccleſiaſtica negotia, vt ſuprà monſtratum eſt, terminantur.* Viginti diſtinctiones illas explicauimus ferè, Libro ſingulari in eam rem edito. *De Origine, Arte, & Auctoritate Iuris Canonici.* Subijcit Gratianus loco eodem. *Miniſtri verò Sacrorum Canonum, & Decretorum Pontificum, ſunt ſummi Pontifices, & infrà Præſules, & reliqui Sacerdotes: quorum inſtitutio eſt in veteri Teſtamento inchoata; & in nouo pleniùs conſummata, &c.* Iterùm initio diſtinct. 23. *Breuiter quæ inter Eccleſiaſtica officia ſit differentia, monſtrauimus. Nunc à ſummo Pontifice incipientes, & vſque ad vltimum gradum deſcendentes, qualiter quiſque eorum debeat ordinari, Sanctorum auctoritatibus oſtendamus.* In Can. vlt. diſt. 101. *Hactenus de electione & ordinatione Clericorum tractauimus: Nunc ad Simoniacorum ordinationes tranſeamus.* Rectè itaque Gratianus, & primæ collectionis compilator Bernardus Circa, à diſtinctione vigeſima primâ, incipere *Tractatum ordinandorum aſſerunt*, & deſinere in *diſt. centeſima prima*: Hæc de primæ partis, in Diſtinctiones, diuiſione.

Obſcuriùs & perplexiùs digeſſit Gratianus Secundam partē, quę in Cauſas, & Quæſtiones reſoluitur. Gloſſa ſeu Interpres vetus ſuppleuit, quod omiſit Gratianus initio Cauſæ primæ, his verbis: *Expedito Tractatu de Ordinationibus, promotionibus, & officijs Clericorum: accedit Gratianus ad negotia, quorum quædam ſunt ciuilia, quædam criminalia, in quorum perſecutione, maiora minoribus præponit. Et quoniam omnia crimina reſpectu Simoniæ nihil reputantur, vt infrà ead. q. 7. patet; Ideò de ea præmittit, quærens, An ſit peccatum ſpiritualia emere? &c.* In fine q. 7. cauſæ primæ. Ita Gratianus ipſe, *His breuiter præmiſſis, ad ea veniamus, quæ Eccleſia ſeueritate diſciplinæ parata eſt vlciſci, oſtendentes quibus accuſantibus, vel teſtificantibus, quilibet ſint conuincendi, quo iudice quiſque debeat condemnari, vel abſolui: ſi cauſa vitiata fuit, quo remedio poſſit ſubleuari: ſi accuſatores defecerint, an reus ſit cogendus ad purgationem. Et vt faciliùs pateat quod dicturi ſumus,* &c. Ita verò Gloſſa ad d. can. vlt. *Tranſitu vtitur, ſcilicet colore Rhetorico, quo dicta dicendis continuat, & dicenda dictis, ſummatim dicenda perſtringens.*

Argumentum ſecundæ partis in triginta ſex Cauſas.

Et iterum initio cauſæ 2. *In ſuperiori cauſa actum eſt de crimine Simonię: & priùs de eo, quod grauiſſimum eſt: ſed quia crimina ſine ordine iudiciario puniri non debent: ideò congruè hanc cauſam annectit. In qua de ordine iudiciario tractat, oſtendens quod nemo condemnandus eſt, niſi conuictus, vel confeſſus, & quòd ſpoliatus præter iuris ordinem, ſit reſtituendus, & qualiter puniantur, qui in accuſatione deficiunt, qualiter obiecta crimina non probata purgentur, & qualiter ſententia releuetur per appellationem,*

& vtrùm Laïci admittantur ad accuſationem Clericorum, & qualiter ſit accuſatio facienda, &c.

Occaſione raptâ, interruptum ordinem Gratianus vſq; ad cauſam vndecimam.

Initio cauſę ſeptimæ, ita gloſſa. *Supra 6. q.3. cap. Denique, facta fuit mentio de Renunciatione Epiſcopatus: vnde Gratianus nactus occaſionem ſubijcit cauſam iſtam, in qua tractat de Renunciatione, & an Prælato viuente, alius ſit ei ſubſtituendus, & de mutatione ſedis, & quibuſdam alijs, nempe in cauſa ſeptima & octaua quæſtionibus varijs, excutiuntur prædictę materiæ.*

Initio cauſæ nonæ ita Gloſſa. *Suprà in octaua cauſa oſtenſum eſt de Epiſcopis, qui vſurpant ſibi eligere ſucceſſores. Nunc verò vult tractare de Epiſcopis excommunicatis, qui præſumunt Clericos ordinare, & de Archiepiſcopis, qui damnant Clericos ſui Suffraganei, inconſulto illo.*

Initio cauſæ decimæ ita Gloſſa. *In ſuperiori cauſa dictum eſt quòd iuris habet Epiſcopus ſuper ſuffraganeis ſuis. Nunc verò ſupponit decimam cauſam, in quâ oſtendit Gratianus, quid iuris habeat Epiſcopus in Eccleſiis ſui Epiſcopatus.*

Initio cauſæ vndecimæ, Gloſſa. *In ſuperiori cauſa oſtenſum eſt, quod Eccleſiæ, cum omnibus ſuis poſſeſſionibus, ad diſpoſitionem pertinent Epiſcoporum: ſed quia poſſet aliquis dubitare, ſub quo iudice Clerici debeant conueniri: ſub Eccleſiaſtico ſcilicet, an ſub ſæculari: ideò Gratianus hanc vndecimam cauſam ſubnectit, in qua oſtendit Clericos ſub Eccleſiaſtico iudice eſſe conueniendos.*

Ad cœptum, & interruptum ordinẽ redit.

Ab vndecima itaque causâ, redire videtur ad ordinem & formam iudiciorum, quem à cauſa ſecunda inchoauerat, & intermiſerat, inſertis cauſis

quatuor aliò pertinentibus, ſeptimâ, octauâ, nonâ, decimâ.

Argumentum verò, & ſubiectum cauſæ duodecimæ ita gloſſa proponit. *In vndecima cauſa, q. 1. can. Inclita, & ca. Placuit (41. ſcilicet & 42.) Introduxit magiſter Gratianus Clericos litigantes de rebus proprijs. Sed quia poſſet dubitari, an Clerici debeant habere propria, quia prædeceſſores eorum omnia habeant communia; de quibus dicitur, Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna, nec quiſquam eorum aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant eis omnia communia: ideò ſupponit hanc duodecimam cauſam, in qua oſtendit, An Clerici propria poſſint habere? & annectit, De alienatione rerum Eccleſię, & vtrùm Clericis liceat condere teſtamenta.*

Initio cauſæ decimæ tertiæ, Gloſſa. *Supradictum fuit in duodecima cauſa, quòd quidam Clerici non debent habere propria; ſed aliquis quæreret, vnde viuere debent? oſtendit Gratianus, quòd de decimis & oblationibus viuere debent. ſed quia de decimis, & oblationibus, & ſepulturis, ſæpè oritur contentio inter Clericos, & etiam Laïcos: ideò ſubnectit Gratianus hanc decimam tertiam cauſam, in qua oſtendit, quid de decimis, & oblationibus, & ſepulturis ſit obſeruandum.*

Initio cauſæ decimę quartæ, Gloſſa. *Suprà in proxima cauſa Clerici introducuntur litigantes de Spiritualibus. Nunc autem ſubnectit Gratianus hanc decimam quartam cauſam, in qua introducuntur litigantes de Temporalibus, oſtendens, qualiter Clericis liceat repetere ſua, & an domeſtici teſtes ſint admittendi, vel aſſumendi. Addit etiam de vſuris, & de turpi quæſtu Clericis interdicto, & vtrùm*

Digitized by Google

eleemoſynæ fieri poſſunt de malè acquiſitis.

Initio cauſæ decimæ quintæ. *Suprà in proxima cauſa tractatum eſt de Auaritia, quæ obumbrat mentem* Clericorum *: ſed quia Incontinentia idem facit, ideò ſubnectit decimam quintam cauſam, in qua de Incontinentia tractat, & de his quæ fiunt mente alienata : & de aliјs multis.*

Inſerit tractatum De ſtatu Monachorũ, & ſermem interrumpit.

Initio cauſæ decimę ſextæ, Gloſſa. *Magiſter hactenus de ſtatu Eccleſiarum egit, & ſæcularium* Clericorum *; ſed quia religione Monachorum multùm decoratur ſtatus Eccleſiarum, ideò in ſex ſequentibus cauſis, tractàt de ſtatu Monaſteriorum, & Monachorum. In hac ergo prima cauſa, agit de officio Monachorum, oſtendens an valeant officia celebrare, & eorum Capellę debeant per eos inſtitui. Annectit etiam generaliter de præſcriptione tam Eccleſiarum quàm Monaſteriorum, & quòd nullus authoritate ſuâ, rem quam ad ſe credit pertinere, valeat vſurpare. Addit etiam, quòd Läici nullam habent in Eccleſijs poteſtatem.* Omittimus breuitatis cauſa, quæ in ſequentibus cauſis, ad ſtatum Monachorum pertinentia ſpecialiter, initio ſingularum, adnotauit Gloſſa.

Redit ad Clericos.

Initio cauſæ vigeſimę primæ, gloſſa. *Supra facta interpoſitione, in quinque cauſis de ſtatu Monachorũ, reuertitur* Gratianus *ad tractatum de ſtatu* Clericorum*; continuans ſuum tractatum, ex fine vltimi capituli cauſæ vigeſimæ vbi dictum eſt, quòd Abbas non debet habere plures Eccleſias, ſiue plura monaſteria. ſed quia idem ſeruandum in* Clericis*, ſcilicet quod non debent habere plures Eccleſias; ideò hanc vigeſimam primam cauſam ſubnectit, in qua oſtendit quòd*

Digitized by Google

Clerici non debent habere plures Eccleſias, niſi in caſibus exceptis.

Initio cauſæ vigeſimæ ſecundæ. *In ſuperiori cauſa tractatum eſt de obedientia Clericorum erga ſuos Epiſcopos; ſed quia quandoque quis iurat, ſe ſuo Prælato non obedire: ideò Gratianus hanc vigeſimam ſecundam cauſam ſubnectit: in qua de iuramento tractat, & de mendacio; & quot comites iuramentum habeat.*

Initio cauſę vigeſimę tertiæ. *Suprà tractatum eſt de Catholicis, & dictum eſt, quod non ſunt cogendi ad malum. Nunc verò ſubnectit Gratianus vigeſimam tertiam cauſam, in qua de Hæreticis tractat, quærens an Epiſcopi ſint cogendi ad bonum? Item quæritur, an militare ſit peccatum, & quod bellum debeat dici iuſtum, & quod iniuſtum, & an vindicta ſit inferenda, & an peccatum ſit iudici malos offendere, condemnando ſcilicet.* *De hæreticis aberrat paululùm à materia.*

Initio vigeſimæ quartæ, gloſſa. *Suprà in vigeſima tertia cauſa tractatum eſt de hæreticis; ſed quia hęreticorum quidam ſunt manifeſti, quidam occulti, & quandoque excommunicat Eccleſia hæreticos; ideò Gratianus ſubnectit hanc cauſam vigeſimam quartam, in qua tractat de omnibus iſtis.*

Initio vigeſimæ quintæ, gloſſa. *Expedito tractatu hæreticorum, ſubijcit Gratianus vigeſimam quintam cauſam, in qua tractat de Priuilegijs Romanæ Eccleſiæ: Tractatur etiam ſæpiùs in eadem cauſa de iuribus & Priuilegijs aliarum Eccleſiarum.* *Nouus Tractatus de Priuilegijs Romanæ, & aliarum Eccleſiarum.*

Initiò vigeſimæ ſextæ, gloſſa. *Expedito tractatu de Priuilegijs, ſupponitur cauſa vigeſima ſexta: In qua tractatur de diuinationibus, & reconciliatione excommuni-* *Nouus Tractatus de diuinationibus, reconciliatione excommunicatorum, &c.*

catorum , & de pœna morientium.

Initio vigeſimę ſeptimæ. *Gratianus primò tractauit de officijs Clericorum, ſecundò de cauſis & negotijs eorum, tertiò transfert ſe ad Sacramenta: ſed quia Matrimonium cæteris Sacramentis eſt tempore antiquius, & vſu communius; ideò de illo præmittit.* Sequitur deinde interpretatio Ioannis prolixior, quæ continet breuem & elegantem ſynopſin totius materię de Matrimonio: *Et quia de matrimonio ſæpè quæritur in iudicio, ideò aſſignando multiplicia eius impedimenta, tractaturus de eo, continuat decem cauſas.* Hæc Ioannes: de quo nota lectu digna reperitur, in Paraleipomenis, ſeu auctario, ad Conradum à Liechtenau, vulgò dictum Abbatem Vrſpergenſem ordinis Præmonſtratenſis, ad annum Domini 1256. *Hoc tempore floruit Ioannes Semeca Teutonicus Iuris Doctor, qui Herculeâ audaciâ primus aggreſſus eſt gloſſare Decretum, quod ante eum, nemo; & poſt eum, nullus excellentiùs fecit.* Qui ſecutus eſt aliquot annis poſteà, circa annum Chriſti 1266. Bartholomæus Brixienſis, Collector gloſſę Decreti, ex eo plurima ingenuè profitetur ſe deſumpſiſſe, & in Notis, Ioannem abſolutè aſcribit. Celſi verò animi, & ingenij acuti fuiſſe, eius Notæ fidem faciunt, & quæ de eo ſubijciuntur, in dictis Paraleipomenis. *Hic Clementi IV. Summo Pontifici, tum per Germaniam, ſicut Galliam, decimas à Clero, in redemptionem terræ ſanctæ exigenti, appellationem oppoſuit: ſed Papa excommunicauit, & præpoſitura Halberſtatenſi priuauit. Sed erant magni in Germania viri, qui Ioannem deſerendum non putabant. Mors verò, æquo pulſans*

De Sacramentis, & primùm de matrimonio.

Quis fuerit Ioãnes Teutonicus? Eidem Ant. Auguſtinus tribuit doctiſſima ſcholia quædam, in quartã collectionem.

pulſans pede pauperum tabernas, Regumque turres, hanc litem diremit, & Pontificem ac Præpoſitum è medio ſuſtulit. Ioannes Andreæ cum reliquis, qui eiuſdem nominis plures, ſcripſerunt in ius Canonicum, cenſet præferendum, non ex ordine, ſed ex fructu; in Præfat. Clementinarum in verbo *Ioannes.*

Initio cauſæ trigeſimæ tertiæ. *Poſt Matrimonij impedimenta expedita ſuperiùs, ſupponit Gratianus cauſam trigeſimam tertiam, in qua tractat de impotentia coëundi, & de enormitate delicti, & de tempore Feriarum, & alia quędam annectit*: & iterùm; *Tractauit Gratianus ſuprà de impedimento Matrimonij, quod procedit ex animo, & etiam de eo quod procedit, tam ex animo, quàm ex corpore coniunctim: Nunc tractat in cauſa iſta, de eo, quod procedit tantùm ex corpore; tractat etiam de quibuſdam alijs impedimentis, vt de frigidis, & maleficiatis cap.* 1. & 3. *& de enormitate delicti, vt infrà, quæſtione ſecunda, de his, & ſequentibus; & de tempore Feriarum, vt infrà quæſt.* 4. *per totum.*

Ordinis & tractationis interruptæ, ſi quis alius in Gratiano locus, hic maximè eſt obſeruandus. A cauſa vigeſima ſeptima cœperat agere de Matrimonio, cui decem cauſas, propter materiæ vtilitatem & vbertatem deſtinauerat: tamen in cauſa trigeſima tertia, quæſt. ſecunda, parte 6. cap. 12. deſultat. Ita enim Gratianus ante d. can. præfatur. *De pœnitentibus quoque quæritur, an eis generaliter poſt pœnitentiam peractam, coniugia concedantur? Generaliter enim Canonica auctoritate, prohibentur pœnitentes ad ſæcularem militiam redire, vel Matrimonia contrahere.* *Aberrat Gratianus. De pœnitentia.*

In ſequenti quæſtione 3. primæ digreſſionis occaſione leuiſſima rapta, alienum planè à propoſita materia de Pœnitentia tractatum interſerit; cuius licèt nimiùm longę intercalationis, monitos voluit Gratianus. Ita enim initio d. quæſt. *His breuiter decurſis, in quibus extra negotij finem, aliquantulùm euagati ſumus*, (nempe in 2. *queſt. d cauſa* 33. incidentes tantùm quęſtiones, & propoſito non planè cohærentes, tractauerat; maximè verò *à capite* 12. *d. q.* 2. *ibi* 6. *pars De Pœnitentibus*) *Ad propoſitę cauſę tertiam quæſtionem pertractandam, qua quęritur, Vtrùm ſola cordis contritione, & ſecreta ſatisfactione, abſque oris confeſſione, quiſque poſſit Deo ſatisfacere? redeamus.* Ita enim vno ductu in MSS. Gratiani exemplaribus, remotâ diſtinctionum notâ, legi, aſſeruit Contius, & poſt Contium, Romani Correctores, his verbis: *Initio d. q.* 3. *Gratianus, ad explicandam hanc tertiam queſtionem, multa attulit; quam per longam tractationem, qui eum ſecuti ſunt, in ſeptem diſtinctiones diuiſerunt. In antiquioribus enim exemplaribus, nulla eſt diſtinctionum ſeparatio: In aliquibus verò in margine tantùm eſt, Diſtinctio prima, ſecunda, &c.* & iterùm ad hæc verba: *Vtrùm ſola. Hęc coniungenda ſunt cum ſuperioribus, quemadmodum in peruetuſtis ſunt coniuncta: ab illis enim pendent.*

Gratianus non tanquam erro, ſed planè fugitiuus, poſt longas moras & euagationes *de Pœnitentia*, iocò an ſeriò inſertas, quia Matrimonium aliquando comes ſequitur Pœnitentia, redit ad materiam *de Matrimonio*, in *quæſt.* 4. *d. cauſa* 33. vſque ad *cauſam* 36. in qua deſinit ſecunda pars Collectionis Gratiani.

Tertia pars & vltima ſupereſt, quæ breuiſſima. huic titulus, *De Conſecratione.* In cuius initio, gloſſa. *Expleto tractatu Matrimonij, quod eſt commune omnium Nationum, explicitis etiam varijs cauſarum conflictibus, agitur de Sacramentis, quę neceſſaria ſunt ad ſalutem, & hoc ordine. Primò, De Eccleſiarum conſecratione. Secundò, De Sacramento Euchariſtiæ. Tertiò, De ſolennitatibus Feſtiuitatum. Quartò, De Sacramento Baptiſmi. Quintò, De Confirmatione, & Diuinis officijs, & ieiunijs; & in fine, De Spiritu ſancto: & ſic Tractatus iſte in quinque diſtinctiones eſt diſtinctus. Et not. quod cum in aliis Tractatibus Magiſter interſeruit ſuos §§. & ſolutiones, in hoc Tractatu non niſi duos ponit §§. vnum, in prima* (nempe in fine can. 50.) *alium in quarta diſtinctione,* (nempe in fine can. 19. & 20.) *Hoc ideò, quia de Sacramentis ſobriè eſt loquendum, in quibus etiam vera loqui, periculoſum eſt.*

Ordinem ſuprà expoſitum ratione Materiæ, ipſe Gratianus, & primæ Collectionis, qui floruit paulo poſt Gratianum, Collector; itemque vetuſtiſſimi Gratiani ſequuntur interpretes. Ipſe Gratianus, ad *can. 6. Neceſſaria. Cauſa 1. q. 7. Priſcis igitur. Require ſuprà, in Tractatu Ordinandorum*, intelligit *can.* 1. *diſt.* 55. & poſt *can.* 48. 7. *q.* 1. *Tu bonus tolera malum, &c. infrà de tolerandis malis in prima cauſa hæreticorum*, indicat *can.* 2. *cauſa* 23. *q* 4. Gratianus ad *can.* 19. *de Conſecrat. diſt.* 4. *Diaconos quoque propriam, vt ſuprà, in Tractatu Ordinandorum*, indicat can. 13. diſt. 93. Iterùm ad *cap.* 20. *de Conſecrat. diſt.* 4. Grat. *Vnde Vrbanus Papa II. ſuper quibus conſuluit, &c. vt ſuprà*

in tractatu coniugij, vbi de Compatribus agitur, indicat can. ſuper quibus 4. cauſa 30. q. 3. In prima Collect. Decretal. in fine cap. 9. de electione. *Illud autem, quod de Epiſcopi conſecratione*, indicat can. 1. diſt. 6[illegible]. quod & præſtantiſſimus Antonius Auguſtinus ad eum locum adnotauit. Plura quiſque per ſe poterit exempla perquirere, digitum ad fontem intendiſſe ſufficit.

Quæ de perplexâ & ſæpiùs interruptâ Gratiani methodo, prolixiùs & accuratiùs diſſeruimus, deprompta ſunt ex varijs obſeruationibus, quas diuerſis temporibus, in vſus priuatos ſedulò adnotaueramus; in præſenti, publici iuris facimus, in commodum ſtudioſorum. Iuuabit tamen meminiſſe Gratianum, Magiſtri, Doctoris, & Interpretis tantùm, nomen & dignitatem, & apud veteres, & apud recentiores obtinere. Stephanus Epiſcopus Tornacenſis, qui ſub Alexandro III. floruit, *Magnum Canonum Interpretem appellat, in Epiſtola* 1. Gloſſa, & veteres Interpretes, Magiſtrum, & tanquam in Magiſtri verba non addicti iurare, nonnunquam ab eo recedunt, & eius ſolutiones improbant, quas Canonibus, tanquam emblemata quædam interſerit: negant verò alicuius ſummi Pontificis authoritate, collectionem Gratiani fuiſſe confirmatam, ſicut monuimus ſuprà. Præſtabit trium, ſummę dignationis & eruditionis Interpretum Iuris Canonici, Durandi, vulgò Speculatoris, Ioannis Andreę, & Panormitani, de Gratiano ſententias, ex ipſorum ore, & verbis referre.

Durandus lib. 2. Speculi, partic. 2. de diſputat. & allegat. in fine, ait Rubricas Iuris Ciuilis, & Decretalium, eſſe authenticas, & ius facere. *Secus autem eſt in Rubricis Decretorum : tum quia alius fuit Conditor Decretorum, & alius earum ; tum quia illę quandoque falſæ reperiuntur*, &c. Idem, ante Durandum, Azonem adnotaſſe, ſuprà notauimus. *Ioannes Andreæ* etiam, ad citatum Durandi locum obſeruauit, & plenius explicat ad cap. 2. de Reſcriptis extra, in hæc verba vltima gloſſæ pen. *Et in prædictis iuribus contraria loquuntur ſecundùm leges, ſecus ſecundùm canones.* Et ibi, *ſecundùm leges : Ergo Canonizatio, non facit eam*, legem, *valere in foro Canonico, ex quo canoni contraria reperitur, & eſt ſimile, &c. Sit ratio, quia Gratianus, ponendo legem in volumine Decretorum, canonem illi contrarium tollere, vel corrigere non potuit. Non obſtat, ſi dicis Librum Decretorum fuiſſe per Papam approbatum, quia nec hoc conſtat. Et dato quòd conſtaret, approbatio fuit, quoad* Compilationem, *non quoad dicta Gratiani, quæ quotidie reprobamus. Et idem in Libro Sententiarum, de quo vide quid dicam, De Bigamis, Debitum, ſuper verbo, Cognitam. Non obſtat quod notatur ſecunda q. 1. In primus. verbis, De Perſona Ianuarij, in gl. ſecunda : quia ibi lex canonizata eſt, id eſt, in corpore canonis per Papam inſerta, non per Gratianum ſimpliciter, in volumine Decretorum. Item illa non eſt contraria canoni, ſed legi. Eſt ſimile quod dicam de Libro Vſus Feudorum : infrà De Feudis, cap. 2.* Hactenus Ioannes Andreę doctiſſimè. Panormitanus eum ſequitur in Proëmio Decretalium. *Et Conclu-*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

ſio eſt, *quòd, aut quęritur de Rubricis Decretorum: & in illis non eſt licita argumentatio, quia non ſunt authenticæ; tum quia non fuerunt editæ à Magiſtro Gratiano*, (in quo tamen fallitur: nam pleraſque edidit Gratianus; imò & illas tanquam ſuas allegat aliquando, vt ſuprà probauimus) *ſed à quodam alio*; (quod in aliquibus tantùm locis verum eſſe ſuprà probauimus) *tum quia aliquæ reperiuntur falſę, & corruptæ, vt dicit gloſſa, in can. chartæ* 3. *q.* 9. *quam nota. Et ſic excepta prima Rubrica, quæ eſt authentica, ſecundum Speculatorem, & Ioannem Andreæ, ibidem. Sed non video vnde ſumant auctoritatem: quia non apparet quod etiam ipſum volumen Decreti fuerit approbatum, vt notat Ioann. Andr. in cap.* 2. *De Reſcript. & patet etiam ex ipſius inſpectione Decreti, vbi nec in principio, nec in fine dicitur, quod fuerit approbatum. Item Rubrica prima Decreti non loquitur diſpoſitiuè, ſed tantùm fuit poſita ad Declarationem Libri. Fateor benè, quòd illa Rubrica declarat finalem intentionem illius compilationis: vnde potiùs debet dici vera, quàm authentica.* Et rectè Panormitanus. Quare æquum eſt benignos Lectores cognoſcere, atque ignoſcere, quæ veteres factitarunt, ſi faciunt noui; & nobis condonare, vbi cum ratione, à Gratiano recedimus. Poſtremò, nec adhuc pœnitet, ſummi viri Antonij Auguſtini iudicium de Gratiano, nos eſſe ſecutos: in qua ſententia pertendimus, quam pleniùs explicauimus aliàs; potiſſimùm in oratione habitâ publicè, *De recta Iuris Canonici docendi & diſcendi ratione.* Breuiter in eam coniecimus, quæ maximè in Gratiani

Collectione cauẽda exiſtimamus: ideoque ne quid deſit, in fine Tractatuum noſtrorum iterum curauimus excudi.

Decretales Gregorij IX. ex quot & quibus Collectionibus, & Conſtitutionibus ſint compoſita.

Ad Collectionem Decretalium Gregorij IX. deuenimus. Sicut enim Iuſtinianus à Triboniano Codicem componi curauit, ex trib. Codd. antiquis, Gregoriano, Hermogeniano, Theodoſiano, & ex aliorum Imperatorum Nouellis Conſtitutionibus, quæ poſt tres illos Codd. fuerunt editæ, & ex proprijs prætereà, quas plurimas poſteà promulgârat: Ita etiam Gregorius IX. ex Collectionibus quinque præcedentibus, de quibus ſigillatim dicemus, hanc poſtremam abſolui curauit à Raimundo à Penna forti. Cui Collectioni multas Conſtitutiones addidit ipſe Gregorius, vel emergentibus nouis negotijs, vel proprio motu, pleraſque ex Iure Ciuili petitas. *Sanè diuerſas Conſtitutiones, & Decretales Epiſtolas noſtrorum prædeceſſorum, &c.* Quæ vt intelligantur, obſeruandus ordo Antiquarum Collectionum Decretalium.

De primâ Collectione.

Prima, paulò poſt Decretum Gratiani compoſita eſt à Bernardo Papienſi Præpoſito, quam ipſe *Breuiarium extrauagantium* appellat, *quod de veteri Iure & nouo compilaſſe*, in Pręfatione profitetur, ordinem ferè Iuſtin. Codicis ſecutus. Supplementum itaque quoddam Gratiani videtur hæc Collectio; ideoque ad Gratianum Collector aliquando nos remittit, vt *in cap. 9. De Elect. & Elect. poteſt. in fin. in prima Collect.* ad quem locum vide Notas doctiſſimi Auguſtini, & ad verba Præfationis,

De veteri nouoque Iure. Vel enim ex antiquis Concilijs & Patribus, addidit quædam Bernardus, à Gratiano omiſſa; vel nouas Pontificum Conſtitutiones, nempe poſt Gratianum editas, inſeruit. Quare *Extrauagantium* Liber appellatur; quia extra Decretum Gratiani huiuſmodi ſcripta, & Conſtitutiones vagabantur. Eademque Forma reſpectu Gratiani, poſſunt vocari Extrauagantes, reliquę omnes Collectiones, tam antiquę, quas vulgò appellamus, quàm noſtræ: immò & Sextus Bonifacij, & Clementinæ, & reliquæ, vt rectè notauit *Cuiacius ad cap.* 4. *extrà de Sponſalibus*. Et quidem rectè. Nam omnes illæ Collectiones, ſunt quædam Supplementa, & Continuationes Gratiani.

Primæ autem Collectionis Decretales nouiſſimæ, Alexandrum, & Lucium III. Authores præcipuos habent; Antiquiores pauciſſimæ. Verùm primæ huius Collectionis propoſitum, & Methodus, apertiùs explicari non poteſt, quàm ex Notà veteris Interpretis Collectionis primæ, cuius partem tantùm doctiſſimus Auguſtinus exſcripſit, & Vincentio Hiſpano tribuit. Integram repræſentamus ex Tancredi gloſſis in Collectionem primam; MS. exemplar nacti, beneficio doctiſſimi viri *Claudij Menardi Iuliomagi Andium Propretoris*. *Quia non omnia poterant in Decretorum corpore comprehendi, vt diſt.* 19. *Si Romanorum, ideò Magiſter B. Papienſis Præpoſitus, hoc opus compilauit; cuius intentio eſt, diuerſa extrauagantia Romanorum Ponti-*

ficum,

ficum, & auctoritates Noui & Veteris Teſtamenti compilare ſub titulis. Materia; ſunt ipſæ Conſtitutiones, ſeu Decretales. Vtilitas, vt ſciamus diſcernere inter æquum & iniquum. Modus agendi talis eſt: Diuiditur opus in quinque partes: In prima, Tractat de Conſtitutionibus, & Reſcriptis, & Iudicibus, & eorum officijs: In ſecunda de Iudicibus, & cooperantibus ad iudicia, ſcilicet teſtibus, inſtrumentis: In tertia, de vita & honeſtate Clericorum, & rebus eorum: In quarta, de ſponſalibus, & Matrimonio, & impedimentis eorum: In quinta, de accuſationibus Clericorum, & criminibus, & pœnis eorum.

Secunda Collectio ter à tribus confecta eſt, Gilberto, Alano, & Ioanne Vallenſi. Præualuit tamen ea, quam ex duabus prioribus Vallenſis compoſuit, ex ruinis, vt ait Tancredus, duarum Collectionum, Gilberti, & Alani, quæ interciderunt. Suſpicatur Doctiſſimus Auguſtinus eam eſſe Alani, quæ in Conciliorum editionibus, vulgò ſubijcitur, ſine nomine Auctoris, poſt Concilium Lateranenſe, ſub Alexandro III. Hæc eſt itaque, quæ ſecundæ Collectionis nomen obtinuit; quamuis aliquando vetuſtiſſimi Interpretes meminerint Extrauagantium Alani, vt notat Auguſtinus, in Notis primæ Collectionis ad cap. 13. tit. 1. lib. 4. quia, vel aliquid diuerſum, vel plenius, in ea continebatur. *De ſecundâ*

Tertiam Collectionem ex Regiſtris Innocentij III. Bernardus Compoſtellanus fecerat, quæ non eſt recepta. Itaque tres illę, priuatâ auctoritate, à priuatis Magiſtris compoſitæ fuerunt. *De Tertiâ.*

Primus Innocentius III. Aliã, *quam vocamus Tertiam* confici iuſſit, & auctoritate publicâ muniuit: quæ ſine ſcrupulo, tam in iudicijs, quàm in Scholis reciperetur. Compoſita eſt ex Libris duodecim Regiſtrorum Innocentij III. in qua conficienda, operâ *Petri Beneuentani* Diaconi, & Notarij ſui, vſus eſt; vt conſtat ex Præfatione dictę tertiæ Collectionis, quæ Confirmationem continet. Meminit etiam huius Collectionis Chronicô Vſpergenſe, & Tancredus in optimo fragmento, edito à Doct. Boſqueto, in Notis ad Regiſtrum Innocentij III. pag. 48. Hanc tertiam Collectionem gloſſa, *in cap. 18. De Præbendis, & dig.* in verbo, *Confirmationem*, vocat abſolutè, *Innocentij Compilationem*, ex qua citat *cap. 1. de re iudic.* Quod reperitur eodem ordine *in tertia Collectione.* Notandum pręterèa, dubiæ & incertę eſſe fidei primam & ſecundam Collectionem. Hoc ampliùs Tancredus notat quaſdam falſas eſſe inſertas Decretales, quæ in Regiſtris non extant. Iunge Tancredi notam, quam ſubiecit Auguſtinus, in fine Notarum *primæ Collectionis.* Idipſum Præfatio tertiæ Collectionis ſubindicat. Quaſdam tamen ex his quæ falſæ dicuntur à Tancredo, in Decretales Gregorij IX. irrepſiſſe aliquando probabimus; ſicut & pręposterè *cap. 14. De Renunciat.* tribuitur Honorio, cùm ſit Gregorij IX. & contra *cap. 15. De tempor. ordinat.* tribuitur Honorio, cùm ſit *Innoc. III.* extat integrum *in Lib. 13. Regiſtri Innoc. III. Epiſtola 194.* Habet enim ſuos næuos poſtrema Colle-

ctio Decretalium. Aliquos in ſequentibus Tractatibus indicabimus; ſed facilè vtilium multitudine compenſabuntur.

De Quartâ Collectione. Quartam Collectionem, idem *Innocentius III.* ex Concilij Generalis Lateranenſis canonibus, & ſequentibus Libris Regiſtri, poſt duodecimum, colligi curauit; cuius opera, non liquet: nec enim Tancredus, in frag. ſuprà citato, ait, ſe confeciſſe Collectionem quartam, ſed tantùm in gloſſis tertiæ Collectionis, quas ſcribere parabat, promittit ſe adnotaturum, ſi quid poſt annum duodecimum *Innocentij III.* id eſt, poſt Collectionem tertiam immutatum fuit, vel ab ipſo *Innocentio*, vel à Concilio Generali Lateranenſi. Tertia verò, & quarta, *Innocentij* ſolius Conſtitutiones continent. Hæ quatuor Collectiones antiquæ, editæ ſunt ab Auguſtino; quibus manuſcriptis, ante Auguſtinum, Contius vſus fuerat.

De Quintâ Collectione. Quinta Collectio, edita eſt auctoritate *Honorij III. & de ipſius Conſtitutionibus tantùm*, vt ipſe loquitur in Epiſtola ad Tancredum, in quintæ Collectionis principio, auctore Contio in Decretalium Pręfatione. Confirmatur auctoritate *Ioannis Andreæ*, initio Commentarij, ad Decretales *Gregorij IX.* Collectio quinta nondum eſt edita, quam tamen manuſcriptam Contius habuit; ex qua quædam adſcripſit ad Decretales Honorij, quæ repetita ſunt, in nouiſſima Pariſienſi editione Decretalium. Panormitanus eam habuit, & Dominus Cuiacius, vt conſtat ex Notatis ab eo,

ad cap. 63. de Appellat. & ad tit. de frigid. & malefic.

Nec obſtat quòd Hoſtienſis in Summa Decretalium, numeret octo Collectiones, quę Gregorianam præceſſerunt. Si enim Gilberti, & Alani, & Bernardi Compoſtellani, tres, quæ non obtinuerunt, quinque reliquis addiderimus. Octo Collectionum numerus colligetur.

De Collectione Gregorij IX. quam ſolemus in Scholis prælegere.

Ex Conſtitutionibus, quæ in illis quinque Collectionibus continebantur, vel ex alijs quæ omiſſæ erant à Collectoribus, & extra eas vagabantur, vel quæ poſteà editæ fuerunt, ab ipſo Gregorio IX. Succeſſore Honorij; hęc noſtra Collectio Decretalium compoſita eſt. Quod in Præfatione ſatis explicatur, cui tantùm Mathęi Paridis auctoritatem, in Henrico III. addemus: *His quoque temporibus, Gregorius Papa IX. videns Decretalium tædioſam prolixitatem, ſub quodam compendio eas eleganter abbreuiatas, & collectas* ſolenniter, & authenticè, per totius mundi latitudinem legi præcepit, & diuulgauit. Vſus eſt autem operâ Raimundi à Penna forti ſui Capellani, vt ex Præfatione conſtat, ſcripta Anno Chriſti 1230. Martinus Polonus, qui & Innocentij III. & Honorij compilationum meminit, ita de Gregoriana loquitur. *Hic Papa, per Fratrem Raimundum Ordinis Prædicatorum Pænitentiarium, & Capellanum, ex pluribus Voluminibus Decretalium, compilauit vnum volumen, mandans vbique Doctoribus illo vti.* Quęritur tamen, cur Raimundus retinuerit plerumque principia, & prima verba ſin-

gulorum capitum antiquarum Collectionum, quamuis ſenſum non perficiant, & ipſe Raimundus in Præfatione ſignificauerat ſe ſuperflua & inutilia reſecaſſe. Ioannes Andreæ,ad cap. Nobis fuit, De Iure Patronat. aptè reſpondet. Quare non incepit, Compilator hic Decret. deciſo verbo, *Nobis fuit*, ſicut ſuprà de appellat. infrà de ſentent. excomm. Inquiſitioni. Dic ad hoc & ſimile: illud principium reſeruatum propter contemporaneos huius Compilationis, qui priùs ſtuduerant, & propter Gloſſas antiquas, allegantes hæc principia. Vnde ſi,quod abſit, hodie mutaretur Gregoriana Compilatio, magna eſſet noſtra confuſio, mutare principia Decretalium. Factum ergo, vt remaneret in his notitia, nec turbaretur memoria; & ſic non obſtat Proëmium, ibi, *reſecatis ſuperfluis.* Hodie verò editis quatuor Collectionibus, vtilitas Principiorum magis apparet.

Antiquarum itaque Collectionum enumerationem facere,neceſſarium viſum eſt. Conſtitutiones enim integriores reperiuntur in illis. Nam licèt Raimundus dicat,*Ex his ſuperflua ſe reſecaſſe* tantùm; rectè *tamen* Gloſſa, & reliqui accurati Interpretes veteres ac noui, conqueruntur vtilia multa reſecuiſſe; Immò aliquot vtiles Conſtitutiones prętermiſiſſe. Origines itaque, & fontes Decretalium ſingularum, iuuabit inquirere ex antiquis Collectionibus;quod Contius inchoauit primùm,in editione Antuerpienſi, adnotatis etiam quibuſdam, vt diximus, ex quinta Collectione manu ſcripta.

In Romana verò editione, idem, Franciſcus Pegna vir doctiſſimus, vnus ex ſelectis Correctoribus Romanis præſtitit accuratiùs, & adnotauit initio cuiuſque Decretalis: De quo ſic Antonius Auguſtinus in indice ſelectorum virorum, qui Gratiani emendationi præfecti ſunt à Pio IV. & V. in Notis ad *cap.* 20. *lib.* 1. *Dialogorum, de emendat. Gratiani in fine. Franciſcus Pegna Hiſpanus, cuius ſunt Additiones Decretalium, ſine nomine; quia Templum Dianæ incendiſſe viſus eſt.* Doleo tamen, & moneo, nec abs re, vnicum Gallum *Arnaldum Pontacum*, & ſerò adhibitum. Reliqui omnes fuerunt, aut Itali, aut Hiſpani. Quinta tamèn Collectione Honorij non eſt vſus Pegna: Quare ſingularia ſunt, quæ ex ea Contius adnotauit. Neque tamen, vel Contius, vel Pegna, omnes origines indicauerunt Decretalium editarum ante Gregorium IX. Suppleri poſſunt ex Libris Regiſtrorum Innocentij poſteà editis, & alijs Scriptoribus. Nam ad Regiſtrorum litteram recurrere debemus, vt vel emendetur Decretalis, vel eius auctoritas probetur, vt ex Tancredo notauimus ſuprà: Quam viam etiam monſtrat Innocentius IV. in Præfatione Apparatus ſui in Decretales.

De Sexta Collectione. Collectioni Gregorij IX. quæ quinque Libris conſtat, addidit ſuam Bonifacius VIII. quam ideò Sextum Librum nuncupauit. Continet ſelectas Conſtitutiones, tam ipſius Gregorij IX. quàm aliorum ſequentium; in qua Collect. præualent Conſtitutiones Innocentij IV. & Gregorij X. & ipſius Bonifacij.

Sic de Sexto Martinus Polonus, *Anno Domini 1297. Bonifacius Sextum Librum Decretalium, quem fieri iuſſerat, publicauit.* Adde omninò quę Ioannes Andreæ, in fine Commentarij Regularium Sexti, ad hæc verba. *Datum Romæ.*

Sequuntur Clementinæ, quas Clemens, partim ex canonibus Concilij Viennenſis, partim ex proprijs Conſtitutionibus, confici curauerat; quas tamen morte præuentus non publicauit. De qua Collectione ita Martinus Polonus in eius vita, & Auctor eius vitæ nuper editus. *Anno 1312. die 12. Kalend. Aprilis, in Caſtro de Montilijs, iuxta Carpentoractum, vbi Curia tunc morabatur; Papa fecit publicari coram ſe in Conſiſtorio, Conſtitutiones quas priùs fecerat ordinari, ex quibus decreuerat Septimum Librorum Decretalium fieri: & exinde cœpit ægrotare. Et ſic Conſtitutiones illæ per quadriennium remanſerunt ſuſpenſæ, nec expoſitæ ad communiter habendum, nec ad ſtudia generalia, vt moris eſt, deſtinatæ; donec poſtmodùm Anno Domini 1317. menſe Nouembri, per Succeſſorem eius Ioannem fuerunt publicatæ, & ſub Bulla ad Studia Generalia directę. Pleniſſimè ea de re Gloſſa Clementinarum, in illa Præfationis verba:* Vſuri de cætero, in iudicijs, & in Scholis. *Placuit ex illa Gloſſa, quędam verbatim referre, pertinentia ad canones, quos ex Viennenſi Concilio, in Clementinas retulit Clemens V. ſub quo Viennenſe Concilium fuit celebratum. Circa hoc ſciendum quod Conſtitutiones Concilij, licèt non omnes fuerint in Concilio publicatę, tamen poſteà de facto fuerunt publicatæ, & ipſarum habita copia, & iam habebatur, quòd*

De Collectione Clementinarum.

Digitized by Google

ligarent. Et quia patuit aliquas ex illis ineptè, aliquas prolixè, aliquas defectiuè compoſitas, aliquas etiam non expedire: noluit Clemens, quod compoſitio illa procederet; ſed vt fertur, ſub excommunicationis pœna mandauit, quòd iſtas habentes, infra certos dies, reſtituerent cameræ, vel incenderent, vel dilacerarent etiam eaſdem. Demùm per peritiores fecit illas recenſeri, qui aliquas & paucas in totum reſeruauerunt, aliquas in totum reſecarunt aliquas mutauerunt, quoad verba, mente ſeruatâ; in aliquibus menti & verbis detraxerunt, & addiderunt. Et has, licèt non ſub his verbis in Concilio *publicatæ fuiſſent, voluit ſub nomine Concilij reſeruari, & multas* Conſtitutiones *vtiles addens, de quibus non fuerat in* Concilio *tractatum, &c.* Vide omninò locum integrum. Auctor huius Notæ Ioannis Andreæ, qui in Clementinas ſcripſit ex profeſſo. Adi eundem in prima verba Prçfationis Clement. *Quoniam nulla*: & iunge quæ idem accuratè ſcripſit ad Præfationem Sexti; potiſſimùm ad ea verba: *Earumque Auctoribus dubitabatur*, & ſequentia. *Abbreuiatis, In toto, Mutatis, Correctionibus, Detractionibus, Additionibus, Vidimus.* Ex quibus colligere poſſumus, quantùm ſibi Summi Pontifices vindicent, non tantùm in ſuorum deceſſorum Conſtitutionibus, ſed etiam in Conciliorum canonibus, Collectionibus Decretalium inſerendis: idem nempe Ius, quod Iuſtinianus, in veterum Iuriſconſultorum Libris, & Anteriorum Imperatorum Conſtitutionibus. Hôc feliciores, Iuris canonici ſtudioſi, quòd fontes & origines Iuris canonici veteris & noui, ferè omnes, cum cura & ſolertia,

lertia, non ſine ſumptu & labore tamen, deprehendere & ſcrutari valeant: Iuris Ciuilis ſtudioſis, tam beatis eſſe non licet.

De Extrauagantibus Ioannis, & de Extrauagantibus cõmunibus.

Collectæ poſteà ſunt à priuatis Collectoribus, Conſtitutiones XX. à Ioanne Papa editæ; & Extrauagantes quædam communes, nempe à diuerſis Pontificibus, qui vel ante Ioannem XXII. vel poſteà vixerunt, compoſitæ Extrauagantes verò, tam Ioannis, quàm communes, ſicut & reliquæ Conſtitutiones Pontificum ſequentium, licèt à priuatis Collectoribus collectæ, tamen habent vim & robur in iudicijs, ſi fides eis adſtruatur, vel ex Regiſtris, vel ex Plumbo, & ſigilli forma: qua de re vide Præfationem *Extrauagantium Joannis, ſcriptam à Franciſco de Pauinis*; vbi de Regulis Cancellariæ, & Deciſionibus Rotæ: quibus iunge doctiſſimum *Tractatum Franciſci Pegnæ, de Extrauagantibus, in fine Directorij Inquiſitorum.*

Obſeruatio tam ad Sextum Bonifacij, quàm ad omnes Decretales.

In Gallia, notãdum, Sextum Bonifacij, non habere eandem vim, atque reliquas Compilationes; propter graues inimicitias, quæ inter Bonifacium, & Philippum interceſſerunt; quod & obſeruauit Gloſſa ad *cap. 16. de Electione in* VI. Ita ſecundùm aliquos, Conſtitutiones iſtius Compilationis non ſunt receptæ in hoc Regno. Quæ verba Gloſſæ, & alia quædam, ad Regum noſtrorum Regalia pertinentia, Romanos Correctores deleuiſſe, quidam viri docti fruſtrà ſuſpicantur. Nam & in editione Molinæi deſiderãtur; quæ profectò non omiſiſſet.

E

Veroſimilius eſt, ab aliquo Gallo Doctore, Gloſſis fuiſſe inſerta: Quinimò Decretalium nullæ Collectiones, publicâ auctoritate, in Galliâ, receptæ fuerunt: & notandum quod ait Molinęus, in Commentario ad Edictum Henrici II. contra paruas datas, gloſſa 15. num. 1209. extare in Regiſtris Regis Conſilium, ab Eudone Burgundiæ Duce, Regi datum, ne nouas permitteret illas Conſtitutiones Paparum, in Regno ſuo admitti. Et certum eſt nullomodò admitti, in his quę ad Iuriſdictionem ſæcularem pertinent. Immò nec per omnia in ſpiritualibus, ſi aduerſentur Libertatibus, & Iuribus Eccleſiæ Gallicanæ. Quod mirum non eſt, cùm & Curia Romana, non recipiat omnes Decretales, quamuis publicis Collectionibus contineantur. Quæ verò extra Collectiones publicas vagantur, & ab anterioribus Pontificibus ſunt editæ, nullam vim & robur habent in Iudicijs; Bonifacius, in Pręfatione ſua in VI. ſub finem. Editæ tantùm Conſtitutiones poſt publicas Collectiones, valent, dummodò de earum fide & publicatione conſtet; Ioannes Andreas in Notis ad dictam Pręfationem. Quò pertinent quæ ſuprà de Extrauagantibus diximus. Nec apud nos valent, niſi publicâ auctoritate, vel vſu, receptæ fuerint, ſicut de quibuſdam Regulis Cancellariæ notum.

Decretalium Methodus. In Decretalibus autem componendis, eam methodum eſt ſecutus Raimundus, quam in antiquis Collectionibus ſeruatam deprehenderat. Nempe

Decretaliũ Collectores, Codicis Iuſtinianæi artem ſecuti ſunt. Statim enim, poſt tit. *De Summa Trinitate*, qui eſt Primus, partes & ſpecies Iuris canonici, ſcripti, & non ſcripti, tribus titulis explicantur, de Conſtitutionibus, de Reſcriptis, & de Conſuetudine. A quinto verò titulo, vſque ad tit. de Pactis, de Conditione, Qualitate Clericorum, Ordinationibus, Electionibus, & Dignitatibus, tractatur: & pars illa prima, de Perſonis appellari poteſt. A tit. de Pactis, vſque ad finem Libri Secundi, tractatur pleniſſimè de Iudiciis Ciuilibus inſtituendis, inſtruendis, & perficiendis: ex qua parte, rectè viri docti obſeruant, praxim ferè omnem fluxiſſe. In Tertio, & Quarto Libro, de Rebus Eccleſiaſticis agitur, tã Spiritualibus, qualia ſunt Sacramenta, quàm de Temporalibus, verbi gratia, de bonis Eccleſiaſticis, Contractibus, Teſtamentis; Itemque de mixtis, de Præbendis, atque Dignitatibus, Iure Patronatus, & reliquis. Quia tamen Beneficia Eccleſiaſtica, & bona, non in perſonæ gratiam conferuntur, ſed propter officium confertur beneficium, vt vulgò dicitur; Clerici enim, Diuino cultui, miniſteria Religionis debent impendere, lege 2. Cod. Theodoſ. de Epiſcop. & Cleric. breuiter, antequam de præbendis, & bonis Eccleſiaſticis tractetur, in quatuor primis titulis Libri Tertij, traditur, quid deſideretur in Clericis, vt rectè munus ſuũ peragant, & officij ſui admoneantur. Poſtremò in Libro Quinto, de criminibus Eccleſiaſticis agitur,

de Accuſatione, de Perſecutione, Inſtructione, & Forma Iudiciorum criminalium; vltimò, de Pœnis, ſeu cenſuris Eccleſiaſticis. Ex quibus colligitur expreſſum eſſe ordinem Codicis Iuſtinianæi.

Digitized by Google

FRANCISCI

FLORENTIS

ANTECESSORIS AVRELIANENSIS.

AD TIT. I.

DE SVMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

TRACTATVS I.

AD Exemplum Codicis, primus Tit. *De Summa Trinitate, & Fide Catholica*, occurrit; quamuis in I. & II. Collect. immò & in III. quæ iuſſu Innocẽtij III. prima, publicâ auctoritate eſt edita, hic Tit. deſideretur. Statim enim incipiunt à tit. de Conſtitutionibus. Tit. autẽ de Summa Trinitate, qui nuper cum antiquis Collectionibus Antonij Auguſtini editus eſt ex MS. Clariſſimi Fabri, pertinet ad III. Collectionẽ factam à Bernardo Compoſtellano, quæ nõ eſt recepta; ſi-

cut in Præfatione diximus. Itaque primus in IV. Collectione hic Tit. collocatus eſt: in quo, duæ Decretales continẽtur, deſumptæ ex Concilio Generali, id eſt, ex Concilio Lateranenſi, habito ſub Innocentio III. quod abſolutè Generale appellatur, ad differentiam antiquioris Lateranenſis, ſub Alexandro III. Duabus illis Decretalibus Sacroſanctæ Trinitatis myſterium explicatur: occaſione raptâ ex hæreſibus exortis illo tempore, aduerſus Trinitatem. Deinde, de tribus Sacramentis, Baptiſmo, Euchariſtia, & Pœnitentia tantùm, ſubijcitur aliquid: quia omninò, & omnibus, neceſſaria ſunt ad ſalutem, & beatitudinem æternam; quam non tantùm virginibus, ſed etiam coniugatis, patere definit, contra Hæreticos quoſdam, qui exorti erant, non tantùm tempore Innocentij III. ſed etiam longè anteà, vt colligitur ex Concilio Gangrenſi: quos & Paulus Apoſtolus prædixerat.

Subiectum totius Tituli.

Hiſtoria cap. 2.

In Cap. verò 2. Abbatis Ioachimi Libellus editus contra Petrum Lombardum, *de Vnitate, ſeu Eſſentia Trinitatis*, poſt mortem ipſius Ioachimi damnatur. Nec tamen Ioachim damnatur, vt Hęreticus, nec reliqua eius ſcripta, vel geſta, reprobantur: quia ſe, & omnes Libros ſuos, Eccleſiæ Romanæ iudicio approbandos, & corrigendos aſſignauerat, & *Epiſtolam*, vt dicitur hoc loco, *dictauerat de ea re*, ſiue Proteſtationem, quæ nuper edita eſt in *Directorij Inquiſitorum Parte* 1. Scripta verò eſt illa Proteſtatio, Anno Chriſti 1020. Quare & poſt

eius obitum, Innocentius III. laudabilem Ioachimi facit memoriã, Lib. XIV. Regiſtri, Epiſtola 99. Quinimò, & in iſta Decretali ſignificatur, Inſtitutioni Florenſis Monaſterij factæ à Ioachimo, nihil derogari à Concilio: quod quidem Monaſterium in Calabria ſitum eſſe conſtat, ex dicta Epiſtola. Hoc amplius; cùm quidam calumniarentur, Abbatem Florenſem, & Monachos, eo colore, quia Fundatoris eorum Libellus, vt Hæreticus, damnatus erat in Concilio Lateranenſi: extat Reſcriptum Honorij, Succeſſoris Innocentij III. in dicto Directorio, pag. 6. quo declaratur, nihil eis obeſſe, quod contra Ioachimi Librum, in Lateranenſi Concilio ſtatutum erat. Vide Trithemium lib. de Scriptoribus Eccleſiaſt. vbi & hanc Decretalem citat, & in Chronico Hirſaugienſi, pag. 184. Pleniſſimè verò retulit hanc Hiſtoriam Mathæus Paris, in fine Henrici II. & poſtremò, Franciſcus Pegna in I. parte Directorij, pag. 5. & 6. diligenter notauit. Aliud longè de Almarico ſtatuitur in eodem cap. nec enim tantùm damnantur Almarici Dogmata, ſed etiam Memoria; nec tamen, quę, qualis, fuerit eius hęreſis memoratur, vtpotè abſurdior. Quam & inſanam, ait Concilium: quod conſtat ex articulis aliquot illius hęreſis, quos refert, Martinus Polonus, in vita Innocentij III. vbi & hanc Decretalem citat: & maximè Rigordus in vita Philippi Auguſti; quo loco Hiſtoriam omnem Almarici narrat, & Concilium

Pariſienſe aduerſus eum habitum. Ex quo Rigordi loco apparet, falsò Martinum Polonum, & Franciſcum Pegnam ſcripſiſſe, Almaricum, cum ſuo Libro & ſequacibus, Pariſijs combuſtum fuiſſe: ita enim Rigordus ſcribit: *Prædictum Hæreſiarcham Almaricum, quia planè conſtitit, ſectam illam, ab eo, originem habuiſſe; licèt in pace Eccleſiæ, vt putabatur, ſepultus fuiſſet ab vniuerſo Concilio,* (vniuerſæ ſcilicet Galliæ, habito ſub Philippo Auguſto,) *etiam poſt mortem fuit excommunicatus, & condemnatus, & à Cœmeterio ſacro deiectus, & oſſa, & cinis eius, per ſterquilinia ſunt diſperſa.* Ex eodem verò Auctore diſcimus, ſequaces eius combuſtos fuiſſe, *parcitum tantùm mulieribus, & ſimplicibus.* Idem Robertus Monachus Cœnobij Sancti Mariani, apud Altiſſiodorum, Ordinis Præmonſtratenſis, verus Auctor Chronici, Altiſſiodorenſis vulgò dicti, vſque ad annum ſcilicet 1211. in quo deſinit. *Congregato igitur Epiſcoporum Concilio, aſſidentibus Magiſtris Pariſienſibus, propalantur eorum ineptię, omniumque iudicio reprobantur, & iudicati Hæretici, exponuntur PVBLICÆ POTESTATI; ex quibus, decem traduntur incendio, reliqui quatuor, murali recluſione dãmnantur.* Et poſt pauca. *Habuit autem initium hæc adinuentio profana verborum, à quodam nomine Almarico, quem non longè ante defunctum, iudicauerunt Anathemate percellendum, feceruntque corpus ipſius à tumulo erui, & velut hoſtem Fidei, extra locum Fidelium procul poni. Librorum quoque Ariſtotelis, qui de naturali Philoſophia*

loſophia inſcripti ſunt, & ante paucos annos Pariſius cœperant lectitari, interdicta eſt lectio tribus annis, quia ex ipſis errorum ſemina, viderentur exorta. Hactenus Rigordus, & Robertus, qui eo tempore ſcripſerunt; & exortam, & damnatam hæreſim, referunt ad annos Chriſti 1209. & 1210. ſub Innocentio III. & Philippo Auguſto. Quibus iunge ſequentes, & huic ætati vicinos, *Cæſarium Monachum Helberſtatenſem* Dialogorum de varijs Lib. 5. cap. 22. cuius verba Bzouius inſerit, ad annum 1209. num x. & Vincentium Bellouacenſem, Speculi Hiſtorialis, lib. 29. cap. 107. Scriptores illos operæ pretium eſt componere, & ex his Synodi illius Pariſienſis Hiſtoriam conficere; de qua nulla mentio apud Conciliorum Collectores. Præterea explicant, & confirmant, veriſſimum eſſe, quod in fine cap. 2. hoc tit. dicitur, *Almarici Doctrinam, non tam hæreticam, quàm inſanam eſſe cenſendam*: MS. verſio Gallica, *Sa Doctrine ne doit pas eſtre appellée, tant ſeulement hereſie, mais deſuerie.* Notant poſtremò, quod ad ius noſtrum pertinet, Traditos fuiſſe poſt degradationem, pertinaces Almarici Sectatores, *Curia Regis Philippi, Publicæ Poteſtati.* Quod decernunt Leges pleræque, tit. *de Hæreticis,* & *de Apoſtatis*; & quidem *l. 4. Cod. de Hæret. & l. 2. C. de Apoſtat.* etiam defunctos, violatæ, atque deſertæ Religionis, accuſari permittunt, ſicut in criminibus Maieſtatis: Poſt depoſitionem, ſiue degradationem, & excommunicationem minorem, & maiorem, καθαίρεσιν, ἀφορισμὸν, ἀνάθεμα; cùm Eccleſia non habeat

vltra quid faciat, nec poſſit eſſe vltrà perditio plurimorum, per ſæcularem poteſtatem comprimendi ſunt incorrigibiles, & contumaces, cap. 10. extra de iudiciis. Rectè Balſamo in cam rem, ad Nomocan. Photij, tit. 9. cap. 25. poſteaquam Conditores Baſilicῶn, ſuſtuliſſe ex Libris Digeſtorum, & Codicis pœnam viui comburij obſeruauit, ὡς ἀπανθρώπινον θάνατον, ſicut Iuſtin. contrà, in honorem venerandæ Crucis, eius mentione ſublatâ, furcæ pœnam ſubſtituit; Subiungit Balſamo: Μὴ γοῦν θαυμάσῃς, ὅτι ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου κυρίου Μιχαὴλ τοῦ Ὀξείτου, διέγνω, καὶ ἐπέτρεψε καυθῆναι Βογομίλους. Εἰκὸς γὰρ ἐστι μὴ πρακτικωθῆναι τότε τοὺς νόμους, καὶ μᾶλλον ὅτι τότε ἀμεταθέτως ἔχοντες τῆς οἰκείας αἱρέσεως οἱ Βογόμιλοι, ὡς μαρτύριον περιήρπαζον τὴν καῦσιν. Ἐγὼ δὲ εἰδὼς μηδένα κανόνα ἐπιτρέψαι ποτὲ τιμωρίαν, ὅτι μηδὲ οἶδεν ὁ Ἐκκλησιαστικὸς νόμος σωματικὰς ποινὰς, ἀλλ᾽ ὁ πολιτικός· Καὶ ἔτι θαυμάζω πῶς τοιαύτην διάγνωσιν τότε ἡ σύνοδος ἐξέθετο. Ἐκκόπτειν γὰρ ἐκ τοῦ σώματος τῶν χριστιανῶν τοὺς αἱρετικοὺς δεδιδάγμεθα, τιμωρεῖν δὲ αὐτοὺς οὐκ ἐμάθομεν, ἀλλ᾽ ἀμεταθέτους ὄντας, παραδιδόναι τῷ πολιτικῷ νόμῳ, καὶ παρὰ τῶν ἀρχόντων τὰς κατὰ τούτων ἀποφάσεις ἐκφέρεσθαι. Interpres malè, Bogomilum quemdam nomine Hæreticum ſupponit. Bogomili, totius ſectæ nomen, cuius Auctor Baſilius quidam Monachus, ſub Alexio Conmeno, qui & eius iuſſu in hippodromo crematus fuit. Hæretici verò, quos hîc memorat Balſamo, aliquot poſt annis, ſub Manuele Conmeno, viui combuſti fuerunt. De Baſilij Hæreſiarchæ ſupplicio, & de Bogomilorũ hæreſi, præter Zonaram, Tomo III.

Annalium, vide eundem Balſam. ad tit. X. Nomoc. cap. 8. ſub finem; vbi ait, in Regionibus, in quas ſeceſſerant, impunè habitare, & tolerari ab Imperatoribus, ἵνα δὲ καὶ τυχόντα τοιοῦτον αἱρετικὸν εὑρίσκοντες ἐν τῇ βασιλευούσῃ διατρίβοντα, μεγάλως αὐτὸν κολάζομεν: vel vnum quemlibet ex his. Interpres malè, *vnum verò, & vilis conditionis*. Iterùm eorumdem meminit ad can 14. Ancyranæ Synodi, & ad can 19. Synodi Gangrenſis. Pleniùs de illa hæreſi Conſtantinus Harmenopulus libro ſingulari de Hæreſibus, cap. 18. & 19. in fine primę partis Iuris Orientalis Leunclauij; qui & ait, non multò ante ſuam ætatem, cœpiſſe illam Hęreſin, & eſſe partem antiquioris Hæreſeos Maſalianorum, ſiue Euchitarum. Appellationem verò Bogomilorum ita explicat, εἴη δ' ἂν Βογόμιλος, κατὰ τὴν τῶν Μυσῶν γλῶτταν, ὁ τοῦ θεοῦ τὸν ἔλεον ἐπισπώμενος; Myſorum lingua, qui poſteà Bulgari. Ex his duobus Exemplis, & alijs antiquioribus colligitur, poſt mortem Hęreticos poſſe damnari: quæ quidem quęſtio cùm diu in Eccleſia fuiſſet valdè controuerſa, deciſa tandem fuit in Concilio Generali Oecumenico V. ſub Iuſtiniano habito, in cauſa Theodori Mopſueſteni, Actione 5. vt conſtat, tam ex ipſius Concilij geſtis, quàm ex Iuſtiniani Edicto, de Fide. Diximus valdè fuiſſe controuerſam hanc Quæſtionem; Vtrùm damnandi ſint poſt mortem, qui in Eccleſiæ pace defuncti ſunt. Ex profeſſo Facundus Hermianenſis paſſim,

in XII. Libris, ad Iuſtinianum Imperatorem, *Pro defenſione trium Capitulorum Concilij Calchedonenſis*, maximè lib. 8. cap. 5. & lib. 10. cap. 4. & ſeq. quos Libros, eruditione multa refertos, ſicut & alios multos, debemus diligentiæ & eruditioni præſtantiſſimi viri Iacobi Sirmundi: ex quibus locis petenda eſt vera explicatio can. 5. & 7. Cauſâ 24. quęſt. 2. Inter Iuriſconſultos conſtitit faciliùs, Cauſas Perduellionis, ſiue Maieſtatis, poſt mortem reorum inſtitui. Verùm ea propriè pertinent ad tit. de Hæreticis. Vnicum ad hunc titulum addo: quomodo intelligenda ſit dictio *Catholica*. Meliorem ſanè non habemus Interpretem Vincentio Lirinenſi, in 1. Commonitorio aduerſus Hęreſes, Cap. 3. & ſeq. *In Catholica Eccleſia magnoperè curandum eſt, vt id teneamus, quod vbique, quod ſemper, quod ab omnibus creditum eſt: hoc eſt enim verè & propriè Catholicum, quod ipſa vis nominis ratioque declarat, quæ omnia ferè vniuerſaliter comprehendit.* Tres conditiones requirit: *Vniuerſitatem*, *Antiquitatem*, *& Conſenſionem.* Reliqua huius Tit. Theologis relinquimus, quos vide; maximè D. Thomam, qui doctiſſimum Commentarium in duas Decretales huius Tit. ſcripſit. Aliorum prætereà Theologorum, & Interpretum Commentaria in hunc Tit. diligentiſſimè collegit Franciſcus Pegna, initio Directorij Inquiſitorum.

FRANCISCI
FLORENTIS
ANTECESSORIS
AVRELIANENSIS.

AD TIT. II.
DE CONSTITVTIONIBVS.
TRACTATVS II.

EX Capitulis huius Tit. ſtatim deprehendimus, veriſſimum eſſe, quod in hæc verba Præfationis Collectionis 1. de veteri nouoque Iure notauimus, ex MS. Gloſſis 1. Collectionis: *Quia non omnia comprehendi poterant in Decretorum corpore, Ideò Magiſter Bernardus Papienſis Præpoſitus, hoc opus,* id eſt, *1. Collection compilauit: cuius intentio, vt diuerſa Extrauagantia Romanorum Pontificum, & auctoritates noui & veteris Teſtamenti compilaret ſub titulis.* Quam methodum ſequi Raimundum, ſtatim apparet ex noſtro Tit. Collectus eſt enim, tam ex auctoritatibus veteris, & noui Teſtamenti, quàm ex Concilijs, Conſtitutionibus Pontificum, & Dictis Patrum. Quæ omnia generali Cóſtitutionum nomine comprehendit: ita vt Conſtitutio, omnes ſpecies Iuris ſcripti in hac Rubrica ſignificet generaliter; ſicut in Prçfatione, Legis nomen latè ſumptum docui-

Verba Vincentij quare- fert Ant. Auguſtinus.

Conſtitutionum nomen hoc tit. latiſſimè ſumitur.

mus. Quinimò, ſub eo nomine veniunt Statuta Ciuitatum, Vniuerſitatum, Collegiorum, Corporum, Capitulorum, & Academiarum: Itemque Summorum Magiſtratuum, etiam Laïcorum, & Senatorum. Et in hac ſpeciali ſignificatione valdè notandâ, maxima pars huius Tit. conſumitur, nempe à cap. 6. vſque ad cap. vlt. ad quæ Interpretes plurima diſſerunt, ex quibus vtiliora ſeligemus.

Diuiſio Tituli.

Conſtitutiones vel ſunt generales, vel particulares.

Conſtitutiones, vel ſunt Generales, vel Particulares. De generalibus agitur quinque primis capitulis, & vltimo. Quinque verò prima capita reperiuntur in 1. Collectione. Fontes ex quibus deſumpti ſunt, Contius primũ, & poſt eum Ant. Auguſtinus pleniùs indicauerunt: ex quibus apparet, veteres Collectores, ſæpiùs non conſuluiſſe Libros, ex quibus aliquid ſumebant, nam falſis Auctoribus multa adſcribunt; & in iſto tit. quæ citantur de Auguſtino, & Hieronymo, ſuſpecta ſunt, an ſint eorũ. Rectè Antonius Auguſtinus notat deſumpta eſſe ex Gloſſa ordinaria. Vt ordinem itaque inſtitutum ſequamur, Conſtitutiones generales dicuntur, quæ ab his promulgantur, qui publicam Iuris condendi poteſtatem habent; verbi gratia, Concilia Vniuerſalia, atque Pontifices: vel etiam ab iiſdem confirmantur, licèt ſint ſcriptæ ab his, qui non habent juriſdictionem, vel non habent ſimilem; qualia ſunt Concilia Particularia, & dicta Patrum, quæ paſſim in his Libris interſeruntur, vt initio tit. notauimus. Particulares accipimus, quæ in his Libris, paſſim, Statuta appellantur; qualia

ſunt ea, quæ decernũtur ab Vniuerſitatibus, id eſt, Corporibus, Collegijs, & Societatibus, ſiue Eccleſiaſticis, ſiue ſecularibus; Ciuitatibus, & Academijs: dummodò illa Corpora, ſeu Vniuerſitates, publicâ auctoritate confirmatæ ſint. De quibus agitur nominatim cap. 7. 10. & 11. hoc tit. Iunctis antiquis Collectionibus, & cap. Vnico de Conſtitutionibus in III. Cõpilatione. Et quidem ex dicto Capitulo 10. Sanctiones & pœnas poſſunt imponere; & etiam communione & ſocietate priuare, vt infrà pluribus dicemus. Generales verò, omnes adſtringunt: Particulares, illos tantùm, qui eiuſdem ſunt Corporis, Collegij, vel Ciuitatis.

Obſeruandum verò, Conſtitutiones *à Laicis* factas, ſiue generaliter, Eccleſiarum, vel Eccleſiaſticorum mentione non factâ; vel etiam mentione factâ ſpecialiter; immò in gratiam & fauorem Eccleſiarum, non valere, niſi comprobauerint eas Eccleſiæ, vel Summus Pontifex, ſiue de Perſonis, ſiue de bonis Eccleſiarum, ſtatutum fuerit promulgatum: locis citatis ſuprà, & *can. benè*, *diſt.* 96. Sed illæ Decretales, locum habent tantùm in locis ditioni Eccleſiaſticæ ſubditis: vix autem, in Gallia, præſertim ſi agatur de Regijs Conſtitutionibus. Notandum enim hęc Capitula, de Statutis tantùm Ciuitatum, vel Magiſtratuum loqui, non de Conſtitutionibus Imperatorum, Regum, aut Principum, qui ſummum Imperium habent. Quod Molinæus vidit *ad Capitulum* 11. Conſtitutiones verò generales, ſiue particulares, habent locum in futu-

cis negotijs, non autem in præteritis, *Cap.* 1. *&* *vlt. hoc Tit.* In quo, quod dicitur, ſicut in *Cap.* 2. *hoc Tit.* *Canones & Conſtitutiones omnes adſtringere*, ita locum habet in Gallia, ſi vſus & Regis auctoritas acceſſerit. Aduertendum etiam hoc Iure, ſicut & Ciuili, poſteriores Leges, priores, vel emendare, vel tollere, *cap.* 4. *hoc Tit.* quod cap. non poteſt intelligi, niſi comparetur, cum *capita* 5. *&* 3. *eodem Tit. in* 1. *Compilatione*; quæ capita tamen malè omiſit Raimundus. Bernardus verò eius Interpres, veram ſpeciem ex omiſſis dictis capitibus propoſuit, quæ eſt huiuſmodi. Pręcepta Legis veteris, verbi gratia, Sabbati, & Circumciſionis, ſublata eſſe per Legem Gratiæ; quia cùm Sacerdotiũ, & Lex antiqua, ſimul eodem tẽpore, & ſub eadẽ promiſſione data fuerint, ſequitur, vt tranſlato Sacerdotio, & nouo *Sacerdote dato*, id eſt, *Chriſto*, per conſequens, ſimul etiam noua Lex daretur, quæ abrogaret antiquam: non tamen per omnia; ſed myſtica tantùm, & Ceremonialia ſublata ſunt, quantùm ad ſuperficiem, & figuram, non autem quantùm ad moralem intelligentiam, Gratianus *diſt.* 60. *ſub finem*, *& Cano.* 12. *De Conſecrat. diſt.* 3. Moralia verò, quę dicuntur pręcepta antiquę Legis, & ad Ius naturale pertinent, non tantùm ſunt retenta, ſed etiam confirmata & aucta. Eleganter Tertullianus lib. de Monogamia, cap. 7. *Et quoniam quidam interdum, nihil ſibi dicunt eſſe cum Lege, quam Chriſtus non diſſoluit, ſed adimpleuit; interdum, quæ volunt leges arripiunt: planè & nos ſic dicimus,*

dicimus, deceſſiſſe legem, vt onera quidem eius, ſecundùm ſententiam Apoſtolorum, quæ nec Patres ſuſtinere voluerunt, conceſſerint: quæ verò ad iuſtitiam ſpectant, non tantùm reſeruata permanent, verùm & ampliata. Quidam verò Interpretes, vt Innoc. IV. *d. cap.* 5. hoc tit. contra eius mentem, trahunt ad Summum Pontificem; apud quem, aiunt, ſicut penes Vicarium Chriſti, Poteſtas eſt condendæ Legis, & mutandæ. Ingenuè verò Panormitanus agnoſcit, verba non conuenire: tamen interpretationem Innocentij approbat, quam & pluribus confirmat; ſicut & certatim, ſuo more, reliqui Iuris Canonici Interpretes, faciliùs, quàm veriùs.

Obſeruandum etiam, Canones Conciliorum Particularium, non tantùm locum habere in ſuis Prouincijs, ſed aliquando generaliter ab vniuerſa Eccleſia approbari: quales ſunt illi, qui in his Libris inſeruntur: vt ſtatim *in cap.* 1. *huius Tit.* quod ex Synodo Gallicana Meldenſi eſt deſumptum. Præterea, Synodorum Gallicanarum illius temporis, non mediocris erat auctoritas; in vniuerſa Eccleſia. Extat verò illud caput in Concilio *Meldenſi, can.* 34. habito ſub Carolo Caluo, circa Annum Chriſti 845. Et quidem, ſi verba ſpectemus, & mentem, canones Gallicani, & ſimul Capitula Regum noſtrorum, ad Statum Eccleſiæ pertinentia, procul dubio intelliguntur; vt conſtat ex canonibus eiuſdem *Concilij* 78. 79. *&* 80. ex quibus, quanta fuerit auctoritas Regum noſtrorum in *Synodis, & earum canonibus, vel admittendis, vel reyciendis,* appa-

ret: maximè verò ex Capitularibus Caroli Calui nuper editis à doctiſſimo Sirmundo pag. 45. 46. & ſequentibus, in quibus illuſtre Exemplum Concilij probati pro parte, & improbati pro parte, proponitur; nec omittenda videtur vltima pars dicti *canonis* 34. Concilij Meldenſis, quæ omittitur à Collectoribus, ſicut in prima parte, *in actionibus, & indicijs, Iudices Eccleſiaſtici præcipiuntur ſequi Canones*: ita, etiam *in explicandis, & prędicandis Scripturis, Catholicorum, & probatiſſimorum Patrum ſenſum*: & ibi damnantur acerrimè, vt præſumptores, quidam Monachi, qui vt innoteſcerent, *ſtudio, (à deſſein) vocum nouitates, proferre ſatagebant*: quibus verbis, Patres Concilii, alluſiſſe videntur ad argumentum, & inſcriptionem elegantiſſimi Libelli Vincentij Lirinenſis, *pro Catholicæ Fidei antiquitate, & vniuerſitate, aduerſus profanas Hæreticorum nouitates.*

Quod autem diximus, plures huius Tit. Decretales, pertinere ad Conſtitutiones, ſiue Statuta Ciuitatum, Capitulorum, Academiarum, & ſimilium Corporum; notandum tamen, Deciſiones, ex fontibus iuris Ciuilis eſſe deſumptas: quo Iure Collegia, Ciuitates, atque Corpora, quę quidem *publicâ auctoritate inſtituta ſunt, vel comprobata,* Res communes, Arcam communem, Procuratorem, qui ſpeciali nomine Syndicus appellatur, habere poſſunt; Itemque, Decreta, ſiue Conſtitutiones ferre, quas voluerint, *dum ne quid ex publica Lege corrumpant*: Ambitioſa etiam Decreta reſcindi debent, ſi aliquid, verbi gratia, quibuſdam

præſtetur, quod reliquis adimatur, vel ſi ad vtilitatem publicam reſpiciat reſciſſio prioris Decreti, *l. vlt. ff. de Collegijs, l. 4. 5. & 6. ff. de Decretis ab ordine fac.* ex qua l. 6. notandum ſanctionibus, & pœnis muniri poſſe, huiuſmodi Statuta; vt qui contrà fecerit, Ordine, vel Collegio moueatur, & prætereà, multa ei pecuniaria interatur. Cuius rei Exemplum habemus *in cap. vlt. hoc Tit. Iunge l. 1. & ſequentem, ff. quod cuiuſque Vniuerſitatis nomine, & cap. Vnica, De Syndico, extrà; & Ioannem Fabrum ad §. Vniuerſitatis, Inſtit. de rerum diuiſione. Idem, ſi ſine neceſſitate: Nam omnes Ciuitates, & Vici, poſſunt habere proprium in communi, & Burſam communem de Iure,* &c. *Immò, ſecundùm Innoc. poſſunt ſibi Maiorem conſtituere, qui eos iudicet,* &c. *Credo tamen, quod debeat confirmari*, &c. Quo Iure vtamur, ſubijcit ſtatim: *Curia Franciæ, de facto premiſſa non permittit, niſi Villæ habeant Vniuerſitatem approbatam ſpecialiter per Curiam; Immò, nec congregare*, &c. Et poſteà: *Item, quod hic dicit de Vniuerſitate, Intelligo, de quibuſlibet Corporibus approbatis*, &c. Huiuſmodi Conceſſiones, *Literę Communiæ* ſolent appellari, quæ à Regibus noſtris impetrari debent. Inter *Regalia* enim, connumeratur hæc ſumma Poteſtas, conſtituendorum Magiſtratuum, Vniuerſitatum, & Corporum, vt ſuprà probauimus: & confirmatur libro 5. Feudor. vbi de Regalibus, l. vn. ff. Ad leg. Iul. de ambitu. Huiuſmodi verò diplomatis Regijs, Populo concedebatur electio Maioris, Iuratorum, ſiue Sca-

binorum; & ius admittendi, & allegendi certis conditionibus in Burgenſes & municipes: Libertates, Priuilegia, Conſuetudines quædam; Immò, & Iuriſdictio in Burgenſes, certis caſibus exceptis, *Cas Royaux*, tribuebantur. Quę omnia, cùm ex beneficio, arbitrio, & liberalitate Regum pendeant, Ius certum conſtitui non poteſt. Inſpiciendum, & ſeruandum ſtrictè, quod Chartâ Conceſſionis continetur. Quin & Duces, & Comites antiquos illos, ſummæ dignationis, & auctoritatis, vſurpaſſe, ſicut Regalia pleraque, ita & conceſſionem Literarum huiuſmodi *Communię*, reperitur. Quod tamen parcè ſibi arrogauerunt; & tantùm, adhibitâ Regum noſtrorum Confirmatione ſolemni. Exemplis duobus erimus contenti. Rupellani *Ius Communiæ* obtinuerunt primùm, à Gulielmo Comite Pictauiæ; Confirmationem petierunt à Ludouico Iuniore: qua de re vide eruditum Syntagma, nuper editum, *De ortu, & progreſſu Rupellę*. Eóque pertinet cap. pen. infr. de conſuet. inſcriptum Maiori, & Burgenſibus de Rupella: in quo duo articuli Conſuetudinum Rupellæ, tanquam Iuri contrarij reprobantur. Secundum Exemplum, ad Communiam Diuionis pertinet, primùm ab Hugone III. conceſſam, & ab Odone filio eius, patre viuente, confirmatam; & deinde ab Hugone IV. & Roberto II. Ducibus: quorum omnium Diplomata MS. habemus. In Hugonis verò III. & Odonis eius filij conceſſio-

ne primâ, Datâ Anno millefimo octuagefimo ſeptimo, nominatim mentionem faciunt Hugo, & Odo, ſe petijſſe Confirmationem, & impetraſſe à Philippo Rege Franciç. Vt Communiam Diuionis, *ad formam Communiæ Sueſſionis* inſtitutam, manumittendam promitteret; Ita quod, ſi ab inſtitutis huius Communiæ reſilirent, emendari Commune faciet, (Philippus Rex ſcilicet) reddendo Capitale, ſecundum iudicium Curiæ ſuæ, infra quadraginta dies, ex quo clamor ad eum inde peruenerit. Nec pigebit, ipſius Philippi Diploma Confirmationis ſubijcere, ex eodem MS. nec enim paſſim occurrunt talia Reſcripta.

In nomine ſanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Amen.

PHILIPPVS *Dei Gratiâ Francorum Rex. Nouerint Vniuerſi Præſentes pariter & futuri, quoniam Hugo Dux Burgundiæ, hominibus de Diuione, dedit, & conceſſit Communiam in perpetuum habendam, ad formam Communiæ Sueſſionis. Nos verò, ad petitionem ipſius Ducis, & Odonis filij eius, eam confirmauimus, & ita manutenendam promittimus; Quod ſi vel Dux, vel filius eius, ab Inſtitutis huius Communiæ reſilierit, nos infra quadraginta dies, ex quo clamor inde peruenerit Communiæ, emendari faciemus, ſicut Curia noſtra iudicabit reddendo Capitale. Quod vt perpetuam ſtabilitatem obtineat, præſentem paginam ſigilli noſtri auctoritate, & Regij nominis charactere inferiùs annotato, præcepimus confirmari. Actum Tornodori, Anno ab Incarnatione Do-*

mini, Milleſimo octuageſimo ſeptimo, Regni noſtri anno octauo; aſtantibus in Palatio noſtro, quorum nomina ſuppoſita ſunt, & ſigna.

Signum Comitis Theobaldi Dapiferi noſtri.
Signum Guidonis Budicularij.
Signum Mathæi Camerarij.
Signum Radulphi Conſtabularij.
Data vacante Camellaria. Hugone nempe Cancellario mortuo.

Longiùs extenditur, quod in Iure noſtro appellatur τὸ Κοινὸν; Commune, Latinis: Κοινὸν τῶν Θεσσαλῶν l. 37. ff. de iudicijs, & l. 5. §. 1. ff. ad lèg. Iul. de vi publ. Κοινὸν τῆς Ἀσίας l. 6. §. 2. ff. de excuſat. tutor. Κοινὸν τῶν Θρᾳκῶν, & Κοινὸν τῶν ἐν Βιθυνίᾳ Ἑλλήνων, l. 1. §. 2. & l. 25. ff. de appellationibus; Commune Aſiæ Milyadum, & Siciliæ, apud Ciceronem, in Orationibus. Aſconius in 3. contra Verrem, *mirè, Commune, Rempublicam.* Non tantum vrbs, vel municipium, ſed etiam, eo nomine, ſæpè Prouinciæ ſolidæ continebantur; quibus populus Romanus, Libertatis, & Reipublicæ vmbram, & nomen ſaltem reliquerat: Quales Græci potiſſimùm, in quos Romani ſemper propenſiores extiterunt.

Eodem præthereà iure ſummo, & Regio, Academiæ inſtitutæ ſunt, & fundatæ: maioribus tamen auſpicijs; accedentibus Summorum Pontificum Reſcriptis, & auctoritate. Quas etiam plenio-

ri honore, & multis Priuilegijs Reges noſtri liberaliter, non tantùm auxerunt, ſed & adoptiuo *Filiarum* nomine decorauerunt, earumque ſingularem tutelam, tuitionem, & Mundeburdem in ſe receperunt. *Primogenitæ* titulo cenſetur *Pariſienſis*, ad quam pertinet cap. 11. huius tit. cuius Auctor eſt Innocentius III. qui & in ea profeciſſe plurimùm gloriatur. Multa verò in contextu ſupplenda ſunt ex integra Decretali, quæ extat cap. 12. de Iureiur. in III. Collect. Inſcriptio ſic habet: Innocentius III. Vniuerſis Doctoribus Pariſius commorantibus; Vniuerſis, id eſt, ſacræ paginæ, Decretorum, & Liberalium Artium: nam, ſaltem poſt Conſtitutionem Honorij III. id eſt, cap. 28. de Priuileg. & exceſſibus, Pariſius Ius Ciuile docere, & audire prohibitum: quam Conſtitutionem & vſus recepit, & Comitia Bleſenſia nominatim confirmauerunt. Pertinent inſuper ad Pariſienſem Academiam cap. 7. De Procurat. & cap. 9. De Foro cõpetenti. Poſt Pariſienſem ſecunda, *Tholoſana*; tertia *Aurelianenſis*. Reliquæ omnes, ad earum formam, procedente tempore, à Regibus noſtris, & Summis Pontificibus fuerunt inſtitutæ: ordine tamen, honore, & prærogatiuis, *Antiquioribus ſeruatis*, ſicut Leges, & canones ſanxerunt; quia iunioribus occaſionem, & cauſam legitimi nominis, præbuerunt.

Quod verò ſuprà diximus, Vniuerſitatibus, & Corporibus legitimè probatis, licere Statuta, &

Conſtitutiones condere; earum Conſuetudines, & vſum admitti, dummodò non Iuri contrariæ, vel ambitioſæ, & per inuidiam fuerint introductæ, confirmat d. cap. pen. de conſuetud. infrà, & *cap.* 6. hoc tit. in quo reſcinditur ambitioſum Statutum Trecenſis Capituli, quod antiqui Canonici, in fraudem iuniorum fecerant: Itemque *Cap.* 12. in quo aliud Canonicorum Statutum reſcinditur, qui aduerſus vtilitatem publicam, imminuerant cultum Diuinum, & numerum Canonicorum; quamuis reditus non fuiſſent minuti. Nec obſtat Confirmatio Apoſtolica, *in forma communi*, vt dicitur *in integra* Decretali: quia ſemper in ea ſubauditur eiuſmodi clauſula, quæ conditionem tacitè inducit, *ſicut prouidè latum fuerit Decretum*, id eſt, dummodò rectè, & ſecundum canones, latum fuerit Statutum; *ſicut* ponitur pro *ſi*. Aliud, ſi Confirmatio facta fuerit, *ex certa ſcientia, & cauſa cognita*: tunc enim, eadem illa clauſula accipitur cauſatiuè, vt loquuntur Interpretes, id eſt, quia prouidè latum eſt Statutum, ideò confirmamus; & aduerſus huiuſmodi Confirmationem venire non licet. *Cap.* 7. & 8. extra de Confir. vtili vel inutili. Iunge *Cap.* 15. *infrà de iudicijs*, in integrâ. Obſeruandum verò, in confirmatione Statutorum, ſuper certo numero Canonicorum, vel exprimi, vel pro expreſſa haberi hanc clauſulam, *(niſi in tantùm excreſcerent Eccleſiæ facultates, quod pluribus ſufficerent*; Idemque iuris eſt, ſi poſteà Canonici contrà venerint. *Cap.* 8.

Cùm

Cùm Martinus, *hoc tit.* cui iunge *Epiſtolas* 10. *&* 36. *Libri* 2. *Regiſtri Innocentij III.* Ex quibus etiam conſtat, frequentes fuiſſe huiuſmodi Conſtitutiones, de numero Canonicorum, quæ magna cauſæ cognitione opus habent. Licèt enim reditus excreuerint, non ſtatim, & temerè augetur numerus. *cap. vlt. extrà, de verb. ſig.* iunctò *cap.* 22. *de Præbend.* Conſtitutiones autem iſtæ, & ſimiles, Confirmatione Pontificia firmari ſolent, hâc generali clauſulâ ſemper intellectâ, *ſi tamen canonicis non obuient Inſtitutis. Epiſcopi etiam* conſenſus ſæpè fuit adhibitus; aliquando tamen omiſſus: nec eſſe neceſſarium conſtat, *ex capp.* 6. *&* 8. *huius tit.* & apertiùs *ex cap. Cùm Martinus*; in quo cum in antiqua Decretali, & *in Epiſtola* 96. *lib.* 1. *Regiſtri*, mentio facta fuiſſet *conſenſus Epiſcopi*, eam tamen, vt non neceſſariam, omiſit Raimundus. Poſtremò, ad plenum intellectum capituli celeberrimi, *Eccleſiæ ſanctę Mariæ*, iunge Epiſtolam 25. *libri* 2. *Regiſtri Innocentij III.* ex qua diſcimus, Statutum, de quo in dicto capitulo, emiſſum & factum fuiſſe, *à Senatore quodam vrbis Romæ, Benedicto Coroſomo*, qui corrupte vocatur, in Geſtis *Innocentij III. B. Cariſſimus*, *p.* 3. Qui quidem *Coroſomus*, Primicerium Iudicum delegauerat, id eſt, primum inter Iudices. *Vbi enim Clerici ſunt actor & reus, cauſas Ciuiles proſequuntur in vrbe, coram Iudicibus, per Sedem Apoſtolicam inſtitutis, ex delegatione Senatorum Iuriſdictionem habentium ab eadem Sede Apoſtolica*; vt totidem ferè verbis loquitur Innocentius, in di-

cta Epiſtola. Quare mirum non eſt, ſi Pontifex, ad ſollicitudinem ſuam, totum negotium reuocauerit, & Statutum reſciderit, vt conſtat ex dicta Epiſtola, ſine qua vix poſſunt intelligi *capp.* 3. *&* 4. *vt lite pendente:* Nam & *Senatores* teneri fidelitatis iuramentum præſtare Summis Pontificibus, probant *Acta Alexandri III.* apud Baronium, ad Annũ Chriſti 1178. nu. 2. & 3. *Auctor Narrationis Concordiæ, inter Alexandrum III. & Fridericum I. pag.* 197. *&* 198. *Onuphrius Panuinius, in Notis ad vitam Alexandri III. & Clementis III. ad Platinam. Geſta Innocentij III. pag.* 3. 142. 143. 146. *&* 148. quibus ex locis, conſtat huiuſmodi Senatores, ſæpiùs tentaſſe Regalium occupationem, aduerſus Summos Pontifices; compulſos tamen fuiſſe ea reſtituere. Occurrit etiam mentio Senatorum, in *cap.* 17. *de Electione. in* VI. Obſeruanda verò valde narratio totius negotij, de quo *in cap.* 10. *hoc tit.* quam diligenter ex antiqua collectione contexuit *Gloſſa*, *ad d. cap.* 3. *vt lite pendente*. Hoc illuſtri Exemplo confirmatur, quod diximus ſuprà, Conſtitutiones Imperatorum, & Regum, itemque Principum, & Rerumpublicarum, in res, atque perſonas Eccleſiaſticas, poteſtatem habere: nec obſtare, quæ in hoc tit. dicuntur. Nam & Baſilij Statutum, relatum ab Innocentio III. nihil eſt aliud, quàm Edictum, promulgatum à Baſilio Præfecto Prætor. Regis Odoacris in Italia, temporibus Papę Simplicij. Quin imò, multa ex Legibus Romanis, & Regum noſtrorum capitulis, in Ius canonicum ſunt rela-

ta, & à Pontificibus comprobata: *can.* 10. *& ſeqq. diſt.* 10. quæ ad Capitularia Regum noſtrorum pertinent; iunćto *cap. Placuit, lib.* 3. *Leg. Longobard. tit.* 37.

Non omittendum poſtremò, quod Panormitanus adnotat, *ad cap. Ne innitaris, hoc tit.* Papam, ſi erret, corrigi poſſe per Concilium Generale, *can. Anaſtaſius, diſt.* 19. Item quod Bonifacius VIII. *in cap.* 1. *eod. tit.* in VI. ſtatuit; Conſtitutiones Generales Pontificum, licèt, ipſo Iure, priores reuocare intelligantur, quamuis nullam de ipſis faciant mentionem; Conſuetudinibus tamen, & Statutis ſpecialium locorum, & perſonarum ſingularium, dum tamen rationabilia ſint, non aliter derogare, niſi expreſsè caueatur, in ipſa Conſtitutione poſteriori: quod à Iure Ciuili repetitum videtur. Conſtitut. Iuſtin. de Iuſtinian. Cod. confirm. §. pen. quem explicauit doćtiſſimus Cuiacius, lib. 15. obſ. cap. 37. & in fine parat. Cod. de legibus.

FRANCISCI

FLORENTIS

ANTECESSORIS AVRELIANENSIS.

AD TIT. III. *DE RESCRIPTIS.*

TRACTATVS III.

QVAMVIS generali, Conſtitutionum nomine, Reſcripta venire poſſint; ſeparantur tamen à Conſtitutionibus, tam in Iure Ciuili, quàm canonico, l. 1. ff. de Conſtitutionibus, & de Reſcriptis. Quod vt intelligatur, obſeruandum ex Iure Ciuili, Imperatores, quos Pontifices ſecuti ſunt in pleriſque, varijs modis Ius cōdere: Per Reſcripta, Pragmaticas, Subſcriptiones, Adnotationes, Decreta, Interlocutiones, Orationes, ſiue Senatuſcōſulta, Edicta, & Mandata; de quibus Theoph. ad §. Sed & quod Principi, Inſtit. de Iure Nat. Gent. & Ciu. iuncta l. 1. ff. de Conſtitution. & Cuiacio Paratit. Cod. tit. 14. & 15. Libri 1. Pontifices verò, non ita ſubtiliter, ſingulas ſpecies, proprijs nominibus diſtin-

guunt: immò ſępè nomina confundunt, quamuis rem ipſam vſurpent. Et quidem Edictis aliquando vſi ſunt, vt conſtat ex cap. 3. de Offic. Legati, cap. præſenti, de Officio Ordinarij, in VI. Quinimò regulæ Cancellariæ, quas initio Pontificatus, ſinguli Pontifices publicè proponunt, Edictis Imperatorum, vel potiùs Prætorum comparari poſſunt. Decreta etiam faciunt, quando, vel ipſi per ſe, partibus auditis, vel datis Auditoribus, ad eorum relationem ſententias, de conſilio Fratrum proferunt. Exemplum celebre extat *in cap. Eccleſię Sanctæ Mariæ, tit. præced. & cap. Conquerente 16. de Officio Iudicis Ordinarij.* Adnotationis, & Subſcriptionis verbo, quamuis non vtantur Pontifices, rem tamen ipſam vſurpant, in his, quæ vulgò *Signaturæ* appellantur: de quibus *in cap. vlt. de Pœnitentijs, & remiſſionibus, in Extrauagantibus communibus.* Nihil autem aliud ſunt, quàm Adnotationes, quæ vel ab ipſo Summo Pontifice ſubſcribuntur Precibus, & Libellis, vel à Cardinalibus, aut alijs Prælatis, à Pontifice præpoſitis vtrique ſignaturæ, vel gratiæ, vel iuſtitiæ. Notandum tamen, diuerſas eſſe clauſulas, & diuerſam poteſtatem, quando ſubſcribit Pontifex, & quando Prælati: de quibus vide *Gomeſium, in Commentario ad regulas Cancellariæ, queſt. 15. & 16. in quibus Compendium vtriuſque Signaturæ, & praxim Cancellarię Romanæ* compendiosè explicauit. Obſeruandum etiam, plerumque, Reſcriptum ſequi pręcedentem Adnotationem; vt in ſpecie, *l. 1. Cod. de Precib. Imp. offer.* Ibi, *Iuxta Adnotationis*

noſtrę Decretum: quod poſteà, memoriales implebant; vt loquitur, *l. vlt. Cod. de Petitionibus bonorum ſubl.* Mandata verò, aliter accipiuntur in Iure canonico, aliter in Ciuili, *tit. de Mandatis Principum*, *Cod.* Nempe, Mandatum in his Libris, pro qualibet iuſſione, vel pro certo genere Reſcriptorum, & frequentiùs pro his, quæ vulgò, *de Prouidendo appellantur.* Sed huiuſmodi mandata in hoc tit. non ſeparantur à reliquis Reſcriptis; ſicut nec Pragmaticæ Generales. Itaque, Reſcripta poſſunt definiri in hoc tit. Conſtitutiones Pontificum, editæ ad Conſultationes, vel Relationes, & Suggeſtiones, tam ſingulorum, in priuatis cauſis, quàm Prouinciarum, Ciuitatum, Capitulorum, Collegiorum, & Corporum, in publicis cauſis: quę propriè dicuntur Pragmaticæ, l. 7. Cod. de diuerſ. Reſcript. Et cauſa cognita, in Principis Conſiſtorio, precibus adhibitis fiebant, vt rectè Gloſſa aduertit, *ad can. vlt. diſt.* 101. Ex huiuſmodi diuerſis Reſcriptis, vniuerſum ferè Ius Ciuile, & Canonicum eſt compoſitum. In hoc verò tit. variæ eorum ſpecies, formulæ, & clauſulæ exponuntur: quare in antiqua Collectione 1. rectè additur in Rubrica, & *de interpretationibus eorum.* Diximus ad relationem, ſiue preces Reſcripta edi: quare Libelli oblatio præcedere debet, quæ Petitio, & Petitoria vulgò, in Libris noſtris appellatur, & in Cod. tres tituli de Libellis & Precibus, præcedunt tit. de Reſcriptis. Aliquando Libellus, Reſcriptis ſubijciebatur; vel precum ſaltem ſententia comprehen-

debatur paucis, etiam in Pragmaticis; vt conſtat ex forma *Pragmatica, de contractibus Argentariorum*, quæ inter Edicta Iuſt. 7. loco ponitur, & ex celebri *Pragmatica eiuſdem Iuſt. in fine Nouellarum edita* ad petitionem Vigilij Papę, ad componendas res Italiæ, poſt Gothos expulſos. Nihilominus tamen, de fide & veritate Precum, tam in Reſcriptis, quàm in Pragmaticis, quæſtio ſupereſt, *l. vlt. Cod. de diuerſ. Reſcript.* Quin & aliquando, vt rei veritas accuratiùs inueſtigaretur, Libellus, vnà cum Reſcripto, mittebatur ad Iudicem, qui à Principe dabatur, l. 6. ff. ad l. Iul. de vi publ. l. 33. Diuus ff. de re iudic. & l. 3. ff. de aliment. leg. Pari ratione, aliquando, inſtrumentorum vis & ſenſus, inſerebatur tantùm Libellis, l. vlt. Cod. de precib. Imp. offer. aliquando, inſtrumentorum exempla ſubijciebantur, l. 15. Cod. de tranſactio. Hactenus de Reſcriptis in genere.

Summa Reſcriptorum diuiſio hæc eſt, vt vel ad lites, vel ad beneficia pertineant: Altera, vel in forma communi, vel noua ſeu gratioſa concedantur. In hoc autem tit. variæ clauſulæ proponuntur, & regulæ, quarum plurimæ, vtrique diuiſioni conueniunt. Et quidem ſtatim in cap. 1. *Speciale mandatum, derogare generali; quamuis in eo non fuerit facta mentio generalis*: quod & confirmatur §. 1. cap. 14. Itemque Iudicibus delegatis, ſiue ad lites, ſiue ad beneficia, cauſas committi ſæpiſſimè, cum hâc clauſulâ, *ſublato appellationis remedio*, Cap. 1. 2. & paſſim: quam clauſulam, ita eleganter explicat Arnulphus

nulphus Lexouienſis Epiſcopus, in Epiſtola ad Gilbertum Londonienſem Epiſcopum, ſub finem: *Porrò negotium vobis in expedito Romani Pontificis collocauit auctoritas; ſublato nimirū appellationis obſtaculo, in quo ſibi calumniatores plerumque, occaſionem vexandi conſtituunt, & refugium euadendi. Nunc enim parebit vobis, licèt inuita, quaſi quibuſdam terminis circumſcripta malignitas; cùm nec ad præſens, forum veſtrum poſſit excedere, nec ſeueritatis veſtræ ſententiam declinare.* Illa verò clauſula, extra eſt ex Iure Ciuili. Apponi tamen tantùm poteſt Iudicibus datis ab Imperatore, vel à Summo Pontifice, non ab aliis, *l. 1. ff. à quibus appell. non licet.* Poterit tamen, à ſententia definitiua appellari, & iterū cauſa delegari; ſi modò à Pontifice ſecundū Reſcriptū obtineatur, in quo primi mētio facta fuerit: & interim ſuſpendetur executio ſententię. *cap. Paſtoralis §. præterea, de Offic. & poteſt. Iudic. deleg.* itemque generaliter, ſi injuſtè grauatus fuerit appellans. Illę enim tantùm appellationes inhibitę cenſentur, quæ in iure non indulgentur: verbi gratia, moratoriæ, fruſtratoriæ, & à futuro grauamine, quæ paſſim Iure canonico ſolebant admitti. *cap. 53. extrà de Appellation.* Aliquando etiam, non obſtante clauſula illa, *remota appellatione*, delegati Iudices, ante ſententiam definitiuam, admittebant appellationes; quando nempe in gratiam impetrantis, clauſula fuerat appoſita: *Arnulphus Lexouienſis ad Alexandrum Papam, ep. 65. Ego verò, quia nolens agere cogi non poterat, & ad preces eius, ipſiuſque fauore, videbatur ſublatum appellationis ob-*

ſtaculum, ad læſionē eius retorquere nō debui; ſed alio, ſicut fuerat, in poſſeſſione dimiſſo, literas vtrique requiſitas tradidi; per quas eorum, quæ apud nos acta ſunt, veritas veſtra poſſit innoteſcere Maieſtati. Notanda alia Regula, *in ſecundo Reſcripto, primi debere mentionem fieri; alioquin non valet, cap. 2. & 3. hoc tit.* niſi ſecundum Reſcriptum contineat ius ſingulare, vt in ſpecie cap. 1. vel impetratum fuerit ab altera parte, cui primum non innotuerit, dolo, vel negligentiâ aduerſarij. *Cap. 9. 12.* & *16. iuncta antiqua, & cap. 32.* Intra annum autē, impetrans vti debet Reſcripto: alioquin ex ſecundo conueniri poteſt, *cap. 24.* Clauſula etiam ſolennis eſt, *ſi preces veritate nitantur*, quæ ſi omiſſa ſit, ſubintelligitur Iure Canonico: & de veritate precum inquiritur; quæ quæſtio ſemper præiudicialis eſt, *cap. 2. hoc tit.* Iure Ciuili, nullum eſt Reſcriptum, in quo illa clauſula deeſt. Tacita autem veritate, vel falſo expreſſo, ſi quis Reſcriptum obtineat, quid iuris ſit, explicabimus *in cap. 2. & 20. huius tit.* In Reſcripto autem exprimi debet nomen impetrantis, dignitas, beneficium, licèt minimum: immò & vis patrimonij; præſertim, ſi in forma communi Reſcriptum edatur, *cap. 17.* & *42.* Idemque in omnibus Reſcriptis, ſiue ad lites, ſiue ad beneficia, vt fraudes, & doli impetrantium vitentur, mentio facienda eſt Qualitatis Perſonarum, & Corporum, aduerſus quæ impetrantur: nec ſufficit generalis deſignatio: verbi gratia, ſi aduerſus Monachos petatur, Ordo exprimendus eſt, *cap. 6. hoc tit.* Itemque non ſufficit, ſi quibuſdam rebus,

aut perſonis ſpecialiter deſignatis, ſubijciatur generalis clauſula, *vel alia res, vel alia perſona*: hæc enim generalis clauſula, comprehendet tantùm, vel pares res, vel ſimilis conditionis perſonas, cum illis, quæ ſpecialiter expreſſæ fuerunt, *cap. 15. & 36.* hoc tit. Immò his verbis: Non plures quàm tres, vel quatuor continentur, *cap. 2. hoc tit. in* VI. Striƈtiſſimè autẽ Perſonę, & Loca, in Reſcriptis, pro vt ſonant, accipiuntur: nec extenſio fit ad alia loca, vel perſonas, *cap.* 34. 35. & 36. nec ab vno vacationis modo, ad alium, *cap. 6. hoc tit. in* VI. Super vno etiam & eodem negotio, duo Reſcripta obtenta, ad diuerſos Iudices, non valent; niſi ſecundũ mentionem, & reuocationẽ primi contineat. Quòd ſi dubitetur de reuocatione, Iudices delegati, tam in 1. quàm in 2. Reſcripto, iudicabunt ſimul; ſi non conueniant, recurrendum eſt ad arbitros, *cap. 14. & 16. hoc tit. iunƈto capitulo 6. de Reſcriptis in* II. *Colleƈt.* Quinimò ſuper pluribus negotijs perſonalibus, non poteſt Aƈtor diuerſos Iudices obtinere, ne reus temerè vexetur. Idemque obtinet in reo, ſi ex pluribus cauſis reconuentionem habeat, *cap. vlt. hoc tit.* in quo aliæ fraudes impetrantium reſecantur, cui iunge *cap.* 10. *hoc tit.* quo generalis commiſſio ad futura omnia negotia, & ad certos Iudices quos elegerit, impetrare non valet: iunge *cap. 3. hoc tit. in* VI. Nemo autem poteſt in vim Reſcriptorum ad lites, vltra duas diętas, ad alios Iudices trahi *cap. 28. hoc tit.* Hodie non licet vltra Diœceſim, *cap. 2. de Reſcriptis, in Clementinis*; & his ca-

ſibus quibus extra Diœceſim, non vltra vnam diætam, *cap. 11. & ſequenti, eodem tit. in Clementinis.* Ex cuius initio conſtat, committi non poſſe cauſas à Pontifice, vel eius Legatis, niſi Clericis, dignitatem, perſonatum, vel canonicatum in Eccleſia Cathedrali habentibus, & in locis inſignibus, vbi copia peritorum haberi poſſit. Quinimò ex *cap. 2. hoc tit.* In Clementinis, Officialis foraneus, vel Prior clauſtralis, non poteſt delegari, cap. 2. de Reſcriptis in Clement. Præterea, ſine ſpeciali Mandato Domini, Reſcripta impetrari non poſſunt, niſi à coniunctis perſonis, à quibus, de iure, non exigitur mandatum, *cap. 28. §. 1. & cap. 35. hoc tit.* Strictiſſimè verò, vt diximus, Reſcripta, tam ad lites, quàm ad beneficia accipiuntur: quia ſæpiſſimè Ordinariorum iura diminuunt, & malignitate impetrantium, & auaritiâ ſolent obtineri à Pontificibus; qui aliquando fatentur, ſibi impoſitum, propter varias occupationes. Quare aliquando ea reuocant, *cap. vlt. de Reſcriptis in* VI. vel ſuſtinent executionem, & laudant eos, ad quos huiuſmodi Reſcripta diriguntur, ſi Pontificem moneant, quoties de fraude, vel dolo aliquid eis ſubolet, *cap. 2. 5. 8. & 10. hoc tit.* Iunctis omninò antiquis Decretalibus. Quod & ex Iure Ciuili petitum eſt, in quo iterantur, vel etiam omninò reuocantur Principum iuſſiones. *Nouella 17. cap. 4. & ibi Cuiacius*; iuncta *Nouella 134. cap. 6.* Alioqui obtemperandum Reſcriptis Pontificum, vel Imperatorum, vel excuſationis cauſæ mittendæ, quibus moti, nonnunquam ea, e-

cauſa reuocant, & ſeueriſſimè in ſurreptores animaduertunt, dicto *cap. 2. & cap. vlt. hoc tit.* Generaliter verò, quoties in Reſcriptis aliquid dubij, vel præpoſteri occurrit, recurrendum eſt ad ius commune, à quo & interpretationem & ordinem recipiunt, *cap. 17. 18. & 20. hoc tit.* Nec enim contra ius, vtilitatem publicam, vel in priuatorum præiudicium, impetrata Reſcripta valent, toto *tit. ſi contra ius, vel vtil. publ. l. 2. 3. 7. Cod. de precibus Imper. off. & cap. 7. hoc tit. in 11. Collectione.* Celebris etiam eſt hæc queſtio hoc tit. *an Reſcripta tempore finiantur?* Et quidem Iure Ciuili, Reſcripta, quæ IusCommune continent, perpetuò durant; niſi nominatim tempus fuerit comprehenſum in Reſcripto: ſi verò beneficium, & gratiam, finiuntur anno. Quare in his neceſſariò dies & Conſul apponi debet, *l. 2. & 4. Cod. de diuerſ. Reſcript.* Iure verò canonico, Reſcripta pariter Iuſtitiæ, ſunt perpetua, niſi dolus & negligentia impetrantis, ab aduerſario arguatur, quæ per annum durauerit. Quod habet locum, ſiue ad beneficia, ſiue ad lites, pertineat Reſcriptum, *cap. 9. 12. & 23. hoc tit.* Itemque morte Concedẽtis, expirant literæ ad ius pertinentes; niſi lis conteſtata, vel ſaltem citatio antè facta fuerit, *cap. 19. & 20. extrà de offic. & poteſt. Iudic. deleg.* Poſſunt tamen nouis literis, à Succeſſore obtentis, confirmari priores, *cap. 7. vt in ſpecie capituli 7. hoc tit. in 11. Collectione.* Literæ verò gratiæ, morte Concedentis non expirant; ſi tamen gratia facta ſit; vel res non ſit integra, *cap. 9. Si ſuper gratia,*

de offic. & poteſt. judic. deleg. & cap. Si cui nulla, de prebendis in VI. Quare reuocationes gratiarum, à Summis Pontificibus, initio Pontificatus ſui, emanare ſolent; quæ ita locum habent, ſi res ſit integra, id eſt, ſi nondum ius in re quæſitum fuerit, id eſt, collatio facta non fuerit: ita enim exponitur, *in cap. vlt. ſub finem, de conceßione prabendę in* VI. Hodie in Galliâ, Regum noſtrorum Reſcripta annalia ſunt: niſi per ſecundas literas reparatio temporis impetretur. Iure verò, quo in Gallia vtimur; morte Pontificis concedentis, non expirant gratiæ; ſi Papa ſcilicet vacantem præbendam, aut vacaturam contulerit. Aliud verò, ſi ipſe non conferat, ſed ſimpliciter mandet prouideri: inſinuatæ tamen Iudici, vel executori, ante mortem Papæ, non expirant; licèt collatio nondum ſecuta fuerit: qua de quæſtione, *vide Gloſſam Pragmatica, tit. de Collation. §. Item voluit dicta Congregatio, littera* F. *in verbo* Mandatum, *& ibi Probum.*

Non omittendum, nouam ſpeciem Reſcriptorum, ad vacantia beneficia, referri hoc tit. quæ non videntur antiquiorem habere auctorem Alexandro III. cuius eſt *cap. 7. hoc tit.* & inter Epiſtolas ipſius Alexandri nuper editas, in fine Epiſtol. Petri Abbatis Cellenſis 7. & 43. ex quibus colligimus, eo colore, huiuſmodi Reſcripta eſſe inducta, vt pauperibus, & literatis Clericis proſpiceretur de præbenda, vel beneficio, proximè vacaturo. Sequentes Pontifices eo iure vſi ſunt, donec procedente tempore, velut odioſa, contra ius

commune, & in fraudem Ordinariorum Collatorum recepta, valdè reſtricta ſunt. Rationes eleganter explicantur in Concilio Baſilienſi, *ſeſſione* 31. *&* *initio tit. de Collation. in Pragmatica.* Huiuſmodi vero Reſcriptorum fit mentio, *cap.* 17. 19. 27. 31. 34. 37. *& ſeqq. tribus.* Ex quibus poſtremis tribus, & ſecundùm formam in illis præſcriptam, componi debent mandata Expectatiuarum, quę hodie in Gallia, ſolo Pontifici Romano, non autem eius Legatis, permittuntur *per Pragmaticam, & Concordata, tit. de Collation. in Pragmatica, & Concordatis, & maximè in Concordatis, tit. de Mandatis Apoſtolic.* in quorum fine, formula Mandati inſeritur, compoſita, vt diximus, *ex dictis tribus capitibus*, quorum etiam nominatim fit mentio. Tandem, Concilio Tridentino, Mandata de prouidendo, & Gratiæ expectatiuę omnes, ſublatę fuerunt, *ſeſsione* 24. *cap.* 20. *de Reformatione. Pręuentiones* vero, quas vocant, quibus nempe licet Pontifici, per concurſum, vacantia beneficia conferre, & eodem iure vti, quo ordinarij Collectores, etiam *per Concordata*, Pontifici nominatim reſeruatæ ſunt, *tit. de Mandatis Apoſtolic. ſub initio*: quod & Baſilienſe Concilium conceſſerat, renitentibus tamen, & contradicentibus Eccleſiæ Gallicanæ Prælatis; quorum ſententia habetur in Pragmatica, tit. de Collation. & multò poſt, lata in Ordinationibus Aurelianenſibus, *art.* 22. ita vt veriſſimum ſit, quod adnotauit doctiſſimus Pithœus, in tractatu, de Libert. & Priuilegijs Eccleſ. Gallic. tolerari huiuſmodi præuentiones,

ſingulari quodam iure, in ſolius Pontificis gratiam, non eius Legatorum. Immo & in perſona Papæ, ſtrictiſſimè accipitur, ita vt inutilis Collatio Ordinarij, præuentionem impediat. Non fuerunt autem ſublata Mandata Pontificum, quibus pauperibus Clericis, ſine titulo ordinatis, ab Epiſcopo Ordinatore, vel eius Succeſſore, prouideri mandant; quia Ius Commune continent, in pœnam Ordinantis contra canones, ſine titulo: quæ Forma communis, & Forma pauperum appellari ſolet; cap. cum ſecundùm Apoſtolum, de præbendis extr. de qua pleniùs ad cap. 27. inf. Quod ſi ad alios, quàm ad Ordinatores Epiſcopos, vel eorum Succeſſores dirigantur, procul dubio ſunt odioſa, & ſublata, licet *in forma Pauperum, in forma communi.* Huiuſmodi Reſcriptorum, ſiue Mandatorum origo, & progreſſus, hic fuit. Ab initio, ne Collatores Ordinarij grauiùs conquererentur, imminui iura ſua; Pontifices, non ſtatim, & primis literis, vel mandato, compellebant eos ad conferendum vacans, vel proximè vacaturum beneficium. Primò *Monitorias* ſcribebant: quibus ſi non obtemperabatur, ſecundò, *Præceptorias:* tertiò, ſi perſtarent in contumacia, dabant *Executorias*, quibus contumaciam ceſſantium Collatorum puniebant; Ideo *Executorias appellatas*, quia iiſdem literis, Executorem delegabant, & concedebant, qui recipi faceret impetrantem, & prouideret de beneficio, quod vel tunc vacabat, vel erat proximè vacaturum. Procedente vero tempore, vbi cœpit huiuſ-
modi

modi Mandatorum auctoritas inualeſcere, non amplius tres literas, diuerſis temporibus, ſed vnas tantùm dederunt: etiam addito ſtatim Executore, qui ceſſante Ordinario Collatore conferret; exemplo iuris ciuilis, quo aliquando Prætor, pro conditione cauſæ, vel perſonæ, vel temporis, aduerſus contumaces, ordinem & compendium edictum trium moderabat, vt ſtatim, *Peremptorium* daret; quod appellatur, *Vnum pro omnibus l.* 68. 69. 70. *& ſeqq. ff. de Iudicijs.* Patienter Ordinarij Collatores non tulerunt: iterùm querelas veteres geminauerunt, quibus primùm commotus *Honorius III.* ad eas compeſcendas, plures Decretales ſcripſit, quarum extant multæ, in hoc tit. Honorium, ſequentes Pontifices ſunt imitati; nec deſtiterunt Ordinarij Collatores, donec onere, & iure nouo Reſcriptorum de Prouidendo, maximè ad vacatura, ſublato, Ius vetus Canonicum Ordinariorum, reſtitueretur. Probantur quæ diximus, *cap.* 7. 19. 27. 30. 37. 38. 39. *&* 40. *hoc tit. & cap.* 6. 9. 12. *&* 14. *eodem tit. in* VI. *cap.* 4. 6. 22. 27. 38. *extr. de præb. & cap.* 5. *de conceſſ. præbend.* Quæ per tranſennam, & per indicem attingere potiùs, quàm ſubtiliùs explanare maluimus; ne videremur curioſiùs inquirere, quàm vtiliùs, in reliquias iuris abrogati. Subijciemus tamen formulam *Præceptoriarum Literarum*, quam ex MS. Cod. Eccleſiæ S. Albini Andegauenſis, communicauit nobis vir doctiſſ. Philippus Loyauté, in Senatu ſummo Aduocatus.

Formula Literarum Præceptoriarum, vt mandatarijs, beneficium conferatur.

AD hoc, noſtrum nos impellit officium, vt Chriſti pauperibus, prout quemque dignum nouerimus, præbeamus adiumentum. Hoc ergo officium timentes tranſgredi, vt petitioni G. Clerici latoris præſentium, non præbuiſſemus auditum, ipſum audiuimus; & ei de competenti beneficio prouidere vos monuimus, noſtro ſcripto. Quia verò, nihil bonum factum eſt pręmiſſis Literis, commonemus vos iterùm ſubſequentibus, atque Pręcipimus, vt præbendæ primo vacantis, in veſtra Eccleſia veſtituram, eidem Clerico concedatis: Sin autem, de veſtra contumacia nos pœnam ſumere ſentietis.

Iunge quæ infrà, ad cap. 27. hoc tit.

Poſtremò, notandum multa in hoc titulo referri, ad Iudices delegatos pertinentia: vt enim Reſcripta executioni mandentur, neceſſe eſt dari & addici Iudices. Quare ſępè Reſcripta appellantur *Commiſsiones*: quia per ea committitur Iudex vnus, vel plures, qui vel de cauſa cognoſcant, vel eam exequantur; vnde & *Exequutores* appellantur, & multa in hoc tit. de forma Commiſſionum, officio & poteſtate Iudicum delegatorum admiſcentur, *cap.* 10. 13. 14. *initio*, 16. 20. 24. 29. & 41. Et quidem, in *cap.* 13. ſolennis illa formula explicatur, *ſi duo, vel tres, intereſſe nequiuerint, aut noluerint*: ex quo cap. notandum, quæ dicitur *Canonica excuſatio*, eandem eſſe, cum *Litteratoria*, id eſt, in

ſcriptis, *cap. 21. infrà, de officio & poteſtate Iud. delegati.* Generalis enim Eccleſiæ conſuetudo, Scripturam requirit, *can. 9. 2. quæſt. 1.* ex quo ſupplendum, quod deeſt *capitulo 1. extrà de Libelli oblatione.* Itemque notandum, delegatos Iudices, Ordinarijs imperare, & mandare poſſe, licèt inferiores ſint: auctoritas enim Pontificis delegantis inſpicitur, cap. 24. hoc tit. & cap. 12. de Excommunicatione. Ex quibus apparet, maximam eſſe affinitatem, inter hunc tit. & tit. de officio Iudic. deleg. in quo pleniùs, de Delegati officio & poteſtate tractandi, proprius erit locus.

Ad Cap. Sicut Romana I.

EXTAT Reſcriptum *in 1. Collect. hoc tit.* & iterùm eijſdem verbis, *in cap. 12. de appellation. in 1. Collect. & in Compilatione*, quæ in Concilijs inſeritur, poſt Concilium Lateranenſe, habitum ſub Alexandro III. quibus inter ſe comparatis, ſpecies ita fingi poteſt. Præfatio, continet auctoritatem, & poteſtatem Romanorum Pontificum, reſpondendi, & cognoſcendi de omnibus Controuerſijs, quæ in Orbe Chriſtiano naſcuntur; qua auctoritate fundata, facti ſpecies ſequitur. Mæuius Literas *protectionis Apoſtolicæ* impetrauerat, quibus generaliter ei conceſſa fuit libera facultas appellandi. Metuebat ne ſibi vis, vel iniuria inferretur à Iudice, à

quo appellauerat; quod ſæpè contingebat in Gallia, & alibi, vt deinde dicemus. Poſteà pars aduerſa, ſecundum Reſcriptum obtinuit, in quo eadem cauſa Iudicibus delegatis committitur, cum hac ſpeciali clauſulâ, *appellatione remotâ.* Verùm omiſſa fuerat in 2. Reſcripto mētio 1. quare videbatur ſubreptitium. Reſpondet tamen Pontifex, 2. Reſcriptum præualere. Licèt enim in eo mentio non fuerit facta primi, expreſſis verbis; vi tamen & poteſtate derogari primo & generali, ex eo quòd ſpecialiter remouetur omnis appellatio. Certiſſima eſt enim iuris regula, per ſpeciem derogari generi. Scriptum eſt Reſcriptum Senonenſi Archiepiſcopo, cuius Reſcripti pars, reperitur *in cap. 6. de offic. & poteſt. Iudic. deleg. in* 1. *Compilatione*, & *in cap. 5. eodem tit.* apud Gregorium: ex quibus notandum, primò pertinere ad Eccleſiam Gallicanam. *In capitis initio*, quod extat tantùm in antiqua, confirmat Pontifex ius & poteſtatem ſuam; quare nempe per vniuerſum orbem Chriſtianum reſcribere poſſit: quæ Præfatio, iiſdem ferè verbis, reperitur in cap. 15. de officio Iudicis delegati; ei quippe erat ſolennis, vt conſtat ex eiuſdem Alexandri III. Epiſtolis, 19. 22. *in fine Epiſtolarum Petri Cellenſis*, qui & *in Epiſtola* 1. ita ſcribit; *In grauiſsimis quæſtionibus, ſicut olim ad Moyſem, ſic nunc, Pater Venerande, ab omni Eccleſia Dei, recurritur ad beati Petri, & veſtram fidem*: Rectè, & ſecundùm vſum Eccleſiæ Gallicanę, *in grauiſsimis cauſis*; quamuis Decretales ſuprà citatæ, generaliter loquantur de omnibus. Sed in

Gallia iuxta Conciliorum, & antiquorum canonum Statuta, de maioribus tantùm cauſis,àd Sedem Apoſtolicam referebatur: minores, in locis vbi ortæ fuerant, deciduntur. Et in hac parte ius Ordinariorum integrum & illibatum remânſit, iuxta *canon. 4. & 5. Nicæni Concilij, 3. Conſtantinopolitani 1. & 22. Concilij Mileuitani*: vbi non tantùm de Clericis, ſed etiam de Epiſcopis, idem ſtatutum; vt conſtat ex Epiſtolis, quæ in fine Collectionis Conciliorum Africanorum ſubijciuntur: quos canones Eccleſia Gallicana ſæpiùs in vſum reuocare tentauit: vt conſtat ex tribus celeberrimis iudicijs Epiſcoporum, Rotaldi Sueſſionenſis, Hincmari Laudunenſis, & Arnulphi Remenſis Archiepiſcopi, ſub Carolo Caluo, & Hugone Capeto. Ex quibus colligitur, non temerè, & facilè ad Sedem Apoſtolicam appellationes admiſiſſe Eccleſiam Gallicanam: nec excommunicationes ſuas, inconſultis Epiſcopis, à Pontificibus ſolui; vt conſtat *ex Epiſtola Benedicti IX.* quæ reperitur inter acta Concilij Lemouicenſis, apud Baronium, tomo vndecimo Annalium, ad annum Chriſti 1034. num. 20. Omninò verò frequentes, & leui ex cauſa interpoſitæ appellationes ad Pontificem, damnabantur; quam in rem elegantiſſima eſt Epiſtola 82. Hildeberti Cenomanenſis. Ius tamen ſuum Pontifices aſſerebant, & confirmare ſolebant, datis Literis, quæ *Literæ Protectionis*, in antiqua Collect. 1. *cap. 1. hoc tit.* appellantur, & in cap. 24. & 25. de appellat. in 1. Collect. ad quas pertinet Epi-

ſtola Arnulphi Lexouienſis, ad Hadrianum Papam; cuius verba notanda: *Priuatę, communis cauſa prçponderat: quoniam de Eccleſia Dei libertate tractatur; nec iam ſpes vlla reſtat refugij, ſi in irritum deducta fuerit Apoſtolicæ Protectionis auctoritas.* His ſimiles erant Literæ, quas veteres Pragmatici noſtri, vocant *Lettres de Sauuegarde*, ou de *Garde gardienne;* quibus Reges noſtri tuebantur ſubditos ſuos prouocantes ab iniurijs Ducum, & Comitum, quorum Iudices ſæpè recuſabant appellationes recipere, & ſuas ſententias, non obſtante appellatione, executioni mandabant, &, quod grauius, appellantes grauibus iniurijs vexabãt: quod & dedit occaſionem Exemptionibus, quæ, pendente appellatione, conceſſæ fuerunt in quibuſdam Prouincijs, & etiamnum hodie retinentur, *Exemptions par Appel*; Vide Capitularium, lib. 7. cap. 252. & l. 7. ff. ad l. Iul. de vi publica, & omninò l. 25. ff. de appellation.

Ex his colligitur, quamuis appellationis remedium ſit iuris communis, ſæpè tamen in Gallia, & Romæ Summos Pontifices, & Reges, vt ſibi ius ſuum, id eſt, liberas appellationes conſeruarent, huiuſmodi Literas Protectionis concedere ſolitos: quod cùm non intellexiſſent Interpretes, vt *doctiſsimus Anteceſſor I. à Coſta obſeruauit*, futilia & inutilia, in hunc locum congeſſerunt. Quænam autem ſit vis, huius clauſulæ, *Appellatione remota*, in paratitulo explicauimus. Excluduntur moratoriæ appellationes & iniuſtę; verbi gratia, à futuro grauamine, ab interloquutoria qualibet: Non autem

iuſtæ, id eſt, ante citationem, verbi gratia, vel notitiam Literarum delegato intimatam, cap. 30. de appellation. infrà, iuncta antiqua Decretali.

Obſeruandum præterea, huius cap. deciſionem propriè pertinere ad tit. de appellation. quare & *in 1. Collect.* iterùm *ſub tit. de appellation.* collocatur 11. nec mirum: nam & in Iure Ciuili ſæpiùs vna & eadem lex, ſub diuerſis titulis collocatur. Malè tamen Raimundus, Præfationem Decretalis ſuſtulit, quę generaliter pertinet, ad confirmandum ius Pontificium, in edendis Reſcriptis, ad varias Conſultationes: nam ea parte detractâ, nihil ſupereſt, quod ad hunc titulum de Reſcriptis pertineat. In Gallia, ſemper huiuſmodi Reſcriptorum multitudo, ſiue ad lites, ſiue ad beneficia, fuit improbata. Item que reiectæ appellationes friuolæ, & leues ad Sedem Apoſtolicam; præcipuè, omiſſo & ſpreto medio: quam in rem elegantiſſimæ ſunt, Bernardi querelæ, ad Eugenium III. libro 1. de Conſideratione ad Eugenium, cap. 4. & 6. & lib. 3. cap. 1. ſub finem, & cap. 2. Ex quibus videtur deſumenda explicatio vera clauſulæ, quæ Reſcriptis ſolet inſeri, *appellatione remota.* Poſtremò, non habitâ ratione Decretalium, Eccleſia Gallicana, antiquos canones ſemper retinuit, quos ſuprà citauimus; qui & recenſentur in Concilio Baſilienſi, in Pragmatica noſtra, & Concordatis. Hoc ſcilicet iure vtimur, vt in minoribus negotiis, lites: ex ordine, id eſt, in prima inſtantia, in locis, vbi ortæ ſunt, iudicentur; appellare autem bis tantùm ab interlocutoria per-

Digitized by Google

mittitur,& à definitiua,tertiò: Concilium Baſilienſe, ſeſſione 20. Pragmatica,& Concordata, titt.de cauſis, & ſeq. Cuiac. in fine parat. ff. de appellat. recip. vel non. Verùm hæc materia, non eſt propriè huius loci. Ad tit. de Iudiciis, de Foro competenti, & de Appellationibus, meliùs & commodiùs referetur.

Ad Cap. Super Literis XX. & Cap. Poſtulaſti XXVII.

RECtè Interpretes, Caput 20. Clauim totius tituli appellant: eſt enim eorũ quæ ſub titulo continentur, breuis admonitio, & comprehenſio. Promulgatum verò eſt ab Innocentio III. ad conciliandas diuerſas Interpretum ſententias, ad *l.* 1. 2. *&* 5. *Cod. Si contra ius, vel vtil.* quibus iungendæ *l.* 24. *ff. ad l. Cornel. de falſ. l. Nec exemplum. Cod. eodem. Paulus lib.* 1. *ſenent. tit.* 12. §. 3. Ex quibus locis tres Regulæ eliciuntur.

Prima Qui Reſcriptum à Principe impetrauit; ſiue per falſam allegationem iuris, quod ad ſe pertinere intendit; ſiue per narrationem facti falſam, vel veritatis reticentiam: commodo Reſcripti carere debet indiſtinctè; ſiue dolo malo; ſiue per errorem, & ſimplicitatem, mendacium commiſerit.

Secunda. Iudex tamen à Principe delegatus, nihilominus ſuper principali negotio poterit cognoſcere: At ſecundùm veritatis tenorem, & iuris ordinem.

Tertia,

Tertia. Mendax verò Precator, ſi dolus & fraus eius probetur, poterit tanquam falſarius accuſari; vel etiam, abſque accuſatione ſolenni, Iudex delegatus, aduerſus eum, extra ordinem animaduertere poterit. Quòd ſi *accuſatio falſi* inſtituta fuerit, principalis negotij cognitio erit in pendenti, donec de falſo pronunciatum fuerit: prius enim debet conſtare de veritate precum, *l.* 2. 3. 4. *&* 5. *Cod. Si contra Ius, & l. vlt. Cod de diuerſ. Reſcript.* Quòd ſi per errorem peccauerit, locus non erit accuſationi falſi; ſed ſtatim ſine mora, Iudex cognoſcet de principali negotio, ſecundùm Legum, & Iuris ordinem, d. l. nec exemplum, Cod. ad l. Cornel. de falſ. Quæ verior videtur conciliatio l. 2. cum l. 5. C. Si contra Ius, quam primus Azo. ad d. l. indicauit, quem Cuiacius ſequitur, in Paratt. C. Si contra Ius. Quinimò, nulla ſunt Reſcripta Iure Ciuili, vt diximus, in quibus deeſt clauſula, *ſi preces veritate nitantur.* Iure autem Canonico, ſubintelligitur. Iure verò Ciuili, & Canonico valent Reſcripta per mendacium impetrata, propter auctoritatem concedentium; ſed per exceptionem eliduntur, præſcriptione ſcilicet mẽdaciorũ oppoſita, vt *loquitur d. l.* 2. quibus adiungi debet canon *dicenti, cauſa* 26. *quæſt.* 2. & quæ Gratianus, & Gloſſa, ad eum Canonem. Ex quibus conficimus impetrantem Reſcriptum probare debere, & fidem imponere ſuis precibus, *l.* 7. *Cod. de diuerſ. Reſcript.* & argumento *l.* 21. *Cod. de fide inſtrum. & l. vlt. Cod. ad l. Cornel. de falſ.* Nec tamen ideò impedietur aduerſarius, qui fal-

ſum, vel fraudem allegat, illam probare, & accuſationem falſi mouere: quod ſignificant verba cap. 20. *poſtquam ſibi ſuper hoc facta fuerit fides*, ab eo, ſcilicet, qui falſum vel fraudem obijcit.

His ita conſtitutis, paret, quod diximus, celebrem hanc Decretalé Innocentiũ III. promulgaſſe, ſicut & alias plures, ad ſedandas Interpretum Controuerſias, tam *ad d. l. 2.* quàm, *ad d. canonem*, *dicenti*: quibus in locis Interpretes, nos remittunt ad hoc *cap. ſuper Literis*; Cuius hæc eſt ſententia. Relatis opinionibus Interpretum diuerſis, ita diſtinguit Pontifex: Qui per dolum, vel expreſſo falſo, vel ſuppreſſo vero, (ita corrigenda ſumma Decretalis) Reſcriptum obtinuit, non tantùm carere debet impetratis, ſed etiam delegatio, & datio Iudicis nihil valet; per omnia eſt inutile Reſcriptum. Si verò per errorem & ſimplicitatem id contigerit, ita diſtinguit: vel ſuppreſſa eſt tanti momenti veritas, vel expreſſa falſitas, quæ Pontificem, vel ad denegandum Reſcriptum impuliſſet, vel difficiliorem reddidiſſet; vel contrà tanti momenti non fuiſſet, vt propterea Pontifex Literas denegaret, ſaltem conceſſiſſet *Literas*, vt vocant, *in forma communi, ſiue iuſtitiæ*; de qua formula dicemus. Primo caſu, quando Pontifex, vel omninò non conceſſiſſet, vel difficiliùs; ceſſant partes, vt diximus, Iudicis delegati, perinde ac ſi dolus interueniſſet. Secundo Caſu, Iudicis datio manet; qui etiam de negotio principali cognoſcet, ſecundum formam tamen, & Regulas Iuris Communis, & pro teno-

re veritatis, neglectâ formâ in Reſcripto expreſsâ. Definitio huius Reſcripti locum habet in omnibus Reſcriptis, tam ad lites, quàm ad beneficia, ſiue ſint Iuſtitiæ, ſiue ſint Gratiæ, vt pluribus exemplis infrà declarabimus.

Duas differentias potiſſimùm, in hoc articulo deprehendimus, inter Ius Ciuile, & Canonicum. Ius canonicum grauiùs punit mendacem impetrantem, ſi dolus & fraus aliqua appareat: hoc enim caſu, inutile eſt per omnia Reſcriptum, adeò vt ne Iudicis quidem datio valeat; nec de principali cauſa cognoſcitur. Iure autem Ciuili, Primùm, vt diximus, Delegatio Iudicis integra manet; ſed iudicat ſecundum ordinem Iuris, non habitâ ratione formę, in Reſcripto pręſcriptę. Secundò, Iudex à Principe delegatus, animaduertet aduerſus impetrantem, *l. & ſi, Cod. ſi contra Ius, & argumento, l. vniuerſa, Cod. de diuerſis Reſcriptis*; quas Leges Gloſſa citare debuit, ad *cap.* 2. *hoc tit.* in hæc verba, *ad præſentiam noſtram*, quam Gloſſam corruptam eſſe, rectè notauit Antonius Auguſt. in Notis ad dictum cap. in I. Collectione, ex Alano veteri Gloſſatore Collectionis I. Iure verò Canonico, Iudex falſarium punire non poteſt: ſed dilatâ cognitione, ſcribet iterùm Pontifici; ad quem etiam, ſi culpa grauior fuerit, impetrantem remittere debet puniendum, tanquam falſarium, *cap.* 2. 17. 24. & 26. & 27. *hoc tit.* iuncto cap. 6. extr. de præbend. in Antiqua. Mendacium verò committitur, non tantùm ſi falſum dicatur, ſed etiam

ſi veritas occultetur, *cano.* 80. *Quiſquis*, 11. *quæſt.* 3. quod & dictâ *l. Præſcriptione, Cod. ſi contra Ius*, euidenter demonſtratur, & ex doctrina Iuriſconſultorum. Cicero lib. 3. Officior. Similiter in Ædilitio Edicto, dantur actiones, ex reticentia, ſicut & ex dicto, & promiſſo, *l.* 1. *&* *l. Ædiles* 38. *ff de Ædilit. Edicto.* Et quidem, cuius & qualis falſi expreſſio, licèt per errorem facta, Reſcriptum vitiet, & impediat Iudicis delegati cognitionem, exempla habentur in *cap.* 32. *&* 42. hoc tit. Quibus verò caſibus, noceat veri omiſſio, vel ſuppreſſio, ſub qua continetur omnis æquiuocatio: ad eam vitandam, licèt genus contineat poteſtate, τῇ δυνάμει, ſub ſe, omnes ſpecies generis, tamen mentio ſola generis non ſufficit, ſed ſpecialiter ſpecies ſingulæ, loca, perſonæ, negotia, eorum qualitates, conditiones, & differentię deſignandæ ſunt, vt in exemplis, *cap.* 6. 8. 14. 15. 17. 19. 26. 27. 31. *in Antiqua*, 32. 34. *&* *vlt.* Quę omnia, locum habent in Reſcriptis omnibus, ſiue ad Lites, ſiue ad Beneficia; ſiue ſint iuſtitiæ, ſiue ſint gratiæ; ſiue inter Eccleſiaſticas, ſiue ſæculares perſonas agatur, & de rebus ſecularibus. Nam dictum cap. 34. de ſecularibus perſonis, rebus temporalibus, & ad Galliam pertinet: quod tamen moribus noſtris, & Iuri antiquo canonum contrarium eſt; nec enim Pontifex, vel Epiſcopi, vllam iuriſdictionem exercere poſſunt in Laïcos, de rebus temporalibus.

1 Supereſt, vt aliquid adnotemus *ad cap.* 27. cuius inſcriptio emendanda eſt, ex Regiſtro Innocen-

tij III. *Lib. 16. Epiſtol.* 165. vnde ſumpta eſt hæc Decretalis, *Epiſcopo VVratiſlauienſi*, qui in Polonia ſuffraganeus eſt Gneſnenſis Archiepiſcopi. In illius cap. ſpecie, priuatur beneficio Reſcripti ad beneficia Clericus, qui Reſcriptum obtinuerat, *in forma communi*, tanquam pauper, & non habens beneficium: Quia cum haberet, & ſufficiens patrimonium, & vicariam perpetuam, vtriuſque mentionem omiſerat. Talia verò Reſcripta, in *hoc cap. & in cap.* 20. *ſuprà*, vocantur in *forma communi*, vel, *Cùm ſecundùm Apoſtolum*; id eſt, ſecundum formam præſcriptam *in cap.* 16. *extrà de prębendis*; quod ita incipit, *Cùm ſecundùm Apoſtolum*, cuius Auctor eſt Innocentius III. ad quem pertinet elegans Epiſtola eiuſdem, 184. *Lib.* 15. *ad Epiſcopum Pictauienſem. Iunge cap.* 13. *infr. de ætate, & qualitate, & ordine*, in fine Ibi, *Mandata in forma communi*; ad quod cap. veteris Interpretis IV. *Collectionis* notas adhibere proderit. Appellantur etiam, *in forma Pauperum*; quia generaliter pauperibus Clericis tantùm conceduntur: & *Literę iuſtitiæ*; quia iuſtum eſt pauperibus Clericis, qui nullum habent beneficium, prouideri. *cap.* 30. *de Præbendis in* VI. Hoc amplius: veteri Iure Eccleſiæ, ſolis pauperibus, Eccleſiaſtica beneficia conferri debebant; non autem diuitibus; *cano.* XIII. *Concilij Sardicenſis*, ex quo ſumptus eſt canon *Oſius*, 61. *diſt.* quibus iunge *l.* 6. *&* 17. *Cod. Theodoſ. de Epiſc. Eccleſ. & Cleric. & can. Clericos*, *& ſeqq. Cauſa* 12. *quęſt.* 3.

Additur in dicto cap. 27. *Ex paternis bonis, &c.*

Interpretes vulgò vocant *Titulum Patrimonij*: vnde colligitur, alterutrum ſufficere, vel beneficium, vel patrimonium, ex quo ſe poſſit Clericus exhibere. Quibus caſibus, Epiſcopus qui ordinauit, non compellitur prouidere per eiuſmodi Reſcripta *Iuſtitiæ*, ſiue *In forma communi*, hoc cap. & *cap.* 5. *extrà de Præendis.* Aliud obtinet, in *Literis Gratiæ*: In his enim, non nocet patrimonij omiſſio, vt rectè Interpretes colligunt ex contrario ſenſu noſtri cap. Vide Rebuffum in Praxi tit. de Reſcripto *in forma communi.* Quodlibet tamen beneficium, etiam modicum, exprimi debet, ſiue in Literis Gratiæ, ſiue Iuſtitiæ; niſi *Papa* motu proprio conferat, & in formâ, de qua *in cap. Si motu, de Prabendis in* VI. Poſtremò, explicandum quod dicitur de Paternis bonis, id eſt, de *Titulo Patrimonij*, quem vocant. Fluxit hic Titulus, ex corrupto *canone* 6. *Concilij Calchedonenſis*, relato in *canone* 1. *diſt.* 70. in quo, duo errores veterum Interpretum notandi, Ibi, *ſuæ Ciuitatis*: nempe inferunt Interpretes ex verbo *ſuæ*, quod propter Gloſſam Romani Correctores tollere non debuerant, quamuis in Græco non habeatur, extraneos à beneficijs arcendos. Nec enim is eſt ſenſus canonis. Quo tamen *Iure in Gallia* vtimur, tam ex veteribus, quàm nouis Regum noſtrorum Conſtitutionibus: quod etiam Ius non multùm recedit ab antiquis canonibus, & Imperatorum legibus. Secundus error, ibi, *Poſſeßionis*: ex hoc verbo Interpretes Decreti, primò, *Titulum Patrimonij* excogitauerunt; cùm tamen *Poſſeßio*,

illo loco, vt & apud bonos Auctores, aliquando vniuerſitatem agrorum, & ædificiorum contineat; vicum, ſcilicet, vel Pagum, & opponitur Ciuitati. In d.can. 6. Concilij Calchedon. Πόλις, & Κώμη: cuius canonis ſenſus eſt, eo momento, quo quis ordinatur, non abſolutè, ſed relatiuè debet ordinari Clericus; id eſt, debet adſcribi, & deputari in Eccleſia aliqua certa, ſiue Ciuitatis, ſiue Pagi, ſiue Monaſterij; & vt loquitur eleganter vetus Interpres canonis, *mereatur ordinationis publicatæ vocabulum.* Poſt Ordinationem enim, factam ab Epiſcopo, Archidiaconus ſtatim, in Eccleſia, clarâ voce, pronunciabat, *Eligimus talem Lectorem*, verbi gratia, vel *Subdiaconum, ad Tit. ſanctæ Mariæ*, vel alterius alicuius Eccleſiæ: quod nomen & Titulum ordinati retinebant; & in qua ſemel intitulati fuerant Eccleſia, perpetuò perſeuerabant, & denominabantur à ſuo Titulo; cuius rei veſtigia remanent in Cardinalibus, & Epiſcopis, vt manifeſtè apparet, ex *Ordine Romano*, vbi tractatur, *de forma Ordinationum*, & ex Subſcriptionibus antiquorum Conciliorum, quæ à Pontificibus Romanis ſunt habita. Antiquæ Eccleſiæ, vnus erat hic olim, & ſolus titulus: ignotus omninò fuit *Titulus Patrimonij*; nam & canon 2. *diſt.* 70. qui eſt *Vrbani II.* innouat *canonem* 6. *Concilij Calchedonenſis.* Inductus verò videtur primùm, aut ſaltem confirmatus, ab Alexandro III. in Concilio Lateranenſi, *cano.* 5. qui extat, *in cap.* 4. *de Prebendis extrà*, & deinde retentus à ſequentibus Pontificibus. Immò & in

Concilio Tridentino, *ſeßione* 21. *cap.* 2. in quo, non tantùm Patrimonium, ſed etiam Penſio ſufficit. Itemque confirmatur, in Aurelianenſibus Comitijs, *art.* 12. In Commonitorijs tamen Regum noſtrorum, ad ſuos Legatos Tridentini Concilij, poſtulanda mandatur reuocatio huiuſmodi *Tituli Patrimonij* contra canones, per abuſum ſenſim inducti. Quod autem paſſim tribuitur Concilio Calchedonenſi, Tituli Eccleſiaſtici neceſſitas; Ius tamen illud, longè antiquius eſt, vt conſtat ex canone 13. Concilij Neocæſarienſis, ad quem vide omninò Zonoram, & Balſamonem: ſed de his aliàs. Obſeruandum tamen *capituli* 2. *tituli de Præbendis*, ſententiam eſſe huiuſmodi; vt reprimerentur effuſæ Clericorum Ordinationes, (quę tempore dicti capituli; ad certas tantùm Eccleſias fiebant; nec erat adhuc cognitus *titulus Patrimonij*) Epiſcopi tenentur, eos, quos ſupra ſtatutum numerum in Eccleſijs ordinauerint, proprijs ſuis ſumptibus ſuſtentare, vt conſtat ex Nouella 3. & 6. cap. vlt. ex quibus, vel ſaltem ex Epitome Iuliani, dictum *caput* 2. *de Præbendis ſumptum eſt.* Confirmandum etiam eſt, quod diximus; Reſcripta ad Lites, valdè odioſa eſſe ordinariis Iudicibus, ſiue Eccleſiaſticis, ſiue ſecularibus: quare, quæ de his, hoc titulo ſtatuuntur, non debent trahi facilè ad conſequentias in aliis articulis Iuris, *cap.* 33. 35. 38. & maximè *cap. Nonnulli*, §. 1. *iuncto cap* 33. hoc tit. *cap.* 23. *ex parte*, *&* *ſequenti*, *iuncta Antiqua Decretali*, *extrà de verbor. ſign.* quæ omnia capita ad Galliam pertinent.

ex tribus

Ex tribus autem poſtremis, & ex *cap.* 5. *tit. ſeq.* colligimus multitudinē Excōmunicationū, & Interdictorū, quæ ab Eccleſiaſticis fiebant, propter manifeſtas iniurias, & offenſas, etiam circa temporalia, ſibi illatas, maiores noſtros ægrè tuliſſe; temperatas autem valdè fuiſſe Concilio Baſilienſi, ſeſſione 20. vnde ſumptus eſt titulus *Pragmaticæ Sanctionis de Interdictis indifferenter non ponendis.* Recurrendum enim erat ad Iudices ſeculares, ad quos, huiuſmodi iniuriarum cognitio, & Iuriſdictio pertinet; nec ſibi Ius dicere potuerunt Eccleſiaſtici, in re temporali. Quo Iure hodie vtimur. Appellaretur enim his caſibus ad Summas Curias Parlamentorum, tanquam ab abuſu. Prætereà ex dicto cap. 33. notandum, *Reſcripta ad lites*, ſine ſpeciali mandato impetrata, ipſo Iure nulla eſſe; nec opus eſſe exceptione, vtpote contra ſtatuta Concilij Generalis obtenta, *cap.* 28. §. 1. *hoc tit.* Idemque eſt, ſi mandatum reuocatum fuerit, quam reuocationem, in hoc caſu, id eſt, in his quæ extra iudicium geruntur, Procuratori tantùm ſufficit intimare. Reuocatio autem, in iudicio facta, debet etiam Iudici & parti innoteſcere, *cap. Mandato, extrà, de Procuratoribus, & l.* 65. *ff. de Procuratoribus.* Itémque notandum ex eodem cap. 33. Ratihabitione non confirmari Reſcriptum poſt reuocationem Procuratoris impetratum. Præterea, in Reſcriptis ad beneficia, mandatum non deſiderari: pœnalis eſt enim Concilij definitio; Itaque reſtringenda, *vt rectè Gloſſa notat, ad* §. 1. *cap.* 28. *in verbo, ſine ſpeciali,*

& in cap. 8. Quinimò, & ad dictum *cap.* 28. *&* 33. adnotatur, ex vſu *Curiæ Romanæ*, etiam in *litibus*, ſpeciale mandatum non deſiderari, nec admitti appellationes ex hac cauſa: quod tamen ad gloſſam additum vtroque loco, ex prauo vſu contra Legem, notauit Molinæus; & meritò improbat. Rectè notat etiam, ſpeciem ſiue caſum, qui in multis Codicibus applicatur, ad dictum cap. 33. & ineptiſſimus eſt, malè tribui Panormitano. Nam alius caſus in eodem cap. longè diuerſus, ab ipſo Panormitano refertur, ex Bernardo veteri Interprete Decretalium; quem etiam reſtituit, abbreuiatum tamen, Molinæus.

Digitized by Google

FRANCISCI FLORENTIS ANTECESSORIS AVRELIANENSIS.

AD TIT. IV.

DE CONSVETVDINE.

TRACTATVS IV.

SVPERIORIBVS Titulis, De Conſtitutionibus, & Reſcriptis, partes omnes Iuris Canonici ſcripti, explicauimus. Sequitur *Secunda Pars, Iuris non ſcripti,* τὰ πατροπαράδοτα Petrus vocauit; Propriè appellatur Conſuetudo, ſiue Traditio: quæ, vt in Præfatione diximus, vel eſt vniuerſalis, id eſt, omnium Eccleſiarum; vel particularis, id eſt, alicuius Eccleſiæ. Immò, & in hoc Tit. generaliùs, non tantùm Eccleſiaſticarum, ſed etiam ſecularium quarumdam Conſuetudinum, Regnorum, vel Ciuitatum, fit mentio; Daniæ *cap* 2. & Rupellæ *cap.* 10. *hoc tit.* Definiri verò generaliter ita poteſt Conſuetudo, vſus inueteratus, deficiente Iure ſcripto, vel ad eius interpretationem receptus, ſuadente ratione. *Can.* 4. 5. 6. *& ſeqq. diſt.*

11. *& cano.* 7. 8. *&* 9. *diſt.* 12. quæ conueniunt cum his, quæ Iure Ciuili, de Conſuetudine traduntur, in ff. quidem, ſub Titulo De Legibus, Senatuſque Conſultis, & longa Conſuetudine, *l.* 32. *& ſeqq.* *Cod. Quæ ſit longa Conſuetudo.* Non minùs autem, quàm ea, quæ ſcripta ſunt Iura, ſeruatur Conſuetudo inueterata, *d. l.* 32. §. 1. *l.* 35. *& ſeqq. ff. eodem.* Etiam in rebus Fidei, Traditio vniuerſalis Eccleſiæ obtinet: Auguſtinus ex Baſilio *can.* 5. 6. 7. *&* 8. *& Innocentius I. can.* 11. *diſt.* 11. Qua de re alibi pluribus diximus. Adde elegantes Epiſtolas duas *VValeranni Numenburgenſis Epiſcopi, ad Anſelmum Cantuarienſem, & Anſelmi ad VValerannum, Lib.* 3. *Epiſtolarum Anſelmi*, 136. *&* 137. & *Radulphum de Riuo, Libro De Canonum Obſeruat. Propoſitione* 2. 3. 4. 5. Inter Auctores, de Diuinis Catholicæ Eccleſię Officijs. Quinimò eleganter in *l.* 3. *Cod.* quæ ſit longa Conſuet. Conſuetudo, dicitur legem retinere, id eſt, confirmare legem, & impedire, ne abrogetur per non vſum, *l.* 32. *ff. eodem.* Plurimæ enim Leges, quæ etiam in Libris noſtris habentur, quia vſu non fuerunt receptæ, inutiles remanſerunt. Interpretatur etiam Conſuetudo, Legem, *l.* 37. *& ſeqq. iuncto cap.* 8. *hoc tit.* Non tamen tantùm tempore, ſed potiùs ratione niti debet: alioquin, vel omninò reijcienda, niſi ſcandalum metuatur; vel non extendenda in ſimilibus caſibus, *l.* 39. *d. tit. l.* 1. *&* 2. *Cod. Quæ ſit longa Conſuet.* Quod Exemplis pluribus declaratur in hoc tit. *cap.* 3. 4. 7. 10. *& vlt.*

Inueteratus vſus, ſiue Cóſuetudo longa, quo de-

finiatur tempore, non reperitur in Iure. Licet enim in materia vſucapionis, & præſcriptionum, longum tempus, aliquando decem, vel viginti, aliquando triginta, vel quadraginta annorum ſpatio definiatur; nihil tamen ſimile dicitur de Conſuetudine longa. Quare arbitrio iudicantis relinquitur, vt docet Cuiac. Paratitt. Cod. *Quæ ſit longa Conſuetudo.* Iure verò Canonico, ſufficere videtur quadraginta annorum numerus, *cap. Abbati 25. extrà de verb. ſign. & Gloſſa, ad cap. vlt. hoc tit.* Ex his eliciuntur quædam Regulæ, & earum Exempla proponuntur.

Conſuetudines, quæ vel contra Ius Canonicum, etiam poſitiuum, introductæ ſunt; vel quæ vergunt in grauamen Eccleſiæ, aut eius libertatem imminuunt, reijciendas eſſe, *cap. 1. 3. 4. & vlt. hoc tit.* Itemque, quibus neruus & vigor Eccleſiaſticæ Diſciplinæ diſrumpitur, *cap. 5.* Et à contrario ſenſu, quæ Conſuetudines, vel Conſtitutiones, ſiue ab Eccleſiaſticis, ſiue à Laïcis factæ, canonibus non obuiant, nec Eccleſiæ libertati, comprobandæ ſunt; vel etiam ſi indifferentes ſint, vt loquitur, ferendæ ſunt. Exemplum habemus in *cap. 2* quod indiget explicatione. Sumptum eſt ex *cap. 1. hoc tit. in* III. *Compilatione*, & extat in Regiſtro *Innocentij III. Lib. 1. Epiſt.* 418. ex quibus Inſcriptio ita reſtituenda, *Archiepiſcopo & Capitulo Lundenſi* ſiue *Lundunenſi*: malè in quibuſdam, *Lugdunenſi.* Quod in errorem induxit Robertum, qui in Gallia Chriſtiana, *hoc cap. 2.* ad

Rainaldum Lugdunenſem Archiepiſcopum, ait ſcriptum fuiſſe. *Lunda* igitur, ſiue *Lunduna*, eſt metropolis Prouinciæ Scaniç in Dania, quç olim Scandia, ſiue Scandinania. Vrbs verò Lunduna celebratur à Scriptoribus Hiſtoriæ Danicæ, *Krantzius in Prçfat. Hiſtoria Daniæ.* Metropolitanus verò Lundonſis, ſicut & omnis Dania, & Suecia, primùm ſuberant Archiepiſcopo Hamburgenſi: deinde, vnitis Bremenſi Epiſcopatu, & Hamburgenſi Archiepiſcopatu, Vicariatum etiam Sedis Apoſtolicæ, in Danos, Suecos, & Slauos obtinuit. Qui ſummus honos, vnà cum Epiſcopatus Bremenſis vnione cum Hamburgenſi Archiepiſcopatu, collatus eſt Nicolai I. Reſcripto, & Præcepto Ludouici Regis Germaniæ, æquiuoci & filij Ludouici Pij, Anſgario, quem antè Ludouicus Pius Senior curauerat *Archiepiſcopum Hamburgenſem* conſtitui, auctoritate Gregorij IV. Hamburgo verò captâ & vaſtatâ Normanorum incurſionibus, vacantem Epiſcopatum Bremenſem, in ſolatium vnirí iuſſit Hamburgenſi Archiepiſcopatui Ludouicus filius, & Nicolaus I. verba Reſcripti notanda; *Auctoritate Omnipotentis Dei, & Beatorum Apoſtolorum eius Petri & Pauli, & hoc noſtro Decreto, Decreuimus, ſecundùm Reuerendiſſimi Regis Ludouici Votum, ipſas prędictas Diœceſes, Hammaburgenſem ſcilicet & Bremenſem, non deinceps duas, ſed vnam eſſe & vocari, ſubdíque Sedi, quæ Prędeceſſoris noſtri Decreto* (intelligit Gregorium IV.) *Archiepiſcopali eſt munere ſublimata*, &c. *Nullus verò Archiepiſcopus Colonienſis*, vl-

lam deinceps, in eâdem Diœceſi, ſibi vindicet auctoritatem. Guntharius enim Colonienſis Archiepiſcopus, grauem Controuerſiam, de Bremenſi Epiſcopatu, qui antè ſuberat Colonienſi Metropoli, in inuidiam Anſgarij conflauerat: quam tamen Ludouicus filius & Nicolaus primus compoſuerunt. Nec tamen planè conquieuit lis; ſed multis pòſt annis, ſub *Alberto I. Hamburgenſi Archiepiſcopo*, ſummæ auctoritatis & potentiæ, pacata tandem fuit. Per vnionem verò illam, vt verba Reſcripti Pontificij demonſtrant, ita *Bremenſis Eccleſia in Hamburgenſem Metropoliticam eſt transfuſa, vt titulus permaneret Hamburgenſis, & Bremenſis interiret.* Præter Literas Pontificias, Præceptum Regis Ludouici proceſſit. Pleniſſimè retulit hęc omnia *Adamus Canonicus Bremenſis, in Hiſtoria Eccleſiaſtica Hamaburgenſis Eccleſiæ*, ſcriptâ ad Liemarum Archiepiſcopum Hamburgenſem, Alberti primi Succeſſorem, cap. 12. 17. 21. 27. in quo ita de vnionis ſupradictæ tempore loquitur; *Igitur Bremenſis atque Hammaburgenſis Parochiæ coadunatio facta eſt vltimo ſancti Anſgarij tempore, vitæ eius annum non ponit; Præceptum autem Regis, ponit annum Regni XXI. Priuilegium Papę, notat annum Domini* DCCC. LVIII. *qui eſt ab ordinatione Archiepiſcopi (*Anſgarij ſcilicet*)* XXVIII. *quæ Priuilegia diligenter adhuc in Bremenſi Eccleſia conſeruari ait.* Confirmat etiam auctoritate vitæ Anſcharij, à Scriptore coætaneo ſcriptæ, vt veriſimile eſt; in qua etiam Nicolai Priuilegium contineri monuerunt me viri quidam docti, qui & ex ea

excerpta quædam miſerunt, ex Cod. MS. Pleniùs verò in vita MS. Querela Guntharij Colonienſis Archiepiſcopi explicatur. Hæc prima ratio, Cùm hæc vnio inchoaretur, *Colonia Ciuitas, ad quam Bremenſis ſuffraganea erat, eo tempore abſque Benedictione Epiſcopali degebat.* Guntharius itaque poſteà conſtitutus Archiepiſcopus Colonienſis, Eccleſiæ ſuæ viduatæ, & vacanti, hanc iniuriam fieri ægerrimè tulit. Qua de cauſa poſtmodum, *in VVormacia Ciuitate, poſitis duobus Regibus, Ludouico ſcilicet, & Lothario*, Guntharius cauſam egit ſuæ Eccleſię; *Juſtum non eſſe multipliciter oſtendens, vt Sedes ſuffraganea, in Archiepiſcopalem Sedem verteretur;* nec ſe debere, honorem Sedis ſuæ in aliquo minuere. Victus tamen precibus Regum & Epiſcoporum, & rationibus, & neceſſitatibus, quæ impulerant Ludouicum ad vnionem faciendam, anguſtiâ Metropolis Hamburgenſis, quę, vt ait auctor vitę Anſgarij, non niſi quatuor Baptiſmales Eccleſias habebat, vaſtatione, & Barbarorum incurſu recenti; ceſſit tandem Guntharius, *Si Apoſtolica auctoritate firmaretur.* Conſenſu itaque Guntharij interueniente, & ſolemni legatione ad Nicolaum primum miſſâ, ritè confirmatum eſt, quod à Rege Ludouico fuerat inchoatum: Auctorem vitæ Anſgarij, ex *eodem Adamo cap.* 31. coniicere poſſumus fuiſſe *Rimbertum Diaconum* eius, & Succeſſorem. *Krantzius ex eodem auctore præcipue, ex Adamo* Bremenſi, & alijs, diligenter compilauit *cap.* 19. 20. 36. 37. 38. *&* 39. *lib.* 1. *Metropolis, ſiue Hiſtorię Eccleſiaſticę Saxonię.* Poſtrema

ſtrema duo capita continent Literas Pontificias vnionis, ſcriptas à Nicolao primo: iunge *lib. 4. cap. 32. lib. 5. cap. 18. 31. & lib. 6. cap. 13.* Ex his tribus, obſerua rerum vices. Aboletur titulus Hamburgenſis; & Bremenſis Archiepiſcopus cœpit vocari, qui antè Hamburgenſis: quod poſt Liemarum, ſub Humberto eius Succeſſore cœpit. Ita enim *Krantzius lib. 5. cap. 31. init. Humbertus per ea tempora, poſt Liemarum agebat in Archiepiſcopatu, iam Bremenſi. Nam Hamburgenſis titulus, ex die Conſtitutorum in Prouincijs Aquilonaribus Archiepiſcoporum, cœpit aboleri, quando retraxerunt obedientiam Sedi Hamburgenſi: deſiitque Legationis ſuperioritas, quæ ſub titulo Hamburgenſis debebatur.* Quin & Hamburgenſi Brema tandem ſubtracta, & Colonienſi reſtituta, auctoritate Formoſi Papæ, & Arnulphi Regis, & Triburienſis Synodi, ſub Arnulpho, Præſidente Hattone Moguntino Præſule. Propagata etiam multitudine fidelium, non tantùm Hamburgenſi Archiepiſcopo ſubtractus eſt Metropolitanus Lundenſis, ſub *Henrico Egota Rege Daniæ*, Anno Chriſti 1105. qui & ob eam rem Romam profectus eſt: ſed etiam Primatum impetrauit Lundenſis in vniuerſam Daniam & Suetiam, ab *Adriano IV.* Hanc dignitatem confirmauit Innocentius III. Abſaloni Archiepiſcopo Lundenſi, vt conſtat ex *Epiſtola 415. Lib. 1. Regiſtri*, & ex ſimili Priuilegio eiuſdem Pontificis, conceſſo Andreæ Abſalonis Succeſſori, quod retulit *Iſacius Pontanus lib. 6. Danicæ Hiſtoriæ.* Krantzius locis citatis. Quæ pluri-

bus ideò ſumus executi, quoniam pleriſque alijs locis nobis erunt vſui. *In cap. verò 2. hoc tit.* ait Pontifex, *Regnum Daniæ regi Conſuetudinibus ſuis, & Regum ſuorum Inſtitutionibus*, quas à Valdemaro I. conſcriptas, Scriptores Dani memorant, nec valdè differre à Iure ſcripto. Iure autem Daniæ, Teſtamenta non cognoſcuntur. Donationes verò dicuntur vulgariter in hac Decretali, fieri *per Scotationem*; hac formâ: Glebam, vel *modicum terræ Donator in manu accipiebat, vel in extremitate pallij, quod manu Epiſcopi, vel cuiuſlibet alterius Prelati Eccleſiæ ſuſtinetur, aut ſuper ipſum Altare, &c.* Ita legendum ex antiqua Decretali integra, *cap. 1. hoc tit. in Collect.* III. Apertè verſio Gallica vetus Decretalium, quam beneficio viri docti Nicolai Fabri in Senatu Aduocati, habemus, *Cil qui donne, prend vn poi de terre en ſa main, ou el pan de ſon mantel, & met en la main au Prelat, ou ſus l'Autel.* Vulgariter, ait, appellari Scotationem. Danorum forte linguâ, conijciebat præceptor meus *doctiſsimus Coſta, in Recitationibus ad tit. de Pactis*, ita vocari *à Scoticâ*, quę *in Lexico Arabico-Latino Vulcanij*, ſignificat inſtrumentum, quod circa codicem terram aperit, ita loquitur, quo ceſpes eruitur, & effoditur. Huiuſmodi Donationes cauillabantur quidam, quaſi non factas ſolemniter. Corporalem forte & ſolemnem traditionem deſiderabant; fictitias traditiones reijciebant: ſicut & olim Iure Ciuili, donatio per traditionem corporalem, in frequentiâ teſtium, actis etiam ſuper traditione interuenienti-

bus celebranda erat, *l.* 1. 6. 7. *&* 8. *Cod. Theodoſ. de Donatio.* reiecta etiam vſusfructus retentione, licèt poſteà hoc ius in deſuetudinem abierit. In hac verò Decretali, confirmatur Conſuetudo Daniæ, & fictitia huiuſmodi traditio, quam Ius Ciuile tandem agnouit, *l. vlt. Cod. Theodoſ. eodem tit. l.* 38. *&* 35. §. 5. *Cod. Iuſtinianæo de Donatio. Vide Cuiacium libro* 19. *Obſeruat. cap.* 18. Rectè autem Innocentius, *Glebæ oblationem*, eſſe ait, *argumentum traditæ poſſeſſionis*; ſicut in Iure, Arrarum datio, appellatur argumentum contractæ venditionis, *initio tit. de empt. & vendit. Inſtit.* Huiuſmodi verò ſymbola, atque fictitię traditiones, non tantùm in Donationibus, ſed etiam in venditionibus, & reliquis contractibus, quibus non tantùm dominium, ſed etiam aliquod ius in re transfertur, frequentiſſimè vſurpari cœperunt poſtremis temporibus; quod vocant, veſtire, veſtituram ſiue inueſtituram facere, quæ fiebat vel per fuſtem, ſiue baculum, feſtucam, vexillum, enſem, haſtam, annulum, vel aliquid aliud ſimile, in traditione, *teſtibus adhibitis*, ſub teſtimonio videntium & audientium, vt loquitur, in hac Decretali Innoc. III. Extat ſimilis forma donandi, *Per viridem ceſpitem, cui viridis ramus infixus erat, ſuper Altare impoſitum*, *Gazon verd*; Inter Diplomata *Leodienſia, num.* 9. *Anno Chriſti* 1304. Vide *Gloſſarium Legum Antiquarũ* in Dictionibus, *veſtitura, feſtuca, fuſtes*, & *Laïſus*; *Spelmannum in Gloſſario*, dictione, *feſtuca*, & *inueſtitura*. Huiuſmodi verò inueſtitura, differt à traditione corporali; & ad id eſt ef-

ficax, vt compellatur ille, qui inueſtiuit, poſſeſſionem vacuam tradere, *Lib. 2. Feudorum, tit. 3. Vide Cuiacium ad lib. 2. Feudor. tit. 1. §. Si verò Archiep.*

Confirmatur etiam Conſuetudo eligendi Prælatum, de gremio alterius Eccleſiæ, in gratiam Patronorum, & Matricis Eccleſiæ; quamuis Iure communi, de ipſa Eccleſia ſumi debeat, *cap. 8. hoc tit. juncta Antiqua, ex qua & ex Epiſtolis 18. & 19. libri 14. Regiſtri Innocentij III* hiſtoriam, progreſſum, & finem litis, pleniſſimè diſcimus. Ipſam Fundationem Andrenſis, ſiue Andernenſis Monaſterij habes in Tomo 1. Donationum Belgij Miræi, quæ neceſſaria eſt ad huius Decretalis intellectũ.

Caput 3 *huius tit.* ſumptum eſt ex *lib. 1. Regiſtri Innocentij III. pag. 361.*

Caput *verò* 4. ex *lib. 2. pag. 22.* in quo, non poteſt introduci per conſuetudinem, vt Presbyteri, Sacramentum Confirmationis conferant: qui error in Eccleſiam Græcam irrepſerat, Hieron. epiſtola ad Marcellam. Conſuetudo etiam reiicitur, qua tempore Generalis Interdicti, Exempti quidam celebrabant Diuina Officia, pulſatis campanis, & alta voce, apertis ianuis. Exemptis enim tantùm permittitur, vt *Interdicto durante, ſubmiſſa voce celebrent, clauſis ianuis, non pulſatis campanis; & præterea, excommunicatis, & interdictis, excluſis.* Innocentius III. *libro 15. Regiſtri, epiſtola 12.* De Interdictorum autem materia, vide *Notas doctiſſimi Iureti, ad Iuonis Carnotenſis Epiſtolas*: ex quo multi multa hauſerunt, ſicut ex alijs Notis eiuſdem viri ſcientiſſimi rerum

noſtratum, & recentioris Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, vix, aut pudenter, nominato auctore. *Iunge lib.* 14. *Regiſtri Innocentij III. Epiſtolam* 3. *&* *libri* 12. *Epiſtolam* 15. Suo loco plura de Interdictis dicemus. Non valet etiam Conſuetudo, qua Prælatus, propria voluntate, dignitatem ſuam deſerit, inconſulto Superiore, & ad aliam tranſit, *cap.* 7. *hoc tit.* quod caput, ex mentione facta Legati Pontificis in partibus Germaniæ, pertinere colligimus ad *Corbeiam Saxonicam*, in Diœceſi *Paderbornenſi*; quæ & *Noua Corbeïa* dicitur, ad differentiam *Corbeïæ Gallicæ* veteris, in Ambianenſi Diœceſi: vtráque Ordinis ſancti Benedicti. Item notandum ex *cap.* 6. poſſe Epiſcopum, nouas dignitates inſtituere in Eccleſiis, ex propriis tamen reditibus, & abſque præiudicio & damno veterum dignitatum. Item circa vnam & eandem dignitatem, ſæpè diuerſas eſſe Eccleſiarum Conſuetudines, etiam in eadem Prouincia. In his, ſeruanda hæc regula, vt rationabiles ſeruentur, reliquæ reijciantur. *Cap.* 7. *&* 9. *de Offic. Archidiac. can.* 11. *diſt.* 11. *Iſidorus lib.* 1. *De Eccleſiaſt. Offic. cap. pen.* Regulariter verò, quoties variæ Eccleſiarum Conſuetudines occurrunt, ad Cathedralis vel Metropolitanæ Eccleſiæ Conſuetudinem & normam recurrimus; Ita tamen, vt inſuper habitâ dignitate Ciuitatum, locorum, vel Eccleſiarum, etiam Romanæ, præferendum ſit & eligendum ſollicitè, quod plus Deo placere poſſit, *Gregorius Magnus can.* 10. *diſt.* 12. Secundùm quam regulam, reſtringendi ſunt *can.* 3. *&* 11. *diſt.* 11.

Quod verò dicitur *in cap. 9.* non poſſe Capitulum nouas facere Conſuetudines & Conſtitutiones, vel veteres mutare, ſine Epiſcopi conſenſu; ita intellige: in ipſius Epiſcopi præiudicium, vt rectiſſimè ex integra Decretali Honorij Contius addidit. Nam ſicut Conſtitutiones Capitulum facere poſſe, ſine Epiſcopo probauimus, *tit. de Conſtitutionibus*; ita etiam & Conſuetudines. Cum hoc tamen temperamento, quod ſemper ſupplendum; dummodò Conſuetudines non pugnent cum ratione, vel canone ſcripto, qui nondum in deſuetudinem abierit: in quo Canones & Leges conueniunt. Vide Cuiac. *Parat. Cod. Quę ſit longa Conſuet.* Quare meritò, *in cap. 1. de Conſuet. in* VI. damnatur vetus Conſuetudo cuiuſdam Eccleſiæ, quamuis iuramento firmata, qua Canonici duos perſonatus, dignitates, præpoſituras, duas adminiſtrationes, aut duo officia perpetua, ſimul cum præbendâ, licitè obtinere, abſque diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ poterant; *Cum*, vt ait, *ſacris ſit inimica canonibus, & de ambitionis radice proceſſerit.* Non ſufficit longum tempus, longa Conſuetudo, quoties contraria Legi, vel Canoni Conſuetudo, manifeſtè eſt iniuſta. Quod ſi longa & diutina Conſuetudo inualuerit, & vires acceperit, quæ ratione, & æquitate nitatur, procul dubio præfertur legi & canoni, iuri ſcripto & ſtricto, humanitatis intuitu, κατ᾽ οἰκονομίαν. Exemplum inſigne nobis ſuppeditat Baſilius, in can. 1. 2. 3. & 4. Epiſtolæ ad Amphilochium, in quibus agitur de Pœnis Canonicis, περὶ κανονικῶν ἐπι-

Digitized by Google

τιμίων, aitq; Conſuetudinem, quæ imminuit, & temperat pœnas Canonicas, præferendam aliquando ipſis Canonibus: vtrumque tamen ius diligenter eſſe tenendum, *Jus ſcriptum*, & *Conſuetudinem contrariam*, ἀμφότερα τοίνυν εἰδέναι ἡμᾶς δεῖ, καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ τῆς συνηθείας. ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῶν μὴ καταδεξαμένων τὴν ἀκρότητα τῶν παραδοθέντων τύπων. Sic legendum. Nam hic locus, in omnibus Codicibus, vel corruptus eſt, vel malè verſus, tam in can. 3. Baſilij, quàm in can. vlt. VI. Synodi in Trullo, in quo refertur, & elegantiſſimis verbis pleniſſimè explicatur. Opponit Baſilius in d. can. 3. συνήθεια, τύπον, bis, in fine, & in medio, ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἐκ τῶν τύπων. In primo can. opponit ſimiliter, τὸ τῆς περιτάξεως αὐστηρὸν, τῷ ἔθει: Locus obſeruatione dignus eſt; τῷ ἔθει χρηστέον, καὶ τοῖς οἰκονομήσασι τὰ καθ' ἡμᾶς πατράσιν ἀκολουθητέον. ὑφορῶμαι γὰρ μήποτε, ὡς βουλόμεθα ὀκνηροὺς αὐτοὺς, περὶ τὸ βαπτίζειν ποιῆσαι, ἐμποδίσωμεν τοῖς σωζομένοις, διὰ τὸ τῆς περιτάξεως αὐστηρόν. Eodem can. παντὶ δὲ λόγῳ τυπωθῆναι. In can. 4. συνήθειαν δὲ κατελάβομεν ἐπὶ τῶν τριγάμων, πενταετίας ἀφορισμόν. οὐκ ἀπὸ Κανόνων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν προειληφότων ἀκολουθίας. Canones opponit, τύπους, ἢ τὰ κανονικὰ διατάγματα, Ius ſcriptum, ſummum & ſtrictum in Canonibus comprehenſum, Æquitati, Vſui, ſiue Conſuetudini, iuri quod ex non ſcripto venit. Vtriuſque tamen peritiſſimos eſſe debere, τοὺς ἐξουσίαν λύειν καὶ δεσμεῖν παρὰ Θεοῦ λαβόντας, quibus ποιμαντικὴ ἡγεμονία, Paſtoralis gubernatio & regimen, traditum eſt, can. vlt. d. Synodi VI. in Trullo; Epiſcopis primùm, & deinde reliquis, quibus vices ſuas

mandauerint, nam illis tantùm permittitur recedere à Iure ſcripto; ὅταν σκληρότεροι ὦσιν εἰς τὴν ὑπoδoχὴν τῶν ἐπιτιμίων ἰατρευόμενοι. Senſus itaque loci eſt, vtrumque ſcire nos oportet, & quæ ſtricti iuris ſunt, & quæ Conſuetudinis, ſequi verò ea, quæ Conſuetudine & communi vſu recepta ſunt, quoties occurrunt Pœnitentes difficiliores, & duriores ad recipiendam & ferendam Canonibus & Iure ſcripto præſcriptam pœnam In d. can. vlt. Zonaras, & Balſamo notant, συμπάθειαν pro συνηθείᾳ, in quibuſdam Codicibus reperiri: Gloſſema optimum & antiquum irrepſit in contextum. Ratio & cauſa inducendæ Conſuetudinis, pro ipſa Conſuetudine, ἔλεος, συγκατάβασις, οἰκονομία, & συμπάθεια. Æquitas, humanitas, benignitas, diſpenſatio, quæ præcepto opponitur. Paucis & rectè Zonaras in fine Interpretationis d. can. vlt. καὶ ὁ Μέγας δὲ Βασίλειος ἐπὶ τῶν μὴ καταδεχομένων τὴν ἀκρότητα τῶν παραδοθέντων τύπων, ἕπεσθαι τῇ συνηθείᾳ ἐδίδαξε. Quibus verbis manifeſtè explicat, & confirmat, veterem & veram lectionem, & ſenſum *d. can. vlt.* quem ſuprà retulimus. Rectè obſeruat idem Zonaras, poſſe contingere, vt Conſuetudo poſteà in ſcripta fuerit redacta: quia tamen origo eius, ex non ſcripto venit, retinet nomen Conſuetudinis antiquum; & Canonibus, ſiue iuri, quod primum ex ſcripto venit, opponitur: *ſicut in Præfatione* monuimus, & pluribus probauimus *initio Tractatus, de Origine, & Antiquitate Iuris Canonici.* Fiunt enim de Conſuetudinibus ſcripturæ, vt quod obtinuit, per eas faciliùs probari poſſit.

Sine

Sine Scripturis autem valent Conſuetudines, ſi habeant aliundè probationem, argumento l. 4. ff. de fide inſtrument. Pari ratione humanitatis, & neceſſitatis, pœnæ legitimæ, id eſt, legibus comprehenſæ, paulatim abierunt in deſuetudinem ferè omnes, & arbitrio iudicantium relictæ, propter varias περιστάσεις, quæ conſiderandæ ſunt in criminibus puniendis, & facta ſiue crimina comitari ſolent; ſuadéntque ſententiam ferri, vel leuiorem, vel grauiorem: ita tamen, vt in vtroque modo, Iudex rationem non excedat, *l. 13. ff. de pœnis.* Septem autem περιστάσεις, & adiuncta, ſiue vt vulgò vocant, *Circumſtantias* criminum, ſiue delictorum, diligenter exponit IC. *in l. 16. aut facta, ff. de pœnis.* Prudentiùs, accuratiùs, & elegantiùs multò, quàm qui verboſos de Caſibus, quos conſcientiæ indigetant, Commentarios, conſcribunt; operosè & anxiè nimis: quorum plerique, Iuris Ciuilis, vel Canonici, antiqui maximè, fontes integros, natiuos, & illimes, ne primis quidem labris deguſtarunt. Vnde rerum Diuinarum & humanarum oritur ſæpiſſimè maxima perturbatio. Verùm penſiculatiùs, & accuratiùs canones ſuprà citatos, & antiquiores alios ſimiles, excutiemus *Libro ſingulari, de Diſpenſatione Eccleſiaſtica*, quem, Deo fauente, aliquando ſumus edituri.

Digitized by Google

FRANCISCI

FLORENTIS

ANTECESSORIS AVRELIANENSIS.

AD TIT. V.

DE POSTVLATIONE.

TRACTATVS V.

POST expoſitas varias Iuris Canonici conſtituendi formas; conſequens eſt, vt de perſonis Eccleſiaſticis agatur. Non admittuntur autem in Eccleſiam, niſi legitimè vocati; ſiue de Clericis, qui ſine vlla dignitate, Eccleſiæ inſeruiunt; ſiue de his tractetur, qui dignitatibus, & honoribus Eccleſiaſticis decorantur. Vtriſque communes ſunt duo vocationis modi antiquiſſimi, *Electio, & Poſtulatio.* *Electio* quidem, Iuris eſt ordinarij. *Poſtulatio* extraordinarij: eorum nempe, quorum electioni aliquid Canonicum obſtat. Communes autem diximus, tam in ordinandis, quàm in promouendis Clericis. Fiebant enim ordinationes, vel per electionis viam, communi ſuffragio *Cleri, Ordinis, Plebis*, & ſub eorum teſtimonio; vel etiam, per Po-

ſtulationem; verbi gratia, Extraneus Clericus, & Peregrinus, eligi non debet; poſtulari poteſt, & conſenſu proprij Epiſcopi interueniente ordinari. Conueniunt verò in multis, vt deinde dicemus, Poſtulatio, & Electio: imò & aliquando vocabula inter ſe commutantur, præcipuè in antiquis Canonibus: & Electus dicitur Poſtulatus; contrà, Poſtulatus dicitur Electus can. Statuimus, §. his omnibus, can. Oſius, & ſeq. diſt. LXI. & can. Valentinianus diſt. LXIII. Et qui in cap. 1. & 2. huius tit. Poſtulatus, in Chronico Antiſſiodor. Electus dicitur; & in epiſtola 322. lib. 1. Regiſtri Innocentij III. eligere dicuntur, qui poſtulant. Poſtulatio enim, nihil eſt aliud, quàm extraordinaria Electio: quare frequens electionis mentio in hoc tit. & contrà, in tit. de electione, poſtulationis, vt in *cap.* 13. 20. 23. 28. 30. *&* 40. Vnde hic modus eligendi receptus, vt quoties dubitatur, an aliquis eligi poſſit, electionis illa forma valeat, *Eligo, & Poſtulo, prout melius de Iure valere poteſt.* Qui tamen fuerit nominatus, eligere debet, *vel poſtulationem, vel electionem, cap.* 11. *de Poſtulatione, in* VI.

Definiri poteſt Poſtulatio, *vnanimis petitio, per quam is, qui ſecundùm Canones, vel ad Clerum, vel ad dignitatem Eccleſiaſticam*, etiam regularem, adſumi non poterat; Ex diſpenſatione tamen, & gratiâ, causâ cognitâ, à ſuperiori admittitur. Petitio, ſiue Nominatio vnanimis appellatur, vt *in cap.* 23. *de Electione.* Hoc verò habet commune cum Electione: omnes perſonæ, quæ ius eligendi habent, debent vocari

ad poſtulationem faciendam, ſiue ſint Eccleſiaſticæ, ſiue Laïcæ: verbi gratia, Reges & Principes, quorum ſaltem aſſenſus requiritur, tam in Electionibus, quàm in Poſtulationibus; qui quidem etſi pupilli fuerint, eorum vice, conſenſus requiritur illorum, quibus tutela & Regni cura commiſſa eſt. Quam in rem notatu dignum eſt *cap.* 4. *hoc tit.*. iunctâ antiquâ: ex qua tamen Collector detraxit mentionem aſſenſus Gubernatoris Regij, *Du Regent* cuius ſæpiùs fit mentio in antiqua; iunge *cap.* 18. 20. *&* 28. *infr. de Elect.* quæ ad Regna Angliæ, Scotiæ, & Siciliæ pertinent, & pleniùs habentur in antiquis Decretalibus, ſicut & *cap.* 1. *hoc tit.* in quo conſenſus Philippi Auguſti Regis, in poſtulatione Senonenſis Archiepiſcopi, fit mentio. Qua de re pleniùs dicemus in tit. ſeq. Notandum etiam, ſicut Electionis, ita & Poſtulationis Decretum, ſolenniter in ſcriptis fieri debere, & ſubſcriptionibus poſtulantium reuocari, *cap.* 4. *hoc tit.* ex quo deprehenditur error Gratiani, qui in *can.* 10. *diſt.* LXI. ait, poſtulationem, ſimplici petitione fieri, & in eo differre ab electione. Dicitur vnanimis ſiue concors: omnium enim ſuffragia, vel duarum ſaltem partium requiruntur; quamuis in Electione maior pars ſufficiat, *cap.* 1. *&* 3. *iuncta antiqua, hoc tit. &* *cap.* 40. *tit. ſeq.* Differt ab electione potiſſimùm; quia quædam impedimenta quæ electionem morantur, poſtulationi non obſtant: verbi gratia, Clericus alterius Diœceſis, vel rationibus obnoxius, vel bigamus, ad or-

dines regulariter non admittitur; Poſtulari poteſt. Itémque Neophytus, illegitimus, filij Presbyterorum, ad Epiſcopatum eligi non poſſunt; poſtulari poſſunt, canonibus ſuprà citatis, & *cap.* 20. *tit. ſeq. iuncto cap.* 11. *de Renunciatione*: ſicut & non profeſſus, in Abbatem eligi non poteſt; poſtulari poteſt, *cap.* 13. *tit. ſeq.* His tamen omnibus caſibus, cauſa cognita, poſtulatio admittitur. In eo vertitur cauſæ cognitio, vtrùm cum damno diſciplinæ, compenſari poſſit communis vtilitas & neceſſitas Eccleſiæ; diligenter attenduntur, qualitas & merita poſtulati. Concurrit autem ſæpè Tranſlatio, cum Poſtulatione; vt *paßim hoc tit. & locis ſuprà citatis*: quo caſu duplici diſpenſatione opus eſt; ſoluendum primò eſt vinculum, quo poſtulatus Eccleſiæ tenetur; deinde expenditur poſtulatio, An ritè facta ſit: quod quidem diligentiſſima cauſæ cognitione opus habet. Vide Iuonem *Carnotenſem in Præfatione Decreti, quæ etiam habetur in fine Epiſtolarum, pag.* 511. 516. *& ſeq.* Editionis 2. Vtramque autem, & Poſtulationem, & Tranſlationem, ſui iuris fecerunt Romani Pontifices, *hoc tit. & toto tit. de tranſlation.* Ita vt ſi poſtulatio vnanimiter facta ſit, & poſtulati perſona idonea; poſſit tamen vltrò & ſponte à Pontifice reijci: pendet enim ex gratiâ, & indulgentiâ, non autem ex iuſtitia, *cap.* 3. *in fine hoc tit.* Quare, nec ante admiſſam poſtulationem à Pontifice, ius vllum acquiritur poſtulato, nec etiam ſi admittatur, præiudicium vllum fit ei, qui vocatus non fuit ad poſtulationem faciendam; *cap.* 5.

hoc tit. Aliud in electione, *cap.* 28. *iuncta antiqua*, *&* *cap.* 9. *tit. ſeq.* Itemque poſt oblatam Summo Pontifici poſtulationem, electores nihil innouare poſſunt; expectare tenentur Summi Pontificis Iudicium, *cap.* 4. *hoc tit.* qui ſi irritam declaret poſtulationem, nec tamen vlla culpa poſtulantium poſſit argui, permittere ſolet, vt iterum perſona idonea eligatur, vel poſtuletur, *cap.* 3. *&* 4. *hoc tit.* *cap.* 20. *extrà de electione*, *&* *cap.* 11. *de Renunciatione.* Quod ſi culpa poſtulantium argui poſſit; verbi gratia, quia indignum poſtulauerint: ſicut ex ea cauſa, poteſt Pontifex, electione caſſata, alium pręficere Eccleſiæ: idem & in Poſtulatione continget; niſi Pontifex gratiam faciat poſtulantibus. Quam in rem elegantiſſima ſunt *cap.* 1. *&* 2. *huius tit. iuncta antiqua.* In his capit. reijcitur poſtulatio Epiſcopi Antiſſiodorenſis: quia interdictum generale in toto Regno Galliæ publicatum non obſeruauerat; & propterea ſuſpenſionis ſententiam incurrerat, quam Legatus protulerat in eos, qui non erant obtemperaturi. Quoniam tamen d. cap. ſpecies, vtilia multa continet, quod & Interpretes obſeruant, præter ea quæ de poſtulatione dicuntur; quę vix intelligi poſſunt, niſi Hiſtoriæ explicatione diligenti adhibita: ex Scriptoribus coætaneis repetenda erit.

Anno Chriſti 1199. Petrus Capuanus, ſanctæ Mariæ in via Lata Cardinalis Diaconus, ab Innocentio III. Legatus miſſus in Galliam, omnibus modis tentauit, Philippo Auguſto perſuadere, vt

dimiſſa Maria filia Ducis Morauiæ & Bohemiæ, quam ſuperduxerat anno 1196. reciperet vxorem ſuam Ingebergen, Canuti Regis Danorum ſororem, quam matrimonio non legitimè ſoluto, prętextu conſanguinitatis, & maleficij, dimiſerat: & quidem, *Poſt ſententiam quorumdam Prælatorum Galliæ*, quibus præerat Archiepiſcopus Remenſis. Hanc ſententiam, vt nullam, & contra Ius latam, appellante Ingerberge Regina, Cœleſtinus, & Innocentius III. irritam declarauerant. Cùm itaque Philippus non poſſet adduci, ad Mariam dimittendam, & vxorem legitimam recipiendam, Legatus in diſceſſu, Diuioni Conſilium habuit Epiſcoporum, Abbatum, & Priorum totius Regni. Et quia Regnum Franciæ ſub interdicto ponere moliebatur, appellatum eſt à Nuntiis Regijs. Cardinalis appellationi non deferens, eo colore; quod ab Executore non poſſit appellari, *quò pertinet cap. 43. de appellation.* in eodem loco, adſtantibus Epiſcopis vniuerſis, ſententiam Interdicti protulit, cui non tantùm Galliam, ſed etiam finitimorum Principum Regiones ſubiecit: verbi gratia, *Comitatum Antiſſiodorenſem*, cui eo tempore præerat Petrus Comes; Epiſcopatum verò regebat Hugo de Nuceriis, genere, literis & facundiâ clarus; qui quidem non obtéperauit interdicto, ſicut nec alij multi Epiſcopi: Quibus ob eam rem valdè infenſus fuit Innocentius III. *vt in hoc noſtro Capitulo dicitur.* Itaque cùm eodem anno 1199. deceſſiſſet Michaël Senonenſis Archiepiſcopus, Regis & Canonicorum communi

cómuni conſenſu Hugo poſtulatus eſt in Archiep. Senonenſem. Quam Poſtulationé Innoc. III. irritam declarat *in hoc cap.* 1. in odium Hugonis, qui interdictum non ſeruauerat, & ideo ſuſpenſionem, vt diximus, incurrerat. Suſpenſi autem, & excómunicati ſicut nec eligi, ita nec poſtulari poſſunt. In eius verô locum ſubſtituit *Petrum de Corbolio*, Innocentij III. quondam Magiſtrum, qui Pariſiis in ſcholarum regimine floruerat, tam in Theologia quàm in cæteris aliis ſcientiis; & de Cathedra Magiſtrali, ad Cameracenſis Eccleſiæ Cathedram, primùm promotus fuerat: tranſlatus deinde in Metropolim Senonum. Quod quidem contigit anno 1201. quo anno, miſſus eſt Octauianus, Hoſtienſis Epiſcopus, Legatus in Galliam. Legati admonitionibus motus Rex, vxorem ſuam in qualemcumque gratiam recepit, & ſuperinductam, ad tempus, à ſe ſeparauit. Hic Legatus, promotioni Petri vehementer fauit, nec tamen transferre eum poterat, Sicut enim diximus, Tranſlatio & Poſtulatio, ad ſummum Pontificem pertinent, & ne eius quidem legatis permittuntur, vt manifeſtè ex *cap.* 20. apparet, & *cap.* 3. *inf. de Offic. leg.*

Quamuis autem in Poſtulatione Antiſſiodorenſis, vel Cameracenſis Epiſcopi, mentio non facta fuerit conſenſus Regis, certiſſimum tamen eſt interueniſſe. Et quidem de Cameracenſi, Chronicon Antiſſiodorenſe, his verbis: *Legatus Petrum de Corbolio, tam de aſſenſu Regis, quàm Domini Papæ, Clero licèt, præter paucos, inuito, in Senonenſem Eccle-*

ſiam inthroniſat. De Antiſſiodorenſis Poſtulatione, *Innocentij III. Geſta pag. 36.* ita loquuntur. *Vacante Metropoli Senonenſi, Antiſſiodorenſis ab vniuerſo Capitulo vnanimiter eſt electus, Rege ſuum præbente conſenſum: miſſique ſunt nuntij honorabiles, & ſolemnes, ad obtinendam Tranſlationem & Pallium,* quod & cap. 1. exprimitur, & confirmatur *cap. 4. hoc tit. in fin.* & plurib. explicabimus, ad *tit. de auctoritate & vſu Pallij*: Hæc omnia, valdè illuſtrant *capitulum 1. & 2. huius tit.*

Non omittendum, Epiſcopum Antiſſiodorenſem, & reliquos Epiſcopos, grauiſſimas habuiſſe cauſas, non obtemperandi interdicto. Primùm, Interdicti ſententia non fuerat prolata in Regno, ſed in Ducatu Burgundiæ; & ſic, quaſi extra territorium lata, non valebat. Cui difficultati reſpondet Pontifex *in cap. Nouit. de officio legati.* Obſtabat etiam vetus & *antiqua Galliæ conſuetudo*, quæ numquam Interdicta generalia, tanquam noua & veterib. Canonib. incognita recepit. Quare Philippus Auguſtus, Epiſcopos qui interdicto faciendo conſenſerant, vel ei obtemperauerant, ſedib. expulit: itemque Parochos & Clericos interdicto parentes eiecit, & in eorum bona manus iniecit: *vt notat Rigordus, & geſta Innocentij pag. 34.* nec tamen excommunicare auſus eſt Philippum; quamuis interminatam fuiſſe excommunicationem *Rogerius in Annalib. ſcribat, pag.* 801. Quippe prudentiſſimus Pontifex, nouerat Galliæ iura, edoctus ſcilic. & inſtitutus, in Academia Pariſienſi,

vt ingenuè fatetur, ſcribens Philippo Regi, ſuper hoc ipſo negotio, *lib. 1. Regiſtri, Epiſtola* 168. Reges enim Gallorum, nec à ſuis Epiſcopis, nec à ſummo Pontifice excommunicari poſſe, pluribus auctoritatib. confirmat, qui nuper ſummâ curâ, & iudicio, Eccleſiæ Gallicanæ Libertates in vnum collegit, & huic materiæ tractatus & titulos ſpeciales aſſignauit. Ex quibus colligimus, grauiſſimas fuiſſe cauſas, cur eiuſmodi interdicto non obtemperauerit Epiſcopus Antiſſiodorenſis. Poſtquàm vero Rex Philippus rediit in gratiam cum Innocentio, & regnum eius abſolutum fuit ab interdicto, per Octauianum Legatum; idem Legatus, *Petri Corbolij* Cameracenſis Epiſcopi in Archiepiſcopatú Senonenſem Poſtulationem, & Tranſlationem promouit, vehementer id cupiente Pontifice, & Philippo Rege, vt diximus, conſentiente: qui & hoc beneficium ſingulare *Hiſpano*, Petro de Corbolio, Pontificis olim Magiſtro, liberaliter indulſit; cum non tantùm ad Apices dignitatum Eccleſiaſticarum, ſed etiam ad quælibet Beneficia, citra Regum noſtrorum Conceſſionem, non pateat aditus Extraneis. Cuius Iuris rationem agnoſcit & ſignificat Innoc. III. in cap. 4. hoc tit. in fine verſic. *Quia vero non plenam de Perſonis,* &c. Omnia verò quæ ſuper hoc negotio geſta fuerunt ab Octauiano Legato, confirmat *Innocentius III. hoc Cap.* 2.

Poſtremò quare Colocenſis Archiepiſcopis, in Archiepiſcopatum Strigonienſem tanto-

pere poſtulari & transferri ſtuduerit, colligimus ex *Epiſtola* 156. *lib.* 14. *Regiſtri* Innocentij, & notis in quibus explicantur Priuilegia, & Iura præſtantiſſima Eccleſiæ Strigonienſis.

Itémque notandum *ad cap.* 3. Ideò Innocentium III. Poſtulationem non admiſiſſe Suffridi, tituli ſanctæ Praxedis Cardinalis, in Archiepiſcopum Rauennatenſem, propter maiorem Eccleſiæ vtilitatem: quia nempe deſtinabat Pontifex eum auxilio & recuperationi Terræ ſanctæ, cui toto animo Innocentius incumbebat, & reipſa Suffridus, ſiue Soffredus exercitui præiit; *vt ex Geſtis eiuſdem Innocentij, & integra Decretali noſtra colligimus.*

Prætereà non ſolere Pontificem Cardinales inuitos compellere ad admittendá Poſtulationem, vel Electioné, illuſtri exemplo conſtat eiuſdem *Suffridi, ſiue Soffredi Cardin.* qui cũ legatum ageret in Orientis partibus, Poſtulatus eſt, vel electus in Patriarchá Hieroſolymitanũ. *A Clero electus, à Populo expetitus, cum Regis aſſenſu, & Suffraganeorum fauore.* Acta nuper edita, in notis ad Epiſtolam 104. lib. 14. Regiſtri Innoc. III. Quæ planè eadem ſunt, cum iis, quæ in Geſtis Innoc. III. referuntur, pag. 81. & ſeq. vnde tranſcripta verbatim fuerunt: erratum tantùm in nomine. Quem enim Siffredum, vel Soffredum, Geſta Innocentij, loco citato, & pag. 31. & in antiquâ, litera ſingularis S. deſignat, *cap.* 3. *de Poſtulatione, in III. Collect.* Exſcriptor *in notis ad d. Epiſtolam* 104. *appellat Goffredum; & in indice.* Ad rem. *Deliberauit, ergo, ſummus Pontifex, vt*

idem Legatus induceretur ſi poſſet, ſed non cogeretur, ſi nollet, Patriarchatum recipere, loquitur de Soffredo, *Mittens Pallium alteri Cardinali, vt illud ei, ſi conſentiret, conferret*: intelligit Petrum Cardinalem Presbyterum tituli ſancti Marcelli, Legationis eiuſdem Collegam. *Sed ille*, id eſt, Soffredus, *noluit aliquatenus conſentire, vnde obtinuit de alterius Electione tractari.* Reliqua vide in Geſtis Innoc.

Poſtremò notandum, quod diximus in definitione; *Poſtulationem à Superiore, causâ cognitâ, admitti debere.* Intellige, ſuperioré immediatum: nec enim Epiſcopum, vel Archiepiſcopum licet negligere, & ſtatim ad ſummum Pontificem, *omiſſo medio*, Poſtulationem referre; perinde ac in electionis confirmatione: præſertim moribus noſtris, vt pluribus docebimus tit. ſeq.

Digitized by Google

FRANCISCI

FLORENTIS

ANTECESSORIS AVRELIANENSIS.

AD TIT. VI.

DE ELECTIONE, & Electi Poteſtate.

TRACTATVS VI.

LATISSIME diffunditur hic tit. Comprehendit enim generaliter omnem Vocationem legitimam, qua, vel ad Clerum, vel ad Dignitates & Honores Eccleſiaſticos, ſiue Seculares, vel Regulares, ſolemus promoueri. Quod ſtatim definitione propoſitâ declarabimus. Et quidem arctior videtur Fulberti Carnotenſis Epiſcopi, in Epiſtola 45. *Electionem, vnius eſſe de pluribus maximè complaciti, ſecundum liberam arbitrij voluntatem acceptio.* Iſta videtur plenior. *Electio, eſt ordinaria vocatio idoneæ perſonæ, ad Clerum, potiſſimùm verò ad dignitates, & honores Eccleſiaſticos, Seculares, vel Regulares, plurium Suffragiis Canonicè facta.* Abſque enim cōſenſu totius Eccleſiæ, nullus admit-

Digitized by Google

tebatur, non tantùm ad dignitates, ſed ne ad Clerũ quidem. Quod fluxit ab ipſis Apoſtolis.

Et quidẽ *Actor.* 1. *in fi.* cõuocatâ Vniuersâ Eccleſiâ, Apoſtoli Matthiam in Apoſtolũ, communi omniũ decreto & ſuffragiis, elegerunt: ſignificat præter alia, verbum συγκατεψηφίσθη, id eſt, communi ſententia aliquid conſtituere. Apoſtolorum autem locum, Epiſcopos obtinere conſtat. Itemque, per electionem conſtituerunt Apoſtoli Preſbyteros, Actorum *Cap.* 14. *verſ.* 25. ibi χειροτονήσαντες. Χειροτονίας enim verbum, electionem ſignificat; ex eo ductum, quia in Electionibus, Conſenſus ſignificatur, porrectis & extenſis manibus. Diaconos etiam, communi totius Eccleſię conſenſu conſtituerunt, Actorũ *cap.* 6. *verſic.* 5. μαρτυρουμένους ἐξελέξαντο, id eſt, omniũ teſtimonio probatos elegerunt. Vbi apertiſſimè ſeparatur *Electio, quæ ab omnibus facta proponitur*, ab *Impoſitione manuum*, quæ ſtatim ſubiicitur in verſic. ſeq. In quo ab *Apoſtolis ſolis*, per impoſitionem manuum, Spiritus ſancti gratia confertur προσευξάμενοι, Apoſtoli nempe, ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας: *Conſecrationem* vulgò vocamus. Quæ quia ſtatim & incontinenti, ſequi ſolebat Electionem, aliquando Electionis tantùm, aliquando verò Impoſitionis tantùm manuum, fit mentio, ἐπίθεσις χειρῶν, & χειροθεσία: quibus caſibus alterutra ſub intelligenda eſt, ex iure communi. De impoſitione manuum, vide *Amalarium Fortunatum*, *in lib. de Diuinis Catholicæ Eccleſiæ officiis*, *parte* 2. *pag.* 165. *Editionis Colonienſis.*

Ex his colligimus, veriſſimum eſſe, quod doctiſſimè,

ctiſſime; ex locis Actorum ſuprà citatis, Diuus Cyprianus reſcribit, Ad Clerum, & Plebes in Hiſpania conſiſtentes, *lib.* 1. *Epiſt.* 4. his verbis. *Quando ipſa* (plebs) *maximè habeat poteſtatem, vel eligendi dignos Sacerdotes, vel indignos recuſandi,* cum hoc tamen temperamento; *quod & ipſum videmus, de diuina authoritate deſcendere, vt Sacerdos, Plebe præſente, ſub omnium oculis deligatur; & dignus, atque idoneus, publico iudicio ac teſtimonio comprobetur*: Ex qua Epiſtola ſumptum eſt, *cap.* 3. & 12. *in prima Collectione*, quæ omiſit Raïmundus; ſicut & *ex cap.* 1. *hoc tit.* detraxit hæc verba, *Conuocatis eiſdem*, id eſt, Clericis, *etiam Parochianis, atque in vnum conſentientib.* Aliæ in hanc rem Epiſtolæ Cypriani occurrunt, etiam de *Subdiaconis, & Lectorib. Epiſtola* 53. de Subdiaconis. Et ita Apoſtolicam diſciplinam ſuo exemplo confirmauit: quod & à Magiſtro, quem vocare ſolitus erat, Tertulliano didicerat, *in Apologet. cap.* 39. *Præſident probati quique ſeniores, honorem iſtum, non pretio, ſed teſtimonio adepti.* Ea denique de re plures extant Canones, *Can.* 26. & 28. *Cauſa* 16. *queſt.* 1. *Can.* 3. & 7. *diſt.* 24.

Inſignes loci extant *in l.* 49. *Cod. Theodoſ. de Decurionib. l.* 6. & 17. *de Epiſcopis, Eccleſiis, & Cleric. Cod. eod.* Quarum Legum, non Iulianus, non Valens, ſed Conſtantinus, & eius Liberi inſcribuntur auctores. Verba d. l. 49. *Sanè ſi qui ad Presbyterorum gradus, Diaconorum etiam, ſeu Subdiaconorum, cæterorúmque peruenerint, adſiſtente Curiâ, ac ſub obtutibus Iudicis promente conſenſum* (*cum eorum vitam inſi-*

Digitized by Google

gnem, atque innocentem eſſe omni probitate conſtiterit) habere debet patrimonium probabilis inſtituti, vt retineat proprias facultates: Maximè ſi totius populi vocibus expetatur. & poſtea; *Quòd ſi qui forte, non Curialibus apud Iudicem profitentibus, non denique expetente populo, ad eos (quos diximus) gradus aſpirent, aut ſtudio fraudulentæ artis irrepſerint, patrimonium ſuum liberis tradant, &c.* Apertiùs *in d. lege* 49. declarant Conſtantius & Conſtans, Conſtantini filij, quod pater ante ſtatuerat in d. l. 6. *Neque vulgari conſenſu, neque quibuſlibet petentibus, &c. Sed cum defunctus fuerit* Clericus, *ad vicem defuncti alius eligatur, cui nulla ex Municipibus Proſapia fuerit, neque ea eſt opulentia facultatum, quæ publicas functiones facillimè queat tolerare.* Et poſtea: *progenie municeps, vel patrimonio idoneus. opulentos enim, ſeculi ſubire neceſſitates oportet, pauperes Eccleſiarum diuitiis ſuſtentari. In d. l.* 17. *Plebeios diuites, ab Eccleſia ſuſcipi penitus arcemus.* Concilium Sardic. Can. 13. *Diligentiſſime tractetis, ſi fortè aut diues, aut ſcholaſticus de foro,* πλούσιος ἢ σχολαστικὸς ἀπὸ ἀγορᾶς. Eximebantur & excipiebantur illi tantùm, quos vel Natalium ſplendor, vel facultatum tenuitas, & mediocritas patrimonium probabilis inſtituti vocat d. l. 49.) potiſſimùm verò vitæ probitas, & merita commendabant: Ad quæ dignoſcenda non tantùm Cleri, ſed & Populi, & Magiſtratus conſenſus adhibebatur. Ex quo iure pro parte fluxerunt, quæ traduntur in formulâ Marculphi *lib.* 1. *cap.* 19. *Synodo Aurelian.* 1. *cap.* 6. Capitul. *lib.* 1. *cap.* 120.

De Præcepto & Iuſſione Regali, aut Iudicis

licentia obtinenda, quoties ad Clericatum, aut Monachatum, aliquis ſęcularium aſpirare præſumebat, poteſtate à populo, in principem tranſlatâ, quod frequentiſſimum eſſe ſolet. d. capit 120. verba notanda. *Hoc ideo, quia audiuimus aliquos ex illis, non tam cauſa deuotionis hoc feciſſe, quàm pro exercitu, ſeu alia functione Regali fugiendâ: Quoſdam vero cupiditatis causâ, ab his, qui res illorum concupiſcunt, circumuentos audiuimus: & hoc ideo fieri prohibemus.* Iunge *Can. vlt. cauſa* 20. *q.* 3. Eodem iure nempè, & iiſdem ferè verbis Legum Romanarum vſi ſunt per longiſſimum tempus Reges noſtri. Prolixiùs iſta, contra noſtrum morem, tùm quia lucem afferunt, his quæ prius obſeruauit doctiſſ. Marculphi Interpres, tum quia breuitate nimia quoſc... offendimus. Redeamus.

In Ordine Romano ſimiliter; Populo conuocato Ordinandi eliguntur, & eorũ ordinatio publicatur, vt diximus, *ad cap.* 27. *de Reſcriptis.* æquum eſt enim, vt ille, qui præeſſe debet Clero, & Plebi, communib. ſuffragiis eligatur: quam in rem, vide *Iuonis Carnotenſis Sermonem, in Synodo, de ſignificatione indumentorum ſacerdotalium*, inter Scriptores, *de diuinis Eccleſiæ Catholicæ officijs.*

Quoniam verò paulatim abiit in deſuetudinem, Conſuetudo illa Eccleſiæ, ab eo fortè tempore, quo per abuſum, ordinationes *abſolutè*, & *ſine titulo*, vel *ad titulum patrimonij* fuerunt admiſſæ; Ideò Raïmundus, vel omiſit omninò, vel detraxit ea, quæ pertinent ad Iura Laïcorum, in antiquis Collectionibus; præcipuè motus 43. & 56. capp.

Digitized by Google

huius tit. Remanſit tamen diutiùs ius Populi, & Cleri, ſaltem in dignitatibus, & honoribus Eccleſiæ conferendis, vt exemplis declarabimus in ſequentibus: ex quibus reliquas partes definitionis facilè erit erit explicare.

Definitione propoſitâ, Conuenienter totius tit. argumentum & ſeriem ſubiiciemus, & ad certa capita reducemus. Tractatur itaque non tantùm, de ſimplicium Clericorum, vel minorum Prælatorum electionibus, ſed potiſſimùm Epiſcoporum, vt in *cap. 2. 7. & paſsim, & in c. 9. & 10. in 1. Collect.* Archiepiſcoporum *cap. 4. & 9. in 1. Collect. iuncto cano. 1. diſt. 66.* Ipſius Pontificis, *cap. 6.* Imò & Imperatoris, in celebri *capitulo 34.* Abbatum, & Abbatiſſarum, in aliquibus Capitulis.

Generaliter verò, omnis Electio, fieri debet canonicè, id eſt, ſecundùm formam à canonibus præſcriptam, de qua tractatur ſæpiſſimè in hoc Titulo, *Capp. 17. 14. 24. 28. 35. & 39.* maximè verò notanda ſunt, *Capp. 7. 41. & tria ſeqq.* quia ex Conciliis generalib. duob. Romæ habitis, deſumpta ſunt. Ad varias etiam obſeruationes, & ritus Electionum, pertinent *capp. 45. 46. 48. 50. 55. & 57.*

Triplex verò eſt forma Electionis, *per Scrutinium, per Compromiſſum*, vel, *per Inſpirationem*, dicto *cap. 4.*

Ad formam per Compromiſſum, quia ſæpiùs vſurpabatur, pertinent *capp. 8. 21. 30. 32.*

Aliquando etiam Pontifex ſpecialem eligendi formam præſcribit, *cap. 52. & vlt.*

Poſt electionem, Ius aliquod competit Electo,

maximè ſi vltrà limites Italiæ ſit conſtitutus, *cap.* 11. 21. 28. *in tertia Antiqua*; & *cap.* 44. *hoc tit.* quô pertinet, pars vltima rubricæ, *de Electi Poteſtate*; quæ clauſula etiam in tribus antiquis Collectionibus primis additur, ad differentiam Poſtulati, qui nullum omnino ius habet, antequam eius Poſtulatio fuerit admiſſa à Superiore, *capp.* 23. & 59. *hoc tit.* ſicut pluribus ſuperiore tit. confirmauimus.

Electionis deinde Confirmatio à Superiore petenda eſt, ad quam pertinent *capp.* 3. 4. 7. 9. 11. 19. 21. 22. 35. 44. & 57. Cum cap. 3. huius tit. iungendum *cap.* 13. *eodem tit. in* 1. *Collectione.*

Confirmationem ſequitur Conſecratio *cap.* 7. & 44. *hoc tit. cap.* 4. 6. 7. & 9. *in Collect.* 1.

In Electione autem confirmanda ante conſecrationem, diligenter inquirendum, non tantùm de formâ Electionis, ſed etiam, tàm de perſonis Eligentium, quàm eorum, qui fuerunt Electi. multa enim in vtriſque deſiderantur. Quid in eligentibus, tractant *capp.* 18. 19. 24. 25. 26. 39. 43. & 47. Quid in his, qui ſunt eligendi, vel non, *capp.* 5. 15. 17. 27. 37. & 54. in quibus hæc Regula notanda, quæ vulgò iactatur, *Regularia Regularibus, Secularia Secularibus tribuenda, cap.* 13. 43. & 47.

Diſpenſatiuè tamen in hoc articulo, & aliis, vitioſas electiones, causâ cognitâ confirmat aliquandò Pontifex *cap.* 10. 13. 20. & 27. *hoc tit.*

Obſeruandum, varias conſuetudines Eccleſiarum in Electione, Confirmatione, & Conſecratione, eſſe retinendas, niſi manifeſtè canonibus

Digitized by Google

obuient, *cap.* 8. *de Conſuetudine*, *cap.* 4. *de Poſtulatione*, *cap.* 30. 47. *&* 56. *hoc tit. cap.* 5. 9. *&* 10. *in* 1. *Compilat.*

Quod ſi intra tempus canonib. conſtitutum, electio negligatur, hi quibus hoc ius ex ordine competit, propter negligentiam, ea vice, iure ſuo priuantur, & deuoluitur ad immediatum Superiorem; & ita gradatim, vſque ad ſummum Pontificem, *capp.* 4. 44. 60. *hoc tit. & toto tit. de ſupplenda negligentia Prælatorum.*

His omnibus ſubiiciemus aliquid, de vſu, & Iuribus Eccleſiæ Gallicanæ, & Regum noſtrorum auctoritate, in electionibus Epiſcoporum, & Abbatum; Itemque exemplis aliorum Regum confirmabimus; & aliquid de inueſtituris Eccleſiaſticis aſpergemus.

Conueniens eſt, vt de Epiſcoporum Electione agamus, quos vices Apoſtolorum obtinere diximus. Conſtat autem ex Actis Apoſtolorum, & Epiſtolis Cypriani, omnium voto factam fuiſſe; & confirmatur *Syricij Epiſtolâ* 1. *cap.* 10. *Celeſtini Epiſt.* 2. *cap.* 5. *Leonis Magni celebri Epiſtola* 67. *ad Epiſcopos Viennenſis prouinciæ*, quibus iunge *canonem* 13. *diſt.* 77. *cano.* 27. *diſt.* 63. quibus explicatur hiſtoria *Nouellæ Theodoſij*, *de Epiſcoporum ordinatione*, *in Cod. Theodoſ.* Ex his locis conficimus, in Electionibus Epiſcoporum, expectari vota Ciuium, teſtimonia Populorum, Honoratorum arbitrium, & vt Leo loquitur, *teneatur ſubſcriptio Clericorum, Honoratorum teſtimonium, Ordinis conſenſus & Plebis.*

De Electionibus Epiſcoporum.

Et omninò ita ſe res habuit. defuncto Epiſco-

po alicuius Eccleſiæ, admonebatur Metropolitanus, vt Viſitatorem Epiſcopum àliquem ex ſuis Suffraganeis mitteret, qui futuræ Electioni præeſſet; Populum, & Clerum conuocaret; hortaretur, & doceret, quid in electione obſeruandum.

Vocabatur autem, non tantùm Clerus Eccleſiæ Matricis, ſed etiam aliarum Ciuitatis Parœciarum. Imò & aliquando, ex aliis Eccleſiis extrà ciuitatem: Itemque de Monaſteriis quidam ſeligebantur.

Poſt omnium vota & ſuffragia perquiſita, componebatur Decretum Electionis, quod communi omnium ſubſcriptione roboratum, ad Metropolitanum mittebatur, à quo & Confirmatio, Conſecratio, ſiue Benedictio Ordinandi poſtulánda erat; qui poſteà in formam Electionis, & Electi perſonam ſedulò inquirebat; & eam demum confirmabat.

Deinde in præſentiâ, tam eligentium, quam Epiſcoporum Comprouincialium, examinabatur conſecrandus, & interrogabatur. Quod ſi idoneus reperiretur; ante Conſecrationem, Metropolitano ſuo, Profeſſionem tradere tenebatur, quæ fidei ſuæ declarationem, & ſubiectionem, & obedientiam Metropolitanæ ſedi continebat, ſecundùm ſacros canones Conciliorum, & decreta Apoſtolicæ ſedis, ex ſacris Canonibus & Legibus, quibus authoritas Metropolitanorum ſcilicet conſtituta eſt.

Tertiò profitebatur ſe ſeruaturum quædam documenta ex ſacris Conciliorum placitis exſcripta,

quæ ad Officium Epiſcopi ritè adminiſtrandum pertinebant, & ſecundùm Eccleſiaſticum morem, ab omnibus Epiſcopis Comprouincialibus ſubſcripta, tradi ſolebant.

Poſtremùm, his omnibus peractis, conſecrabatur. poſt conſecrationem Ordinatores, ne obſcuritas dubiæ Ordinationis incurreret, Canonicas litteras dabant Ordinato, ad Clerum & Plebem, à quibus electus fuerat, quibus litteris omnis ordo rei geſtæ continebatur, ſubſcriptionibus omnium Ordinatorum firmabatur, & dies ſimul & Conſul adſcribendus erat ex Concilio Mileuitano.

Comprouinciales autem Epiſcopi tres ad minùs ordinationi prſæſentes debent intereſſe: reliqui verò Comprouinciales, ſaltem per litteras conſentire; quod conſtitutum eſt propter hæreſes, ne in eo aliquid contra fidem Eccleſiæ, vnius tyrannica auctoritas moliretur, Iſidorus lib. 2. *de Eccleſiaſt. Offic. cap. 6. & cap. 6. hoc tit. in 1. Collect.* Rabanus Maurus lib. 1. *de Inſtitutione Clericorum, cap. 4. in fi.*

Quæ hactenus diximus pluribus confirmantur, *in tomo 2. Conciliorum Galliæ pag. 633. & ſeqq. Et ex Ordine Ro. in lib. de Diuinis Offic. parte 1. pag. 95. 96. & ſeqq.* Ibi, *incipit examinatio in Ordinatione Epiſcopi, ſecundùm Gallorum inſtitutiones. Albinus Flaccus in eodem lib. parte 2. pag. 72. & ſeqq.*

Examinationis autem præcipua capita referuntur in *ordine Rom. pag. 97. & ſeq.* & dicto *tomo 2. Conciliorum Galliæ pag. 651. & ſeqq. in ordinatione Villeberti Catalaunenſis Epiſcopi.* & notandum, *ſolenne Capitul.* quod

quod incipit his verbis, *Qui Ordinandus eſt*, quod tradebatur legendum Ordinando Epiſcopo, cuius etiam nominatim fit mentio in dicta Ordinatione Villeberti, ſumptum eſſe *ex cano. 1. Carthaginenſis Concilij IV.* extat in *cano. 2. qui Epiſcopus, diſt. 23.* ad quem locum rectè Correctores Ro. notant, canones qui tribuuntur dicto *Conc. Carthaginenſi IV.* eſſe deſumptos ex antiquis ſtatutis Eccleſiæ: nec eſſe reuera ex vllo Concilio ſpeciali: quare in multis editionibus inſcribuntur, *Statuta Eccleſiæ antiqua.* Similiter Iſidorus lib. 2. *de Eccleſiaſtic. Offic. cap. 10. & 13. indiſtinctè ita eos citat, Sicut ait canon.* Hincmarus Remenſis tamen, & alij Collectores canonum cum Gratiano, cuidam *Concilio Carthaginenſi IV.* eos tribuunt. Vtcumque ſit, conſtat eos eſſe antiquiſſimos.

In Electionibus autem, potiſſimùm impreſſio, & vis ſecularis poteſtatis prohibetur; quæ tanta fuit aliquando in primitiua Eccleſia, vt populi, inuitum Epiſcopum, & Clerum compellerent, inuitos & nolentes, in Epiſcopos, vel Preſbyteros ordinare. Quam vim canones & leges meritò damnauerunt. Cleri enim in Electionibus, & Ordinationibus præcipua authoritas eſſe debet, & libera ab omni violentiâ & coactione. Et ita intelligendum videtur, quod dicitur Laodiceno *can.* 13. Iudicio Populi Electiones non eſſe faciendas: rectè, ὄχλου, in Græco, id eſt, Plebis, & vulgi, τοῦ χυδαίου δήμου. Non enim Ordinis, & Honoratorum ſuffragia excluduntur, quæ ſuprà probauimus admitti

nec tantùm in Occidente; ſed etiam in Oriente. rectè Dionyſius Exiguus & Creſconius ὄχλοι, turbas, & multitudinem. In *l.* 6. *C. Theodoſ. de Epiſcopis, Eccleſiis, & Cleric. vulgarem conſenſum; neque vulgari conſenſu; neque quibuſlibet petentibus.* Cleri, Ordinis, & Plebis ſimul Electionem, & conſenſum requiri, ſtatim probabimus pleniùs: præſertim in Epiſcoporum Electionibus.

Nec excludebatur conſenſus legitimus; ſed tumultus, factio & iniuria, *cap.* 10. *hoc tit. in antiqua Collect.* 1. Nouella *Leonis, & Maioriani tit.* 2. *in fine Cod. Theodoſ. can. docendus, diſt.* 62. vide *Epitomen Iuris Canonici Antonij Auguſtini, parte* 1. *lib.* 4. *tit.* 4. *&* 12. quo etiam pertinent, *capp.* 2. *&* 43. *hoc tit.*

Quare Zonaras & Balſamo, ad dictos canones 4. *Nic. &* 13. *Laodic. & ad can.* 1. *Apoſtolorum,* non rectè, in Oriente, aiunt, omninò deſiiſſe adhiberi Populi conſenſum in Electionibus, *etiam tempore Concilij Nicæni, & Laodiceni.* ad vſum ſui temporis potiùs reſpexiſſe videntur, quàm ad antiquam obſeruationem.

Quòd ad Nicænos canones 4. & 6. Græci & Latini antiquiores, eos de Conſecratione, Ordinatione, & Manuū Impoſitione, quæ ſolis Epiſcopis competit, acceperunt; quam ſæpiùs per eminentiam χειροτονίαν appellant, vt ab Electione diſtinguant.

Meliùs nemo, quàm ipſi Patres Concilij ſuam ſententiam explicare poterit, in fine Synodicæ Epiſtolæ ad Ægyptios, Epiſcopos ſubſtitui in locum demortuorum, μόνον εἰ ἄξιοι φαίνοιντο, ϗ ὁ λαὸς αἱροῖτο,

συνεπιψηφιζόντος αὐτοῖς, καὶ ἐπισφραγιζόντος τοῦ τῆς καθολικῆς Ἀλεξανδρείας Ἐπισκόπου. In d. Epiſtola explicatur vera hiſtoria dd. can. 4. & 6. quibus auctoritas, tam Metropolitanorum, quàm Alexandrini Patriarchæ confirmatur: Ius nempe ſingulare confirmandi omnes Electiones Epiſcoporum ſuæ Diœceſeos, aduerſus Meletianos, *Saluo manente populi Iure in Electionibus*. Conſtantinus Magnus, in Epiſtola ad Nicomedienſes, quæ poſt Concil. Nicænū ſolet ſubiici, eos hortatur, vt in Euſebij locum alium eligant, ὅσῳ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν ὑμῖν ἐστι, καὶ πάλαι ἐχρῆν τῆς ὑμετέρας κρίσεως ἠρτῆσθαι, &c. In Concilio Antioch. can. 19. eadem auctoritas Metropolitanorum confirmatur, ſaluo manente iure Electionum. In Sardicenſi, quod aliquando Appendix Nicæni Concilij vocatur, can. 5. in Latinis; *oſtendi debere; quod Populi petant ſibi Rectorem, & hoc iuſtum eſſe, vt & ipſe veniat, & cum ipſo ordinent Epiſcopum*: in Græcis, can. 6. τὰ δὲ πλήθη συναθροισθέντα παρακαλοῖεν γίνεσθαι τὴν κατάστασιν, τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπιζητουμένου Ἐπισκόπου. Apertiſſimè, Synodica Concilij Conſtantinopolit. ad Damaſum, ſub finem, & χειροτονίαν ab Epiſcopis faciendam, id eſt, Conſecrationem, & Electionis Ius, Imperatori, Clero, & Populo aſſerit. In Nectarij Patriarchæ Conſtantinop. Ordinatione à Patribus vniuerſi Concilij factâ; in Ordinatione Flauiani Patriarchæ Antiocheni, ita de Nectario, Νεκτάριον Ἐπίσκοπον κεχειροτονήκαμεν, ὑπ' ὄψεσι καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου Βασιλέως Θεοδοσίου, παντός τε τοῦ κλήρου, καὶ πάσης ἐπιψηφιζομένης τῆς πόλεως: De Flauiano ſic, Φλαβιανὸν, οἵ τε τῆς ἐπαρχίας, καὶ τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως συνδραμόντες, κανονικῶς ἐχειροτόνησαν, πά-

σοῖς ψήφου τῆς Ἐκκλησίας, ὥσπερ διὰ μιᾶς φωνῆς τὸν αὐδρεπιμησάτης. Gregorius Nazianz. Oratione in diſceſſu ad Patres Conſtantinop. Synodi, ἄλλον προστήσασθε τὸν ἀρέσκοντα τοῖς πολλοῖς. Epiſcopum præficite & ordinate, qui populo gratus & acceptus eſt: Qualiter Nectarium Electum & ordinatum fuiſſe, Patres ipſi teſtantur in d. Synodicâ.

Agitatâ iterùm ea quęſtio in Conc. Chalced. *Actione* XI. *&* XII. in Ordinatione Epiſcopi Epheſini, totius Diœceſeos Aſianæ Exarchi: vbi remotis Baſſiano, & Stephano, prauè & vitioſè, contra dd. canones Nic. 4. & Antioch. 16. & 17. ordinatis, alius ſubſtitutus eſt, nec ſemel fit mentio, ψήφου τῶν λαμπροτάτων, καὶ τῶν λογάδων, καὶ τοῦ εὐλαβεστάτου πάντος κλήρου, καὶ τῶν λοιπῶν πάντων τῆς πόλεως πάσης: *eoſque opponit* ὄχλῳ ἀτάκτῳ *ſeditioſorum turbæ*, ſicut ſuprà in can. 13. Laodic. explicauimus. Anatolius Patriarcha Conſtantinop. in d. Actione XI. ita cenſet; Dabitur Epiſc. Epheſiorũ Metropoli, ὁ παρὰ Θεοῦ ἀναδεδειγμένος, καὶ παρὰ πάντων τῶν μελλόντων ποιμαίνεσθαι ψηφιζόμενος: & in Actione XII. ἐξ ἐπιλογῆς πάντων τῶν μελλόντων ποιμαίνεσθαι ψηφιζόμενον, idem Anatolius, qui & ibi χειροτονίαν, id eſt, Conſecrationem diſtinguit ab Electione apertiſſimè; quam Conſecrationem ſibi vindicabat, contra Aſianæ Diœceſeos Epiſcopos; & pluribus exemplis Philippus Preſbyter Conſtantinop. Eccleſiæ confirmat, in fine dictæ Actionis XI. ad quam iunge *Palladium in Dialogo elegantiſſimo, de vita Ioannis Chryſoſtomi, cap. 7. & 8.*

In fine verò dictæ Actionis XI. dilatam

fuiſſe conſtat Quæſtionem de Priuilegio Patriarchæ Conſtantinop. in Ordinatione Epheſini Metropolitani; quæ deciſa poſteà fuit *Actione 16.* licèt contradicentibus Paſchaſino & Lucentio Sedis Apoſtolicæ Legatis, & confirmatum, Conſtantinop. Patriarchæ, Ius ordinandi, ſiue per ſe, in vrbe Regiâ, Metropolitas Aſianæ, Ponticæ, vel Thracicæ Diœceſeos; vel etiam iubendi, in ſuis Prouinciis, & Locis ordinari: ſeruato tamen Electionis Iure; Clericis vniuſcuiuſque Metropoleos, Poſſeſſoribus, atque Clariſſimis Viris. κτήτορας, & λαμπροτάτους vocat. Ordinem, Laici, & Honoratos vocare ſolent, & Plebem. Omnibus præterea Epiſcopis Suffraganeis, & Comprouincialibus, vel maiori parti eorum, Ius eligendi ſeruatur.

De Electione verò totâ, ab omnibus Eligentibus Relatio mitti debet Conſtantinop. Patriarchæ; cui & Ius Confirmationis Electionis antea factæ, & Conſecrationis competit. Meritò enim illi, cui permittitur Conſecratio, per conſequentias Electionis inquiſitio, & examinatio diligens, conceſſa intelligitur: ſicut plenius in articulo de Conſecratione dicemus. *Vide can. pen. Calchedon. Synodi*; euius vera ſententia, ex locis ſupracitatis elucet: ea verba potiſſimùm, ψηφισμάτων συμφώνων κατὰ τὸ ἔθος γινομένων, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφερομένων. adde *l. 16. &* 17. *init. Cod. de Sacroſanct. Eccleſiis, & l. 29. §. vlt. C. de Epiſcopali audientia.*

Supereſt, vt in Electionum iure, oſtendamus conueniſſe Eccleſiam Occidentalem, cum Roma-

nâ, & eodem ſenſu accepiſſe d. can. 4. Nicænum & Laodic. 13. vt nempè integrum & illibatum retinerent ius ſuffragij, *Clerus, Ordo, ſiue Honorati, & Plebs, ſiue Poſſeſſores*: non autem ſolis Epiſcopis permiſſam ſimul Electionem, & Ordinationem; & ademptam reliquis Electionem.

Et quidem initio tit. confirmauimus ante Concilium Nicænum vniuerſæ Eccleſiæ, Ius eligendi competiiſſe, ſiue in Oriente, ſiue in Occidente. Poſt Nicænum, & Laodicenum, idem Ius in Oriente retentum diutiſſimè, probauimus: quin & in Occidente, ſtatim ex Concilio Sardicenſi indicauimus. ſtudium tantùm fuit Patribus, ſcilicet, Concilij Nicæni, & Laodiceni, auctoritatem Metropolitanorum conſeruare; & ne à paucioribus, quàm tribus Epiſcopis, Ordinationes, & Conſecrationes Epiſcoporũ fierent. Itemque, ne præualerent viles & ſeditioſæ Plebeculæ in Electionibus. *Syricius Epiſt. 4. cap. 1. 2. & 3.* quæ ita Ferrandus citat, *nu. 4. & 6. Concil. Zellenſe, ex Epiſtola Papæ Syricij*, quam totidem verbis exſcripſit Innocentius I. in Epiſtolâ ad Victricium Rothomag. *ex qua can. extra conſcientiam diſt. 64. Concilium II. Carthag. ſub Genethlio, can. 12. Carthag. III. can. 39. & 40.* Qui duo canones in Concilio Africano vulgò dicto, in Codice canonum veteri, 16. & 17. habentur. dicti verò can. 12. Concilij Carthag. II. particula, refertur in Collect. *vulgò Carthaginenſis Concilij*, in d. Codice appellata, *cap. 13.* quod diſcerptum, miſerè ex tribus Canonibus *d. Concilij 2. 10. 12. & vlt.* Quare mirum non

eſt, ſi vera mens d. can. non fuerit percepta à Zonara, vel Balſamone; nec potuerit percipi, turbatis fontibus ex quibus manauit.

Summorum Pontificum antiquos canones plurimos ſimiles habemus : Bonifacij I. Hilario Epiſcopo Narbonenſi, in quo, Clerus, Ordo, & Plebs Lutubenſis, petitione ſua ceſſante, conqueruntur Patroclum Arelatenſem eis Epiſcopum ordinaſſe. Celeſtinus vniuerſis Epiſcopis per Viennenſem & Narbonenſem Prouinciam conſtitutis, *cap.* 18. *in Cod. veteri Eccleſiæ, Cleri, Plebis, & Ordinis conſenſus, ac deſiderium requiratur.* Leo Magnus acerrimus Nicæni Concilij aſſertor, in Reſponſionibus, ad Inquiſitiones Ruſtici Narbon. *Cap.* 1. *Tomo* 1. *Concil. Gall. pag.* 112. Et pleniûs, *in Epiſtola ad Anaſtaſium Theſſalonic. Epiſcopum, cap.* 32. 35. & 36. *in d.* Cod. *veteri Eccleſiæ*: qui locus omnino coniungendus cum verbis vltimis *can. penult. Concil. Calched. ſuprà citatis; De perſona autem conſecrandi Epiſcopi, & de Cleri, Plebiſque conſenſu, Metropolit. Epiſcopus ad Fraternitatem tuam referat; quodque in Prouincia bene placuit, ſcire te faciat, vt ordinationem ritè celebrandam, tua quoque firmet authoritas.* Non dedignantur Leges noſtræ canones illos ſequi, eoſque ſua auctoritate confirmare : *Nouellæ Theodoſ. & Valentin. de Epiſcoporum ordinat. Leonis & Maioriani, de Epiſcopali iudicio, & de cæteris negotiis, &c. in* Cod. *Theodoſ. l.* 30. & 41. *Cod. Iuſtin. de Epiſcopis, & Clericis : ſincero omnium iudicio eligendus Epiſcopus dicitur, Nou.* 6. *cap.*1. *verſic. oportet. In Nouellis cap.* 1. & 137. *cap.* 2. *forma*

eligendi, & Decreti electionis conficiendi, præſcribitur. Sicut enim inuitus Clericus, vel Epiſcopus; ita nec inuitis, & non petentibus Populis debuit ordinari.

Ex illis originibus, multa in Concilia Gallicana, antiqua pręcipuè, tranſlata fuerunt. Taurinenſe *cap.* 3. celeberrimum Regenſe in cauſa Armentarij, *Tomo I. Concilior. Galliæ*, Plura exempla ſuppeditabit Lectori doctiſſimus Sirmundus, *in Appendice ad Tomum II. Conciliorum Galliæ, de antiquis Epiſcoporum Promotionibus.*

Poſtremis tandem temporibus, in Oriente primò, poſteà in Occidente ſeriùs, Cleri, & Populi conſenſus reiectus, cap. 56. hoc tit. Notauerat Gratianus, ad *can.* 34. *diſt.* 63. Subſtitutus paulatim aſſenſus principum, quem poſt liberam Electionem, ſed fruſtrâ, Pontifices poſtremi tantùm concedunt, *cap.* 14. *&* 28. *hoc tit.*

Separandum verò diligenter ab Electione Ius Nominationis. Præſentationis, ſiue Patronatus, quod etiam hodie Laïcis competit.

Item, quod ait Gratian⁹ in dicto *can.*14. in aliquib. Eccleſiis, Electionem Epiſcoporum pertinuiſſe ad Clericos tantùm maioris Eccleſiæ: quod probari ait ex Concilio VII. Nicæno; & in Gangrenſi, auctoritate *Ferrandi Diaconi* Carthaginenſis in Breuiatione Canonum: quem locum rectè doctiſſimus Pithœus notauit, corruptum eſſe, & legendum, *Ex Concilio Septimunicenſi, & Macrianenſi.* Extat locus integer, apud *Ferrandum in Breuiat. can. nu.* 11.

Sicut

Sicut autem Clericorum Matricis, ſeu Cathedralis Eccleſiæ, præcipua eſt in Electione auctoritas; in quâ etiam fieri ſolet Electio, *cap. 28. hoc titulo*: ita æquiſſimum eſt, de gremio illius Eccleſiæ Epiſcopum aſſumi, & reliquis præferri, qui ſunt alterius Eccleſiæ, *cann.* 11. 12. *&* 13. *diſt.* 61. *Decreta Celeſtini, cap* 17. *&* 18. in Cod. veteri Eccleſię Romanæ.

Primûm enim illi reprobandi ſunt, vt aliqui de alienis Eccleſiis meritò præferantur: vel, ſi non in ea Ciuitate occurrunt, digni ſaltem peti debent ex eâdem Diœceſi. ſi ex aliâ, petenda eſt facultas ab Epiſcopo proprio, *can.* 34. *diſt.* 63. *vide Hincmarum Remenſem tom. II. Conciliorum Galliæ, pag.* 641. 645. *ſub finem, &* 649. aliquando enim iuſtæ ſunt cauſæ, cur eligatur ex aliâ Eccleſiâ Epiſcopus, vel Abbas, *cap.* 8. *de Poſtulatione, & cap.* 13. *hoc tit.* & hæc de iure ordinario; Nam extra ordinem, ſiue de plenitudine poteſtatis, Pontifices Romani, Epiſcopos conſtituendi, vel confirmandi ius ſibi reſeruarunt: imò & ſuis Legatis à latere, vel aliis aliquando contulerunt, *cap.* 5. *hoc tit.* His omnibus adde Sidonij Apollinaris lib. 4. Epiſtolam 25. & Hincmari *Epiſtolas pag.* 585. *& ſeq. Editionis Pariſienſis*: vbi plurima ad Electiones Epiſcoporum Galliæ pertinentia, & ad Cleri, Regis, & Populi auctoritatem in dictis Electionibus, tam ex Hincmaro, quàm ex aliis, referuntur.

NVNC DE METROPOLITANORVM Electionib. in quibus etiam Cleri, Regis, & Populi ius idem ſup. probauimus, quod in Epiſcoporum Electioni- *De Metropolitanorũ Electionibus.*

S

bus; præterea Comprouincialium Epiſcoporum conſenſus requiritur: Qui omnes ſimul, in ſedem Metropolitanam conuenientes, qui omnibus præeſſe debebat, communibus ſuffragiis eligebant: ei tantùm ordinandi Metropolitani priuilegio ſeruato, quem conſuetudo requirebat.

Eligebatur autem ex Preſbyteris, vel Diaconis, eiuſdem Eccleſiæ; vel etiam ex Epiſcopis Comprouincialibus, *cap. 6. de temporibus ordinationum, & in hoc tit. cap. 9. in 1. Collect.* in fine hæc verba notanda, *Illud autem quod de Archiepiſcopi Conſecratione, Ordinatione, &c. vt in tractatu ordinandorũ*: Quibus verbis *& cætera,* nos remittit ad *can. 1. diſt. 66.* Tract. enim ordinandorum, incipit à *diſt. 23.* vſque ad *cauſam 1.*

Patriarchæ autem quatuor ſummi, confirmant Electiones Metropolitanorum: imò & ordinant, id eſt, conſecrant, vel ex eorum præcepto; eiſque Pallium tribuunt, & obedientiam cum iuramento exigunt, tam ſibi, quam ſummo Pontifici. quæ Priuilegia, ex Conſuetudine, paulatim ſibi Patriarchæ vindicarunt.

Pontifex verò, vel eius Legatus, Electiones omnium Metropolitanorum Occidentis, qui eius Patriarchatui ſubſunt, confirmat: quæ probamus *can.* 10. *&* 18. *diſt.* 63. maximè verò, ex his quæ collegit Antonius Auguſtinus, *Epitomes Iuris Canonici parte 1. lib. 3. tit. 1. cap. 4. hoc tit. & cap. 4. ſup. de Poſtulatione*: vbi ſub finem, notanda hæc verba, *quamuis honeſtius videretur, ſi Suffraganei ad Metropolim ſuam accederent.*

Obſeruandum etiam ſummè, Metropolitanos in Africâ, vocatos fuiſſe Primates, & Primæ ſedis Epiſcopos, aliquando abſolutè *Senes.* Non enim, ſicut *in reliqua Eccleſia*, ita & in Africa ius Metropoleos Eccleſiaſticum, in vnâ aliquâ certâ Ciuitate Prouinciæ conſiſtebat: ſed inter Prouinciales Epiſcopos, qui primus ordinatus fuerat Epiſcopus, ipſo iure erat etiam Metropolitanus. Ratio habebatur tantùm temporis, quo quis Epiſcopus fuerat ordinatus, non autem Ciuitatis. Soli Carthaginenſi Eccleſiæ priuilegia multa in reliquas omnes Eccleſias Africæ tributa fuerunt. Quęnam verò illa ſint, doctiſſimè explicauit primûm V.C. Iacobus Sirmundus, in Propemptico, lib. 2. cap. 8. quæ priuilegia nominatim confirmauit Iuſtinianus, poſt receptam Africam, in *Nouell.* 37. *&* 131. *cap.* 4. vbi legendum, *Epiſcopo Juſtinianeæ Carthaginis, totius Africæ Diœceſeos:* malè, *Ciuitatis*, legitur in verſione. Diœceſis enim nomen, hoc loco, omnes Africæ Prouincias ſub ſe comprehendit; quibus, & vniuerſo Concilio totius Africæ, pręeſſe ait Iuſtinianus Epiſcopum Carthaginenſem, initio Nouellæ integræ, quæ habetur in fine Iuliani Nouellarum; cuius tantùm Epitome refertur in dicta Nouella 37. Quare rectiſſimè, ſecundum hoc ius ſpeciale Africæ, corrigendus eſt titulus 5. Nomocanonis Photij, καὶ τῶν ἐν Ἀφρικῇ λεγομένων Πριμάτων; vbi malè Πριβάτων: quem errorem Balſamo retinuit. Primas in Africâ, ſiue primæ ſedis Epiſcopus, is eſt, qui in aliis Eccleſiis appellatur Metropolitanus, vel Archiepiſco-

pus. Et hi quidem Primates, vt diximus, conſtituebantur, non ſecundùm potentiam alicuius Ciuitatis, ſed ſecundùm tempus ordinationis. Omnibus tamen totius Africanæ Diœceſeos Epiſcopis, præerat Carthaginenſis Epiſcopus: quod totidem verbis expreſſit *Leo IX. Epiſt. 3. & 4.*

Subodoratus eſt Clariſſimus & ſagaciſſimus Nicolaus Faber; cuius notam MS. bona fide exſcribimus, ad ſuppoſititiam Epiſtolam, cuiuſdam Stephani Archiepiſcopi, & trium Conciliorum Africæ, ad Damaſum Papam, *de Priuilegio*, &c. *Suppoſititia eſt hæc Epiſtola. Nam tempore Damaſi, nondum Pontifex Romanus, ſummus omnium Præſulum Pontifex dicebatur, vt ſuprà fol. 12. 14. 18. & infrà 113. Item, nulli erant Archiepiſcopi in Africa. Is enim Primas vniuſcuiuſque Prouinciæ cenſebatur, qui conſecrationis tempore antiquior erat, vt apparet ex Epiſtolis Leon. IX. &c.* Sicut olim, & nunc, Primates inter Epiſcopos Prouinciales dicuntur, qui tempore ordinationis priores fuerunt. Ad Primatum Africanum pertinet *Gregorij Magni, lib. 1. Epiſt. 75.* ex qua ſumptus eſt *can. 8. 12. diſt.* quem canonem τοπικὸν *localem*, propter ignorationem Conſuetudinis Eccleſiæ Africanæ, non intellexerunt Interpretes; & textum corruperunt, hoc loco, *Clericorum ordo deferat*; delenda vox *Clericorum*; vt hic ſit ſenſus. ad primatum promoueantur in ſingulis prouinciis, qui priores ſunt ordinatione, & tempore, Epiſcopi.

Notandum etiam doctiſſimum Auguſtinum, *in Epitome canonum*, malè inter minores Patriarchas;

quos vulgò Primates appellamus, inſeruiſſe *titulum, de Primatib. Africæ.* Primas in Eccleſia Africana, appellatur, qui in reliquis Eccleſiis Metropolitanus. Primates autem vulgò dicimus, qui plures ſub ſe habent Metropolitanos, qualis nullus in Africa, *præter Archiepiſcopum Carthaginenſem,* qui vniuerſæ Eccleſiæ Africanæ præerat. Vide doctiſſimum Sirmundum, lib. 2. Propemptici cap. 9. Mira Paradoxa, & planè ſingularia de Primatibus Africæ, ſcripſit Abbas Netinus, qui nuper Notitias Eccleſiarum Siciliēſium edidit. Lege, ſi ridere velis.

Obſeruandum verò, poſt Electionem Metropolitani, & eius Confirmationē, imò & poſt Conſecrationem; licèt Epiſcopus ea quæ ſunt iuriſdictionis habeat, nomen tamen Archiepiſcopi vſurpare non poſſe, nec conſecrare Epiſcopos, vel conuocare Synodum, niſi priùs à ſummo Pontifice, Pallij vſum obtinuerit, in quo conferri dicitur *Plenitudo Pontificalis officij.* Præterea, in traditione Pallij, ſolemne iuramentum tenetur præſtare Pontifici, *cap. 4. hoc tit.* quod integrum extat in notis Antonij Auguſtini, ad veteres Collectiones, inter omiſſa, & apud Baronium, *ad annum Chriſti* 1102. *nu.8. & ex eo, in tomo III. Conciliorum, parte 2. pag.* 426. vbi inſcriptio aliter ſe habet: nec mirum. eodem enim exemplo, ad plures Metropolitanos miſſam fuiſſe, varietas inſcriptionum indicat.

Reges etiam & Principes, vix admiſiſſe huiuſmodi iuramentum in traditione Pallij, quæ dicitur fieri per Apocriſiarios, id eſt, Reſponſales Pon-

tificis, *les Nonces*, oſtendemus pleniùs, ad tit. proprium, *de Vſu, & auctoritate Pallij.*

Quamuis autem Metropolitanus, ante acceptionem Pallij, Epiſcopos non poſſit conſecrare; poteſt tamen iubere, vt *conſecrentur à ſuis Suffraganeis.*

Iſte enim Iuſſus, eſt Iuriſdictionis, quam habet poſt Confirmationem Electionis. Et ita Magiſtratus Populi Romani, quamuis de certis negotiis iudicare ipſi per ſe non poſſent, poterant tamen iubere iudicari.

Notandum etiam, huic quod dicitur *in cap.* 4. quod & confirmatur *tota diſt.* 17. Pontificem robur tribuere Conciliis Generalibus, illis non teneri, &; vt vulgò dicitur, *eſſe ſuprà Concilium*; aduerſari manifeſtè Concilia generalia, *Conſtantienſe, & Baſileenſe*; quæ non tantùm Eccleſia Gallicana amplectitur, ſed etiam multa alia Regna. quâ de materiâ, vide quæ ad d. cap. 4. hoc tit. diligenter adnotata ſunt, in *additionib. ad Panormitanum:* qui quidem Panormitanus, nonnihil immutauit ſententiam, quam in Concilio Baſileenſi defenderat, pro ratione temporis & loci verſatilis. vide hîc, *notas Molinæi. & can. ſi Papa, diſt.* 40. attende *Gloſſam cap.* 3. *de Electione, in* VI. ad locum, *Et certè cùm conſtitutio iſta, tam vtilis, tanti Concilij*, &c. & quæ nuper collecta *Tomo II. Libertat. Eccleſiæ Gallicanæ, cap.* 12. Verùm hæc ſufficiant, in quæſtione celebri.

Nolim tamen Italico aceto perfuſos fuiſſe Doctores Sorbonicos, in *editione Actorum Concilij Florentini, Romæ* 1638. *curante, & adnotante Horatio*

Iuſtiniano, Bibliotheca Vaticanæ Cuſtode Primario, qui in Præfatione in Collectioné Actorum, ita cenſet; *de Baſileenſis Concilij ſententiâ, ſuper hac quæſtione, aſſertas ab eis veritates*, de Concilio Baſileenſi loquitur, *vnius ſalſitates, de Poteſtate Concilij ſuprà Papam, damnauerit, ſcilicet Florentinum Concilium*, &c. quod ne per tranſennam videatur perſtrinxiſſe, pleniſſimè tractat in notis *pag.* 347. Quia tamen Sorboniſtarum Clariſſimum Theologorum Collegium prouocat, manûm de tabulâ. Magiſtri adſunt, & quidem laceſſiti. quid aliud eſt, quàm cicadas alis prehendere? Nec proculdubiô ei abibit impunè, Gallis vigilantibus inſultare. Agamus quod agimus.

AD SVMMI Pontificis Electionem pertinet, *c. 6.* deſumptum ex *can.* 1. *Conc. Generalis Lateranenſis, ſub Alexandro III.* quod quidem ſtatim, poſt pacem inter Pontificem, & Fridericum initam, habitum eſt. Occaſionem præbuit huic Conſtitutioni pernicioſiſſimum ſchiſma, quod octodecim annis durauit, aduerſus Alexandrum verum & legitimum Pontificem, *à viginti tribus* Cardinalibus electum. Auctoritate Imperatoris fretus Octauianus quidam inſurrexit, Victoris nomine aſſumpto, qui à duobus tantùm, vel tribus Cardinalibus fuerat electus: cui mortuo, Guido Cremenſis, & poſteà tertius Ioannes Abbas Strumenſis, ſucceſſerunt. Antipaparum partes ſequuti ſunt Germania, & Italiæ pars maxima, quæ Imperatori adhærebat. Alexandri partes primùm Gallia, cuius exemplum plurima Regna ſecuta, Conſtantinopolis, Anglia, Scotia, & reli-

De Electione ſummi Pontificis.

quus orbis ferè, vt narrat Continuator *Aimoini lib.* 5. *cap.* 55. ad quod ſchiſma pertinet, *cap.* 5. *hoc tit.* & *cap.* 1. *infra de ſchiſmaticis*, ſumptum ex *cap.* 2. *dicti Concilij Lateranenſis.* Quin & in Galliam confugere Alexander coactus fuit, ſicut & eius Prædeceſſores, *Calixtus*, & *Paſchalis II.* Qua de re, ſic Arnulphus Lexouienſis Epiſcopus ſcribit, ad Archiepiſcopos & Epiſcopos Angliæ. *Benedictus Deus, qui Eccleſiæ Gallicanæ ſolitam miſericordiam benignus impendit; vt eam ſemper, & agnitione veritatis illuſtret, &c. Sicut enim omnes, quos ad oppreſsionem Romanæ Eccleſiæ, rabida Teutonici furoris prouexit inuidia, virtus altiſsimi manifeſtata deiecit; ſic omnibus, quos deuotio Gallicana ſuſcepit, victoriam ſemper contulit & triumphum.* Ex Arnulphi, Ioannis Sareſberienſis, & Petri Cellenſis Epiſtolis, hiſtoria totius ſchiſmatis poteſt intelligi. potiſſimùm verò ex Radevico, *de Geſtis Friderici, lib.* 2. *cap.* 50. 51. 54. 55. 56. 66. & *ſeq.* qui tamen Hiſtoricus, Friderici, & Antipapæ Victoris, tuebatur partes. Addenda, quæ Baronius, & poſt illum, Binius diligentiſſimè in Conciliis, ex variis ſcriptoribus notauerunt: quibus iunge Guilelmum Neubrigenſem, *lib.* 2. *cap.* 9. & *Petrum Bleſenſem Epiſt.* 48. *ad Gulielmum Papienſem Cardinalem*; cuius potiſſimum operâ, pax inter Pontificem, & Fridericum tandem facta eſt Venetiis, anno 1177. Neubrigenſis *lib.* 3. *cap.* 2. Auctarium Aquicinctinum Miræi, ad Euſebium: Edita etiam nuper Lutetiæ Pariſiorum, anno 1632. *Hiſtoria Concordiæ, inter Alexandrum III. & Fridericum I. authore Felice Conteloro, Bibliothecæ Vaticanæ*

Cuſtode

Cuſtode, ex optimis quibuſque auctoribus, & MSS. Codd. diligenter collecta: ex quibus locis, illuſtrantur & explicantur, non tantùm *cap.* 5. *&* 6. *hoc tit.* ſed *etiam cap.* 1. *infrà, de Schiſmaticis;* quibus benignitas, & clementia Alexandri III. commendatur. *Vide Geſta ipſius Alexandri III. ex Cod. Vaticano MS. in fine dictæ Narrationis Concordiæ, inter Alexandr. III. & Fridericum I. pag.* 189. *omnino.*

Verùm, *vt ad d. cap.* 6. redeamus: in eo ius ſingulare conſtituitur; vt *Cardinales tantùm* eligant Pontificem: ille verò legitimè Electus cenſeatur, quem duæ partes elegerint; quamuis olim, ſicut in reliquis electionibus maior & ſanior pars ſufficeret, *can.* 10. *diſt.* 79. Quod ſi quis, à reliquâ tertiâ parte Cardinaliũ electus, *nomen* Pontificis vſurpet, ipſe & Electores excommunicantur, & deponuntur. Rationem iuris ſingularis affert: quia à nemine Pontificis Electio confirmari poteſt, qui ſi quid dubium occurrat, definire poſſit. Ideóque, non ſicut in reliquis Electionibus, expectatur Confirmatio; ſed ſtatim electus Pontifex conſecratur.

Dicitur initio huius cap. *ſuper Electione Pontificis, prædeceſſorum conſtituta manaſſe*, qualia extant in *can.* 1. *diſt.* 23. *can.* 21. 22. 23. 28. *in f.* 29. *& ſeqq. quatuor, diſt.* 63. *& tota diſt.* 79. *& initio Regiſtri Gregorij VII. ante Epiſtolas*, quibus adde Epitomen Antonij Auguſtini, *lib.* 1. *tit.* 5. Et quidem notandus maximè *can.* 1. *diſt.* 23. & iungendus cum *can.* 1. *&* 9. *diſt.* 79. Sumptus eſt autem ex Concilio Lateranenſi, in Baſilicâ Conſtantinianâ, ſiue Lateranenſi Patriarchio

habito, Præſidente *Nicolao II.* Huius verò Decreti meminit Petrus Damiani, qui eo tempore florebat, in *diſceptatione Synodali, inter Regis Aduocatum, & Eccleſiæ Defenſorem*: & verum & legitimum canonem agnoſcit ipſe Defenſor Romanæ Eccleſiæ. Fidem etiam faciunt omnia Gratiani exemplaria. Quin & Innocentium III. verba ipſius canonis referentem, infra inducemus: adeò vt non rectè inſpectus videatur illuſtriſſimo C. Baronio. *Iunge Acta d. Concilij Lateranenſis edita nuper à Binio, & quæ in notis ex Baronio tranſcripſit, & Iuonem parte V. cap.* 79. *& ſeq.* in cuius inſcriptione, lege *in Conſtantiniani Eccleſiâ. Anton. Auguſt. Dial.* 13 *lib.* 2. *de Emendat. Gratiani. Petrus Damiani Epiſtola* 20. *lib.* 1. *&* 11. *lib.* 8.

Ex his omnibus colligimus, ab initio, Pontificis Romani Electionem, ſicut & reliquorum Epiſcoporum, fuiſſe penes Clerum, Populum, & Imperatores.

Quin Carolo Magno, Adrianus I. liberam facultatem Pontificis conſtituendi dedit: cui iuri cùm Ludouicus Pius renunciaſſet, iterùm tranſlatò imperio ad Germanos, Leo VIII. Othoni I. conceſſit. Quæ, quamuis & à Baronio, & à Binio, vel ſuſpecta, vel falſa dicantur, & primùm à Sigeberto confictа; *apud Collectores tamen canonum*, etiam *Gratiano antiquiores, & ſaltem Sigeberto coætaneos*, reperiuntur. Et, quod notandum, Romani Correctores, nihil contra illos canones notarunt. Otho I. liberam Electionem permiſit; nec tamen

ſequentes Imperatores huiuſmodi donationem probauerunt, vt colligitur ex Othonis III. Decreto, quod ipſe protulit in Electione Syluestri vocati ante Gerberti, quæ extat in fine Epiſtolarum ipſius, ſub nomine antiquo Gerberti editarū; *in quo* & alia notatu digna continentur. Sequentes Imperatores liberam Electionem reliquerunt; & tandem ipſe Fridericus I. vt conſtat ex Actis Alexandri III. de Concordiâ inter Alexandrum III. & dictum Fridericum I. quæ à Baronio primùm publicata, poſtea nuper pleniùs edita fuerunt, ex Vaticanis Codic. in hiſtoria Concordiæ ſup. citata.

Denique Alexander III. hoc noſtro *cap. 6. ex Concilio Lateranenſi*, ad ſolos Cardinales definiuit Electionem Pontificis pertinere: quod primùm inchoatum fuerat ſub Innocentio II. *ſub quo, Populus Rom. & Clerus, omninò excluſus eſt ab Electione Pontificis:* & ad ſolos Cardinales tranſlata eſt Electio; à quibus, mortuo Innocentio II. primûm Celeſtinus II. reiectis ſuffragiis Populi, & Cleri, creatus eſt; quod confirmatur dictâ Conſtitutione noſtrâ. Et hæc omnia ex actis publicis, & ſcriptoribus illius æui, probauit doctiſſimus *Onuffrius Panuinius, in notis ad vitas Innocentij II. Clementis III. & Alexandri.*

Commodiùs etiam viſum fuit, Electionis Pontificum formam accuratiorem præſcribere, & Cardinales Electores arctiùs conſtringere, propter magna pericula, quæ ex diutinâ vacatione ſedis, & Cardinalium diſcordiâ, ſæpiùs Eccleſiam turbauerant. Itaque in *Concilio Lugdunenſi Generali*, ſub

Gregorio X. habito, primùm, dictum *cap. 6. hoc tit.* confirmatum eſt; & prætereà introducta Conclauis forma, & Electionis ſolemnia ſubtiliſſimè definita, in *can. 1. dicti Concilij*, ex quo ſumptum eſt *cap. 3. de Electionibus in* VI. qui canon iterùm confirmandus fuit, & declarandus, in *cap. 2. de Electionibus in Clementinis*, ſumpto ex Concilio generali Viennenſi, ſub Clemente V. Poſteriores enim Pontifices, ſenſim receſſerant ab obſeruatione, & formâ, à Gregorio X. definitâ: vt conſtat ex notis doctiſſimi *Onuffrij ad vitas Gregorij X. Ioannis XXI. & Clementis V.* quibus in locis, formam Creationis hodiernæ, pleniſſimè exponit: cui iunge doctam interpretationem Ioannis Andreæ, *ad cap. 3. de Elect. in* VI.

Notanda verò maximè Poteſtas, quam Dominis locorum, vbi fit Electio Pontificis, Concilia tribuerunt: vt Cardinales includant, eoſque compellant in Electionem conſentire, & in numerum definitum conuenire.

Vt autem faciliùs id fiat, admittuntur ſuffragia Cardinalium excommunicatorum, interdictorum, vel ſuſpenſorum: itémque, vt non tantùm de numero Cardinalium, poſſit aſſumi Pontifex; ſed etiam ex perſonis cuiuſcunque ordinis, & conditionis, etiam Sæcularis, & Laïcæ. Prætereà non expectantur abſentes Cardinales, poſt decem dies elapſos. Quæ omnia aliter ſe habent in reliquis Electionibus. Sed hoc caſu, ſingulari iure ſunt recepta; tum propter periculum diutinæ vacationis

Sedis, tum propter ſummam auctoritatem Electorum. quâ de re ita eleganter *Innocentius III. in Sermone 3. in Conſecratione Pontificis. Solet dici carnale coniugium, quòd eſt inter virum & fœminam initiatum, ratum, & conſummatum: initiatum in deſponſatione, ratum in conſenſu, conſummatum in copulâ: ſic & ſpirituale coniugium, quod eſt inter Epiſcopum, & Eccleſiam, Initiatum dicitur in Electione, Ratum in Confirmatione, Conſummatum in Conſecratione. Illud autem coniugium, quod ego ſponſus*, de ſeipſo loquitur Innocentius, *cum hac meâ ſponsâ contraxi, ſimul fuit initiatum, & ratum; quia Romanus Pontifex cum eligitur, confirmatur; & cum confirmatur, eligitur: Nonne recolitis, quod de ipſo legiſtis in canone, quoniam electus, ſicut Papa verus, auctoritatem obtinet regendi Romanam Eccleſiam, & diſponendi omnes facultates illius?* Deſignat Innocentius III. *canonum peritiſſimus*, *can.* 1. *diſt.* 23. verba ipſa vſurpat auctor canonis Nicolaus II. *in Concilio Lateran.* vt ſuprà probauimus.

NVNC DE ABBATVM, vel Priorum, & Abbatiſſarum Electionibus agendum; ad quas pertinent, *cap.* 10. 13. 16. & 28. 37. 38. 47. 49. & 51. *hoc tit.* In conſtituendis huiuſmodi perſonis, progreſſus iuris obſeruandus eſt, qui fuit huiuſmodi; *De Abbatum, Priorum, & Abbatiſſarum Electionibus.*

Primis Eccleſiæ temporibus, Monaſteria, & Monachi, in omnibus erant ſubditi Epiſcopis: qui plenam, tam in perſonas, quàm in bona Monaſteriorum poteſtatem habebant; Abbates, Priores, Abbatiſſas inſtituebant; indignos remouebant, & emendabant, Monachos, & Moniales, *can.* 4.

& 8. Concilij Calchedonenſis, Septimæ Synodi, *can.* 13. *&* 17. *can.* 12. *cauſa* 16. *quæſt.* 1. *can.* 1. 8. 11. 12. 13. 28. 29. 30. *& vlt. cauſa* 18. *quæſt.* 2. *Antonius Auguſtinus, Epitomes Iuris Canonici parte* 1. *lib.* 9. *tit.* 43. 49. 60. *&* 61.

Paulatim verò, Regibus exigentibus, & Principibus, vel aliis fundatoribus cœperunt Monaſteria *eximi* in Fundatione ipsâ, ab Epiſcopis Diœceſanis, causâ cognitâ, & ſæpiùs ad id conuocato Concilio. Et quidem, in primis iſtis Exemptionib. *libera Electio Abbatis, Monachis permittebatur, & diſpoſitio bonorum Monaſterij.* Electus tantùm præſentandus erat Epiſcopo benedicendus, & inſtallandus: & in inſtallatione Epiſcopo obedientiam promittebat ſolemniter; & in ſcriptis, vt infrà dicemus. In reliquis omnibus, manebat integra atque illibata iuriſdictio & auctoritas Epiſcopi, ſecundùm diſpoſitionem Iuris communis.

Poſteà à Pontifice Romano, Exemptiones concedi ſolitæ fuerunt, adhibito tamen Epiſcopi conſenſu. Notandum autem, aliquando Epiſcopos ſpecialiter expreſſiſſe in Chartis Exemptionum, quænam iura ſibi potiſſimùm reſeruarent. Exemplũ inſigne habemus, in Chartâ, Fundationis ſimul, & Exemptionis Monaſterij Andrenſis; cuius fit mentio in cap. 8. ſuprà de Conſuetudine. Charta extat apud Aubertum Miræum, in diplomatibus Belgicis, *lib.* 2. *cap.* 23. his verbis; *Electus autem, Epiſcopo Teruanenſi conſecrandus præſentetur, à quo ſuſceptâ benedictione, ei debitam promittat ſubiectionem; ex-*

communicatos noſtros, aut pœnitentes, minimè recipiant; oleum cum chriſmate, à nobis, per ſe accipiant.

Procedente tempore, Pontifices ſoli, irrequiſitis Epiſcopis, Exemptiones plurimas conceſſerunt, ſub diuersâ formâ; aliquando adeo prolixas & amplas, vt per omnia, ab Epiſcoporum iuriſdictione & poteſtate ſoluerentur; eáſque, non tantùm in fundatione, ſed etiam poſteà, cùm libuiſſet.

Qui autem pleniſſimum ius Exemptionis habent, *In ſpeciales Eccleſiæ Romanæ filios accepti dicuntur, & nullum Epiſcopum habere, præter Pontificem Romanum,* cap. 4. de Parochiis, & alienis Parrochianis, in 1. Collect. vulgò dicimus, *immediatè, ſine vllo medio ſubiici Pontifici*: quod ſæpiùs ægrè tulerunt Epiſcopi. Quam in rem, inſignis eſt locus apud *Glabrum Rodulphum, lib. 2. cap. 4.* Itémque vide querelas Cantuarienſis Archiepiſcopi, apud Petrum Bleſenſem, *Epiſt. 68. ad Alexandrum III. Iuonis epiſt. 36. & 195. aduerſus Goffridum Vindocinenſem*; Bernardum *lib. 3. de Conſideratione ad Eugenium, & Epiſt. 42. ad Archiepiſcopum Senonenſem.*

Huiuſmodi verò Abbates, Epiſcopi vocare ſolebant *Acephalos*; quorum aliqui, Profeſſionem Obedientiæ, quæ debetur Epiſcopis, tam ab Abbatibus, quàm Abbatiſſis denegare ſolebant in Benedictione; cuius profeſſionis forma proponitur in *cap. ne Dei Eccleſia, extrà de Simonia.* Omnino vide Goffridi Vindocinenſis *Epiſt. 7. & 27. & notas doctiſsimi Sirmundi*; *Petrum Cellenſem, Epiſtola 3. lib. 1. Et Antonium Auguſtinum, locis ſuprà citatis.*

Colligitur ex his, à longo tempore, Electiones Abbatum, & Abbatiſſarum, ab Epiſcopis, ad Monachos & Monachas, tranſlatas fuiſſe; Confirmationem ſolam, vel Benedictionem, Epiſcopo Diœceſano relictam: quod & probant, *can.* 1. 2. 3. *&* 4. *cauſa* 18. *queſt.* 2. *quibus iunge l.* 40. *&* 47. *Cod. de Epiſcopis & Clericis, Nouellas* 5. *cap. vlt. &* 123. *cap.* 31. ex quibus etiam conſtat, non habitâ ratione ætatis, ſeniores, ſed probos, & exercitatos in monaſticâ diſciplinâ, eſſe eligendos. Quare, qui in regulâ peritus non eſt, qui profeſſus non fuerit, qui non eiuſdem ordinis, ſi eligatur, Electio nulla erit: etiam nonobſtante contraria conſuetudine, *cap.* 27. 37. 38. *&* 49. *hoc tit. & cap.* 28. *de Electionib. in* VI.

In d. vero *ca.* 37. *hoc tit.* pro *Lexouienſi Abbate*, lege *Luxouienſi, Abbé de Luſſeul*, in Comitatu Burgundiæ. Eiuſdē cap. verba hæc ſubobſcura, *Cum nullam ſpem, vel promiſsionē habens, vt Abbas fiat, debeat monachari, &c.* Rectè verſio Gallica vetus: *Car il deut deuenir Moine, ſans auoir nulle eſperance, ne promeſſe d'eſtre ſés Abbé.*

Quamuis autem huiuſmodi perſonæ non poſſint eligi; cauſâ tamen cognitâ, à ſuperiore poſſunt poſtulari, *cap.* 13. *hoc tit.* vel etiam propter vtilitatem Eccleſiæ Pontifex, ſuper huiuſmodi Electione diſpenſare poteſt, *cap.* 38. *hoc tit.*

Eligendus verò, ex gremio Eccleſiæ Vacantis peti debet potiſſimùm; non ex altero Monaſterio, licet eiuſdem ordinis: niſi de Conſuetudine. Quibus iunge can. 3. 4. 5. 18. quæſt. 2. & omnino Epiſtolam 13. lib. 14. Regiſtri Innocentij III. & notas.

Ele-

Electioni autem intereſſe debent, Monachi, vel Sanctimoniales Monaſterij illius, in quo Superior deſideratur; non verò alterius Monaſterij: imò nec admittuntur, qui ex illo Monaſterio, in aliud Monaſterium tranſierunt; quibus ne in tranſitu quidem licet hoc ius ſibi recipere, *cap.* 47. *hoc tit.*

Laïci penitùs excluduntur ab Electione Prælatorum, non tantùm in Eccleſiis Couentualib. vel Monaſteriis, ſed etiam in Collegiatis: & eis tantùm, licèt ſint Patroni, aſſenſus relinquitur Electioni iam factæ, *cap.* 51. *&* 56. *hoc tit. & cap.* 25. *de Iure Patronatus*. Vbi illa verba notanda, *Niſi aliter de ſua iuriſdictione obtineat* (Patronus, ſcilicet:) id eſt, *niſi in ipsâ fundatione expreſſerit Patronus, & conuenerit nominatim, vt Electioni intereſſet;* vel etiam, quod ampliùs eſt, niſi ius præſentandi & nominandi Prælatum, exceperit. Quod poſteà confirmabimus: priùs enim huc pertinens, *capitis* 51. ſpecies intelligenda eſt.

61 In Catalogo Cœnobij Cluniacenſis, qui nuper à diligentiſſimo viro, in Bibliothecâ Cluniacenſi, bono publico editus eſt, inter Prioratus ſubditos immediatè Cluuiacenſi, ſub titulo *de Prouinciis Angliæ & Scotiæ*, Prioratus memoratur ſancti Pancratij Leuuenſis, Cicoſtrenſis diœceſis, in Angliâ: *Quæ* vt in dicto Catalogo, dicitur *de quinque filiabus ſecunda filia; & videatur ſuper hoc quædam Prouiſio facta per Abbatem Bertrandum, anno* 1298. *de dicto Prioratu: in quâ inſtitutione Prior ſancti Pancratij Leuuenſis, iurauit ſibi plura; licèt dicta Compoſitio hodiè*

ſit reuocata, per Decretalem, Sacroſancta Eccleſia, *de Electionib. in Authentico; & conſtat etiam, per Litteras Apoſtolicas, quas habemus.* Et in Statutis eiuſdem Bertrandi, pag. 1585. Bibliothecæ Cluniacenſis, tertius locus inter Priores, adſignatur Priori Leuuenſi, poſt Priorem Clauſtralē Cluniacenſem, pag. 1585. Eiuſdem ad Generale Capitulum conuocati excuſatio, habetur in eadem Bibliothecâ, ſcripta anno 1259. vbi ſe vocat Priorem ſancti Pancratij *de Leuues.* Imò, & in quodam priuilegio conceſſo ab Honorio II. Petro Venerabili, anno 1125. inter Prioratus ſubditos Abbati Cluniacenſi, *Cella ſancti Pancratij de Leuues,* qui aliquando præcisè, *Prieur de Leuues,* appellatur; Thomas de Valſingan, ſub Richardo II. *pag.* 1909. Ex quibus teſtimoniis conſtat Compoſitionem, de qua hoc noſtro cap. agitur, cuius eſt auctor *Gregorius IX.* multis annis *poſt* fundatum monaſterium, factam fuiſſe, vnà cum Patrono, nempè *anno* 1298. Fundatum enim fuerat à Gulielmo Vvarenniæ Comite in Prouincia Suſſexia. *Camdenus in deſcriptione Britannicæ* refert. vide *Rogerum Houedenum pag.* 590. *in fine.* vnde in hoc cap. 51. *Comite de Vvarennia,* legendum. vetus verſio Gallica, *ò le Conte de Varenne*; id eſt, cum Comite, &c.

Quare non pugnat cum *dicto cap. nobis, de Iure Patronatus.* Et ſanè reiectis ſolutionibus reliquorum Interpretum, vera videtur Goffredi ſententia, quam ad *hoc cap.* 51. refert Ioannes Andreas: in Prælati Electione, in Collegiatâ, vel Conuentuali

Eccleſiâ, intereſſe, & habere ius ſuffragij Patronum; vel etiam quod maius eſt, Ius Nominationis, & Præſentationis Prælati; etiam Laïcum, Regem, ſeu Principem, aut quemlibet alium: dummodo hoc Ius ſibi vindicet, ex vi priuilegij *in fundatione* conceſſi. Quod ideò receptum, *vt* faciliùs Laïci, inuitarentur ad fundandas & dotandas Eccleſias: cuius rei inſigne habemus exemplum, *in Epiſt.* 21. *lib.* 13. *&* 192. *lib.* 15. *Regiſtri Innocentij III.* iuncto *can.* 4. 18. *quæſt.* 2. ibi, *poſſeſsionis dominus popoſcerat.*

Nec multùm ab eâ ſententiâ recedit Hoſtienſis, qui hæc verba dicti *cap. nobis, de ſua iuriſdictione,* ita explicat, id eſt, Priuilegio à Papa conceſſo: nullum enim alium ait, tale priuilegium poſſe concedere. Itaque tutiùs eſt, vtrúmque coniungere, Reſeruationem primûm in fundatione exprimere; & poſteâ Confirmationem à Pontifice obtinere; ſicut in dictis duabus Epiſtolis Innocentij: Quamuis ſtricto Iure, ex his quæ diximus, ſufficiat expreſſio priuilegij in fundatione comprobata à Diœceſano; ſine cuius conſenſu, notum eſt, Eccleſias, Monaſteria, & Oratoria non poſſe conſtrui.

Poſteaquam verò fundatæ fuerunt Eccleſiæ, & dotatæ, non ampliùs permittendum hoc priuilegium, etiam Patrono; niſi fortè ſuper hoc, priuilegium ſpeciale à Pontifice impetrauerit, ex ſententia Hoſtienſis. Quare Gloſſa ad *hoc cap.* 51. malè improbat generaliter *Conſuetudinem Bononien-*

ſium; quâ, qui Patroni ſunt, eligere dicuntur Prælatum in Collegiatâ Eccleſiâ, vnà cum Clericis: quod iure licet, ſi Patroni in fundatione ius illud retinuerint.

Aliud in Præbendis, Rectoriis, & Capellis, in quibus ius habet nominationis, & præſentationis Patronus, ipſo iure, ex fundatione; quamuis nec in continenti, nec ex interuallo, ius illud exceperit.

Quod autem regulariter conſenſus Patroni Laïci, requiri dicitur poſt Electionem: *ne inutilis ſit aſſenſus*; ſi diſſentiendi iuſtas cauſas habeat Patronus; meritò audietur contra Electionem: quæ eſt ſententia doctiſſimi Hoſtienſis; cuius verba notanda. *Quid ſi à Principe temporali, temporalia teneat, & ſuſpectus eſt, vel Inſidelis? meritò audietur, ſicut in illuſtris Regis Angliæ priuilegio continetur.* Idem videtur, & ſi temporalia non teneat, quod ius commune eſt in Electionibus Epiſcoporum, & Abbatum: in quibus aſſenſus Regius requiritur, poſt Electionem factam, *cap.* 14. 18. & 28. *hoc tit.* Imò non tantùm aſſenſum, ſed etiam conſenſum iure deſiderari, non autem abuſiuè, contra quod dicitur in dicto *capitulo* 28. initio huius tractatus indicauimus, & in ſine pluribus confirmabimus.

Eligere autem non tantùm Laïci prohibentur: ſed etiam Monachi, vel Clerici excommunicati, interdicti, vel ſuſpenſi, eligere, nec eligi poſſunt, *cap.* 16. & 38. *hoc tit.*

Itemque Electiones, contra priuilegia Eccle-

ſiarum, vel formam in fundatione Eccleſiæ præſcriptam factæ, non valent, *cap.* 27. *hoc tit. in Antiquâ, & cap.* 8. *de Conſuetudine.*

Notandum autem, tam in Electionibus Epiſcoporum, quàm Abbatum, non tantùm aſſenſum ſimplicem, ſed conſenſum Regum noſtrorum interueniſſe: Imò ſæpè ab eis, facultatem eligendi petitam fuiſſe, tam in ordinandis Monaſteriis virorum, quàm fœminarum; & ad hanc materiam pertinent d. *cap.* 51. *&* 56. *hoc tit. & in cap.* 10. *in Antiquâ*, hæc verba notanda, *quamquam Rex penitus inficietur violentiam*, & in *cap.* 14. ibi, *Patriarcha, vel Princeps.*

Idémque ius in Angliâ ſeruatum, & à Gulielmo Conqueſtore inductum, diligenter notauit ſtatim in Præfat. Hiſtoriæ ſuæ, diligentiſſimus ſcriptor *Eadmerus; & Ioannes Saresberienſis, Epiſt.* 227. *in electione Prioris Cantuarienſis. & in Epiſt.* 261. ita Abbas quidam loquitur, *Se Abbatiam à Ro. Pontifice non habere, ſed curam paucarum, de quibus non curabat animarum: ſecurúmque eſſe de temporalibus bonis; quia ei Romanus Pontifex prædia auferre non poterat, quæ ab alio poſſidebat.* Plura de ea re, in *fine huius tit.* vbi *de inueſtituris.*

NEC TANTVM de Eccleſiaſticis Electionibus, ſed etiam de Electione & Cõſecratione Imperatoris, in celebri *cap.* 3. *hoc tit.* & de Electione Senatorum Ro. *in ca.* 17. *hoc tit. de Electione in* VI. tractatur. *De Electione Imperatoris.*

Vt autem intelligamus ſententiam dicti *cap.* 34. repetendum eſt factum, ex hiſtoriâ. Mortuo Hen-

Digitized by Google

rico V. Imperatore & Rege Siciliæ, grauis inter Electores orta eſt diſcordia. Alij Philippum, Fratrem Henrici, Ducem Suauiæ; alij contra Othonem, ex Saxoniæ Ducibus ortum, elegerunt in Regem Romanorum. Ad controuerſiam dirimendam, Innocentius III. Legatos duos in Germaniam, Sutrinum Epiſcopum, natione Germanum, & Abbatem ſancti Anaſtaſij Ciſterciensis Ordinis: quibus in mandatis dederat, vt de Electionis formâ, Electorum perſonis, & de toto negotio diligenter inquirerent; quæ deinde omnia fideliter Pontifici inſinuarent. vnde notandum, quod & in hac Decretali Innocentius III. expreſſit, *nullam iuriſdictionem*, & *poteſtatem*, Pontificem dediſſe Legatis; ſed tantùm *inquiſitionem.* Huius mandati fines cum egreſſus fuiſſet Sutrinus Epiſcopus, grauiter ab Innocentio III. punitus eſt, & in monaſterium detruſus, vt nominatim dicitur *in Geſtis Innocentij III. pag.* 9. Electores verò Philippi, tres Legatos ad Innocentium miſerunt, qui nominantur in integrâ Decretali, quibus coram Pontifice auditis, & plenâ cognitione cauſæ habitâ, improbata fuit Electio Philippi, propter rationes quæ ſigillatim enumerantur in hac Decretali, ſcriptâ *ad Bertoldum Ducem Zaringiæ*; qui conuentu habito Coloniæ, à quibuſdam Electoribus in Regem Romanorum electus fuerat: cui tamen iuri renunciauit, & in gratiam rediit cum Philippo. Ad hunc itaque Bertoldum, ſcribit Innocentius III. tentans eum dimouere, à tuitione Philippi;

ideóque eum abſoluit à Iuramento fidelitatis, quod ei præſtiterat. Eo colore, ad obtinendum Imperium, Philippo indigno indicato, atque remoto à Pontifice, amplius Bertoldus non videbatur teneri religione ſacramenti, quod, non ratione perſonæ Philippi, ſed ratione Regni præſtiterat. Sed re verâ, nunquam Reges & Principes admiſerunt hoc licere Pontifici?

Tertius Otho vt diximus, eligitur in Regem Romanorum Coloniæ, à Colonienſi Archiepiſcopo, Argentinenſi, & quibuſdam aliis Principibus, tam Eccleſiaſticis, quàm ſecularibus; qui ægrè ferebant ſe in Electione Philippi fuiſſe contemptos. Electus eſt Otho *anno* 1198. cum adhuc in Angliâ verſaretur, procurante & promouente huiuſmodi Electionem Richardo I. Rege Angliæ, Othonis auunculo.

Poſt Electionem, vtérque Aquiſgranum, ſedem Imperij feſtinauit. Prior vrbem occupauit Philippus; ex quâ ſubitò pulſus ab Othone, qui in eâ ab Adulpho Colonienſi Epiſcopo, ritè & ſolenniter, maiorum more, in Régem Romanorum coronatus eſt; ſicut in hac Decretali exprimitur.

Sciſſum itaque, & diuiſum eſt imperium. Schiſma pluribus annis durauit. Pars Principum Germaniæ Philippum; & Gallia vniuerſa; Pars altera Germaniæ, Anglia, & ferè totum Belgium ſequebantur Othonem. Imò & ipſe Innoc. III. Quare hiſtorici Angliæ, & Italiæ, ſunt propenſiores in

Othonem, vt conſtabit ſatis, ſi examinentur ea, quæ ſcripſerunt *Rogerus Houedenus, pag.* 776. 794. *Matthaus Paris, pag.* 184. *&* 191. *& ex eo Matthaus Vveſtmonaſterienſis, pag.* 261. *&* 263. quibus iunge *omnino Geſta Innocentij III. pag.* 9. *&* 10. vbi & enumerantur, qui vel partes Othonis, vel Philippi ſecuti ſunt. Contra plurima reperies, quæ ad cauſam Philippi firmandam pertinent, apud alios Scriptores, *Rigordum in Geſtis Philippi Augusti, pag.* 200. 207. 209. maximè apud *Abbatem Vrſpergenſem, pag.* 318. 319. *&* 323. *in vitâ Henrici VI. Philippi, & Othonis IV.* vbi & nominatim iſtam Decretalem refert: non *quidem ex compilatione Decretalium Gregorij IX.* quâ hodie vtimur; ſed ex *antiqua Collect. III.* & eam diligenter excutit. Vnde recentiores omnia ferè exſcripſerunt: *Trithemius in Chronico Hirſaugienſi*, & *Cuſpinianus.*

Remoto itaque Philippo, imò & excommunicato, coronatus eſt Romæ Otho, ab Innocentio III. anno Chriſti 1210. *contra voluntatem Philippi Regis Francorum, pro maximâ parte Romanis contradicentibus, & multis de magnatibus Imperij non aſſentientibus*, quæ ſunt verba *Rigordi, in Geſtis Philippi Augusti, ad annum* 1210.

Nec ſerò, ſed ſtatim, Innocentium III. pœnituit. Nam eodem anno, contra Iuramentum, quod Innocentio ſolemniter, vt moris eſt, in coronatione Otho præſtiterat, de tuendâ & defendendâ Eccleſiâ, cuius Specialis Filius, & Aduocatus appellari ſolet Imperator; occupauit, non tantùm patri-

patrimonium ſancti Petri, ſed etiam patrimonium Friderici Regis Siciliæ, cuius tutor Innocentius fuerat, à Matre conſtitutus. Quare ab Innocentio III. in Concilio Romæ habito, anno ſequenti 1210. excommunicatus eſt, & depoſitus.
Poſteà, vt Rigordus loquitur, *Alemaniæ Barones, mediante Concilio Philippi Auguſti, elegerunt Fridericũ II. filium Henrici VI. anno 1212. quem antea, adhuc patre viuente, infantẽ & bimum, Principes Germaniæ penè omnes, aſſumpſerant in Regem Romanorum, & ei fidelitatem iurauerant; inter quos Philippus eius Patruus:* cui propterea periurium, in *hac Decretali*, verè obiicitur; quod & Gloſſa non ignorauit. Vide *Abbatem Vrſpergenſem, in Henrico V. ſub finem, maximè pag. 326. & 327. Rigordum de Geſtis Philippi, ad annum 1210. & ſequentibus*, Chronicon *Antiſſiodorenſe pag. 107. & Geſta Innocentij III. pag. 8.*

In hoc verò capitulo celebri, reprobat Electionem Philippi: non propter aliquod vitium Principum Germaniæ eligentium, quibus ius eligendi competere agnoſcit, & culpâ caruiſſe in eligendo; ſed propter notoria impedimenta perſonæ Philippi Electi, quæ diligenter enumerat. Primò, contempti multi fuerant ex Electoribus, vt ſupra attigimus. Deinde Philippus excommunicatus fuerat à Celeſtino prædeceſſore Innocentij, propter inuaſionem & deuaſtationem, tam Apoſtolici patrimonij, quàm Friderici II. cuius excommunicationis fit mentio in Geſtis *Innocentij III. pag. 9. & 10. & apud Vrſpergenſem* locis citatis, *maximè pag. 319.*

Idem erat periurus: quia vt diximus, contra fidem datam filio fratris Henrici, ſe curauerat eligi. Præterea, quod additur in integrâ, *Marcuardo, ſiue Marcualdo* excommunicato ſæpiùs à Pontifice, vtebatur; & eum fouebat: quamuis & Pontificem, & pupillum Fridericum opprimere conaretur, ipſe licet beneficio Friderici ad ſummos honores prouectus, *Vrſpergenſis in Henrico VI. & Geſta Innocentij III. pag.* 10. *& ſeq.* Poſtremùm, quam rationem facit plurimi Innocentius III. *ius Electionis periturum*, ait, *ſi ex vnâ & eâdem domo, aliquis ſemper ad Imperium aſſumeretur. ita enim fieret, vt potiùs ex ſucceſſione, quàm ex electione deferretur.* Certum autem erat Friderico I. Henricum ſucceſſiſſe eius filium, cuius frater Philippus electus fuerat. Idem tamen ex poſt facto contigit. Nam depoſito Othone, in eius locum ſubſtitutus eſt, atque coronatus ab Innocentio III. filius Henrici Fridericus II. non ſine difficultate; *quia Innocentius progeniem illam non amabat*, vt ait *Rigordus loco citato, & Vrſpergenſis, pag.* 319. qui Vrſpergenſis tamen plus æquo fauet Philippo. Edoctus nempè Innocentius iniuriis & vexationibus, quas non tantùm Eccleſiæ, ſed etiam vniuerſæ Italiæ illa progenies intulerat, eam meritò oderat. Quare ſtatim initio Pontificatus ſui, coniurationi Ciuitatum Italiæ aduerſus Germanos, fauerat, quæ inter ſe coniurauerant; *Quod nullum in Imperatorem, & Regem reciperent, niſi quem Romanus Pontifex approbaſſet, pag.* 5. *& 8. Geſtorum Innocentij*: Enumeratis autem iniu-

riis acceptis à quatuor Imperatoribus ex illa domo, ideò Philippum reprobat, quòd de genere Perſecutorum dicat eum progenitum. Additur & illa ratio in integrâ decretali, *quod Philippus non vbi debuit, nec à quo debuit, coronam, & vnctionem, accepit.* Coronatus fuerat non Aquiſgranis; ſed Moguntiæ: nec à Colonienſi Epiſcopo; ſed à Tarantaſienſi, *Geſta Innocentij ſupra citata, & Vrſpergenſis.* Poſteà verò idem Philippus, reconciliatione factâ cum Adulpho Colonienſi, iterùm ab eo Aquiſgrauis coronatus eſt; *Vide Chronicon Hirſaugienſe pag.* 216. *& ſeqq.* Idémque *Vrſpergenſis in vita Philippi* refert, *pag.* 322.

Rectiſſimè autem ex hac Decretali, & aliis authenticis ſcriptis, ad eam pertinentibus, contrà vulgarem ſententiam colligit Baronius, Electorum numerum Septenarium, poſt Innocentiũ III. inductum fuiſſe. Multò enim plures memorantur, Electioni Philippi, vel Othonis, interfuiſſe.

Hunc verò progreſſum obſeruat, in eligendo Imperatore: Omnes Imperij magnates & vaſſallos maiores fuiſſe adhibitos, ſiue Germani forent, ſiue alterius nationis. Primus Otho III. & Gregorius V. ambo Germani, ad ſolos Germanos Ius eligendi tranſtulerunt; nullo tamen certo numero Electorum definito: quem tandem coniicit, vel ab Innocentio IV. in Concilio Generali Lugdunenſi, vel ab Alexandro IV. ad Septenarium numerum reductum, *ex prætaxatione Principum, atque eorum conſenſu.* Vide *eundem Baronium tomo X.*

num. 38. *&* 39. *ad Annum Chriſti* 996. *in accuratiſſimâ tractatione*, de Electoribus, contra librum Matthiæ Flacci illyrici, *de Translatione Imperij ad Germanos.* Sententiam Baronij de forma eligendi Imperatoris, confirmat omnino Rogerius de Oueden, *pag.* 776. 795. *&* 802. ex quibus locis cõſtat, omnes Alemaniæ Magnates, Electioni Imperatoris interfuiſſe. Imò Rex Angliæ, vt idem refert, tanquam præcipuum membrum Imperij, ad eligendum vocatus fuit, & Legatos miſit: eoque procurante, quod indicauimus, Otho ex Electis coronatus fuit.

Obſeruare operæ pretium eſt, quod Innocentius III. adiicit, nimis præcisè, de Tranſlatione Imperij à Græcis, ad Germanos, *omiſiſſe Gallorum mentionem*: apud quos, & à quibus conſtitutum eſt Imperium in Occidente. Itémque, quod ait, de ſummâ poteſtate, in confirmandâ, vel reiiciendâ Electione, & de Depoſitione Imperatorum, & Abſolutione à Iuramento Fidelitatis: Quamuis confirmari videatur, *can.* 4. *alius*, 15. *quæſt.* 6. *& can. tibi duo, diſt.* 33. & recentioribus Decretalib. Maximè *cap.* 1. *de Iureiurando, in Clementinis.* Galli enim, Germani, & plerique omnes, teſtimonia Pontificum, tanquam in propriâ causâ refutarunt; & ſibi ius Electionis Germani vindicauerũt; Spreto aliquando Pontifice. Quæ præcipua cauſa fuit reiiciendi Philippi, vt conſtat ex *Epiſt.* 18. *lib.* 3. *Regiſtri Innocentij III.* quam refert Bzouius tomo XIII. ad annum 1199. num. 23.

Falſiſſimum verò, quod Gloſſa, & plerique Interpretes Iuris Canonici notant ad hoc cap. *omnes Reges Imperatori ſubeſſe.* Si enim quoſdam excipias, quorum Regna, tanquam Feuda, ab initio ſubiecta fuerunt Imperio, reliqui omnes, ſuo Iure, & virtute propriâ nituntur, à Deo, nullo mediante, nec Pontifice, nec Imperatore.

Quod quidem de Regno Galliæ, Interpretes Iuris Canonici, quamuis addicti Decretalibus, agnouerunt. Eáque ratione potiſſimùm confirmatur: quia ipſum Imperium à noſtris Regibus fuit conſtitutum; quibus ademptâ parte, id eſt, Imperio ad Germanos tranſlato, reliquum ſaltem, iure optimo maximo retinuerunt, ſicut pluribus authenticis ſcriptis confirmauit nuper, Collector *tomi II. Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, cap.* 4. *&* 7.

Quatenus verò dicitur in Antiquâ, Philippum *non fuiſſe coronatum Aquiſgranis, vbi, & à quo debuit*, confirmatur priuilegiũ Colonienſis Archiepiſcopi.

Itémque, quod de examinatione Coronandi in Imperatorem dicitur, ſingulare eſt. Quamuis enim reliqui Reges vngantur, & coronentur; nihilominus tamen, non pertinet ius examinandi ad Epiſcopos, quibus ex priuilegio, vt deinde dicemus, Ius coronandi competit. Ratio Iuris ſingularis aſſignatur in hac Decretali: *Quia*, nempe, *Pontifices ſibi tribuunt Ius & poteſtatem Imperij transferendi*, ſicut in dictâ Epiſtolâ Innocentius III. ſignificat, his verbis, *verùm ad Apoſtolicam ſedem, iampridem fuerat re-*

currendum, ad quam negotium iſtud principaliter, & finaliter dicitur pertinere : principaliter *quia ipſa tranſtulit Imperium, ab Oriente in Occidentem*; finaliter, *quia ipſa concedit Coronam Imperij.*

In integrâ Decretali, mentionem factam notauimus loci, vbi Electus coronatur in Regem Romanorum, nempe Aquiſgranis, & à Colonienſi Archiepiſcopo. Deinde iterùm Romæ, vel alio etiã loco, iuſſu Romani Pontificis ab Hoſtienſi Epiſcopo conſecratur: & poſtremùm Pontifex ipſe coronam imponit. Vide Abbatem Vrſpergenſem, in Coronatione Friderici II. facta ab Honorio III.

Idem etiam Mos in plerìſque aliis Regnis obtinet; vt nempe, certæ alicui Eccleſiæ, ius conſecrandi Reges competat.

In Galliâ hoc Ius ſibi vindicat Rhemenſis Eccleſia : & à Clodouæo repetit. Si alibi, vel ab aliis Epiſcopis præſumatur Coronatio, inhibitorias litteras à Pontifice ſolet impetrare, ad Ius ſuum conſeruandum. Quibus tamen nonobſtantibus, ſæpiùs Reges noſtri, publicâ vtilitate flagitante, alibi, & ab aliis Epiſcopis, ſe conſecrari curauerunt. Quæ quæſtio doctiſſimè tractata eſt *ab Iuone Carnotenſi*, aduerſus Rhemenſem Eccleſiam, in Coronatione Ludouici Groſſi, qui à Daimberto Senonenſi Archiepiſcopo, & eius Suffraganeis, Aurelianis, ante altare Sanctæ Crucis vnctus & coronatus eſt; dictante potiſſimùm ſapientiſſimo viro Iuone Carnotenſi : cuius extat, eâ de re Tractatus, inter *Epiſtolas, num.* 189. cui iunge

Epiſtolam XIII. *& notas*; itémque *Sugerium in vitâ Ludouici, pag.* 107. *Chronicon Antiſsiodorenſe ad annũ* 1154. *Andream* quemdam Hiſtoriæ noſtræ veterem Scriptorem, & *Continuatorem Aimoini, lib.* 5. *cap.* 50.

Idem Ius in Angliâ, Cantuarienſi Archiepiſcopo competit: cui ſimiliter aliquando derogatum. Nam Anſelmo Cantuarienſi exulante, à Thoma Eboracenſi, Henricus I. coronatus fuit; *Anſelmus Epiſtola* 90. Henricus etiam II. filium ſuum Henricum III. in Regem Angliæ coronari voluit, apud Veſt-monaſterium, à Rogero Archiepiſcopo Eboracenſi, in Prouinciâ Cantuarienſi; qui & ideò ab Alexandro III. excommunicatus fuit; & qui cum eo coronationi interfuerunt Epiſcopi, partim excommunicati, partim ſuſpenſi. Quod quidem Ius, cum Thomas Cantuarienſis, acriùs vrgeret, vtriuſque odium incurrit; eaque, inter cædis cauſas, præcipua memoratur. Quam in rem, vide *Matthæum Paris, pag.* 117. *Rogerium Ouedenum, pag.* 518. 519. *& ſeqq. Ioannem Saresberienſem, Epiſt.* 277. *&* 280.

Idem Priuilegium in Hungariâ Strigonienſi Archiepiſcopo competit, *Epiſt.* 156. *lib.* 14. *Regiſtri Innocentij* III.

Trinonitano Archiepiſcopo in Bulgariâ, & Blachiâ conceſſit Innocentius III. cuius Priuilegiũ extat in eius Geſtis, *pag.* 60.

Pro arbitrio tamen Regum, vel rebus ita ſuadentibus, ab aliis Epiſcopis, & alibi, poteſt Conſecratio celebrari. Eâdem ratione Bela Rex Hungariæ, ab Archiepiſcopo Colocenſi coronatum

fuiſſe tradunt *Innoc.* III. *Geſta*, *pag.* 67. Quare prudenter in Legibus Regni Sueciæ additum: *Quamuis Rex, Vpſaliæ ſoleat coronari, alibi tamen, ſi neceſſitas vrgeat, poſſe, lib.* 2. *Legum Suec. cap.* 7. Nec enim per coronationem Regum, eorum præcipuè, *quibus, non Electionis, ſed Succeſſionis iure*, regna deferuntur, aliquod Ius conferri, rectè *Iuo Carnotenſis, initio Tractatus ſui*, inſinuat; ſed tantùm obſequium & reuerentia, Deo & religioni exhibetur.

Aliter ſe habere in Imperatoribus ex his quæ diximus, colligitur. Ante Coronationem, & ſuum conſenſum, Pontifices, ius & nomen Imperatoris denegarunt.

Poſtremùm de Iure Electorum, Formâ eligendi Imperatoris, de Symbolis, ſiue Inſignibus Imperialibus, quæ Regalia vocantur, vide auream Bullam *Caroli* IV. *& doctiſſimum Marquardum Freherum, in Originum Palatinarum parte* 1. *cap.* 15. qui & alios, eâ de re Tractatus veterum, excudi curauit.

Corollarij loco iuuabit ſubnectere, *quæ de Coronationibus Regum & Reginarum collegit, & adnotauit nuper, ad Capitula Caroli Calui, eruditiſſimus Sirmundus, & Codinus Curopalata, cap.* 17. Περὶ στεφηφορίας βασιλέως.

Supereſt, vt quæ latiſſimè expoſuimus, in certas Regulas digeramus. Aliæ ſpeciales ſunt, & ad ſubiectam materiam dicti *cap.* 34. pertinent, id eſt, ad Electionem Regis, vel Imperatoris: Aliæ verò, ſunt generales, & ad omnes Electiones pertinent.

SPE-

SPECIALES SVNT ISTÆ.

I. REGIS *Romani Electio, competit Electoribus, de Iure, & Conſuetudine: cui facienda, Pontifex non ſe debet miſcere:* initio *d. cap.* 34.

II. Tempore Innocentij III. *incertus fuit numerus Electorum; poſtea Septenarius factus. In perſonis autem Electorum mutandis, & alijs ſubrogandis, & Electionis formâ, multa Conſuetudine irrepſerunt:* Baronius, & Freherus, *locis citatis.*

III. Electus, à Colonienſi Epiſcopo, Aquiſgranis, non alibi, debet inungi in Regem Romanorum: & in Coronatione, Iuramentum fidelitatis, tam ab ipſo Colonienſi, quàm reliquis Electoribus, Electo præſtatur.

IV. Non poteſt tamen Electus, Imperatoris ius & nomen ſibi vindicare, antequam Confirmationem, & Conſecrationem impetrauerit à Pontifice.

V. In Confirmatione, & Coronatione, ius ſibi tribuunt Pontifices inquirendi, tam de Electionis formâ, quàm de perſona Electi: imò & certis caſibus relatis in hac Decretali, reiiciendi, & Electores religione ſacramenti fidelitatis abſoluendi. Imò & translationem Imperij, & poteſtatem eligendi, à ſede Apoſtolicâ profectam contendunt.

Quæ hactenus, à Regula IV. ſæpiſſimè denegauerunt Imperatores: Vt multis teſtimoniis confirmauit Matthias Flaccius, dicto Tractatu, de tranſlatione Imperij, & alij ante Flaccium, & poſtea.

VI. Contra libertatem Electionis tamen fit, ſi in vnâ, & eâdem domo, ſæpiùs Imperium continuetur.

VII. Longè diuerſa eſt ratio Epiſcoporum, quibus ex Priuilegio, vel de Conſuetudine, ius coronandi Reges competit. nullam enim cognitionem cauſæ, vel poteſtatem habent in perſonas Regum: quod eſt euidentiſſimum in Regnis ſucceſſionis iure delatis.

REGVLÆ GENERALES.

I. PRælati, *quibus Impoſitio manuum, ſiue Conſecratio competit, licèt teneantur Electionem ritè factam, omnino confirmare; inquirere tamen debent, in perſonam Electi, iuxta illud Apoſtoli, nemini citò manum impoſueris: cap. 3. hoc tit. cap. vn. de Scrutinio in ordine faciendo, infra; Iuonis Epiſt. 54.*

II. Vnius contemptus, plus nocet, quàm plurium contradictio: cap. 28. & 36.

III. In Electionibus, non tantùm, quid de Iure, ſed etiam quid de Conſuetudine obtineat inſpiciendum; quæ Regula, infra probabitur.

IV. Eligentes indignum ſcientes, poteſtate eligendi, pro hac vice, priuantur: cap. 7. 20. 25. & ſeq. hoc tit.

V. Hæreticus, vel Excommunicatus, ad dignitates, tàm Eccleſiaſticas, quàm Seculares, ex iure nempe Decretalium, non poteſt admitti. Aliquid enim de temporali ſtatuendi, ſiue circa perſonas, ſiue bona Laïcorum poteſtatem, non admittimus in Galliâ.

VI. Diſpenſatio Sacramenti, licèt illiciti, & iniuſti, propter reuerentiam tamen religionis, impetrari debet.

DE FORMA ELECTIONIS.

EXplicatis quæ in Electionibus Pontificis Romani, Metropolitanorum, Epiſcoporum, Abbatum, Abbatiſſarum, & ipſius Imperatoris, iure ſingulari obtinent: Sequitur, vt ſubiiciamus, quæ generaliter deſiderantur in Electionibus ritè celebrandis; & quot ſint receptæ Electionum Formæ, ſiue Species. In quâ tractatione, notandæ ſunt præcipuè Conſtitutiones Conciliorum generalium; quæ referuntur in *capitulis* 7. 42. *&* 43. *hoc tit. & cap.* 2. *&* 7. *in* VI.

Et quidem, *in cap.* 7. *hoc noſtro tit.* definitur, vt eligatur in Epiſcopum, aliquis ſcientiâ, atque moribus conſpicuus, qui XXX. annum attigerit, niſi diſpenſatio interueniat. Zacharias Papa, inter Epiſtolas Bonifacij Moguntini Archiepiſcopi, pag. 214. de legitimo prætereà Matrimonio natus.

In reliquis Dignitatibus, & in Rectoriis, ſufficit XXV. annum impleuiſſe: repetendum, ex legitimo Matrimonio natum.

Si qui contra hanc formam elegerint: non tantùm Electio irritatur; ſed etiam Electores, poteſtate eligendi, hac vice priuantur.

Quamuis autem illegitimi non poſſint Eligi; Poſtulari tamen poſſunt, & cum eis ex iuſtâ cauſâ diſpenſari: *cap. innotuit, hoc tit. iunctâ Epiſt.* 440. *lib.* 1. *Regiſtri Innocentij* III. *pag.* 289.

In reliquis capitulis citatis, de formâ Electionis; cum antea variæ forent, tres tantùm admit-

tuntur in *dicto cap.* 42. *quia propter, hoc tit.* quod & obſeruandum in Galliâ Concordata præcipiunt, *in fine tit. de Electionibus* : *Per Scrutinium*, *Per Compromiſſum*, *&* *per Inſpirationem* : vel mixtâ quâdam formâ, *Per Compromiſſum ſimul*, *&* *per Scrutinium*; ſicut in eleganti ſpecie *cap.* 32. *hoc tit.* quam non eſſe reuocatam, rectè Bonifacius VIII. definit, *in cap.* 39. *hoc tit. in* VI.

Antequam verò de ſingulis dicamus : ſeorſim communia quædam Electionibus omnibus proponemus.

Et quidem primùm tempore debito fieri debent : id eſt, poſt mortem & ſepulturam Prælati defuncti. Itemque omnes qui ſunt ex Collegio vocari debent, etiam abſentes, ſaltem intra prouinciam, *cap.* 35. niſi de Conſuetudine aliter ſe habeat : verbi gratiâ, *in cap.* 55. refertur conſuetudo Eccleſiæ Gallicanæ, quâ de toto regno abſentes vocandi ſunt. Præcedere itaque debet legitima citatio, tempore debito ; id eſt, poſt mortem. Debet competens terminus aſſignari : alioqui citatio nulla eſt, & pro contempto ita citatus habetur, *cap.* 36. *hoc tit.* Legitimè autem vocati, licèt venire neglexerint, aut non potuerint, valet Electio. Si tamen per contemptum, vel omiſſionem, vnus non vocetur, nulla eſt Electio ; niſi poſtea propter bonum pacis, is qui contemptus eſt, conſenſerit, *cap.* 28. 34. *&* 36. Pupillus tamen, ſiue impubes, poteſt contemni ; & in Regularibus Eccleſiis, qui non eſt profeſſus, *cap.* 32. *hoc tit. in* VI.

In quâ conſtitutione, abuſiuè pupilli vox vſurpatur, pro impubere. Rationem addit; quia certum animi iudicium non habet: quâ ratione idem tentari poteſt in furioſo, & demente, qui ſæpiſſimè in iure, infantibus comparantur. Idem de Excommunicatis, & interdictis, vt initio huius tit. diximus.

Quia vero Electio eſt ex actibus legitimis, qui in iure fieri ſolent, publicè & palàm, non clam; & diem & conditionem abhorrent, *l. Actus legitimi ff. de Regul. Iuris*; imò inter actus legitimos, celeberrimus habetur, Electio Pontificum & Prælatorum: clandeſtinæ Electiones, vota conditionalia, alternatiua, vel incerta, penitùs reprobantur, *cap. 2. hoc tit. in* VI. *& cap. vnico, de Poſtulatione eodem.* Et quidem d. cap. 2. in VI. ex Concilio Lugdunenſi Generali deſumptum, pleniùs refertur, ſicut & alij quidam Canones illius Concilij à Matthæo Paris, pag. 655. quod & Binius notauit.

Eâdem ratione regulariter Procurator conſtitui non poteſt: niſi vno caſu; ſeruatâ nempe formâ à canone pręſtituta, in *dicto cap. 42.* quo caſu vnus & idem, habet duo ſuffragia; alterum proprio; alterū procuratorio nomine *cap. 53. hoc tit. & cap. 45. de appellatio.* Quin & aliquando, ſuffragium vnius, pro duobus connumeratur: quod ius, qui dignitates habent in Eccleſiis, ſibi vindicant, vt in *cap. 12. extra de Sententiâ, & re iudic. & ibi Panormitanus.*

Prætérea, omnes Electiones, poſtquam peractæ

fuerunt, ab vno ex Collegio, non à ſingulis, totius Collegij nomine, publicari debent: *cap.* 8. *hoc tit. in* VI.

De Electione per Scrutiniũ.

HIS ITA PRÆMISSIS, Per Scrutinium Electio, hac formâ debet fieri. Omnibus præſentibus, qui debent, volunt, & poſſunt intereſſe, commodè aſſumuntur de Collegio, tres fide digni, qui Scrutatores appellantur: quia ſecretè ſingulorum vota, & ſuffragia; diligenter inquirunt, eáque in ſcripta redigunt. Ab huiuſmodi ſcrutatione & inueſtigatione diligenti, *Scrutinij* nomen, huic formæ eligendi impoſitum eſt, quod etiam apud alios auctores inuenitur, Gloſſar. vetus ἔρευνα, *Scrutinatio*, & *Indagatio*, & ζήτησις, *quæſtio*, & *Scrutinium.* Vetus verſio Gallica, Scrutinium, *Encherchement.* Apuleius *lib.* 9. Scrutiniũ vocat, exactam furti perquirendi formam, per lancem & licium. Sæpiùs verò, Scrutinij nomen, in Iure Canonico vſurpatur: Scrutinia Cathecumenorum, id eſt, interrogationes, examinationes, & inſtructiones Cathecumenorum; quæ ſeptem numero fieri ſolebant, in Quadrageſimâ, antequam Sabbatho ſancto baptizarentur: *Ordo Romanus*, ſub titulo, *incipit Ordo vel denunciatio Scrutinij, ad Electos; Albinus Flaccus, de Diuinis Offic. tit. de Sabbatho ſancto; Amalarius Fortunatus, lib.* 1. *de Eccleſiaſtic. Offic. cap.* 8. In *canone* 1. *diſt.* 75. fit mentio Scrutinij in Ordinationib. Epiſcoporum, cuius forma refertur in Ordine Ro. *pag.* 97. & infr. tit. *de Scrutinio in ordine faciendo.*

Electionis autem per Scrutinium ſæpiùs fit mentio, in *cap.* 50. 57. *&* 58. *hoc tit.* & in *capp.* 7. 8. 21. *&* 43. *eod. tit. in* VI.

Exceptis itaque à Scrutatoribus ſigillatim, & ſecretè ſuffragiis, in ſcripta rediguntur: ſiue Scrutatores ſint de Collegio, ad quod tantùm ius eligendi regulariter pertinet, *cap.* 1. *hoc tit.* ſiue non ſint. Ius enim eligendi poteſt aliis communicari, qui non ſunt de Collegio: vel ab ipſo Collegio, ita volente; vt de finitimis Epiſcopis, ex Sidonio ſupra docuimus: vel ita ferente conſuetudine legitimè præſcriptâ: vel ex priuilegio, aut lege, in fundatione Eccleſiæ dictâ, quâ hoc ius aliquando nominatim conceſſum Patronis, etiam Laicis diximus: *capp.* 47. *&* 50. *hoc tit. cap.* 8. *de Conſuetudine, & cap.* 3. *de cauſa poſſeſsionis & proprietatis*. In ſcripta autem debent redigi ſuffragia: tum vt commodiùs poſſint publicari, & recitari, & deinde Collationis tractatus inſtitui; tum vt fraudes vitentur.

Publicatio itaque Scrutinij, quæ & *Publicatio conſenſuum* vocatur, ſtatim facienda eſt, nullo extraneo actu interueniente, *cap.* 58. *&* 48. Poſt publicationem Scrutinij, variare ampliùs non poſſunt Electores, *cap. publicato* 58. *hoc tit.*

Publicationem enim ſequitur neceſſariò tractatus Collationis, & Electionis Proclamatio; de qua infra. Collationis tractatus, id eſt, Comparatio numeri ad numerum, zeli ad zelum, meriti ad meritum, quæ neceſſariò deſideratur, *cap.* 42.

46. 48. & 50. & *d. cap.* 58. *hoc tit.* In quo, *Publicato Scrutinio*, Recte vetus verſio Gallica. *Apres que li encherchement des volontés eſt Publié.* Is enim tantùm eligitur, in quem, vel omnes, vel maior & ſanior pars capituli conuenerit. Vtrumque ſiquidem coniunctim requiritur, *dd. cap.* 42. 54. & 57. *hoc tit. & cap.* 1. *de his quæ fiunt à maiori parte capituli.* Iterùm, maior pars intelligitur, non comparatione numeri eorum qui præſentes Electioni interfuerunt; ſed totius capituli: verbi gratiâ, ſi Capitulum duodecim conſtet Canonicis; ſeptem maiorem partem conſtituunt, cap. 33. cap. 48. & 50. & cap. 23. hoc tit. in VI.

Sanior autem intelligitur, duobus modis: vel conſilio; quando ab ea eligitur dignior: vel ratione dignitatum, & meritorum eligentium: *capp.* 53. 54. & 57.

Poſt Collationis tractatum, eodem contextu Electio ſolemniter celebranda eſt; id eſt, pronuncianda & publicanda, in communi, ab vno ex Collegio vice omnium, & coram omnibus: nec enim differri, vel celari debet; nec ea omiſsâ, deportari, id eſt, ſublimari, vel in thronum, aut in chorum Electus introduci: *capp.* 42. 48. & 55. *hoc tit. & cap.* 21.

Formula autem Electionis, hæc eſt. Vnus ex Capitulo delectus, hæc verba pronunciat: *Ego talem nomine meo, atque Capituli eligo. Eligo*, inquam. Eâ enim in re, verbum ſingularis numeri, non pluralis deſideratur: *cap.* 4. *de re Iudic. in* VI. Quæ tamen

tamen obſeruatio ſingularis numeri, ſcrupuloſior videtur. Nam vt aliàs docuimus, Ordinationes per verbum, *eligimus*, & Electionum Decreta, in plurali numero concipiuntur. Huiuſmodi autem pronunciatio Electionis, communis & generalis eſt, in omnibus Electionum formis, dicto *cap.* 21. *hoc tit. in* VI. *vide Speculatorem, lib.* 4. *parte* 1. *tit. de Electione.*

SECVNDO, IN DICTO *cap.* 42. Proponitur Eligendi forma, *per Compromiſſum.* Quia prona eſt hominum ad diſſentiendum natura, ne diutiùs Electio trahatur, aliquando Capitulum, vel Collegium, ſiue in Sæcularibus, ſiue in Regularibus Eccleſiis, virorum, vel fœminarum, transfert poteſtatem eligendi, in vnum, tres, vel plures, iuramento plerumque adſtrictos, cap. 30. hoc tit. qui omnium vice, eligant perſonam idoneam, & ſecundùm formam Concilij generalis, *capituli* 7. *hoc tit.* Quæ conditiones, licèt non apponantur expreſsè in compromiſſo, ipſo iure ineſſe cenſentur; quia ſunt de ſubſtantiâ Electionis, *capp.* 8. 30. & 52. *hoc tit.* *De Electione per Compromiſſum.*

Non aliter autem Compromiſſarij conſtituuntur rectè; niſi ſingulis, qui ius Eligendi habent, vnanimiter conſentientibus: itavt, ſi vel vnus diſſentiat, compromiſſum non valeat.

A formâ verò compromiſſi recedere non licet: ſicut nec Arbitri, nec Procuratores formam compromiſſi, vel mandati, egredi poſſunt, *capp.* 30. 32. & 52. *hoc tit. & cap.* 45. *conſtitutùs, infrà de Appellat.*

Maior autem pars Compromiſſariorum eligere poteſt: & intelligitur maior, numero; verbi gratia, ſi in ſeptem compromiſſum ſit, quatuor ſufficiút, nec;ſicut in Scrutinio, maior pars intelligitur, relatione ad Capitulum factâ. Præterea vnus ex Compromiſſariis, non tantùm poteſt eligi, ſed etiam eius vox numerum eligentium auget, vt in ſpecie, *cap.* 33. *iuncto cap.* 52. quod locum non habet in Scrutinio. Vide Panormitanum in dicto, *cap.* 33. *nu.* 5.

Compromitti autem poteſt, etiam in eos, qui non ſunt de Capitulo, dummodo non ſint Laici: *capp.* 8. *&* 21. *hoc tit. &* 37. *eodem in* VI.

Quod ſi Compromiſſarij eligant indignum, ſcientes, vel ignorantes, non nocet Compromittentibus: dummodo ipſi Electionem poſteà non comprobauerint, ſed ad eos eligendi Ius reuertitur, dicto, *cap.* 37.

Compromiſſum autem huiuſmodi, non poteſt reuocari, re non integrâ; id eſt, poſtquam Compromiſſarij, tractatum de Eligendo habere cœperint: re vero integrâ poteſt, *cap.* 30. *hoc tit.*

Porrò inſigne exemplum Electionis Eccleſiaſticæ, per Compromiſſum factæ, reperies *apud Sidonium lib.* 7. *Epiſtolâ* 9. *Et in Collect.* 1. *cap.* 10. *eod. tit.* ibi, *Duo qui omnium vice funguntur*; *& in cap.* 36. *hoc tit. in integrâ.*

Nec tantùm in Eccleſiaſticis Electionibus, ſed etiam in reliquis, maximè in difficillimis negotiis componendis, via compromiſſi vſurpatur; vt exemplo inſigni in Electione Senatorum vrbis Ro-

mæ Innocentius III. comprobauit, ſicut in eius Geſtis pleniſſimè continetur, *pag.* 146. 147. vbi huiuſmodi Compromiſſarij Electores, *Mediani* vocantur.

Svpereſt tertia Electionis forma, de qua in dicto, *cap.* 42. ibi, *niſi forte quæ per inſpirationem, ſiue viâ Spiritus ſancti dicitur fieri.* Quamuis enim moris ſit, vt in omni Electione, & ante Electionem, Spiritus ſancti gratia inuocetur, *cap.* 14. *&* 18. *hoc tit. & cap.* 3. *de causâ poſſeſsionis, & proprietatis*; quod nominatim cautum in Concilio Baſileenſi, ſeſſione 12. & in Pragmaticâ tit. de Electione, §. *& cum humanæ*: Specialiter tamen dicitur illa Electio fieri *per Inſpirationem*; quando communiter, & ab omnibus concorditer, quaſi diuino ſpiritu afflatis, nullo diſcrepante, aliquis eligitur, abſque aliquo tractatu; ex quo nempe præſumi poſſit aliqua perſuaſio, vel ſuggeſtio, in gratiam eligendi. Rectè enim Panormitanus ait, generales exhortationes, ad Electionem boni Paſtoris, vel ſimiles, non excludi. *De Electione per inſpirationem.*

Hæ ſunt tres Eligendi formæ: quibus aliquando iuſtis de cauſis, aliquid addit Pontifex, *cap.* 52. *& vlt. hoc tit.* Sicut & valdè notandum, quod additur ex Concilio Baſileenſi, dictis locis, *vt Electionem ſolemnis inuocatio Spiritus ſancti præcedat; & iuramento Electores, vel etiam Compromiſſarij, aſtringantur*; cuius loco ad formula proponitur. Quod & confirmatur cap. 30. hoc tit. *Et ita, poſt participationem myſteriorum, accedant ad Electionem.*

Hi ſunt modi certi Electionum Iure cogniti, præter quos reliqui omnes reiiciuntur; potiſſimùm verò Clandeſtinæ Electiones reprobantur, *cap. 42. §. vlt. hoc tit.* In quo duo ſtatuuntur breui verborum compendio; ne ab initio clam & furtiuè fiat Electio; deinde ne Electio rectè facta, in occulto habeatur, ſed ſtatim publicetur.

Clandeſtina Electio vocanda, quæ celandi animo, furtiuè, λαϑραίως, peragitur, per priuata conuenticula, occultas fraudes, & coniurationũ ſecretas inſidias, *can. 2. diſt. 79. inopportuno tempore, & loco.* Vetus verſio, clandeſtinas reddit, *en Repoſtailles*: quæ dictio explicatur in Edicto Philippi Pulchri de Duellis, *couuertement, & en repos, en trahiſon Repoſte*, λάθρα, καὶ ἐν παραβύστῳ. Qualem fuiſſe Electionem Magni Athanaſij Alexandrini, calumniabantur Arriani. Sed eum vniuerſum Concilium Epiſcoporum Patriarchatus Alexandrini, egregiè defendit, in Synodicâ ſcriptâ omnibus vbique Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopis. Habita verò fuit ea Synodus poſt Nicænum; & ante Concilium Sardicenſe, in quo omnium calculis abſolutus Athanaſius. Verba ipſa Synodicæ operæ pretium erit adſcribere. Continent enim perfectam Electionis legitimæ formam, & euidenter confirmant, quæ ſupra probauimus, etiam Populorum conſenſum, & ſuffragia in Electionibus, *poſt Nicænum Concilium requiri.* Inſerta eſt Synodica in *Apologiâ 2. Athanaſij de Fugâ,* οὗτοι εἰσὶν ἀπαραίτητοι, ὡς καὶ τὴν κατάστασιν τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῶν, id eſt, Anathaſij, μέμφεσθαι. Et poſt pauca. Μετὰ γὰρ τὴν τελευτὴν, φησὶν, Arriani ſcilicet, Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἐπισκόπου.

ὀλίγων τινῶν Ἀθανασίου μνήμην ποιουμένων, ἐξ ἢ ἑπτὰ Ἐπισκόπων, λάθρᾳ καὶ ἐν παραβύστῳ χειροτονοῦσιν αὐτόν. Ταῦτα γὰρ ἔγραψαν καὶ βασιλεῦσιν, Arriani, οἱ μηδὲν ψευδὲς γράφειν παραιτούμενοι ὅτι δὲ πᾶν τὸ πλῆθος, καὶ πᾶς ὁ λαὸς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὥσπερ ἐκ μιᾶς ψυχῆς καὶ σώματος συνεληλυθότες, ἀνεβόων, ἔκραζον, αἰτοῦντες Ἀθανάσιον Ἐπίσκοπον τῇ Ἐκκλησίᾳ. τοῦτο ηὔχοντο δημοσίᾳ τῷ Χριστῷ, καὶ τοῦτο ἡμᾶς ὥρκιζον ποιεῖν, ἐπὶ πλείστας ἡμέρας καὶ νύκτας, μήτε αὐτοὶ τοῖς Ἐκκλησίαις ἀφιστάμενοι, μήτε ἡμᾶς ἐπιτρέποντες ἀφίστασθαι, τούτου γὰρ ἡμεῖς μάρτυρες, τούτου καὶ ἡ πόλις πᾶσα, καὶ ἡ ἐπαρχία. οὐδὲν μὲν ἐναντίον, ὡς ἔγραψαν ἐκεῖνοι, Arriani, κατ' αὐτοῦ λέγοντες. πάντα δὲ τὰ βέλτιστα, σπουδαῖον, εὐλαβῆ, χριστιανὸν, ἕνα τῶν ἀσκητῶν, ἀληθῶς Ἐπίσκοπον ὀνομάζοντες. ὅτι δὲ οἱ πλέονες ἡμῶν, αὐτὸν ἐχειροτόνησαν, ὑπὸ ταῖς πάντων ὄψεσι, καὶ βοαῖς, μάρτυρες πάλιν ἡμεῖς, nos Epiſcopi ſcilicet, in Synodo Alexandrinâ, ἀξιοπιστότεροι, τῶν ἀπόντων, καὶ ψευδομένων, οἱ χειροτονήσαντες. Ἀλλ' ὅμως Εὐσέβιος τὴν κατάστασιν Ἀθανασίου μέμφεται, &c. Euſebius ſcilicet Nicomedienſis, ſignifer Arrianorum. *Tom. I. operum Athanaſij. pag. 565. editionis Commelin. & Pariſienſis vltimæ, pag. 728.*

Sicut autem conſtat, falsò obiectum Athanaſio vitium Clandeſtini: ita meritò & verè obiectum Maximo, qui à Timotheo Alexandrino furtiuè conſecratus eſt, in Conſtantinop. Epiſcopum, aduerſus Gregorium Nazianzenum, adhuc ſedentem in eo Throno, *ex ordinatione, & translatione Meletij Antiocheni*, de quâ dicemus titt. *de Translatio. & de Renunciat.* Inter vitia verò Ordinationis Maximi, *clandeſtini* vitium notauerunt hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptores, *Sozomenus lib. 7. cap. 9.* κλέψαντες τὴν χειροτονίαν, Ἐπίσκοποι Κωνσταντινουπόλεως κατέστησαν, οἱ τότε ἐξ Αἰγύπτου συνεληλυθότες. Apertiſſimè Nicephorus Calliſtus loco valdè ſingulari, vnde vnde

habuerit, *lib.* 12. *cap.* XI. ἐν πρεσβύτῳ, παρά τινι χορευλὲ οἰκίᾳ, τοῦτον τ Κωνσταντίνȣ ποιμένα ἐχειροτόνει: quàm Conſecrationem clandeſtinam, Concilij Conſtantinopol. Patres, irritam & nullam declarauerunt, *can.* 4. *Synodi Conſtantinop.* cui pro commentario Sozom. loco citato, Μάξιμον δὲ, μή τε γεγενῆσθαι, μή τε εἶναι Επίσκοπον, &c. Irrita & inanis fuit Conſecratio Maximi, non tantùm quod Clandeſtina; nec enim ſufficeret: ſed præterea quia Maximus erat, vt rectè Theodoretus obſeruat, τ Απολιναρίȣ τερθρείας ἀνάπλεως. Hiſtoria Tripartita lib. 9. cap. 13. Adde Gregorium adhuc in eadem ſede conſtitutum, necdum remotum, abdicantem aut cedentem. Maximus tamen, cuius verſutos, & Ægyptio dignos mores, ad viuum Gregorius, ipſe à Maximo deceptus, expreſſit, in verſibus de vitâ ſuâ; iiſdem dolis & artibus illuſit Ambroſio, & reliquis Epiſcopis, *in Concilio* Italiæ.

Publicè itaque in Eccleſiâ, vel loco conſueto, vocatis opportunè & commodè vocandis, Liberè & non per impreſſionem, fieri debet Electio, tempore condito & opportuno, Poſt exequias ritè, defuncto Epiſcopo vel Prælato peractas, non antea, cap. 36. hoc tit. can. 7. nullus, diſtinct. 79. Vnde tanquam valde ſingulare, in Procli Tranſlatione notatur, quod ſtatim poſt Maximiani morte, tranſlatus eſt Conſtantinopolim: κειμένȣ τȣ̃ λειψάνȣ αὐτȣ̃ ἐν τῷ Διακονικῷ. Maximiani corpore nondum ſepulturæ tradito quin & funus Maximiani curauit Proclus, ornatus inſignibus Patriarcha-

libus, vtilitate Eccleſiæ id exigente: *Socrates Hiſtor. Eccleſ. lib. 7. cap. 39. Hiſtoria Tripartita lib. 12. cap. 10. in fine, Nicephorus Calliſtus lib. 14. cap. 37. in fine, Catalogus Patriarcharum Conſtantinop. in Iure Orientali Leunclauij, pag. 298. & initio tractatus, de Translationibus in eod. Iure Orient. pag. 293.* pleniùs *in tit. ſeq. de Procli tranſlat.* Addamus tantùm, & firmemus exemplo Procli ſententiam Gloſſæ, quæ ad d. cap. 36. hoc tit. non ideo irritam eſſe Electionem, ex eo, quod nondum ſepulturæ tradito corpore defuncti Prælati, alius fuerit Electus: dummodo nihil aliud canonicũ obſtet, & Electi perſona idonea ſit.

Poſt celebratam Electionem, ſecundùm aliquam ex legitimis formis; in Epiſcoporum, & Abbatum Electionibus, aſſenſus Regis, vel Patroni requirendus eſt: non autem ante factam, vel publicatam Electionem. Solennis enim Electio, id eſt, completa & abſoluta, debet eis præſentari, iure Decretalium, *cap. 14. 28. & 51. hoc tit.*

Itemque ipſius Electi conſenſus, poſt Electionem, non ante, exploratur: *cap. 34. hoc tit.* ibi, *dummodo Electioni de ſe factæ conſentiat, & cap. 46. hoc tit.* Ex *cap. vero 6. hoc tit. in* VI. ſtatim præſentari debet Electio Electo: qui à tempore præſentationis, intra menſem, conſentire debet. alioquin iure ſuo cadit.

Per huiuſmodi autem mutuum conſenſum Eligentium, & Electi, quaſi coniugale vinculum ſpiritualiter contrahitur, & Electores ampliùs ſe

reſilire non poſſunt, *cap.* 21. *&* 22. *hoc tit.* nam inuitis Electoribus, poteſt Electus Confirmationem obtinere à Superiori: &, vt vulgò loquuntur interpretes, *Ius habet ad rem.*

Ante Confirmationem tamen, nec in ſpiritualibus, nec in temporalibus, per ſe, vel per alium, quolibet colore, immiſcere ſe poteſt: alioquin iure ipſo, quod ei Electione quæſitum fuerat, priuatur. Excipiuntur Epiſcopi, & Abbates, extra Italiam conſtituti, qui vel immediatè pendent à S. Pontifice, vel ab ipſo Confirmationem obtinere tenentur: quibus ob diſtantiam locorum, benignè permittitur, vt in ſpiritualibus, & in temporalibus interim adminiſtrent: *cap.* 9. *&* 28. *iunctâ Antiquâ, & cap.* 44. *§. Epiſcopi, hoc tit. & cap.* 5. *hoc tit. in* VI.

Electores autem, intra tres menſes eligere debent. Alioquin Ius deuoluitur ad proximum ſuperiorem. *Nouella Iuſt.* 123. ſex menſes concedebat Electoribus.

Electus autem, vt diximus, *intra menſem* conſentire debet; & intra tres menſes ſequentes confirmationem petere, *can. poſtquam diſt.* 50. *cap.* 41. *& vlt. hoc tit.* pleniùs *cap.* 6. *&* 16. *eodem tit. in* VI. Quibus ex locis conſtat, tempora ſupradicta à canonibus ſtatuta, non eſſe continua, ſed vtilia, nempe à die notitiæ currere: & præterea, iuſto impedimento ceſſante; *Cum ſcierint, potuerintque.* Alioquin, deuoluitur ius ad ſuperiores, ad ſupplendam negligentiam Prælatorum & Electorum.

Ex

Ex aliis etiam cauſis, Ius deuoluitur ad proximè Superiorem: nempe propter dolum & malitiam Electorum, qui ſcientes, indignum elegerint, vel illiteratum, vel turpem moribus, vel illegitimum, vel ætate minorem: *capp.* 7. *&* 20. *hoc tit.* Quibus tamen caſibus, ſi in eodem Scrutinio, & Electione, maior pars Capituli, indignum; minor, dignum elegerit: minoris partis Electio præualet, & confirmabitur: *capp.* 22. 23. *&* 53. *hoc tit.* nec illo caſu, ad Superiorem ius eligendi deuoluitur.

Quod ſi omnes indignum eligant, ipſo iure, pœnam canonis Electores incurrunt, citra ſententiam Iudicis, *pœnâ ab ipſo canone latâ.* Hoc enim ſignificant verba *cap.* 7. §. pen. *Eligendi tunc poteſtate priuatos,* & ibi Gloſſa: quod apertè explicauit poſtea Innocentius III. in *cap.* 20. *hoc tit. in integrâ Decretali,* ibi, *Electionem per ipſum canonem irritatam.* Hoc ampliùs: pœna ſuſpenſionis à beneficiis, per triennium irrogatur: dicto *cap.* 7.

Aliud dicendum, quoties in Electionis formis peccatum eſt; de quibus egimus. Tunc enim ſententiâ opus eſt, per quam priuentur Electores, dicto *cap.* 42. ibi, *priuentur*; & *cap.* 50. *Cumana Eccleſia, hoc tit.* Diligenter itaque ſeparanda ſunt Electionis vitia: ſi per dolum, verbi gratiâ, quando ſcientes indignos eligunt; vel per imperitiam; vel vtrùm in forma Electionis peccatum ſit? Quòd ſi per negligentiam non elegerint intra tempus; vel ſi dolus arguatur; ſtatim ius deuoluitur ad proximè Superiorem: ſi verò in forma eligendi tan-

tùm, plerúmque redit ius eligendi ad Electores. Excipiendum tantùm, niſi ius Confirmationis, ad Sedem Apoſtolicam pertineat; velut in exemptis, vel in illis Electionibus, quæ per appellationem, ad Sedem Apoſtolicam deducuntur. Tunc enim ius omne deuoluitur ad Summum Pontificem immediatè: qui aliquando ad Ordinarios Electores remittere ſolet; aliquando ipſe Prælatum conſtituit, *cap. 16. cupientes, hoc tit. in* VI. *& capp. 20. 22. & 23. & paſsim, hoc tit.*

Quæ ſupra explicauimus de Electionum variis formis, licèt ex verbis *capp.* 41. *&* 42. *hoc tit.* videantur pertinere tantùm ad Electiones Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum, qui Cathedralibus Eccleſiis, vel Regularibus præſunt; æquitas tamen ſuadet, extendi debere, ad reliquas inferiores dignitates electiuas. Quod & Concordata noſtra ſignificare videntur, *tit. de Electionibus, in fine.* Itemque notandum, ex *initio dicti cap. quia propter*, per appellationis obtentum, canonicas Electiones non poſſe impediri; & confirmatur *cap.* 18. *&* 19. *hoc tit.*

De Confirmatione Electionũ. CONSEQVENS EST, vt de *Confirmatione* Electionum dicamus, Electionum, inquam. Nam in omnibus Electionum ſpeciebus, neceſſaria eſt Confirmatio. Excipitur ſola Pontificis Romani Electio: de quâ; itemque de Electione, & Confirmatione Epiſcoporum, Metropolitanorum, Abbatum, Priorum, & Abbatiſſarum; imò & ipſius Imperatoris, ſeparatim tractauimus. Addemus

tantùm, quatuor elegantes Epiſtolas Sidonij vltimam lib. IV. 5. 8. & 9. lib. VII. ex quibus, & ex Collectis à quodam Floro, qui ſub Ludouico Pio vixit, de Electione Epiſcoporum, & Metropolitanorum, in fine Operum Agobardi, confirmantur ea quæ diximus; nempe ab initio in Galliâ, Electionem Cleri, & Populi fuiſſe, quam Confirmatio, & Conſecratio, ab Epiſcopis facienda, ſequebatur.

Confirmatio autem omnis, à proximè Superiore obtinenda eſt: niſi aliud, vel Priuilegio, vel Conſuetudine obtineat; verbi gratiâ, in Exemptis, quorum Confirmatio immediatè ad Summum Pontificem ſpectat: Quam vel perſonaliter, ſi fieri poſſit, aut ſaltem per idoneas perſonas, ad id ſpecialiter deſtinatas, petere tenentur, *cap.* 44. §. I. *hoc tit.* Ad Confirmationem potiſſimùm referenda ſunt, *capp.* 3. *iuncto cap.* 13. *in* I. *Collect. hoc tit.* 4. 7. 9. 19. 20. 22. 28. iunctâ antiquâ, 35. 44. & 57. *hoc tit.* ex quibus colligitur, Confirmationem fieri, cauſæ cognitione diligenti habitâ. Et ſiue aliquis impugnet Electionem, ſiue non, ex officio confirmantis, Inquiſitio diligens inſtituitur, tam de Electionis proceſſu, & formâ, an canonica fuerit, & ſecundùm ea quæ diximus, ſolemniter celebrata? quàm de perſona Electi potiſſimùm, an idonea ſit? in quâ quatuor præcipuè requiruntur, ætas legitima, morum honeſtas, litteratura ſufficiens, & vt de legitimo matrimonio ſuſceptus ſit. Si Electio ritè peracta ſit, & perſona idonea,

Superior non poteſt Confirmationem denegare, *cap. 3. hoc tit.*

Per Confirmationem autem, confertur libera adminiſtratio, tam in temporalib. quàm in ſpiritualibus, exceptis his quæ ſunt ordinis: quæ per Conſecrationem accedunt. Ante Confirmationem, omnis adminiſtratio interdicitur Electo. excipiuntur tantùm Electi, qui extra Italiam conſtituti, Electionis ſuæ Confirmationem, à Pontifice tenentur obtinere; His enim cum hac limitatione, *ſi concors facta fuerit Electio, nec vllus ſe opponat*, adminiſtratio diſpenſatiuè permittitur interim, in ſpiritualibus & temporalibus, propter neceſſitates viduatarum Eccleſiarum, & vt *citiùs Regalia recipiant*, vt nominatim additur, in *cap. 28. hoc tit. in Antiquâ*: Quæ verò ſint Regalia, dicemus, vbi de Iure Regio, in Electionibus.

Obſeruandum verò, in hoc articulo, ſtatuendam differentiam, inter Electum, & Poſtulatum. Poſtulatus, etiam extra Italiam, antequam Confirmationem obtinuerit, in ſpiritualibus, vel temporalibus miniſtrare non debet. alioqui Poſtulatio de ipſo facta, irrita declaratur; & Electores, ſi conſenſerint huiuſmodi adminiſtrationi, poteſtate eligendi priuantur: quæ ad reliquos, licèt pauciores deuoluitur, in eleganti ſpecie, *cap. 23. hoc tit.* in qua concurrit Poſtulatio cum Tranſlatione. Ratio differentiæ inter Electionem, & Poſtulationem: quia Electio iuris eſt Ordinarij; Poſtulatio iure non nititur; ſed ex mera gratiâ, &

diſpenſatione Pontificis pendet. Itaquè, cum in admittendâ Poſtulatione Pontifex Ius conferat potiùs, quàm antea datum confirmet; inconſulto Pontifice Poſtulatus non debet adminiſtrare.

Notandum autem, in d. *cap.* 23. Poſtulationem Lupoldi, antea Vormacienſis Epiſcopi, à Canonicis Moguntinenſibus, tribus tantùm exceptis, fuiſſe factam, poſt mortem Conradi. Quam hac potiſſimùm ratione, ſupreſſâ tamen à Raimundo, Innocentius III. reſcîdit: quia fuerat facta, adiuuante, & præſente *Philippo Duce Suauiæ*, nuper electo in Regem Romanorum; cui infenſus erat Innocentius, quia partes Othonis tuebatur. Quod nec Gloſſa inficiatur, in verbo, *metuebant*, & pluribus docuimus, ad celebre, *cap.* 34. *hoc tit.* Quare Siffridi Electionem, qui antea fuerat ſancti Petri Muguntinenſis Præpoſitus, comprobauit hac Decretali, licèt à tribus tantùm factam, qui metum & vim prætendebant, arreptâ occaſione de præſentiâ Regis Romanorum. Quod nec Bernardus ignorauit, loco citato. Quare vt initio huius capituli, in Gloſſâ, notatur ex antiquâ, qui per impreſſionem Laïcorum aliquem poſtularunt, ipſo iure, priuati ſunt poteſtate eligendi, quæ ad pauciores, qui non conſenſerunt, deuoluitur. Tamen aduerſante Philippo, Siffridus, cuius Electionem Innocentius III. confirmat hac Decretali, nunquam potuit acquirere temporalium adminiſtrationem. Conradus Vrſpergenſis in Philippo, vbi de hac Decretali locutus, audacter ſubiicit, *Super*

Electione hac, fecit non iudicium, ſed iniuriam. Prætereà in integra Decretali, quam MS. habemus ex lib. v. Regiſtri, nu. 14. notanda hæc verba; *Nobilem virum, Philippum Ducem Suauiæ moneatis, vt ſe prædicto Archiepiſcopo*, id eſt Siffrido, *non opponat, quominùs Moguntinam Eccleſiam, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus, ſalubriter valeat gubernare.* Super eâdem re, ſequuntur Epiſtolæ duæ, quarum altera Siffrido Electo ſcribitur; cui etiam ius Pallij concedit, quod deinde Romam profectus, ab ipſo Innocentio accepit. Multa ad hiſtoriam huius Decretalis pertinentia, reperiuntur in *Chronico Monaſterij Hirſaugienſis, ad annum* 1200. *pag.* 213. vbi à Guidone Cardinali Præneſtino, tunc in Germania Legato, Siffridum in Sacerdotem, & Archiepiſcopum Moguntinum, ait fuiſſe Coloniæ ordinatum. Ex his omnibus explicanda verba ſubobſcura Decretalis noſtræ, *& ſi ei de vi, quam ipſe, & ſui metuebant, conſtaret.*

Appellatio verò cuius fit mentio, interpoſita fuerat à Siffrido, & quibuſdam Canonicis, qui eum poſtea elegerunt. Forma autem appellationis huiuſmodi fuit, *ne ſine ipſo, ac ſociis eius, Canonici Moguntiæ reſidentes*, haberent in Electione proceſſum. Nam dictus Siffridus, & eius ſocij, in oppidum Bingen, metu Philippi ſeceſſerant; & ibi Siffridum elegerant, poſt appellationem. Quâ non obſtante, iuſtas cauſas eligendi habuiſſe, propter vim ſcilicet maiorem, Innocentius probat.

Quod autem generaliter notat Gloſſa, ſi

vtráque pars, indignum eligat, Ius deuolui ad Pontificem, non autem ad proximum Superiorem; falſum eſſe ſupra diximus. In caſu tamen noſtræ Decretalis, ideo ad Pontificem immediatè ius deuoluitur; quia nullus erat ſuperior Moguntinenſis Eccleſiæ, præter Romanum Pontificem. Eſt enim ſpecialis Eccleſiæ Romanæ filia: ita eam appellat Innocentius, in integrâ Decretali; id eſt, immediatè pendet ab Eccleſiâ Romanâ, ab eo ſcilicet tempore, quo Bonifacius, à Zachariâ Pontifice miſſus Apoſtolicus in Germaniam, fidem collapſam in illis partibus inſtaurauit, & primus illius Sedis Archiepiſcopus conſtitutus fuit. Quam poſtremam rationem, in deciſione capituli, Innocentius prætuliſſe videtur. Hoc enim poſito, quòd vtraque pars deliquiſſet, indignum eligendo; Pontifex vtriuſque partis Electione neglectâ, potuit alium præficere. Itaque Siffridi Electionem, à paucioribus factam, aut quâ alia ratione vitioſam confirmando, proprio ſuo iure vſus eſt: id eſt, *potiùs præfecit & conſtituit* Archiepiſcopum, *quàm confirmauit* Electionem: quæ deciſionis ratio verior eſt.

Notandum etiam, quod dicitur in dicto capitulo, eum qui contra appellationem aliquid fecit, non poſſe aduerſario obiicere, ſi pariter delinquat, *cap. 23. de appellation.*

Itémque quod dicitur, *vbi quid notorium publicum, & manifeſtum occurrerit*, nec teſtibus eſſe opus, nec accuſatore, nec vocatione partis; imò nec ap-

pellationis, nec recuſationis obſtare obſtaculum: præſertim in criminibus, *exceſſus notorius examinatione non indiget.* confirmatur, *cap.* 13. 14. 24. *&* 25. *infra, de appellationibus.* Ad maiorem tamen cautelam, tutius eſt ſeruare iuris ordinem. Nam vt prudenter ait Alexander III. *in dicto capitulo* 14. *cum multa dicantur notoria, quæ non ſunt; prouidere debes, ne quod dubium eſt, pro notorio videaris habere.* Quot autem modis dicatur quid notorium, vide *cap.* 8. *& vlt. de cohabitatione mulierum*: vbi Publicum, vel Notorium ex rumore publico, ex famâ, reiicitur, quam etiam inter cœca teſtimonia Rhetores locant. Iunge *Pragmaticam tit. de Publicis concubinariis*, §. *Publici autem*, *& notas.*

Verûm vt abſoluamus, diximus in Confirmatione, cauſæ cognitionem neceſſariam eſſe; item qui confirmat poteſtatem confirmandi habere, & iuris ſolennitates obſeruare debere: alioqui Confirmatio declaratur irrita: rata tamen manente Electione, ſi canonicè facta fuerit; cuius à proximo Superiori, petenda erit Confirmatio, *capp.* 10. 39. 44. §. *Verum*, *& cap. vlt. hoc tit. in* VI.

De Conſecratione & Benedictione. CONFIRMATIONEM ſequitur Conſecratio, ſiue Benedictio. Nam, vt ſuprà diximus, ex Innocentio III. ſpirituale coniugium, quod eſt inter Epiſcopum & Eccleſiam, initiatum dicitur in Electione, ratum in Confirmatione, conſummatum in Conſecratione.

Sæpiſſimè verò, ad quos Confirmatio Electionis pertinet, ad eos etiam pertinet Conſecratio: quo

quo caſu ſtatim poſt Confirmationem, celebrari debet Conſecratio.

Si ad alium pertineat Confirmatio, ad alium Conſecratio; non temerè tamen, & abſque cauſæ cognitione, Conſecratio debet perfici; *dicto cap. vlt. de Electionibus in* VI.

Ad Conſecrationem autem pertinent, *capp.* 7. *initio*, 15. 28. §. 1. *&* 44. *in fine hoc tit. cap.* 4. *eodem tit. in* 1. *Collect. cap.* 7. *de temporibus Ordinationum*, *cap. vnicum de ſacra Vnctione;* quibus iunge *can.* 1. *diſtinct.* 64. *can.* 1. *&* 2. *diſt.* 75. *&* *can.* 1. *diſt.* 100.

Ex his locis conficitur, Conſecrationes Epiſcoporum, poſt tres menſes, à Confirmatione numerandos, fieri debere: *Anſelmus Cantuar. lib.* 3. *Epiſtolâ* 149. Non tamen, ſicut in Ordinationibus Clericorum, certa tempora ſunt præfinita.

Celebrantur verò à Metropolitano, aut ſaltem eius mandato, omnibus Comprouincialibus Epiſcopis conuocatis, vel ſaltem tribus præſentibus, & reliquis conſentientibus in ſcriptis.

Quin & aliquando vt ſolemnior actus foret, finitimi Epiſcopi inuitabantur, can. 4. & 6. Concilij Nicæni: quos *Latini* omnes, de Conſecratione accipiunt; quidam ex *Græcis*, eos ad Electionem referant.

Quod ſi nulli, vel pauciores Epiſcopi in eâ Prouinciâ ſuperſint, vbi Ordinandus eſt Epiſcopus, finitimi vocantur, can. 5. Concilij Sardicenſis, πλησιόχωροι: ex quo cán. vlt. diſt. 63. & ad eam Romani Correctores. In Concilij Conſtantinopoli-

tani I. Synodicâ in fine, ὅμοροι. Confirmatur præterea eleganti Epiſtolâ *Sidonij* 5. *lib.* VII. *&* *canonibus* 19. *Antiocheni*, 12. *Laodiceni*, *&* *Carthaginenſis II. in vulgatis, cano.* 12. *Ferrandus Diaconus Carthaginenſis*, *num.* 4. 5. *&* 6.

Porrò hæc Ferrandi verba notanda, *cum Confirmatione Metropolitani, vel Primatis*: loquitur ſecundum Conſuetudinem Eccleſiæ ſuæ, id eſt, Africanæ: in quâ Epiſcopus Ordinatione antiquior, in ſingulis Prouinciis Metropolitani vice fungebatur, & appellabatur Primas, & primæ Sedis Epiſcopus, vel ſenex; idémque erat, qui in aliis Conciliis, atque Scriptoribus Metropolitanus dicitur. Ex quibus notandum, in Epiſtolâ 4. *Syricij ſcriptâ*, Epiſcopis per Africam conſtitutis, hæc verba eſſe interpolata, *vt extra conſcientiam Sedis Apoſtolicæ, hoc eſt, Primatis*: legendum, *extra conſcientiam Primatis*. Nempe vſus eſt Pontifex Primatis verbo vſitato Africanis. Ferrandus loco citato, obſcuritatis vitandæ cauſâ, addidit, *Metropolitani, vel Primatis*; eoſque comparat: imò citat Epiſtolam dictam Syricij, *ex Concilio Cellenſi, vel Zellenſi.* Scilicet in illo Concilio Africæ, ſuſcepta eſt dicta Epiſtola Syricij, & comprobata; & quæ in ea decreta erant, inter canones dictæ Synodi relata fuiſſe omnia, probari poteſt ex Ferrando. Nec enim rectè inter ſuppoſititias Epiſtolas Summorum Pontificum nuper inſerta fuit. Quinimò Innocentius I. qui quatuor annis tantùm poſt Syricium vixit, *in Epiſtolâ ad Victricium Rothomagenſem*, *cap.* 1. ait ſimpliciter, *extra conſcientiam*

Metropolitani: quod & *Concilio Arelatenſi* II. tempore Siricij habito, *can.* 5. *&* 6. continetur: Eoque ſenſu, vox Primatis accipienda eſt, *in can.* 5. *diſt.* 65. qui ſumptus eſt, *ex can.* 12. *Concilij Carthaginenſis* II. ſub ipſius Syricij Pontificatu habiti: quo loco Gratianus, propter vſum vulgarem, deceptus eſt. Primatem enim alium eſſe ibi putat, à Metropolitano; nempe pro eo, qui in plures Metropolitanos habet auctoritatem. Ita enim ſummam conficit can. 4. *&* 5. *diſt.* 65. *abſque Primatis conſenſu, Metropolitanus Epiſcopum non ordinet.* in Inſcriptione diſtinctionis dixerat, *conſentiente Primate*: quamuis in illa diſtinctione, vnicus *can.* 4. ſententiam Gratiani iuuare videatur; reliqui omnes impugnant. ſed dictus *can.* 4. ad Conſuetudinem & Priuilegium Eccleſiæ Romanæ pertinet, cuius vices Theſſalonicenſis Epiſcopus, ad quem ſcribit Leo Papa, dicto canone, ratione ſuæ Eccleſiæ gerebat: vt ex pluribus eiuſdem Leonis Epiſtolis, & aliis locis, conſtat.

Certum itaque maneat, in Epiſcopis conſtituendis, Metropolitani præcipuam eſſe auctoritatem, & irritas eſſe Epiſcoporum Ordinationes, quæ abſque eius conſenſu, & à paucioribus, quàm tribus Epiſcopis fiunt.

Excipit *Ferrandus num.* 6. Eccleſiam Romanam: quod ex dictâ Epiſtolâ Syricij probat, *& ex Ferrando ſupplendum.* nihil enim tale, in eâ Epiſtolâ reperitur. Confirmatur tamen *ex ordine Ro.* vbi ab vno Hoſtienſi Epiſcopo conſecrari Pontifex dici-

tur. Irrita eſt reliquorum Conſecratio, ab vno, vel duobus Epiſcopis facta: nec valet conſuetudo contraria contra canones, quos ſup. retulimus. Quam in rem, notatu digna *Anſelmi Cantuarienſis Epiſtola*, 147. *lib.* III. in quâ reprobatur Hyberniȩ conſuetudo, quâ Epiſcopi, ſine certo loco conſtituebantur, & ab vno Epiſcopo, ſicut quilibet Præſbyter, ordinabantur.

Conſecrationis autem formæ & ceremoniæ variæ ſunt, pro Conſuetudine locorum: neceſſariò tamen deſideratur manus Impoſitio, & Vnctio, *tit. de ſacrâ Vnctione infra.*

De variis ſolennibus, quæ Conſecrationem antecedunt, vel ſequuntur, videndus *Ordo Romanus*, & *Auctores rituum ſimul editi*; qui & Gallicanæ Eccleſiæ formam in Conſecrando referunt. Obſeruatione dignum, non Manus Ordinatorum, ſed etiam Codicem ſacrum Euangeliorum, capiti Conſecrandi Epiſcopi imponi: Palladius in Dialogo de vita Chryſoſt. cap. 15. Adnotandum etiam locum corruptum *Albini Flacci*, *in cap. qualiter Epiſcopus ordinetur in Romanâ Eccleſiâ*, ita reſtituendum: *Tunc Pontifex, iubet inquiri eum, de quatuor Capitulis canonicis; hoc eſt Arſenoquita, pro ancillâ Deo ſacratâ, pro quadrupedibus, aut ſi coniugem habuit ex alio viro, quod Græcè dicitur* δευτερογαμία; Quæ quatuor capitula rectè vocat Canonica; id eſt, ex antiquis canonibus deſumpta. Verba ſatis indicant, à Grȩcis petita: quorum hic eſt ſenſus. Interrogatur, vtrū ἀρσενοκοίτης; maſculis; aut ἀλογευόμενος beſtiis, aut ſanctimoniali,

ſe commiſcuerit, vel viduam duxerit. Ad veterem illum morem alludit Bonifacius Martyr, primus Archiepiſcopus Moguntinus, *in Epiſtolâ* 19. *ad Ethibaldum Regem Merciorum in Angliâ: apud Græcos & Romanos, quaſi Blaſphemiam domino irrogaſſet, qui hoc reus ſit; vt propriè de hoc peccato, ante Ordinationem interrogatus, ſi reus inuentus fuerit, vt cum velatâ & Conſecratâ Domino Nonnâ concubuiſſet, ab omni gradu Dei Sacerdotij prohibetur.* Deinde ſubiicit, *diuino myſterio altaris abiicit*, illud ſcilicet peccatum; *ſicut* & alia tria ſupra memorata, *licèt ante peractâ pœnitentiâ, reconciliatus ſit Deo.* Quare ſuper illis quatuor Capitulis, Conſecrandus, purgare ſe iuramento tenebatur, nunquam fuiſſe inquinatum. Nec enim, vt ait Bonifacius, pœnituiſſe ſufficit. Maior integritas in Epiſcopo deſideratur. *Albinus Flaccus loco citato. Etſi de his inculpabilis inuentus fuerit, iurat Archidiacono ſuper quatuor Euangelia; deinde confirmat, ſuper Corpus B. Petri, de his inculpabilem ſe fore.* Partem Epiſtolæ *Bonifacij, Iuo retulit, parte VII. cap.* 129. *in Decreto.*

Conſecrationis autem effectus hic eſt: vt conſequatur per eam Epiſcopus, ea quæ maioris inquiſitionis diſcuſſionem exigunt, quæ vulgò dicuntur eſſe Ordinis; poſſit *Clericos ordinare, Sanctimoniales velare, Benedicere Abbates, vel Abbatiſſas, Eccleſias, vel altaria dedicare, conficere Chriſma*, & alia quæ notantur, *capp.* 15. *&* 28. *§.* 1. *hoc tit. & can. quamuis diſt.* 68. Quæ omnia tamen denegantur Archiepiſcopo *ante Pallij Poſtulationem, & Impetra-*

tionem, *dicto* §. 1. Quamuis ei concedatur, Conſecrandi Epiſcopi munus, demandare Suffraganeis. huiuſmodi quippe mandatum, eſt Iuriſdictionis, quam habet, poſt Confirmationem: *Sed & Conſecrationem ſimul*, *cap.* 11. *hoc tit.* vbi rectè Gloſſa, Conſecrationem Archiepiſcopi deſiderat. Nam ante Conſecrationem, non haberet poteſtatem huiuſmodi, vt in eleganti Epiſtolâ Anſelmi Cantuarienſis, ſcriptâ Thomæ Electo Eboracenſi Archiepiſcopo, *lib.* 3. *Epiſt.* 149. *quia non pertinet ad eum, dare, vel concedere alicui curam animarum, quam nondum accepit: accipit enim per conſecrationem.*

De Benedictione verò Abbatum, quæ multùm differt à Conſecratione Epiſcoporum, ſupra diximus. Quibus addimus *Epiſtolas* 41. 73. & 78. *Iuonis Carnotenſis*, ex quibus colligitur, *in huiuſmodi benedictionibus Abbatum, non fieri manus Impoſitionem; ſed ſimplicem orationem; & eâ acceptâ, vel non acceptâ, debetur à fratribus Abbati obedientia: nec enim promotionem Abbatis facit Epiſcopalis Benedictio; ſed potius fratrum communis Electio.* Quare in illis Epiſtolis, etiam excommunicati Epiſcopi Benedictio non improbatur, cum eius omiſſio non noceat.

Quin & ante Benedictionem, Epiſcopus ab Abbate Profeſſionem obedientiæ exigere poteſt.

Sumptus verò, & expenſæ, quæ neceſſariò faciendæ ſunt, vt præficiatur Prælatus vacanti Eccleſiæ, vel Monaſterio: non ex defuncti Prælati bonis; ſed ipſius Eccleſiæ viduatæ reditibus ſoluuntur. nempe quia Eccleſiæ ipſius negotium,

vtiliter geritur, *cap.* 45. *hoc tit.*

De Conſuetudinis & Priuilegiorum poteſtate in Electionibus, Cõfirmationibus, Conſecrationibus, vel Benedictionibus.

HACTENVS DE ELECTIONVM variis ſpeciebus, Confirmatione, & Conſecratione tractauimus, ſecundùm Iuris Canonici veteris, & noui regulas. Supereſt, quia in ſingulis articulis & partibus huius Tractatus, ſæpiùs fit mentio *Conſuetudinis, & Priuilegiorum*; vt quædam ſubiiciamus breuiter, de vtriſque. Statim in ipſo Concilio Nicæno canone 6. Patriarchalium ſedium Conſuetudines, & iura, ſeu prærogatiuę, in Conſtituendis Epiſcopis ab antiquo receptæ, τὰ πρεσβεῖα, τὰ ἀρχαῖα ἔθη confirmatur: cui adde *can.* 2. *Conſtantinopolitani I. & Synodicam eiuſdem Concilij, in fine*; can. vlt. Epheſini Concilij, de Epiſcopis Cypri; iunctâ Epiſtolâ Innoc. I. ad Alexandrum Anthiochenum in Cod. canonum Eccleſiæ Roma. cap. 45. & 46. & can. pen. Conciij Calchedonenſis: quibus tam iura Patriarchalium Sedium, quàm Exarchorum, qui locum obtinent eorum, quos Primates vocamus, in Conſtituendis & Ordinandis Epiſcopis, & regimine ſuarum Diœceſium, conſtituuntur: quorum prolixior explicatio eſt petenda, ex doctiſſimis Commentariis, qui nuper de Suburbicariis ſunt editi.

Ex eodem fonte, id eſt, Conſuetudine antiquâ fluxit, vt non quidem contra, ſed præter ius commune, Primates in Occidente Obedientiam, vel Conſecrationem, aut vtrumque ſimul; imò & aliquando Electionem Metropolitanorum, ſibi vindicarint. verbi gratiâ, in Galliâ, Lugdunenſis Pri-

mas; de quo præter cęteros, Iuo Carnotenſis, *Epiſtol.* 50. 60 65. *&* 237. In Angliâ, Cantuarienſis; quam in rem extant *Anſelmi Cantuarienſis Epiſtolæ* 149. 152. 153. *&* 155. *lib.* 3. *Eadmerus, hiſtoriâ Nouor. lib.* 4. *ſub finem, pag.* 102. *& ſeq. in Henrico I.* & iterùm pleniſſimè *pag.* 126. 127. & ſeq. Ex quibus colligitur, non ſine controuerſiâ, Eboracenſium, Cantuarienſes obtinuiſſe Primatum: quem deinde ſemper retinuiſſe, doctiſſimè probat *Matthæus Parkerus, in* 1. *parte Antiquitatum Britannicæ Eccleſiæ, & in vitâ Richardi, initio* Ex quibus conſtat, Iura Primatus, partim ex Antiquitate Ciuitatum, aut Eccleſiarum; partim verò ex ſpecialibus Priuilegiis Pontificum, & Regum, vel Conſuetudinibus antiquis, fuiſſe conſtituta. Specialibus etiam Priuilegiis plurimę in Occidente Eccleſię Cathedrales, exemptæ ſunt à Metropolitanis: quod quidem, non ſimpliciter Iuri Patriarchico, ſed potiùs plenitudini poteſtatis, quam in omnes Eccleſias Pontifex exercet, attribuendum eſt: Adhibendus eſt tamen conſenſus Imperatorum, & Regum, ſine quibus hæc omnia fieri non debent.

Vt redeamus ad auctoritatem Conſuetudinis antiquæ in Electionibus: intereſſe poſſunt Electioni, vel eligi, qui iure communi excluduntur, ſi conſuetudo ita ferat; verbi gratiâ, *qui non ſunt de Capitulo, vel Collegio, cap.* 8. *de Conſuetudine,* itémque, in eligendo Metropolitano, Suffraganeis excluſis, quibus Iure Communi competit Electio,

cap.

cap. 9. *&* 10. *hoc tit.* in Collect. 1. Cathedralis Eccleſiæ Capitulo tantùm, ius eligendi competere poteſt, *cap.* 4. *&* 5. *ſupra de Poſtulatione, & cap.* 23. *hoc tit.* quod tamen Ius Comprouinciales Epiſcopi ægrè ſibi tulerunt adimi. In eam rem notatu digna controuerſia, inter Epiſcopos comprouinciales Cantuarienſis Epiſcopatus, & Priorem & Monachos ſancti Auguſtini Cantuarienſis: quibus tandem, remotis Suffraganeis, causâ cognitâ, Pontifices attribuerunt ius eligendi. Vnde frequentes rixæ in Angliâ. Vide *Petrum Bleſenſem, Epiſt.* 27. *Matthæum Paris pag.* 205. *&* 206. qui & Reſcriptum Innocentij III. inſerit. Sententiæ huius rationem Innocentius III. Priuilegio ſpeciali à Pontificibus conceſſo, & Conſuetudini tribuit. Matthæus Paris, pag. 206. 207. & 213. fine, & ex Matthæo Florilegus, ad annum 1206. Lis grauiùs renouata eſt, poſt mortem Huberti Cantuarienſis Archiepiſcopi, in Electione Stephani de Langueton, de quâ vide *Geſta Innocentij III. pag.* 140. *& Parkerum in vita Balduini, pag.* 140. *&* 141.

In pleríſque aliis Capitulis huius tit. Conſuetudinum frequens mentio; quarum aliæ probantur, quæ nempe addunt aliquid canonibus & Iuri communi, nec obuiant canonibus, *cap.* 28. 14. 24. *&* 31. aliæ reprobantur, nempe vel vtilitati Eccleſiaſticæ, vel canonibus contrariæ, *cap.* 18. 34. 47. 56. *hoc tit. & cap.* 7. *&* 8. *de Conſuetudine.*

Priuilegia etiam ſpecialia quædam, à Pontifice Romano, contra ius commune Electionum con-

ceſſa ſunt, vt ſuprà diximus; quæ pendent *à plenitudine poteſtatis*: quâ etiam authoritate, derogant Conciliis. Atque ita, mixto iure, Electiones celebrantur: non tantûm iure communi; ſed etiam conſuetudine, vel priuilegiis.

Quin & aliquando concurrunt ius commune, & Conſuetudo. itémque Priuilegium, & Conſuetudo, *cap.* 10. *&* 27. *iunctâ antiquâ*, *&* 34. *hoc tit.* Conſuetudo debet eſſe legitimè præſcripta, nec obuiare canonibus. Contra, Priuilegia ſæpè derogant iuri communi, nituntur gratiâ, & auctoritate concedentis; qui, ſicut dicitur diſpenſare contra canones, *cap.* 4. *&* 22. *hoc tit.* ita & priuilegia, contra ius, indulgere ſolet.

Sicut autem eiuſmodi derogationes, præſertim, quæ ad ſtatum publicum Eccleſiæ pertinent, qui potiſſimùm Prælatorum Electionibus conſiſtit, non admittit Gallia, vt ſuprà diximus; ita nec priuilegia, niſi Regiâ auctoritate, cauſâ cognitâ, probata fuerint, & confirmata.

Notanda verò Conſuetudo, de quâ in *cap.* 31. *hoc tit.* quâ nempe Canonicorum Electio, pertinet ad Capitulum ſolum, irrequiſito Epiſcopo. Nam de iure communi, coniunctim pertinet ad Epiſcopum, & Capitulum. vide *Gloſſam, ibidem.* His quæ de poteſtate Conſuetudinis in Electionibus diximus, adde *lib.* 15. *Regiſtri Innoc. III. Epiſtol.* 115. 153. 154. 155.

De Iure Regio in Electionibus, Poſtulationibus, & Tranſlationibus.

SEQVITVR, vt de Iure Regio tractemus, in Prælatorum Electionibus, Poſtulationibus, Tranſlatio-

nibus: itemque in Epiſcopis, Metropolitanis, vel Primatibus inſtituendis. Conſequenter aliquid de inueſtituris, & Regalibus addemus, quæ cohærent Electionibus. de his enim frequens occurrit mentio, in hoc tractatu, tam in Decretis, quàm in Decretalibus.

POSTREMA quidem Concilia, & Decretales, concedũt tantùm Regibus *aſſenſum*, Electioni iam factæ, non autem faciendæ. Sed pugnat cum iure communi veteri, quod multi Reges, in primis noſtri, perpetuò retinuerunt, iure nouo Decretalium neglecto. Ad hunc tractatum pertinent, *capp.* 10. *hoc tit. iunctâ antiquâ*, 14. 18. *in fine*, 20. 23. 28. 32. *adhibitis ſemper antiquis Decretalibus*, *&* 43. *hoc tit.* quibus iunge *cap.* 5. *eodem tit. in Collectione I. capp.* 1. 2. *&* 4. *de Poſtulatione ſupra*, *& cap.* 7. *de dolo & contumaciâ*: itémque *diſtinct.* 62. *&* 63. in quo notandus, *canon* 25. *ex Concilio Toletano* 12. *can.* 6.

Ex his conſtat in Imperio, tam Occidentali, quàm Orientali, in Galliâ, Angliâ, Hiberniâ, Siciliâ, & Hiſpaniâ, maximam Imperatorum, & Regum, in conſtituendis Epiſcopis poteſtatem fuiſſe: nec poſt factam demùm Electionem, nudo illo aſſenſu fuiſſe contentos, quem eis recentiora Concilia, & Decretales relinquunt; quæ nunquam obtinuerunt in Galliâ. Nec in Angliâ quidem, ab eo ſaltem tempore, quo Gulielmus primus, ſtatu regni immutato, Gallicanas Leges & Iura, intulit in Angliam, vt infra dicemus.

Idem in Hungariâ probat *cap.* 4. *de Poſtula-*

tione, & ipſius Hungariæ Regis Epiſtola ad Alexandrum III. quæ extat inter acta *Alexandri III.* nuper edita *in fine Narrationis Concordiæ, inter Alexandrum III. & Fridericum I. pag.* 195. *&* 196.

Idem de Poloniâ, in Epiſtolâ 89. *libri* 14. *Regiſtri Innocentij III.* De Daniâ, in Tranſlatione Abſalonis in Lundenſem Archiepiſcopum: de quâ vide *Saxonem Grammaticum, lib.* 13. *ſub finem.* Quibus ex locis colligitur, aſſenſum Electioni iam factæ Pontifices tantùm conceſſiſſe; ante factam Electionem denegaſſe. Adde *cap.* 14. *hoc tit. Epiſtolas* 202. *&* 204. *lib.* 15. *Regiſtri Innoc.* quæ ad Regnum Cypri pertinent; in quo obtinebat contraria Conſuetudo. Nempe Regis conſenſus præcederat Electionem.

Eodem iure ſemper vſa eſt Gallia: vt non tantùm Electionibus factis Reges noſtri, aſſenſum accommodarent; ſed etiam ante, ab eis eligendi facultas impetraretur. Agnouit Nicolaus I. *Epiſt.* 66. Quin & ſæpiùs offerebant è Palatio Clericos, qui ſi digni forent, ſtatim poſt examinationem Metropolitani conſecrabantur: Concilium Valentinum, *can.* 7. quâ de re accuratè diſſeruit doctiſſimus Sirmundus, in *fine tomi II. Conciliorum Galliæ.* adiunge Tomum II. de Priuilegiis Eccleſiæ Gallicanę, tit. 15.

Regis Galliæ Ius in Electionibus.

ADDAMVS pauca: Primùm ex Floro, qui ſub Ludouico Pio vixit, in fine operum Agobardi: Quamdiu Romanis Gallia paruit Clero & Populo Electiones permiſſas; poſtea ſub Regib⁹ ſtirpis pri-

mæ,ſæpiùs ſola auctoritate Regũ, & electi, & conſtituti fuerunt Epiſcopi. Inter Epiſtolas Bonifacij, notanda eſt *Epiſtola* 92. *& tomo I. Conciliorum Galliæ, Concilium Leptinenſe, pag.* 637. *can.* 1. *Concilium Sueſsionenſe, can.* 2. *pag.* 544. iungendus *auctor vitæ Bonifacij Martyris, cap.* 7. 8. 9. 10. *Bonifacij Moguntini Epiſt.* 97. Quibus locis conſtat, ſub Theoderico & Chilperico III. Regibus, Maiores domus conſenſum ſuum *vice Regiâ, in Electionibus Epiſcoporum præbuiſſe.*

Parciùs verò ſub ſecundâ ſtirpe. nam ſępè permiſſæ fuerunt Electiones Clero, & Populo. Conſenſus tamen Regis, *ante & poſt Electionem requirebatur.* Imò & Iuramentum fidelitatis ab Epiſcopis præſtabatur. Quod de ſeipſo *Agobardus* Lugdunenſis Archiepiſcopus fatetur, *in tractatu, de comparatione vtriuſq; regiminis, pag.* 362. Eâdem de re Florus. *Quod vero in quibuſdam Regnis poſtea Conſuetudo obtinuit, vt conſultu principis Ordinatio fieret Epiſcopalis, valet vtique ad ciuilem fraternitatem, propter pacem & concordiam.* Vide *Lupi Ferrarienſis Epiſtolas.*

Sub tertiâ ſtirpe, idem obſeruatum conſtat, ex Epiſtolis Fulberti Carnotenſis Epiſcopi, qui ſub Roberto Rege floruit. Iuonis, & aliorum, frequentes ſuper eâ re Epiſtolæ, & teſtimonia ſuperſunt.

Ivs ſimile in Hiſpaniâ, ſub Regibus Viſigothorum. Nam in Concilio *Toletano XII. cap.* 6. conſtitutum, vt omnibus Epiſcopatibus præficiendos Epiſcopos Rex eligeret, & Toletanus Archi- *Regis Hiſpaniæ Ius in Electionibus.*

epiſcopus Electos probaret, & ordinaret; cum antea conſenſu Cleri, & Populi, Electiones Epiſcoporum celebrarentur, ſecundùm formam traditam in Concilio Toletano IV. *can.* 19. *& ex tribus formulis, in fine* dicti Concilij additis: in quarum *primâ*, hoc loco, *quod conuenientia ſeruorum tuorum fuit pro tali*, legendum, *conniuentia*: nam Scriptores illius æui; *conniuentiam*, pro conſenſu accipere ſolent; *Iuretus ad Iuonis Epiſtolam* 220.

Poſt varias mutationes, quæ in Hiſpaniâ contigerunt, reuocatum & retentum fuit Conſtitutum dicti Concilij Toletani XII. vt notat ad dictum Concilium Garſias; & in ſingulari Tractatu eiuſdem de Primatu Toletanæ Eccleſiæ, edito in fine dictæ Synodi Toletanæ. *Quæ Synodus non eſt in Canone*: ita enim diſtinguit Rodericus. *Aliæ Synodi ſunt in Canone*, id eſt, in Collectione vetere; aliæ non habentur, inter quas iſta de Primatu; quia ius ſingulare & τοπικὸν continebat.

Regis Angliæ Ius in Electionibus.

SVMMVM etiam Ius in Electionibus, Angliæ Reges retinuerunt, ad exemplum & inſtar Regum noſtrorum: vnde ſtatim in Præfatione Hiſtoriæ Eadmeri Cantuarienſis, ita de Gulielmo I. Conqueſtore: *Ex eo quippe tempore, quo Gulielmus Normaniæ Comes, terram illam debellando ſibi ſubegit, nemo in eâ Epiſcopus, vel Abbas, ante Anſelmum factus eſt, qui non primò fuerit homo Regis, ac de manu illius Epiſcopatus, vel Abbatiæ inueſtituram, &c.* Ipſe Anſelmus *Epiſtola* 149. ita loquitur, de Electione Thomæ Eboracenſis Archiepiſcopi; *Quoniam autem Regi*

lacuit, conſilio Baronum ſuorum, & noſtra conceſſione, vt veſtra perſona eligeretur ad Archiepiſcopatum. Confirmant paſſim Ioãnis Sariſberienſis Epiſtolæ, 292. 295. 297. *& ſequentes*: vbi de Richardi Cantuarienſis Archiepiſcopi Electione. Licèt enim poſt cædem Thomæ Cantuarienſis, liberas Electiones vacantium Eccleſiarum fieri, conceſſiſſet Henricus I. tamen ab eo facultas eligendi petebatur: quod ius nominatim confirmatur *à Lucio III. in cap. 5. hoc tit. in 1. Collectione.* & Electus in locum Thomæ Cantuarienſis Richardus, fidelitatem Regi iurauit, *Saluo ordine ſuo ante Conſecrationem*; quam poſtea ab Alexandro III. accepit.

Quinimò, & Henricus Iuuenis, poſt ſuam Coronationem factam viuo Patre, Electionem Richardi, & aliorum, irritas eſſe contendebat; quia Conſenſus eius non fuerat requiſitus: *Ioannes Sareſberienſis, Epiſt.* 298. vide *Matthæum Paris, ad annum* 1173.

Tandem obtinuit Electionum forma, quæ præſcribitur in vno ex XVI. Capitulis conſuetudinum, ſiue Libertatum, quæ tot turbas concitauerant in Angliâ. Extant apud Matthæum Paris, ad *annum* 1164. Richardus enim Cantuarienſis Archiepiſcopus, Succeſſor Thomæ, & illius exemplo cautior factus, per omnia in Electionibus Epiſcoporum, atque Abbatum, morem geſſit Regi: eámque ob rem Alexandri III. increpationes meruit, *in cap.* 25. *de Appellation. iunctâ antiquâ*: nec omiſit diligens ParKerus, initio vitæ Richardi.

Non tantùm Regum conſenſus deſideratur; ſed & eorum, quibus vices Regiæ conceſſæ ſunt: ſiue generaliter; quo caſu ſpeciali mandato non eſt opus; ſiue etiam ſpecialiter, poſſunt enim Reges ſingulariter, vices ſuas in Electionibus, & Regalium iure, committere alicui: reliquam verò adminiſtrationem, alteri demandare. quod ſolet euenire, propter longas peregrinationes, captiuitates, & morbos.

Primo caſu, quando generaliter; *Ruzæus 1. parte tractatus iuris Regaliorum, priuilegio 16.* fatetur quidem, in ſolum Delphinum, & Regis Filium primogenitum, cum vniuerſâ & liberâ adminiſtratione, illa iura tranſire; & exemplis probat: in extraneos, negat; vt alij quidam. Contrarium tamen videtur veriùs, pluribúſque exemplis euidenter confirmamus.

Suprà diximus Maiores Carolum Magnum, & Pipinum in conſtituendis Epiſcopis conſenſum adhibuiſſe.

Tria præterea illuſtria exempla, ab Interpretibus non animaduerſa, notabimus.

Primùm, *in cap. 4. de Poſtulatione*, Regis *aſſenſus* in Strigonienſis Archiepiſcopi Poſtulatione petitus eſt, ab Andræâ Duce, qui in antiquâ Decretali ita deſignatur, *Andreas tunc Dux, & Regni Vngarici, Ludouici Nepotis ſui Regis nomine*, cuius tutelam & regni curam, ipſi, frater eius commiſerat, *Gubernator, Regent.* Alterum extat *in cap. 17. hoc tit.* ſi conferamus, cum Epiſtolâ 172. *libri 2. Regiſtri*, ex quâ

quâ dictum capitulum ſumptum eſt. Agebatur de Electione Epiſcopi Pennenſis, qui in Regno Neapolitano ſitus eſt, in Aprutio. Additur *in dictâ Epiſtolâ* ſub finem, quod in *dicto capitulo* 17. *& in antiquâ*, eſt omiſſum; *à nobis, vt dignum fuerit, vice Regiâ, petituri Conſenſum; & Confirmationem, auctoritate Apoſtolicâ, recepturi.*

Tertium extat in capite 18. quod coniungendum eſt, cum cap. 19. vtrúmque enim pertinet ad Electionem Metropolitani Capuenſis. & ita reſtituenda inſcriptio cap. 19. *Archidiacono, & Capitulo Capuano*: ſic antiqua & vetus verſio Gallica. abſurdè in quibuſdam Codicibus, *Archiepiſcopo, & Capitulo.* In fine dicti cap. 18. ita loquitur Innocentius III. *ad audientiam noſtram nuncios idoneos tranſmiſſuri, per quos à nobis, vice Regiâ, poſtuletis Aſſenſum, & Apoſtolicæ confirmationis gratiam requiratis.* Quare Innocentius III. præter Confirmationem, quam ait ſibi competere in vicinas Sedes Archiepiſcopales, præterea addit poſtulandum à ſe Aſſenſum *vice Regiâ?* Omnes interpretes, hunc nodum ſoluere non potuerunt. propiùs ad veritatem accedit verſio Gallica, his verbis; *Et ſi pouuons noter que l'Apoſtoile a en aucunes Egliſes cette dignite, que les Princes ont en celles qui ſont ſoubs eux, que l'on appelle* Regale. Primus *doctiſsimus à Coſta, Præceptor meus*, veram huius loci interpretationem indicauit, ex Hiſtoriæ fide. Conſtantia vidua Henrici VI. Imperatoris, & Regis Neapolitani, teſtamento, tutelam Friderici filij ſui impuberis, Innocentio III. & Sedi Apoſtolicæ

commiſerat. Itaque in vniuerſo Regno Neapolitano, & Principatu Capuæ, vices Regis, & Domini gerebat. & ſic per conſequentias, ſuum Aſſenſum præbuit in huiuſmodi Electionibus. Probabat doctiſſimus Anteceſſor, ex *lib. II. Regiſtri Innocentij III. epiſtolâ 232. ad populum Capuanum, & epiſtolâ 244. ad Pop. Ciuitatenſem*; Quibus addimus veram ſpeciem, *d. capituli 17. hoc tit.* auctorem Geſtorum Innoc. III. pag. 10. & 20. *Epiſtolas 551. 552. 553. & ſeq. lib. 1. Regiſtri*; & pleraſque, *ex libro V. MSS.* quas beneficio *doctiſſimi & humaniſſimi Andreæ Du Cheſne*, nacti ſumus. *Balium Regni Imperatrix Conſtantia, Domino Papa dimiſit, ab omnibus iuramento firmandum; quoniam ad eum ſpectabat, tanquam Dominum principalem.* Regnum enim Neapolitanum, & Campania, Feudi iure conceſſa fuerunt à ſummis Pontificibus: & paulò ante mortem, Conſta...ia poſtulauerat ab Innocentio III. vt regnum Siciliæ, Ducatum Apuliæ, ac Principatum Capuæ, ſibi, & filio ſuo, concedere dignaretur, *Geſta* Innocentij III. pag. 9. quod & nuper adnotauit auctor *Notitiæ Eccleſiarum Sicilienſium*, in Chronologiâ Regum Siciliæ, quem adi ſi lubet, *pag. 15. 16. 17. qui epiſtolam 557. Innoc.* refert ex *lib. 1. Regiſtri. editionis Baſileenſis.* alio tamen ordine citatur à dicto auctore Notitiæ, mendosè fortè.

Speciali verò mandato, poſſe cuilibet, vice Regiâ, demandari Iura omnia Regia circa Electiones, Collationes, Præſentationes, atque Nominationes Beneficiorum, cõſtat: quia ſunt in fructu.

Poteſt fructuario, non quidem ius ipſum; ſed facultas percipiendi fructus, durante iure vſusfructus, fructus demandari.

Huius mandati ſpecialis, plura exempla nuper edita ſunt, *tomo II. Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, tit.* 16. *num.* 3. 12. 13. *&* 17.

Nec tamen tranſeunt huiuſmodi iura Regalia, vnà cum vniuerſitate, id eſt, Conceſſione alicuius Ducatus, vel Comitatus, in quibus, vel Epiſcopatus, vel Abbatiæ ſunt ſitæ. quod rectè loco citato probat Ruzæus. Coronæ enim inhærent, nec ab eâ ſeparari poſſunt. Quam in rem, notandus locus *Rigordi*, in vita Philippi Auguſti; vbi de bello inter Philippum, & Hugonem Ducem Burgundiæ, *pag.* 172. *Reges Francorum prædictas Eccleſias*, Epiſcopatus, & Abbatias præcipuè intellegit, *in ſuâ libertate ſemper cuſtodire cupientes, quibuſcumque Principibus terras cuſtodiendas tradidiſſent; tamen Eccleſias, ſub poteſtate ſuâ, & protectione, retinuerunt.* Quod & notat, *vetus Auctor Tractatus de Exemptionibus*, qui tempore Concilij Baſileenſis ſcripſit, ſub Eugenio IV. vt ipſe, in fine ſui Tractatus prodidit.

Notandum etiam, huiuſmodi Conſenſum, & auctoritatem Regum, tam in Electionibus, ſiue Epiſcoporum, ſiue Abbatum, quàm in Collationibus Beneficiorum, habere locum, etiamſi Prælati deceſſerint in Curiâ Romanâ; quamuis Pontifices, & Interpretes, contrarium ſentiant. Quam in rem, notanda eſt inſignis controuerſia, inter

Innocentium III. *& Ioannem Regem Angliæ*, ſuper Electione Stephani de Lanqueton Angli Cardinalis, in Cantuarienſem Archiepiſcopum, quæ facta fuerat in Curiâ, iuſſu Papæ, à quibuſdam Monachis Cantuarienſibus, pro tempore in Curiâ, ſuper Electione litigantibus: *Mattheus Paris, ad annum* 1207. Cum enim Monachi reſponderent, *ſibi non licere, præter Conſenſum Regium*, & ſui Conuentus, canonicam celebrare Electionem; reſpondit Pontifex, in Electionibus celebratis apud Sedem Apoſtolicam, non ſolere Aſſenſum Principum expectari. vnde grauiſſimæ turbæ, à Rege Angliæ excitatæ, vt ex Scriptoribus illius ſæculi conſtat. *Geſta Innocentij* III. *pag.* 191. *& Parkerus in vitâ Stephani.*

Nec tantùm Electiones; ſed etiam Conſecrationes, in Curiâ à Pontifice fieri, Metropolitani Galliæ ægrè tulerunt: *Iuo Epiſt.* 1. 2. 8. *&* 12. de ſeipſo, ita loquitur; *Dicent me in Maieſtatem Regiam offendiſſe, qui à Sede Apoſtolicâ præſumpſerim Conſecrationem accepiſſe.* nam Iuo ab Vrbano II. Papâ, conſecratus fuerat.

Nec etiam habet locum in Beneficiis vacantibus in Curiâ, quorum ſcilicet Collatio, iure Regaliæ, ad Reges noſtros pertinet. Idque Gregorius X. declarauit; cuius extat Bulla nuper edita, *Tomo II. Libertatum Galliæ, tit.*, 16. *num.* 18.

Ex his colligimus, quanta fuerit Regum noſtrorum, & aliorum, auctoritas, & poteſtas, in Electionibus Epiſcoporum, & Abbatum, etiam vi-

gente iure communi; quo Electiones, communi conſenſu Cleri, & Populi peragebantur. quod Ius Regibus competit, tum propter præcellentem eorum dignitatem; tum propter ſpecialem Tuitionem, & Protectionem, ſeu Cuſtodiam, quam Eccleſiis impertiuntur. Accedit hæc ſumma ratio, quæ in priuato quolibet Patrono locum habet: quia Eccleſias Cathedrales, & pleraſque Abbatias, & Prioratus dotauerunt, & ditauerunt, non tantum amplis poſſeſſionibus & reditibus eis aſſignatis; ſed etiam Ciuitatibus & Ducatibus. notauit Rigordus loco citato.

De Inueſtituris Epiſcopatuum, Abbatiarum, Prioratuum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum.

MIRVM IGITVR NON EST, ſi propter huiuſmodi liberalitatem & munificentiam Regum, maximè propter vtilitatem publicam, & ſecuritatem, olim quidem, *per annulum, & virgam*, Inueſtituram Epiſcopatuum, & Abbatiarum, *per manum Regis acciperent*; & Inueſtituræ tempore, *hominium, & fidem, iurati, in ſcriptis præſtarent.* Conſequenter, quoties opus foret, obſequium atque ſeruitium prębere tenebantur: ſi defuiſſent, Regalibus eorum confiſcatis, emendare cogebantur, & per omnia ferè, cum reliquis Vaſſis dominicis, æquo iure cenſebantur.

Eâdem ratione, defuncto Epiſcopo, vel Pręlato, *Regalia Vacantia*, ſicut reliqua Feuda, quoties vacant, nomine Regis occupatur; & donec à Rege, nouus Pręlatus, Sacramento pręſtito, Regalia receperit; interim fructus omnes ſuos Rex facit. fructus, inquam, omnes: & per conſequentias, Collatio-

nes etiam Beneficiorum, quę tempore mortis Epiſcopi, vel iure & facto, vel iure tantùm, vel facto tantùm, vacant.

Excipiuntur tantùm *Parochiales Eccleſiæ*, iure noſtro, & conſtitutionibus Regum noſtrorum: niſi fortè Canonicatui, vel Præbendæ, Parœcialis Eccleſia ſit annexa.

Hoc quidem Ius Regium, cum ſit antiquiſſimum, ſimul cum Regno natum; huiuſmodi Collationes, pręiudicium non patiuntur, per iura recentiora; nec eis poteſt derogari, per Decretales, Statuta particularia Eccleſiarum, Pragmaticas, Concordata, Indulta, vel Mandata Apoſtolica. Imò, quoties lis de Iure Regaliarum oritur, omnibus Iudicibus interdicitur cognitio, etiam in primâ inſtantiâ. In hoc enim Iure diſceptando, ſolos Iudices experimur, qui Curiam Parium in Parlamento Pariſienſi conſtituunt.

Nec tantùm Ratione, & Iure Communi, inducta ſunt *Iura Regalia*; Sed pręterea diuturno vſu, & longa conſuetudine confirmata fuerunt, *vel ipſorum Pontificum teſtimoniis & authoritatibus, quorum pleræquę fuerunt omiſſæ*, ab his qui de Regalibus ſcripſerunt: cum tamen hoc præcipuè fuiſſet probandum. Nam qui aduerſus Regalia ſcripſerũt, omnes ferè Canoniſtæ, vſurpationem & nouitatem obiiciunt. Quidam eorum temerè nimis, Corruptelam potiùs, quàm Conſuetudinem: qui modeſtiùs, referunt ad priuilegium & indultum Pontificum.

Omnes autem ſimul veteres & noui, inuehuntur aduerſus Inueſtituras, quæ fiebant per traditionem annuli, & virgæ paſtoralis, ante Conſecrationem Epiſcopi, vel Abbatis futuri: ſicut Iure Feudorum, Inueſtitura fiebat, per fictitiam traditionem fuſtis; verbi gratiâ, Annuli, Enſis, Vexilli, vel alterius ſymboli vaſſalo factam, & per eam ius Feudi conceditur, id eſt, obligatio & actio acquiritur, per quam Dominus poſſeſſionem corporalem feudi, cuius inueſtituram fecit, tradere compellitur exemplo emptionis: nec liberatur ſi paratus ſit ſoluere quod intereſt, *tit.* 1. *de Feudis* §. *ſi Archiepiſcopus, lib.* 4. *tit.* 15. *& cap.* 5. *infra, de donatio.* quibus ex locis apertè Inueſtitura, à traditione corporali, & inductione i[illegible] poſſeſſionem ſeparatur.

Eâdem ratione, Inueſtitura vſurpatur, non tantùm in Epiſcopatibus, & Abbatiis; ſed etiam in m[illegible]us dignitatibus, & officiis, in quibus *per Annulum*, vt in *cap.* 4. *de Conceſsione Prabendæ*, vel aliud Symbolum, Inueſtitura fiebat. Canonicus inueſtitur, *per librum & panem, in integrâ epiſtolâ Innoc. III. lib.* v. *Regiſtri MS.* ex quâ ſumptum *cap.* 7. *de Conceſſ. Preb. & cap.* 4. *eod. tit. in* III. *Collect.* In *cap.* 3. *de his quæ ſunt à maiori parte Cap.* in ſignum Inueſtituræ Præpoſituræ Auguſtenſis, *Annulus aureus.* Iunge *Epiſtolam* 6. *libri* 1. *Goffridi Vindocinenſis, & notas doctiſsimi Interpretis ad d. epiſtolam* 6. & ad *epiſtolam* 25. *lib.* 5. *in tabulis Conceſsionis Decimarum, quas*

Adelardus de Caſtro Gunterij, obtulit ſancto Albino: Donum Inueſtiturę porrigere, in *cap. 46. de Appellation.*

Inueſtituras huiuſmodi, ſiue fictitias & imaginarias traditiones, à poſſeſſione corporali rectè ſeparant Interpretes, *ad cap. 22. de Præbendis*: quæ quidem Corporalis poſſeſſio, in Beneficiis, *Inſtitutio* appellatur; de quâ *tit. de Inſtitutionibus, infra.* Malè tamen ibi, cum *inueſtiturâ*, ab Hoſtienſi, & aliis quibuſdam confunditur. Inſtitutio namque, eſt inductio corporalis in poſſeſſionem: verbi gratiâ, in Præbendis, in *cap. 22.* cùm ea, quæ ad Canonicatum pertinent, cum Stallo Chori, & Loco Capituli aſſignantur.

Huiuſmodi autem ius, & conſuetudo inueſtiendi Epiſcopos & Abbates, per Annulum, & Virgam, poſt Electionem, ante Conſecrationem, inoleuerat ferè per vniuerſam Europam: eóque Imperatores per Germaniam & Italiam vtebantur. Imò & Pontifices Romanos, & inſtituendi, & inueſtiendi poteſtatem ſumebant. In Galliâ, Angliâ, Hungariâ, & Poloniâ, idem vſurpatum.

Mortuo nempè Epiſcopo, vel Abbate, Baculus Ferula, vel Virga paſtoralis, & Annulus, deferebantur ad Imperatorem, vel Reges: qui poſt Electionem, quam & ſæpè pro arbitrio ſuo fieri curabant, vel omnino etiam, præcipuè in Germaniâ, omittebant, futuro Epiſcopo, vel Abbati dabant; eúmque inueſtiebant. Cum verborum, & rerum compendio hiſtorici, & alij Scriptores loquuntur, *Epiſcopatus, & Abbatias, per manus Imperatoris*

ratoris, vel Regum accipere.

Verùm huiuſmodi Inueſtituras, quæ per conceſſionem & traditionem Epiſcopalium Inſignium peragebantur, in pluribus Conciliis damnauerunt Ro. Pon ifices. Primus nominatur vulgò *Gregorius VII.* quem ſecuti ſunt proximi Succeſſores, maximè Vrbanus II. & Paſchalis II. ſub Henrico IV. & V. Imperatoribus: vnde inueſtitura vocabatur paſſim, *Henriciana hæreſis, & Simonia.*

Donec tandem, ſub Calixto II. in Concilio Lateranenſi, pax & concordia inter Pontificem, & Henricum V. Imperatorem, compoſita eſt: eâ conditione nempe, vt Imperatores in omnibus Eccleſiis, & Monaſteriis, liberam fieri Electionem, & Conſecrationem concederent: Itemque, vt non ampliùs inueſtituras facerent, tradito annulo, vel virgâ Paſtorali; ſed vt Regalia & eorum fictitiam poſſeſſionem traderent, *per Sceptrum*; eiſque hominium, & fides, ab Epiſcopis, & Abbatibus exhiberetur, per iuramentum. Pleniſſimè concordiam illam retulit *Conradus Vrſpergenſis, ad annum Chriſti* 1122. *& Anſelmus Gemblacenſis; ad eundem annum*: Adde omnino *Othonem Friſingenſem, lib.* 7. *cap.* 16. *&* 17. *Vvilelmum Malmesbur. lib.* 5. *pag.* 166. 167. *& ſeq. Martinum Polonum, in Henrico IV. Imperatore, & Paſchali II.* ex quibus deſumpta ſunt, quæ notauerunt *Baronius, & Binius, in Conciliorum tomo III. parte* 2. *ad Concilium Lateranenſe, ſub Calixto II.*

Has autem atque alias, de Inueſtituris contro-

uerſias; earúmque progreſſus, & euentus, pleniſſimè & doctiſſimè retulit *doctiſsimus Juretus*, ad *epiſtolas Iuonis* 8. 60. 233. 236. 237. 238. *& ſeq.*

In huiuſmodi difficillimis temporibus, præſentiſſimum Galliæ auxilium ſenſerunt Pontifices. pulſi nempe ab Imperatoribus *Vrbanus II. Paſchatis II. & Gelaſius II.* in Galliam confugerunt: vbi & multa Concilia habita, ſuper Inueſtituris. Vide *Goffridi Vindocinenſis Epiſtolas*; & inter eius opuſculâ; *tres de Inueſtituris tractatus*.

In illâ quæſtione, Goffrido conuenit, cum Iuone. non rectè quidam, diſſentientes, Iuonem, & Goffridum, inducit. Nam in opuſculo 4. agnoſcit, *aliam eſſe inueſtituram, quæ perficit Epiſcopum, in Conſecratione ſcilicet, quæ iure diuino Epiſcopis ſolis permittitur, Laïcis nunquam: aliam quæ paſcit, & ex iure humano habetur. Poſſe autem Reges, ſine offenſione, poſt Electionem canonicam, & Conſecrationem, per Inueſtituram Regalem, in Eccleſiaſticis poſſeſsionibus, conceſsionem, auxilium, & defenſionem Epiſcopo dare: quod quolibet ſigno factum extiterit, Regi, vel Pontifici, ſeu Catholicæ Fidei, non nocebit.*

Doctiſſimus Iuo Epiſt. 60. *Dominus quoque Papa Vrbanus Reges tantùm à corporali inueſtiturâ excludit, quantùm intelleximus: non ab Electione, in quantùm ſunt Caput populi, vel Conceſsione; quamuis* VIII. *Synodus,* vide Can. 1. diſt. 63. *ſolùm prohibeat eos intereſſe Electioni, non Conceſsioni. Quæ Conceſsio, ſiue fiat manu, ſiue nutu, ſiue linguâ, ſiue virgâ, quid refert? cum Reges, nihil ſpirituale ſe dare intendant; ſed tantùm, aut votis pe-*

tentium annuere; aut villas Eccleſiaſticas, & alia bona exteriora, quæ de Regum munificentia obtinent Eccleſiæ, ipſis Electis concedere. iterùm Iuo *Epiſt.* 236. *in fine*, *Se vero congrua nomina rebus dare volumus, poſſumus dicere, quod illa manualis Inueſtitura, per Laïcos facta, alieni iuris eſt peruaſio, & ſacrilega præſumptio, quæ pro Libertate Eccleſiæ, & honeſtate, ſaluo pacis vinculo, ſi fieri poteſt, funditus abſcindenda eſt.* Vbi ergo *ſine* ſchiſmate auferri poteſt, auferatur: Vbi *ſine* ſchiſmate auferri non poteſt, cum diſcreta reclamatione differatur. Ab his non valdè differunt, quæ Eadmerus, *lib.* 5. *hiſtor. nouor.* ſub finem. *aliquando Reges Angliæ, annulum tantùm tradebant; Baculus autem ſuper altare poſitus, ab Epiſcopo ſumebatur.*

Prudenter Iuo: nam tandem precibus Pontificum, & Epiſcoporum, plurimi Reges inducti, Inueſtituras, per annulum & virgam, reſtituerunt Eccleſiis: *hominium verò, & fidelitatis Sacramentum retinuerunt.* Et quidem Iuo, epiſt. 190. ſemper in Galliâ obtinuiſſe ait, vt omnes Epiſcopi, Regibus noſtris, *per manum, & ſacramentum, fidelitatem facerent.* adhibe Iuretum. Multæ huius ſacramenti formulæ, nuper fuerũt editæ, *Tomo* II. *Libertatum Galliæ, cap.* 17.

Occurrit mentio iuramenti præſtiti à ſancto Patriarchæ Ignatij, apud Nicetam, in vitâ Ignatio, qui Ignatium his verbis loquentem exhibet, ὁ δὲ παῤῥησιασάμενος, ſcilicet Ignatius, ἀδύνατόν μοι τοῦτο ποιεῖν, &c. Τῆς γὰρ Ἐκκλησίας, τοὺς οἴακας τὴν ἀρχὴν ἐγχειριζόμενος, ἐγγραφοι ὅρκον ἐθέμην, μηδεμίαν τῆς βασιλείας ἡμῶν ἐπιβουλὴν, ἢ οἷαν οὖν ἐπήρξαι ποτὲ διαλογίσασθαι, &c.

Orientis ergo & Occidentis Eccleſiæ, in hoc articulo conueniunt, vt in fine huius tituli pluribus confirmabimus. Redeamus ad Inueſtituras.

Angliæ etiam Reges, Inueſtituras, poſt grauiſſimas controuerſias, & exilia Lanfranci, & Anſelmi Cantuarienſium Archiepiſcoporum, & aliorum Epiſcoporum, tandem reſtituerunt: quam in rem, inſignes ſunt ipſius Anſelmi *epiſtolæ, lib.* 3. *epiſt.* 70. *&* *ſeqq. epiſt.* 88. 104. 105. 121. 134. 140. *&* 153. quibus iungenda, quæ in *vitâ Anſelmi* ſcripſit *Eadmerus* Anſelmi comes indiuiduus, & *Gulielmus Malmesburienſis, in Henrico I. pag.* 163. 164. ex quo potiſſimùm colligitur, Henricum I. tandem remiſiſſe Inueſtituras, per annulum & virgam; retinuiſſe hominiũ, ius in Electionibus, & Regalia.

Nec tamen eius ſucceſſores perſtitiſſe ſemper, eruditè notat *doctiſsimus Seldenus, initio notarum ad Eadmerum*; & confirmatur, *epiſt.* 48. *lib.* 13. *Regiſtri Innocentij* III. In quâ tractatur, de ſuſcipiendis omnibus Eccleſiis, ſeu Epiſcopatibus Hiberniæ, ſub protectione Apoſtolicâ: epiſtolæ illa verba notanda, *adiicimus quoque, vt cum te, vel aliquem Suffraganeorum tuorum, mori contigerit, Bacculus Paſtoralis, & Annulus, in Eccleſiâ remaneant propriâ, ſub fideli cuſtodiâ conſtituti, ad ſucceſſoris vſum, cùm Deo fauente Conſecrationem acceperint, conſeruandi.*

In Regno Scotiæ, Inueſtituras Epiſcopatuum, ſaltem per annulum, à Regibus factas fuiſſe, auctor optimus eſt Eadmerus, *lib. V. hiſtoriæ, pag.* 130. 131. *&* *ſeqq.* vbi notanda ſunt verba cuiuſdam Ead-

meri electi ab Alexandro Scotiæ Rege, in Epiſcopum ſancti Andreæ: *Annulum*, ait, *quem de manu Regis ſuſcepi, libens reddam, eâ re, quòd nihil poteſtatis, quæ in eo ſignificatur, in illo accepi: Laico ſcilicet dante, cui tale quid nihil attinet. Bacculum autem, quem ſuper altare, præſentibus duobus Epiſcopis ſumpſi, ponam vbi aſſumpſi, & eum diſpoſitioni Ieſu Chriſti commendabo.*

Reges Hungariæ pariter, Inueſtituras Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum remiſerunt, quas vſque ad tempora Paſchalis II. facere conſueuerant: *Martinus Polonus in vitâ Paſchalis II.* In Electionibus tamen, Depoſitionibus, vel Tranſlationibus Epiſcoporum, ius ſuum retinuerunt: imò & ius Regaliæ, cuius nominatim mentio fit in diplomate Belæ Regis Hungariæ, ad Alexandrum III. anno 1169. extat inter *acta eiuſdem Alexandri III. nuper edita, poſt, Concordiæ Narrationem, inter Alexandrum III. & Fridericum I. pag.* 196.

Tardiùs in Poloniâ, huiuſmodi reſtitutionem factam fuiſſe reperimus: vix ſub Innocentio III. eius Pontificatus anno XIV. *ex Epiſt.* 89. *lib.* 14. *Regiſtri Innocentij.* in quâ præterea notanda cautio, & εὕρημα Eccleſiæ Polznanienſis. Cùm enim tantùm poſt Conſecrationem, annulus & virga tradi ſolerent; ſtatim poſt Electionem, ante Confirmationem, Electus annulum & virgam acceperat: adeóque, meditatè & conſultò, ad abolendam Conſuetudinem, imò Corruptelam potiùs; quia antea, Duces Poloniæ, Epiſcopatus conſueuiſſent pro

ſuâ voluntate conferre, inſigniis huiuſmodi aſſignatis.

Quinimò Imperatores Germanorum, Reges Angliæ, & Scotiæ, ſtatim poſt mortem Prælatorum, antequam de Electione tractaretur, iubebant ad ſe deferri *annulum, & virgam.* Paſſim confirmatur, tam *ex hiſtoriâ Eccleſiaſticâ Archiepiſcoporum Hamburgenſium*, ſcripta ab *Adamo Bremenſi*, *quàm ex Chronico Cameracenſi, à Balderico Nouiomenſi Epiſcopo ſcripto;* ex quo notandum *lib.* 3. *caput* 63. *in fine, &* 64. vbi mortuo Gerardo Epiſcopo Cameracenſi, cum Caſatis, ſeu vaſſalis, reportaſſe dicuntur Baculum Pontificalem, atque nunciaſſe Epiſcopi ſui depoſitionem, Henrico II. Imperatori: Prætereà *in dicto cap.* 64. dicitur, *Henricum II. Imperat. donaſſe Epiſcopatum Cameracenſem, & Attrebatenſem Lietberto*, qui *poſtea fidelitatem Imperatori promiſit*, id eſt, fidelitatis Sacramentum. Paſſim etiam, in dictâ hiſtoriâ Archiepiſcoporum Hamburgenſium, Imperatores donare Epiſcopatuum, *per ferulam, virgam*, vel *cambucam* dicuntur.

Idem de Angliâ, & Scotiâ, *Eadmerus*, *ſtatim in præfatione hiſtoriæ, & lib.* 5. *pag.* 132. *& ſeqq.* vbi de Epiſcopatu ſancti Andreæ in Scotiâ diſputatur, vt modo diximus. vide *Spelmannum Gloſſario, dictionibus, Cambuca, & Ferula.*

Hactenus de Inueſtituris, & donationibus Epiſcopatuum, & Abbatiarum factis ab Imperatoribus, & Regibus; quibus illuſtrantur plurimi canones, quos *Gratianus* retulit, *diſt.* 62. *&* 63. *can.* 1.

2. *& ſeqq.* maximè verò, *can.* 12. 13. 14. 16. *&* 17. *cauſa* 16. *quæſt.* 7. quibus explicari poteſt, quod dicitur in fine *capituli vnici, de ſacrâ vnctione, Romanum Pontificem, non vti baculo Paſtorali,* propter hiſtoriam, quam explicat idem Innocentius III. myſteriorũ Miſſæ, *lib.* 1. *cap.* 62. & Gloſſa tangit. Nec tamen abs re videbitur, ſi dicamus, in odium Inueſtiturarum per virgam, quam damnauerunt ſemper Pontifices, eos abieciſſe baculum Paſtoralem. Conſtat itaque iure & exemplis, retinuiſſe Imperatores & Reges, in Epiſcopatibus, & Abbatiis, iura Electionum, ac Regalium.

SVPEREST VT DE REGALIBVS ordine, & methodo certa tractemus. *De Iure Regalium.*

Sed primùm, ambiguitatis, vitandæ cauſa, diuerſæ ſignificationes diſtinguendæ ſunt.

Primùm, Regalium nomine latiſſime ſumpto, res & iura omnia Regia, & fiſcalia continentur; vt in legibus Neapolitanis Friderici II. *lib. I. tit. 6. lege* 1. *& lib. III. tit.* 1.

ALIQVANDO verò, Regalia apud Scriptores hiſtoriæ Germanicæ, ſignificant inſignia Imperij, Enſem, Globum, Sceptrum, & Coronam, de quibus doctiſſimè, *Freherus in Originibus Palatinis.* Significant etiam iura Regalia quædam eximia, quæ ſolis Imperatoribus, & Regibus competunt: qualia ſunt ea, quæ in Conſtitutione Friderici numerantur, lib. v. Feudorum; ad quam vide Cuiacium.

Præterea Regalia dicuntur, Feuda & poſſeſſio-

nes, quæ munificentiâ Imperatorum, & Regum, tam Eccleſiis, quàm Xenodochiis, & reliquis venerabilibus locis fuerunt conceſſa: quorum ratione, ſubiiciuntur communi iuri, & conditionibus Feudorum, omnes eorum Poſſeſſores, licèt Eccleſiaſtici. Ideóque obſequium, hominium, & iuramentum fidelitatis, præſtare tenentur. Hoc ſenſu *pia loca, dicuntur Regalia*, & per Beneficium Regis haberi, eſſe in Regis Mundio, ſiue cuſtodiâ: quod iam inde ſub Pipino obtinuiſſe, leges Longobardorum probant, *lib.* III. *tit.* I. *lege* 19. & 30.

Eâdem formâ, & figurâ verborum, *Regalia ſancti Petri* vocantur, quæcunque liberalitate Imperatorum, & Regum, *noſtrorum maximè*, Romano Pontifici conceſſa fuerunt. In hunc ſenſum, Regalia accipiuntur, in *celebri Epiſtolâ Friderici, ad Adrianum*, & in Compoſitione ſupra citatâ inter Henricum V. Imperatorem, & Calixtum II. in formulâ Iuramenti ſolemni à Gregorio VII. traditâ, & ab omnibus Epiſcopis præſtandâ, his verbis, *Papatum, & Regalia ſancti Petri, adiutor ero ad defend ndum.* ita legendum videtur Antonio Auguſtino, in *cap.* 20. *de Electione, in I. Collect.* ex quo ſumptum eſt, *cap.* 4. extra de Iureiur. Confirmat apertè, formula Iuramenti, ab Innocentio III. præſcripta Trinonitano Archiepiſcopo, quæ extat in *Geſtis* eiuſdem Innocentij, *pag.* 64. in illâ formulâ ita explicantur Regalia, *honores, dignitates, & rationes Apoſtolicæ Sedis, defendam pro poſſe.* In Iuramento à Comite Hildebrandino præſtito, Innoc. III. *in fine lib.* 2.

lib. 2. Regiſtri, Papatum Romanum, & Regalia Beati Petri, & nominatim Montem altum, & quicquid aliud teneo de ipſis Regalibus.

Mirum itaque non eſt, cum Feuda poſſideant Epiſcopi, & reliqui Prælati; ſi ratione bonorum, ſeruitium & obſequium compellantur præſtare. Olim cogebantur & perſonaliter in bello intereſſe, cum hominibus ſuis: niſi iuſtâ ex causâ excuſationem à Regibus impetrauerint; vt per Vicariam perſonã huiuſmodi muneribus defungantur: quod Ius antiquiſſimum eſſe colligitur ex *Tomo II. Libertatum Galliæ, tit. 35. num. 1. & 2.* & ex Notitiâ, omnium monaſteriorum Galliæ, & Germaniæ, factâ præcepto Ludouici Pij, quâ continentur, quænam Monaſteria debeant Regi; vel *ſimul Militiam, Dona, & Orationes; vel Dona & Orationes; vel Orationes tantùm.* Notitiam illam edidit *doctiſſ. Sirmundus, in Notis ad Tomum* II. *Concil. Galliæ, pag. 685.* Frotharius Tullenſis Epiſcopus, qui eiuſdem Ludouici Pij tempore ſcripſit, in *epiſtolis 24. & 25. quas Tomo* II. *Scriptorum hiſtoriæ noſtræ diligentiſsimus Du Cheſne primus publicauit.* Idem ſeruitium præſtitum Germani Imperatoribus ab Epiſcopis, propter Regalia, docebit *Otho. Friſingenſis, lib. 2. de geſtis Friderici I. cap. 12.* Dubito reliquos Reges, huiuſmodi exempla ſecutos. Hûc fortè alluſit, in Inſcriptionibus ſuarum epiſtolarum, ad *Henricum I. Anſelmus Cantuarienſis, humile ſeruitium, & orationes.* Denegabant enim hominium.

Reges etiam noſtros feudalia ſeruitia, etiam

perſonalia in bello retinuiſſe, Hiſtorici noſtri; & exteri confirmant. Extat inſigne exemplum Philippi Belluacenſis Epiſcopi, ſub Philippo Auguſto, apud *Gulielmum Neubrigenſem, lib.* v. *cap.* 30. qui tamen inſultat acerbiùs capto: ſed Epiſcopum excuſat ſatis Ius & Conſuetudo Feudorum, & natalium ſplendor. Extat & aliud notatu digniſſimum, ſub eodem Philippo Auguſto, apud *Rigordum ad annum* 1029. de Regalibus Aurelianenſium Epiſcoporum, & Altiſiodorenſium Epiſcoporum, *à quibus emendari petebat Philippus Auguſtus, quòd ab exercitu milites eorum defeciſſent: eo colore, quòd ſe non teneri contenderent ire, vel mittere; niſi quando Rex perſonaliter intereſſet. Conſuetudine autem generali contra eos faciente, atque nolentibus emendare, Regalia eorum confiſcauit, & per biennium occupauit.*

Notandum hoc ampliùs. Innocentius III. ſæpius à dictis Epiſcopis interpellatus, noluit tamen Conſuetudinibus, Iuribus Feudorum, & Regni, derogare: adeò vt tandem coacti fuerint, antequam à Rege occupata Regalia per biennium recuperarent, emendam Regi perſoluere. Ad hanc inſignem Controuerſiam, pertinent *multæ Innocentij* III. *Epiſtolæ, maximè* 39. *&* 40. *lib.* 15. *Regiſtri, & reliquæ, quę ab interprete notantur,* quibus iunge *Tomi* II. *Libertatum Eccleſiæ Gallicanę, tit.* 22. *num.* 2. *& tit.* 39. *num.* 3. 4. 5. 6. *&* 7.

Quibus ex locis; potiſſimûm verò ex Epiſtolis 39. 40. *&* 52. *lib.* 15. & ex Rigordi loco, explicatur poſtrema Regaliorum ſignificatio, & vſus eo-

rum in Galliâ. Nempe, vacantibus Epiſcopatibus, non tantùm temporalia Epiſcopatuum, quæ à Regibus conceſſa fuerunt, ſed etiam omnes omnino reditus occupari. ita enim peritè & ſecundum vſum, Rigordus loco citato: *Rex eorum Regalia confiſcauit; ſcilicet, ea tantùm temporalia, quæ ab eo feodaliter tenebant: Decimas, & alia ſpiritualia, eis in pace dimittens*, &c. Innuit ſatis hoc loco, *Decimas*, atque *alia ſpiritualia*, Regalium nomine generaliter comprehendi in vacantibus Epiſcopatibus. Innocentius ſimiliter, *epiſtola* 40. *Illud fortè, cum Sedem Epiſcopalem vacare contingit fieri tantummodo conſueuit: & tunc, non ſolummodo domos; verumetiam decimas, & oblationes, & alia quæ inuenis, facis omninò ſaiſiri, & in quibuſdam Eccleſiis, confers prębendas vacantes.*

Notandum quòd vtróque loco dicitur nominatim de Decimis, euertere omninò contrariam Ruzæi opinionem, quæ rectè poſtremis Senatus Decretis improbata eſt. Choppin. Monaſt. lib. 2. tit. 3. num. 6. & lib. 2. de Domain. tit. 9. art. 16. Itemque probatur manifeſtè ex dictis epiſtolis, Ius Galliæ, quo Reges noſtri, manus iniectionem habent, & rei controuerſæ occupatione, ipſo iure, lite pendente, nec aduerſus eos locum habere iura de reſtitutione ſpoliatorum: *le Roy plaide main garnie.*

Prętereà nullos alios Iudices agnoſcere Reges noſtros, quàm Parium Curiam. Quæ iura, cum dictis epiſtolis Innocentius impugnaret ab initio, cedere tamen coactus eſt, poſtquam de re totà

certior factus fuit.

Antiquitatem autem Regalium, præſertim vacantibus Prælaturis, confirmant *cap. 28. hoc tit. iunctâ antiquâ*, quæ ad Hyberniam pertinet, *&* 32. *cap.* iunctâ etiam antiquâ, quod ad Galliam, vbi *mentio Regalium*, ſicut & *in cap. 2. de conceſſ. Preb.* & in *cap. 1. de his quæ fiunt à maiori parte Cap.* in III. *Collect.* à Raymundo detracta fuit. Quibus addere licet, Reſcriptũ quoddam Innocentij III. *Tom. II. Libertatum Galliæ tit. 16. num. 5.* in quo Ius Collationum Præbendarum, Eccleſiâ Laudunenſi vacante, dicitur pertinere ad Regem, *ſecundùm antiquam & approbatam Conſuetudinem.* Idémque in Galliâ apertiſſimè confirmat, *cap. 6. de Iure Patronatus, in* 1. *Collectione.* Quare, vt rem notiſſimam, antiqui Interpretes ad canonem *Imperium*, diſt. 10. notauerunt.

Dicti vero *cap. 6. de Iure Patronatus*, auctor Alexander III. cuius tempore in Angliâ idem ius obtinebat. Apud *Mattheum Paris*, inter XVI. Capitula libertatum recognitarum Clarendoniæ, ſub Henrico II. anno Chriſti 1164. hoc caput inſeritur. *Cum vacauerit Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus; in Dominio Regis eſſe debet, in manu ipſius, & inde percipiet omnes reditus, & exitus, ſicut dominicos reditus ſuos.* Quod Ius in Angliâ cœpiſſe ſub Gulielmo II. qui vulgò Rufus, notat Gulielmus Malmeſburienſis, *lib. 4.* nam Gulielmi patris Conqueſtoris tempore, *poſt deceſſum Epiſcopi, vel Abbatis, omnes reditus integrè cuſtodiebantur, ſubſtituendo Paſtori, reſignandi.* Succeſſores tamen Guliel-

mi II. conſtantiſſimè, ſicut fieri ámat, Regaliorum iura conſeruarunt.

Idem Ius, Hungariæ Reges ſibi vindicaſſe confirmat Diplôma ſupra citatum ipſius Regis, ad Alexandrum III. Hoc ampliùs, mobilia Epiſcoporũ ab inteſtato decedentium, Reges Hungariæ ſibi vindicare ſolebant: *epiſt.* 43. *lib.* 14. *Regiſtri Innoc. III.*

In Galliâ, non tantùm Reges, ſed etiam aliqui ex Ducibus, & Comitibus, in quorum prouinciis Epiſcopatus erant poſiti, idem Ius præſumebant: *Tomo II. Libertatum Eccleſiæ Gallic. tit.* 16. *num.* 1. *&* 4. *Iuo Carnotenſis, epiſt.* 94. ad quam vide Iuretum.

Huiuſmodi mobilium occupationes ab inteſtato, conceſſionibus ſingularibus, certis Eccleſiis ab initio remiſſæ, tandem in deſuetudinem abierunt, tanquam canonibus & æquitati contrariæ. Iure enim veteri Communi Canonico, non tantùm bona inteſtatorum Epiſcoporum, vel Clericorum; ſed etiam, vacante Eccleſiâ, reditus omnes, ſeruandi erant Succeſſori, *can.* 25. *Concil Calchedonenſis, Gratianus diſt.* 75. *can. quoniam quidam*, pleniùs *can.* 43. 46. *&* 47. 12. *quæſt.* 2. Quibus locis, omnimodo direptiones mobilium defuncti Prælati ab inteſtato, non tantùm Laïcis, ſed etiam Epiſcopis, Capitulis, & Clericis interdicuntur; nonobſtantibus cuiuſcunque temporis Conſuetudinibus.

Cum verò Rapacitas, & Licentia, in multis Eccleſiis præualuiſſet, idem Ius iterum renouandum fuit, *cap.* 40. *hoc tit. in* VI. *& cap.* 7. *de Electionibus*,

in Clementinis.

Plurimùm ab illâ corruptelâ, differunt Regalium iura, vacantibus Eccleſiis, Regibus & Principibus competentia, ſummis rationibus munita, quas ſupra expoſuimus: ideóque ſæpiùs Pontifices Romanos probaſſe oſtendimus, & tandem generaliter, in Concilio generali Lugdunenſi, ſub Gregorio X. confirmata fuerunt, *cap. Generali* 13. *de Electionibus in* VI. Huius Gregorij duas ſpeciales Conſtitutiones habemus, quibus Regum noſtrorum Regalia comprobarunt, in *Tomo II. Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, cap.* 16. *num.* 18. *&* 19.

Hactenus per multa ſæcula, iura Regalium intacta & integra Reges noſtri retinuerant, etiam in Collatione beneficiorũ: donec Bonifacius VIII. infenſus Philippo Pulchro, *Regalia*, præſertim, circa Collationes beneficiorum, irrito licet conatu, reuocare tentauit. Cuius contentionis occaſione raptâ, vtrimque vehementer, de Iuris Regaliorum originibus, & cauſis certatum eſt.

Controuerſiæ inſignis Acta, nuper edita fuerunt, ex quibus quædam adſcribuntur ad *dictum cap.* 13. *in veteri editione Iuris Canonici Pariſienſi anni* 1520. Vnde in quaſdam alias poſtea deriuata. Quæ tamen in antiquioribus editionibus, maximè extra Galliam, imò & in editione Molinæi, deſiderantur. Quare imputandum nihil Romanis Correctoribus.

In dicto *cap.* 13. Gloſſa, in dictione, *Regalia*, quæ tribuitur Ioanni Andreæ, manca eſt. Omittit

enim veram, in illo Capitulo, Regaliorum ſignificationem. ſic reſtituenda, ex Archidiaconi integris commentariis, quem Ioannes Andreas ſequitur: *Dic Regalia, id eſt, quæ capiunt Reges, vacante Eccleſiâ, vt patet in Franciæ Regno, & Angliæ. Nam illic vocantur Regalia, iura Regi in quibuſdam Eccleſiis vacantibus competentia; quibus de Prælato ordinatis, illa percipiunt Prælati, & non Rex:* quæ poſtrema explicatio vera: omiſſa tamen, *in d. cap.* 13. Reliquæ aliò pertinent. Adde *cap. hoc conſultiſsimo, de rebus Eccleſiæ non alien. in* VI. cuius auctor idem Gregorius X. *Speculator, lib.* IV. *tit. ne ſede vacante.*

Obſeruandum ſummè, diuerſo longè iure, quàm Regaliorum, licèt quidam confundant malè, nempe iure fundationis, *Regibus, & Principibus Patronis*, non autem Patronis priuatis, competere plenum ius conferendi Dignitates, & Præbendas, inconſulto etiam Epiſcopo: cuius Iuris mentio fit, *in cap.* 5. *de Conſuetudine, in Antiquâ, in cap. dilectus* 34. *de Præbendis; & in cap. vlt. de Conceſsione Præbendæ*; in quo verbum, *Donationis*, ſicut & in d. *cap. Dilectus*, non ſimpliciter ius præſentandi; ſed plenum ius conferendi ſignificat: quibus iunge, *cap.* 40. *de teſtibus & cap.* 9. *de renunciatione.* Quo Iure hodie noſtri Reges vtuntur.

Quin & in huiuſmodi Collationibus, Ius præuentionis, & Regulæ Cancellariæ ceſſant; niſi quatenus illa noua iura, congruunt cum iure antiquo, & cum ratione.

Quod ad Electiones verò pertinet: paulatim,

& per partes, iuri communi derogatum fuit.

Primò, Populis omne Ius ademptum ſuffragij, & Regibus ſolis aſſenſus à Pontificibus, poſt Electionem factam relictus, vt diximus.

Poſtea, Ius Cleri valdè imminutum, per reſeruationes, quæ primò quidem, in caſu vacationis in Curiâ irrepſerunt, ex antiquâ Conſuetudine: quam etiamnum hodie ſibi Pontifices vindicant, non expectato aſſenſu Regio.

Huiuſmodi verò reſeruationum in ſingulari caſu vacationis in Curiâ, pręter ea quę diximus, extant Conſtitutiones *Clementis IV. & Gregorij X. in cap. 2. & 3. de Præbendis in* VI. quas per interpretationem extendit *Bonifacius VIII. cap. 34. eodem tit. & Ioannes 22. cap. 4. de Electione in Extrauagantibus communibus.*

Ad alios Caſus idem Ioannes XXII. & Benedictus XII. reſeruationes produxerunt, *cap. 4. excrabilis, & cap. 4. ad regimen, de Præbendis, in Extrauagantibus communibus*, quæ à ſequentibus Pontificibus receptæ ſunt: eiſque primum locum, inter regulas Cancellariæ dederunt. Poſtremò, generaliter omnium Cathedralium Eccleſiarum, & Monaſteriorum Dignitates, ſibi reſeruarunt 2. 3. & 4. *Regulâ Cancellariæ, in antiquis.*

Concilio verò Baſileenſi, *Seſsione 12. & 23.* huiuſmodi nouæ reſeruationes ſublatæ ſunt, & Electionum ius commune reſtitutum.

In Galliâ, ius Electionum ſemper retentum fuiſſe, ſupra docuimus: nec vnquam nouæ illæ Conſtitu-

ſtitutiones, vel Reſeruationes, locum habuerunt. Quin etiam, in pragmaticam Sanctionem, translata fuerunt Decreta Concilij Baſileenſis: & ſecundùm Pragmaticam, Ordinationes Eccleſiarum, per plures annos factæ; eligendi facultate priùs à Regibus impetratâ.

Pragmaticam ſæpiùs euertere conati fuerunt Pontifices, cap. 1. de Treugâ & Pace, in Extrauag. commun. Tandem perfecit Iulius II. in Concilio Lateranenſi nouiſſimo: cui eodem tempore Concilium Piſanum oppoſitum. Vnde natæ graues Controuerſiæ, inter Pontifices & Reges noſtros, qui ſtrenuè, & diu ius ſuum aſſeruerunt, tam Ordinationibus, quàm Decretis ſummi Senatus; quæ commodiùs repetes, *ex Tomo II. Libertat. Eccleſiæ Gallicanæ tit. 13. num.* 10. *&* 11. *& tit.* 15. *num.* 59. 60. 61. 62. *& ſeq.* Conſule *excerpta*, *ex Oratione Prudentiſsimi viri Ioannis Iuuenalis des Vrſins, in Notis ad hiſtoriam Caroli VII. nuper editam.*

His litibus finis impoſitus, per Concordata, inter Leonem X. & Franciſcum I. plenitudine poteſtatis Regiæ tandem recepta; non habitâ ratione contradictionum, poteſtationum, & appellationum ad futurum Concilium. Notandum tamen, in *cap.* 4. *de Reformatione, Seſsione* 23. *Concilij Tridentini*, manifeſtè derogari Concordatis, ibi, *ſiue ea ſit irrita ordinatio.* Contrarium enim in Concordatis manifeſtè exprimitur, in tit. de Electionib. in fine, *decernentes Electiones, contra præmiſſa attentatas, nullas & inualidas exiſtere.* Quod quidem præiudi-

cium Regiis Nominationibus illatum, pluribus proſequitur Molinæus, in *Conſultat. ſuper Concilio Tridentino, num. 34. 35. & ſeqq.*

Quinimo, Ius vetus, etiam poſt Concordata, in Aurelianenſibus Comitiis reuocatum fuit, *artic. 1.* quem illuſtrant valdè ea, quæ ſuprà notauimus initio, *& cap. 14. de Electione.*

Poſtremò, in Patriarchæ Conſtantinop. Electione, de quâ *in cap. 40. hoc tit.* etiam ante Conſtanſtinopolim à Gallis & Venetis expugnatam, ſimilis Conſuetudo inualuerat: & retenta eſt, poſt expulſos, à Græcis, Gallos & Venetos. Itémque ab Imperatoribus Conſtantinop. ius tradendi Baculi paſtoralis vſurpatum: Δικανίκιον, Baculum, ſiue Ferulam paſtoralem vocant. Imperator electum Patriarcham in poſſeſſionem inducebat, dato Pedo paſtorali: vide Codinum Curopolatam, cap. 20. Περὶ προβλήσεως Πατριάρχου, καὶ περὶ χειροτονίας τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἄλλων Πατριαρχῶν τε, καὶ Επισκόπων. Pluribus eruditè confirmat in Commentario ad Codinum *Iacobus Gretſerus*; qui & rectè, πρόβλησιν diſtinguit, à χειροτονίᾳ, quæ illo loco ſignificat Conſecrationem. Nam ab Epiſcopo Heracleæ, cui olim ſuberat Epiſcopus Conſtantinop. cõſecrari ſolet Conſtantinop. Patriarcha: præcedente tamen προβλήσει ſolemni Imperatoris, per traditionem Baculi paſtoralis, cùm hac formula, ἡ ἁγία Τριάς, διὰ τῆς παρ' αὐτῆς δωρηθείσης ἡμῖν βασιλείας, προβάλλεταί σε Αρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Οικουμένικον Πατριάρχην. Ante πρόβλησιν ſolemnem, quâ publicè iterùm confirmatur Ele-

ctio, appellatur Ὑπόψηφος, id eſt, Electus tantùm: vide ibi *Gretſerum.* Idem in reliquis Patriarchis.

Addamus locum Antiqui Scriptoris, relatum à *doctiſſ. Bongarſio, in Præfatione ad Geſta Dei per Francos.* Agebatur de Electione Patriarchæ Hieroſolymitani: *Iuxta morem vniuerſi Orientis*, ait *Regi nominatos duos fuiſſe, Gulielmum Tyrium, & Heraclium* quendam: qui poſtremus, à Rege probatus, & prælatus Gulielmo. Quæ omnia conueniunt optimè cum his, quæ ſupra, de Electionibus, & Inueſtituris diſſeruimus.

Digitized by Google

FRANCISCI

FLORENTIS

ANTECESSORIS AVRELIANENSIS.

AD TIT. VII.

DE TRANSLATIONE EPISCOPI, [VEL ELECTI.]

TRACTATVS VII.

COHÆRET hic Titulus cum præcedentibus. Tractat generaliter, *de Tranſlatione Epiſcoporum, vel conſecratorum; vel electorum, & confirmatorum tantùm, nondum tamen conſecratorũ*: de quibus ſpecialiter ſtatim in duobus primis capp. huius tit. agitur. In titulis pręcedentibus, de Poſtulationibus, & de Electione ſępiùs mentio fit Tranſlationis, vt attigimus *in tit. de Poſtulationibus*: Item in *tit. de Electione* ſæpè occurrit mentio Tranſlationum, *capp.* 2. 4. *&* 23. quod deſumptum eſt ex *epiſtolâ* 14. *libri* v. *Regiſtri Innocentij III.* nondum editi; in quâ iura Tranſlationum, his verbis exponuntur: *no-*

bilem virum, Philippum Ducem Suauiæ moneatis, vt ſe prædicto Archiepiſcopo non opponat, quominùs Moguntinam Eccleſiam, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus ſalubriter valeat gubernare: alioquin cum nullus Princeps, Epiſcoporum Translationi ſe vnquam præſumpſerit immiſcere, Eccleſiaſticam Libertatem in hoc, & Sedis Apoſtolicæ dignitatem, quæ à prędeceſſoribus noſtris, ad nos hactenus emanauit, nullatenus patiemur infringi: quâ de re infra videbimus.

Quin & aliquando concurrunt ſimul, Poſtulatio, Electio, & Tranſlatio: vt in eleganti *ſpecie cap. 40. de Electionibus*; quam poſt explicationem capitulorum huius tit. ſubiiciemus.

Hunc verò ordinem ſequemur. Incipiemus à iure veteri. progreſſum, & immutationem ſubdemus. Deſinemus in explicatione vſus, tam Gallicanæ, quàm aliarum quarumdam Eccleſiarum.

Origo, & progreſſus Translationum, in Eccleſiâ Occidẽtali & Orientali.

Ad Translationes, & mutationes Sedium, pertinent antiqui canones multi. Sed primus omniũ occurrit *can. 15. Concilij Nicęni*, cuius ſententiam explicat factum egregium Euſebij Pamphili Cęſareæ Paleſtinæ Epiſcopi, qui noluit transferri Antiochiam, licèt à Populo peteretur, & Imperatoris Conſtantij, & Epiſcoporum gratiâ niteretur. Obiecit ſcilicet *dictum can. 15. Concilij Nicæni* in Concilio quodam Antiochiæ celebrato, paulò poſt Concilium Nicęnum, ante aliud Concilium ibidem celebratũ, quod vulgò *in Encenijs* appellatur, & ante Sardicenſe: *Sozom. lib. 2. cap. 18. Theodoretus lib. 1. cap. 22. Niceph. lib. 8. cap. 45. ſub finem.* Græci

tamen interpretes *d. can.* 15. non intellexerũt liquidò.

Ad firmandam & ſanciendam, *d. can.* 15. obſeruationem, videntur iterum promulgati, *can.* 1. & 2. *Concilij Sardic.*

Ex hoc cap. 2. deſumptum eſt *cap.* 2. ſupra *de Electione*, qui ad Electiones non pertinet, ſed ad Tranſlationes Sedium: quibus iunge *canonem* 17. Concilij Ancyrani *can.* 16. 18. & 21. *Concilij Anthiocheni*, & *can.* 5. *Concilij Calchedonenſis*, iunctâ omnino Actione xi. *eiuſdem Concilij*, & *canonem* 17. & 18. *Synodi in Trullo:* quorum pleríque referuntur â Gratiano, *causâ* 7. *quæſt.* 6. *can.* 19. 25. 26. 27. & *paſſim:* ex quibus colligimus, Concilio Niceno, & Sardicenſi, generaliter & abſolutè, omnes Sedium mutationes, Tranſlationes, & migrationes fuiſſe prohibitas: non tantùm Epiſcopis; ſed etiam Preſbyteris & Diaconis. Sardicenſi autem, grauiori ſanctione, & pœnâ coërcitas, in odium maximè Arrianorum, qui crebris mutationibus, & Tranſlationibus, eo tempore, omnes Orientis Eccleſias perturbabant; tûm ambitione, tûm auaritiâ ducti, tûm etiam, vt hæreſim ſuam latiùs ſpargerent: exemplum ſecuti Ducis Euſebij, qui primùm Beryti Epiſcopus; deinde Epiſcopatum Nicomediæ; poſtea Conſtantinopolis ambiuit & obtinuit, ope Imperatoris Conſtantij, apud quem gratia plurimum valebat.

Qvinetiam depoſitis Epiſcopis Orthodoxis, aliquando relegatis, imò & necatis, in eorum Epiſcopatus transferebant Arriani ſuarum partium

Epiſcopos; vt conſtat ex Epiſtolâ Synodi Alexandrinæ, relatâ ab Athanaſio, *in 2. Apologiâ, de Fugâ ſuâ, & in epiſtolâ ad vitam ſolitariam degentes, tom. 1.* quibus adſtipulantur, poſt diligentem cauſæ cognitionem, Epiſcopi Concilij Sardicenſis, in *Synodicis Epiſtolis Grecè & Latinè editis*, præcipuè ſub finem; in quibus etiam pœnam grauiſſimam dicti canonis 2. in Euſebium, & aliquot Arrianos, communi ſententiâ Patrum pronunciatam reperimus. ita Patres loquuntur, in Synodicâ Grecâ, ἐκρίναμεν μὴ μόνον αὐτοὺς Ἐπισκόπους μὴ εἶναι, ἀλλὰ μηδὲ κοινωνίας μετὰ τῶν πιστῶν αὐτοὺς καταξιοῦσθαι. in Latinâ, quam coniiciunt authenticam, *ſeparari ab Eccleſiâ Catholicâ, & alienos eſſe à nomine Chriſtiano.* quod & in dicto *can. 2. ne Laïcam quidem communionem habere.*

Quare fruſtrà *Auxilius, auctor MS. quem ex Bibliothecâ Papyrij Maſſoni nactus V. C. Andreas Du Cheſne, benignè nobis communicauit.* in tractatu, quem ſcripſit eo tempore Leoni Nolano Epiſcopo, tam ad defendendam Cauſam Formoſi Romani Pontificis, quàm Ordinatorum à Formoſo, qui tranſlatus fuerat è Portuenſi Eccleſiâ, in Romanam; in illo, inquam, tractatu fruſtrâ Oſium increpat, & tanquam Nouatianum traducit, & reliquos Epiſcopos, quorum communi conſenſu canones illi fuerant editi. Nam in Conciliis Romæ, & Rauennæ habitis, eodem tempore, ſub Ioanne IX. in ipſius formoſi causâ, nominatim probantur illi canones, & verba referuntur: illa maximè, quæ notauit Auxilius, non ſolus, ſed & alij multi,

& pars

& pars maxima Interpretum, *ad d. capitulum 2. de Electione*: cuius cap. 2. Interpretationem, in fine huius Tractatus ſubiiciemus. Verba Patrum in causâ Formoſi, hæc ſunt: *Quia neceſsitatis causâ, de Portuenſi Eccleſiâ Formoſus, pro vitæ merito, ad Apoſtolicam ſedem prouectus eſt; Statuimus, & omnino decernimus, vt id in exemplum nullus aſſumat: præſertim cum ſacri canones hoc penitus interdicant; & præſumentes tantâ feriant vltione, vt etiam in fine, Laïcam eis prohibeant Communionem.*

Antiochenæ vero Synodi canones, non abſciſsè, & generaliter, Tranſlationes omnes, & mutationes reiiciunt, ſed cum temperamento aliquo. Referuntur & Nicæni, & Antiocheni canones in Synodo Romanâ, anni 853. ſub Leone IV. in Depoſitione Anaſtaſij, Preſbyteri Cardinalis Tituli ſancti Marcelli; cuius mentio *in cap. 2.* infra, *de Cleric. non reſid.* qui, & Leo IV. Antiochenos canones probauit, *can. 1. diſt. 20.* vt alio loco oſtendimus.

Notandum tamen, Synodum Antiochenam, in quâ illi canones editi, habitam fuiſſe ab Orientalibus tantùm Epiſcopis Semiarrianis: nullos ex Occidente interfuiſſe. in quâ Synodo depoſitus Athanaſius, & multi canones obliquè compoſiti, tam in Athanaſium, quàm in alios Orthodoxos; quibus poſtea, Patres Sardicenſes, canones contrarios ediderunt: vt ex hoc articulo, & ex comparatione canonū vtriuſque Synodi colligere facile eſt; potiſſimùm verò, ex *Nicephoro lib. 9. Hi-*

H h

ſtor. Eccleſ. cap. 13. *pag.* 701. Nec alia ſolutio quærenda videtur: pugnant enim manifeſtiſſimè canones Anthiocheni, cum Sardicenſibus.

Et quidem meritò improbatas fuiſſe Tranſlationes omnes illo tempore, iudicabit, quicumque perpendet tumultus, & turbas ex Depoſitionibus, Tranſlationibus, & Mutationibus Epiſcoporum exortas; maximè in dicto Concilio Antiochæno: quâ de re, vide Socratem *lib.* 2. *cap.* 5. *&* 6. *& Sozomenum lib.* 3. *cap.* 4. *&* 5. *&* ex his conflatam *Tripartitam*, *& Nicephorum.*

Sicut autem Occidentis Epiſcopi, Antiochenos canones in pleriſque reſpuebant; ita Orientis Epiſcopi, Sardicenſes canones non admittebant facilè.

Quinetiam, non multò poſt Sardicenſe Concilium, Gregorij Saſimorum primùm Epiſcopi, vt ipſe Gregorius docet *epiſt.* 42. in Sedem Conſtantinopolitanam Tranſlatio, licèt ex iuſtâ causâ, & communi decreto plurium Epiſcoporum, improbata tamen fuit à pleriſque Epiſcopis, in Concilio Conſtantinopolitano I. vt ex Socrate, & Sozomeno diſcimus; & ex Catalogo Conſtantinopolitanorum Epiſcoporum, apud Leunclauium, in iure Orientali, in nominatim Ægyptios Epiſcopos eam improbaſſe conſtat: imò & Occidentales, in Italiæ Synodo habitâ poſt Synodum Conſtantinopol. cui præerat Ambroſius. ita enim loquuntur Patres in Synodicâ: *re verâ aduertebamus Gregorium nequaquam, ſecundùm traditionem Patrum Conſtanti-*

nopolitanæ Eccleſiæ ſibi Sacerdotium vindicare. De ſpontaneâ abdicatione Gregorij Nazianzeni, ex ipſius ſcriptis, vide quæ pleniſſimè collegit illuſtriſſimus Baronius *ad annum* 381. *num.* 53. 54. 55. *& ſeq.* Aduerſarij Gregorij allegabant *canones Nicenæ & Sardic. Synodi,* quibus indiſtinctè omnes Tranſlationes prohibebantur: quos canones Eccleſia Gallicana olim agnouit, & retulit in Concilio *Arelatenſi* 2. *can.* 13. *Nullus cuiuſque ordinis Clericus, non Diaconus, non Presbyter non Epiſcopus, quâcunque occaſione faciente, propriam relinquat Eccleſiam*; ſed omnimodis excommunicetur, aut redire cogatur.

Fverit hæc vera, & ſimplex Conciliorum dictorum ſententia. Temporum neceſſitati, & imminentibus periculis, accommodata eſt poſtea indulgentia quædam; vt tam ſecundum Antiocheni Concilij canones, quàm vſum veterem, ante Nicænam Synodum aliquando vſurpatum, ex iuſtâ cauſâ, Tranſlationes admitterentur: cauſâ diligenter cognitâ, quoties neceſſitas, vel vtilitas Eccleſiarum flagitaret. Alioquin reiiciebatur, & ad priorem Sedem, tanquam fugitiuus retrahebatur: *Liberatus in Breuiario cap.* 21. *Petentibus Principibus, vt Anthimum Papa* Agapetus, *in ſalutatione & communicatione ſuſciperet, ille fieri inquit poſſe, ſi ſe libello probaret* Orthodoxum, *& ad Cathedram ſuam reuerteretur. Impoſſibile eſſe aiebat, Translatitium hominem, in illâ Sede permanere.* Vide *Nou.* 42. *de Depoſitione Anthimi.*

Cauſæ autem cognitio habebatur, in Concilio

perfecto, ſiue pleno, πλεία Συνόδῳ, id eſt, totius Prouinciæ, præſente Metropolitano, ſecundùm canones Antiochenos ſupra citatos: quos notandum, fuiſſe confirmatos, canone 5. *Concil. Calchedonenſis*, ſi comparetur cum *Actione* XI. *&* XII. *eiuſdem Concilij*, in quâ recitati ſunt dicti canones Antiocheni, in causâ Stephani & Baſſi, & ſecundùm illos pronunciatum.

Eadem œconomiæ, ſeu diſpenſationis ratione, rectè Iuo Carnotenſis, in Præfatione doctiſſimâ Decreti ait, *Romanos Pontifices, Translationes, quæ diſtrictè Apoſtolicis, & canonicis ſanctionibus prohibita ante fuerant, maiori Eccleſiæ vtilitati conſulentes, fieri permiſiſſe.* Rectiùs, & ſinceriùs, vt conſtat ex his quæ diximus, quàm Balſamo, & Græci recentiores, qui commenti ſunt diſtinctionem, inter ἐπίβασιν *Inuaſionem*, μετάβασιν *Mutationem*, & μετάθεσιν *Translationem*: nec enim ex canonum verbis, diſtinctio poteſt elici.

Accommodata tamen eſt poſterioribus canonibus: nec tantùm ab Interpretibus Græcis, & Latinis; ſed etiam multis Epiſtolis Pontificum, & Conciliis comprobata fuit.

Quamuis tandem hæc ita conſtituta ſint, & vſu recepta; non tamen ſine grauiſſimis controuerſiis huiuſmodi Tranſlationes, contra Canones admiſſæ fuerunt. exemplum inſigne ſuprà retulimus de Gregorio Nazianzeno, cuius Tranſlationem improbatam fuiſſe, tam ab Occidentalibus, quàm ab Epiſcopis Ægyptiis diximus: ideo ab

Ægyptiis, quia ſicut Meletius Patriarcha Antiochenus, è Saſimorum Epiſcopatu Gregorium Nazianzenum dictum tranſtulerat Conſtantinopolim; ita & Timothæus, Maximum quendam Epiſcopum Conſtantinopolitanum ordinauerat. Videndus *Socrates lib. 5. cap 5. in fine, & cap. 7.* vbi interpres non intellexit hæc verba, ὡς εἴη ὑπερόριος: ita verte, *quod fines Diœceſeôs ſuæ tranſiliiſſet* Gregorius, tranſlatus Saſimis Conſtantinopolim. idem *Socrates cap. 8. eiuſdem libri* v. vim dictionis ſatis exprimit apertè; & *can. 2. Concilij Conſtantinopolitani*: quibus adde Sozomenum *lib. 7. cap. 9. Catalogum Patriarch. Conſtant. in Iure Orientali Leunclauij, & Nicephorum lib. 12. cap. 10. 11. & 13.* Tripartita etiam hiſtoria fallitur in illa dictione, ὑπερόριος. Per factionem tamen non tantùm Ægyptiorum etiam quorumdam Occidentalium, quorum non ſemel ſupercilium perſtringit, queritur ſæpiùs hæc omnia peracta Gregorius Nazianzenus, & Canonum Nicenorum, & Sardicenſium auctoritatem, non obſcurè eleuat, mentem & ſententiam potiùs, quàm verba inſpiciens; Sicut & Meletius, qui Gregorium tranſtulerat: *Socrates lib. 5. cap. 7. & 8.* apertiùs *Theodoret. lib. 5. cap. 8. Sozom. lib. 7. cap. 7. & Nicephorus lib. 12. cap. 10. & 11.* Saſimorum Epiſcopum ordinatum fuiſſe Gregorium diximus, *ex eius epiſtolâ 42.* & pleniùs, *in verſibus de vitâ ſuâ*, Nazianzi nunquam; ſed tantùm in Epiſcopatu Nazianzeno, patris ſui Gregorij Adiutorem fuiſſe, rectè aduerſus vetuſtum errorem illuſtriſſimus Ba-

ronius probauit *Tomo* IV. *Annal. ad annum* 371. *nu.* 106. & 107.

Iterùm eadem controuerſia renouata eſt in Tranſlatione Procli, qui priùs Cyzicenus fuerat Epiſcopus. Bis enim petitâ fuerat, & tandem obtenta. In quâ obtinendâ notandum Celeſtini auctoritatem plurimùm valuiſſe, vt docet Socrates *lib.* 7. *cap.* 34. 35. 39. & 40. & ex eo Nicephorus: cui tamen loco, vt veritas conſtet, ponendum eſt, Celeſtini litteras ſcriptas fuiſſe ſtatim poſt Depoſitionem Neſtorij, ante Maximiani Ordinationem, qui prælatus eſt Proclo, ab illis Epiſcopis, qui obiiciebant Proclo canones ſupra expoſitos, quibus Tranſlationes prohibebantur. mortuo verò Maximiano, Theodoſij Iunioris auctoritate & gratiâ: qui prudentior factus, ob primam repulſam, repentinam Electionem, & Tranſlationem Procli fieri curauit, vt ſuperiori titulo diximus, nondum humato Maximiano. quâ in re Celeſtini, licèt demortui, litteras & auctoritatem obtendit Theodoſius. Hæc vera videtur mens Socratis, quã etiam expreſſit Nicephorus, *lib.* XIV. *cap.* 37. & 39.

Nec tamen inficiandum, ante Gregorium & Proclum, multos Epiſcopos, per vniuerſum orbem, iuſtis ex cauſis, fuiſſe tranſlatos. Refert aliquos Socrates, *lib.* 7. *cap.* 55. & ex eo *Hiſtoria Tripartita*, ex quâ *Auxilius, in Tractatu ſpeciali, de Formoſi Translatione*, *Burchardus*, *lib.* 1. *cap. vlt.* Iuo in præfatione Decreti, & *Anteri epiſtola*, *can.* 34. *cauſa* 7. *quæſt.* 1. quæ & refertur in *epiſtolâ Adriani II. ad*

Synodum Duziacenſem, *tomo* III. *Conciliorum Galliæ*.

Multò plura exempla addiderunt, *Anonymus auctor*, *in Iure Orientali Leunclauij*, *&* *Nicephorus Eccleſiaſticæ hiſtoriæ*, *lib*. 14. *cap*. 39. qui & in fine meminit Epiſtolæ Anteri, & Calixti Romani Epiſcopi, *in ſuis Decretis*, *cap*. 2. ita enim legendum; malè apud Nicephorum, *Celeſtinus in ſuis Secretis*: locus integer extat apud Gratianum, *can*. 39. *dictâ causâ* 7. *quæſt*. 1.

Notandum tamen, falſam eſſe, & ſuppoſitam Anteri Epiſtolam. Quod enim ait, Euſebium de quâdam paruâ ciuitate, Apoſtolicâ auctoritate, mutatum fuiſſe Alexandriam, falſum eſt. Nullus enim inter Alexandrinos Patriarchas eo nomine appellatur in Cathalogo, qui in fine Theodoreti hiſtoriæ ſubiicitur, in MS. nec reperitur in fine Chronologiæ Nicephori. Præterea Euſebius, cuius meminit, fuit ſignifer Arrianæ factionis: ita enim nominatur ab Hieronymo, in ſupplemento Chronici Euſebij; quem in Concilio Antiocheno, in locum depoſiti Athanaſij, Epiſcopum Alexandrinum Arriani conſtituerant. Sed cum intelligeret, ſe non acceptum fore Alexandrinis, recuſauit Epiſcopatum Alexandrinũ, & in Emiſenum Tranſlatus eſt. In dictâ verò epiſtolâ, præpoſterè fingitur ab Emiſâ Tranſlatus Alexandriam. Præterea iſta Tranſlatio, poſt Anterum mortuum facta eſt; nempè ſub Iulio Pontifice: nec Apoſtolicâ auctoritate, ſed Euſebij tunc Conſtantinopolitani Epiſcopi. Felicis autem Tranſlatio Epheſum, cuius dicta Epiſtola meminit,

incognita eſt. Clauſula vero illa, *auctoritate huius ſanctæ Sedis*; & in fine, *non tamen ſine Sacroſanctæ Sedis Romanæ auctoritate*, inſiticia eſt, & deſideratur, tam in dictâ epiſtolâ Hadriani, apud Burcardum *lib.* 1. *cap.* 77. quàm apud Iuonem, parte 5. Decreti, cap. 183. & Nicephorum: quod & Romani Correctores notarunt. Legitur ſimpliciter, *Sacerdotum, & Populorum Concilio Translatus eſt Epiſcopus.* Falſæ ſimiliter videntur meritò *Calixti II. & Pelagij II. epiſtolæ*, quæ referuntur in *eâdem cauſâ, & quæſtione.* Vide *Socratem lib.* 2. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, *cap.* 6. & ex eo Nicephorum, *lib.* 9. *cap.* 5. Erroris cauſam dedit Pſeudanthero Tripartita, quæ *lib.* 4. *cap.* 9. generaliter ait, *Euſebium cognomento Emiſenum, conſtituerunt Epiſcopum in Alexandriâ*; quaſi fuiſſet Epiſcopus Emiſenus, priuſquam transferretur Alexandriam.

Ex locis itaque ſupra citatis, & ex canonibus 30. 35. & 37. *causâ* 7. *quæſt.* 1. colligimus progreſſum huius Iuris, qui eſt huiuſmodi. Ante Nicænum Concilium, circa mutationes, & Tranſlationes Epiſcoporum, & Clericorum, iure incerto vtebatur Eccleſia: quoniam ad conſtituendam, firmandam, & propagandam fidem, plurimùm conducebant huiuſmodi Tranſlationes: quò referenda exempla Petri, qui ex Antiochiâ, ſe tranſtulit Romam; Narciſſi Epiſcopi Hieroſolymitani, qui non tantùm tranſtulit alterius Eccleſiæ Epiſcopum, ſed etiam ſibi in Epiſcopatu ſocium coniunxit, teſte *Euſebio lib.* 6. *cap.* 9. *Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ.*

Quæ

Quæ duo poſtea canonibus Nicænis prohibita fuerunt, 8. *in fine*, 15. *&* 16. multa enim primis ſeculis, diuinâ gratiâ, & diſpenſatione fiebant, quæ deinde in exemplum trahi non oportere, docuerunt pericula de nouo emergentia, vt ſupra oſtendimus.

Poſtea, modus certus impoſitus eſt Tranſlationibus. Admiſſæ fuerunt, iuſtis ex cauſis, propter vtilitatem, vel neceſſitaté Eccleſiarum, cauſâ priùs cognitâ in pleno Concilio Prouinciæ, Metropolitano præſente, & totius prouinciæ Epiſcopis, ad petitionem eorum, quibus Ius eligendi competebat.

Procedente tempore, Patriarchæ, primùm confirmandi, deinde faciendi Tranſlationes poteſtatem, Conſuetudine, & longo vſu ſibi vindicauerunt. Huiuſmodi Tranſlationum, à ſingulis Patriarchis, intra fines ſui Patriarchatus exempla, paſſim occurrunt, locis citatis, longè ante ſchiſma, inter Eccleſiam Occidentis, & Orientis.

Potiori ratione, Romanus Pontifex, qui reliquis Patriarchis præſidet, ſimilem in ſuo Patriarchatu auctoritatem exercuit, ab antiquo: in ſuo inquam Patriarchatu, qui latiſſimè patet; adeò vt, non tantùm Occidentem, ſed etiam vtrumque Illyricum, Occidentale, & Orientale contineat. In vtriuſque Illyrici prouinciis, Sedis Apoſtolicæ vices, Theſſalonicenſis Epiſcopus gerebat.

Eſt autem Theſſalonica, Macedoniæ primæ, ſiue Conſularis, Metropolis; quæ poſtea, cum mul-

tis aliis Prouinciis, à ſede Apoſtolicâ auulſa fuit, potentiâ & auctoritate Imperatorum Conſtantinopolitanorum, qui Patriarchæ Conſtantinopolitano attribuerunt: ſicut antiquæ notitiæ Græcorum notauerunt, & Miręus, in notitiâ Epiſcopatuum Orbis Chriſtiani, cautè tamen legendus, quia ſæpè labitur: iunge *Leunclauium in Iure Orientali*, *pag.* 101. *& Sirmundum in Propemptico*, *parte* 2. *cap.* 10.

Ex his conſtat, Tranſlationem *Perigenis*, *à Patrenſi* Eccleſiâ, in Metropolim Corinthum, cuius Socrates, & alij ſupra citati, meminerunt; à Romano Pontifice factam fuiſſe: intellige, *Iure Patriarchico*; *Patras quippè*, *& Corinthum*, Patriarchatui Romano ſubiectas fuiſſe, Græci, vel poſt Schiſma fatentur.

Quod verò Socrates, & poſt eum reliqui, narrant de auctoritate Cœleſtini, in Tranſlatione Procli Conſtantinopolitani Patriarchæ, confirmat auctoritatem ſummam, qua potiores fuerunt reliquis omnibus Patriarchis, Romani Pontifices. Ne tamen dicas confirmatam fuiſſe à Celeſtino Tranſlationem Procli. nam, vt ſupra docuimus, ante factam Tranſlationem, deceſſerat Celeſtinus.

Hôc amplius. Confirmat Pontificis auctoritatem Tranſlatio Germani, Cyzici primùm Helleſponti Metropolitani, ad Sedem Conſtantinopolitanam, auxilio Artemij, ſiue Anaſtaſij Imperatoris: quod exemplum refert *Auxilius*, in Tractatu de Tranſlationibus, *cap.* 22. Addit *Auxilius* De-

Digitized by Google

cretum ipſum Tranſlationis, à Michaële Preſbytero Apocriſiario, ſiue Reſponſali Romanæ Eccleſiæ pronunciatũ fuiſſe. Deſumpſit ex *Hiſtoriâ miſcellâ lib.* 20. *cap.* 23. in quo, Decretum ipſum Tranſlationis notatu digniſſimum inſeritur. *Electione, & approbatione religioſiſſimorum Presbyterorum, & Diaconorum totius venerabilis Cleri, ſacrique Senatus, & amantiſſimi Chriſti Populi, Diuinâ gratiâ tranſtulit, &c.* ita vt, per quos fieret Electio, per eoſdem etiam & Tranſlatio. Additur tamen in fine, *facta eſt præſens Tranſlatio, in præſentiâ Michaëlis, & reliquorum Sacerdotum, & Præſulum, ſub Artemio Imperatore, anno Chriſti* 730.

Quo vero iure Græci recentiores, in Tranſlationibus vſi fuerint, vide quæ *Zonaras*, & præcipuè *Balſamo* notant, ad *can.* 15. *Nicænum, inter omiſſa, in Appendice editionis Pariſienſis, pag.* 110. ad *can.* 14. *&* 15. *Apoſtolorum,* maximè *ad canonem* 16. *Anthiochenum;* vbi *Balſamo* notat, *Imperatorum auctoritate, & mandato opus fuiſſe.* Pluribus exemplis confirmat *Nicephorus, lib.* 14. *cap.* 39. *in iure Orientali Leunclauij, cap. de Tranſlationibus, ſub finem, pag.* 193. Quibus adde, ſi lubet, *Conſtantinum Harmenopulum, in Breuiatione canonum, tit.* 4. *in Iure Orientali, pag.* 5. vbi & Synodicam Michaëlis Oxitæ Patriarchæ Conſtantinopolitani, ſub Emanuele Comneno.

Maneat itaque, iure veteri, & nouo, Tranſlationes in Oriente factas fuiſſe, vel Metropolitanorum auctoritate, vel Patriarcharum. adhibitam pręterea fuiſſe Imperatorum auctoritatem, præ-

ſertim in Maiorum Eccleſiarum, Metropolitanarum ſcilicet, & Patriarchalium Tranſlationibus: quod & ſupra, Theodoſij Iunioris exemplis, in Procli, & Artemij, ſiue Anaſtaſij, & in Germani Tranſlationibus, docuimus.

Tandem, poſt varias & longas mutationes, omnes omnino Tranſlationes, per vniuerſum Orbem, Pontifices Romani vindicauerunt; eo iure, quo maiores omnium Eccleſiarum cauſas, ad Sedem Apoſtolicam referendas eſſe contendunt: imò & canones, & Concilia, & generaliter ad ſtatum Eccleſiæ pertinentia quælibet negotia, abſque Romani Pontificis conſenſu, tractari non poſſe, Iulius Pontifex, acerrimè propugnauit, contra Orientales Epiſcopos Antiochiæ conuocatos, ſub Conſtantio, in cauſâ Athanaſij.

Origo, & cauſa primi diſſidij, inter Occidentalē, & Orientalem Eccleſiam.

IMO IPSVM Athanaſium, & reliquos Epiſcopos depoſitos in Synodo Antiochenâ, ſuis Eccleſiis, causâ cognitâ, *inconſultis Orientalibus, & contradicentibus reſtituit., auctoritate propriâ: Socrates lib.* 2. *cap.* 11. *&* 13. *Sozomenus lib.* 2. *cap.* 7. *&* 9. *Nicephorus lib.* 9. *cap.* 8. *&* 9. quo nullus extat inſignior, & illuſtrior locus, ad probandam ſummi Pontificis, in vniuerſâ Eccleſiâ poteſtatem, & auctoritatem: quę poſtea Sardicenſi Concilio pleniſſimè confirmata fuit, *can.* 3. 4. *&* 7. contradicentibus tamen Orientalibus. *Hac primâ & antiquiſſima occaſio diuiſionis, inter Eccleſiam Romanam, & Orientalem*, vt conſtat ex locis citatis; maximè ex *Nicephoro, lib.* 9. *cap.* 15. quibus iunge, quę notauit

Antonius Auguſtinus, *lib.* 1. *Epitomes Iuris Canonici*, *tit.* 9. 10. 11. & 12. vbi latiſſimè tractat, *de Maioribus negotiis*, *ad Pontificem Maximum referendis*, & *de Epiſcoporum mutatione.*

Obſeruandum tamen, quæ in hac materiâ, tam apud veteres Colectores canonum Latinos, quàm apud ipſum Auguſtinum, tribuuntur Iulio epiſtolæ, falſas eſſe & ſuppoſititias; illæ enim veræ tantùm & germanæ Iulij epiſtolæ, quas Athanaſius ſuis ſcriptis inſeruit, vel quos Græcæ Hiſtoriæ Scriptores, in locis ſuprà citatis retulerunt.

Summam verò illam Pontificis Romani auctoritatem, ingenuè agnouit Iuſtinianus, in celebri epiſtolâ, quæ inſeritur in *l.* 8. *Cod. de ſummâ Trinitate*, cuius fidem & auctoritatem Alciatus primò, Deinde Cuiacius cõfirmauit, lib. 12. obſeruat, ca. 26.

Græci Patriarchæ nihilominus, retinuerunt ſemper Transferendi poteſtatem, ſicut & plenam Eccleſiarum ſuarum adminiſtrationem, Ius deponendi Epiſcopos, & admittendarum renunciationum, *inconſulto Pontifice*: quam poteſtatem & auctoritatem defendunt auctoritate Conciliorum Nicæni, *can.* 4. 6. & 7. præcipuè autem *Conſtantinopolitani I. can.* 2. *Epheſini can.* 7. & *Calchedonenſis can.* 29. quibus iura Patriarchalium Sedium conſtituuntur, & deſcribuntur; contradicentibus licèt Pontificibus Romanis, vt videre eſt, *in duabus vltimis Actionibus Concilij Calchedonenſis.*

Ad Antiochenum autem Patriarcham, pertinet *cap.* 1. *huius tit.* ſumptum ex III. Collectione, quæ

Prima, auctoritate publicâ, id eſt, Innocentij III. promulgata eſt, qui & omnium Decretalium huius tit. eſt auctor. Reperitur verò integra, *in lib.* I. *Regiſtri, epiſt.* 48. *pag.* 31. edition. Colonienſis, quibus iungi debent eiuſdem *libri epiſtolæ* 49. 498. *pag.* 519. *&* *Geſta eiuſdem Innocentij III. pag.* 30. quæ ad idem negotium pertinent.

Status Eccleſiaſticus & Politicus Patriarchatus Antiocheni, ſub Latinis.

VT VERO ſpecies dicti cap. 4. intelligatur, ſtatus Eccleſiæ Antiochenæ breuiter perſtringendus, qui eo tempore, ita conſtitutus erat. Orientis pars magna erepta fuerat Saracenis, & Turcis, à Latinis Principibus, duce Godefrido. Omnes Prouincias, quas acquiſiuerunt, in quatuor *Principatus* diuiſuerunt: in *principatum Antiochiæ*, ita nominatum, à Boamundo primo *Principe*, qui in exercitu, *Princeps*, ab omnibus vocitabatur; in *Comitatus* duos, *Edeſſanum*, & *Tripolitanum*, quæ tres Dynaſtiæ, in ſpiritualibus, Antiochæno Patriarchæ ſubiiciebantur; & poſtremò in *Regnum Hieroſolymitanum*: *Iacobus de Vitriaco, Hiſtoria Hieroſolymitana cap.* 30. *& ſequentibus*. Specialiter autem, *caput* 31. continet ſtatum Patriarchatus Antiocheni, ſub ea tempora: at diſtinctiùs & apertiûs explicatur à *Gulielmo Tyrio, lib.* 14. *cap.* 12. 13. *&* 14. qui & ipſe Tyrius, primus numeratur, inter Metropolitanos XIII. *vel* XIV. qui olim ſuberant Patriarchæ Antiocheno. Vtérque tamen fallitur, in reddendâ ratione, cur Antiochia, Theopolis poſtea fuerit appellata: nempè poſt ingentem terræ motum diuinâ gratiâ ſedatum, Anthiochiam reſtitutam, Iuſti-

nianus Theopolin cognominauit; *Procopius, de Ædificiis Iuſtin. cap.* 48. *& Miſcella hiſtoria, lib.* 16. *cap.* 2. *in fine.*

Non tamen Patriarcha Antiochenus, omnes Eccleſias ſtatim recuperauit; ſed eas tantùm, quæ numerantur in veteri *Notitiâ, à Miræo, & aliis editâ, pag.* 8. *& ſeq.* Reliquæ Eccleſiæ, vel à Græcis, vel à Saracenis detinebantur. quæ à Græcis retentæ, Patriarcham Grecum Antiochenũ agnoſcebant; qui tamen Antiochiâ à Latinis occupatâ, alibi coactus erat morari. Latinus verò, Antiochię ſedebat, & Pontifici Romano obtemperabat; qui Innocentij III. tempore, *Radulphus II.* nominabatur. Itaque omnia Reſcripta Pontificum, quæ in Decretalibus habentur, & ad Eccleſias Orientis pertinent, referenda ſunt ad id tempus, quo Latini rerum potiti ſunt in Oriente.

IN SPECIE ITAQVE dicti capituli primi, Patriarcha Antiochenus, Apameenſem Archiepiſcopum à ſe confirmatum, needum tamen conſecratum, tranſtulerat in Tripolitanum Epiſcopatum, auctoritate propriâ, & innconſulto Innocentio III. quod factum irritat Innocentius III. eâ ratione, quam ſuprà explicauimus, quia cum ex numero Maiorum Cauſarum cenſeantur Tranſlationes, de his referri debuit ad ſummum Pontificem, qui *ſolus, diuinâ potiùs, quàm humanâ auctoritate, tanquam Dei Vicarius, vinculum ſpiritualis matrimonij diſſoluere poteſt.* Præterea, imminutam maieſtatem Sedis Apoſtolicæ ſeueriſſimè vindicauit: *Explicatio Cap. I.*

nec enim tantùm infirmauit Tranſlationem: ſed etiam Patriarcham Antiochenum, ab Epiſcoporum Confirmatione ſuſpendit, & Tripolitanum Epiſcopum Tranſlatum, ab executione Pontificialis officij. Ægerrimè tulit Patriarcha: multis enim rationibus, quas ex ſuprà citatis Innocentij III. epiſtolis licet colligere, rectè factam Tranſlationem contendebat. primùm iure communi, quo omnibus Patriarchis, in ſuis Diœceſibus, Tranſlationes permiſſas eſſe oſtendimus: deinde exemplo Prædeceſſoris ſui, qui motu propriæ voluntatis, *Mamiſtanenſem*, ita legendum, *Archiepiſcopum*, in *Tarſenſem Archiepiſcopatum* tranſtulerat. vterque autem Archiepiſcopatus, in Prouinciâ Ciliciâ ſitus eſt: de quibus vide *Gulielmum Tyrium, lib.* 3. *cap.* 21. *&* 24. *& Notitiam ſuprà citatam.* Mouerat præcipuè Patriarcham, quod ante Conſecrationem Tranſlatio facta fuiſſet: nuſquam verò expreſſum aiebat, de Electo Confirmato, quod de Epiſcopo. Agnouit ipſe Innocentius III. in cap. 2. hoc tit. *vſque ad noſtra tempora, de Electo non eſt expreſſum, quod de Epiſcopis fuerat inſtitutum. Geſta Innocentij* id nominatim ſignificant, *pag.* 30. imò & in canonibus, *Eccleſia dicitur viduata ante Conſecrationem* Epiſcopi. Ergo nullum erat vinculum matrimonij ſpiritualis impediens Tranſlationem. His argumentis, ſigillatim, & per partes, Innocentius reſpondet, in hac Decretali, & in ſequenti.

Explicatio cap. 2. SIQVIDEM CAPVT 2. hoc tit. quod pertinet ad Galliam, in eâdem ferè quæſtione verſatur

tur. Agebatur de Tranſlatione Electi & Confirmati, nondum tamen Conſecrati. ingenuè fatetur S. Pontifex, quod cautum fuerat de Epiſcopis, non fuiſſe expreſſum de Electis. Celeſtinus tamen apud Socratem lib. 7. cap. 4. vtrúmque caſum complexus erat, poſſe transferri, vel exiſtentem, vel nominatú tantùm Epiſcopum: οὐδὲν κωλύει, τόν τε ἑτέρας πόλεως ὀνομασθέντα, ἢ καὶ ὄντα Ἐπίσκοπον, εἰς ἄλλην μετατίθεσθαι. Secutus verò videtur Innocentius Tripartitam Hiſtoriam, quæ multis nominibus meritò ſuſpecta eſt, & mendoſa. & quidem in lib. 12. cap. 10. alterum tantum caſum exiſtentis Epiſcopi expreſſerat: meliùs Nicephorus Calliſtus qui vtrumque ex Socrate retinuit.

Primum autem capitulum, differt à 2. nam in eo agitur de Tranſlatione Archiepiſcopi valdè nouâ: nempe Archiepiſcopi Apameenſis, in Epiſcopum Tripolitanum, qui eſt Suffraganeus Archiepiſcopi Tyrij: *de Tranſlatione maioris dignitatis, ad minorem*; cum ſoleant fieri, de minori ad maiorem: *cap.* 1. *de Clericis non reſidentibus.* itémque Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuberant Patriarchæ Antiocheno. In cap. verò 2. ſicut & in duobus ſequentibus, de Tranſlatione *à pari ad parem.* nam in *capitis.* 2. ſpecie, agitur de Tranſlatione Abrincenſis Epiſcopi, in Epiſcopatum Andegauenſem. Epiſcopatus autem Abrincenſis, ſubeſt Metropolitano Rothomagenſi. Vtrique verò peccauerant: Rothomagenſis; quia Electum, ac Confirmatum, à vinculo, quo tenebatur alligatus Eccleſiæ Abrin-

cenſi abſoluerat; Turonenſis, quia in Andegauenſem Eccleſiam tranſtulerat, & conſecrauerat: vtérque præter & citra mandatum Pontificis Ro. Quare vtérque pariter ſuſpenditur à Confirmatione & Conſecratione Epiſcoporum: Tranſlatus verò ab executione Pontificalis officij. Deſumptum eſt d. *caput 2. ex epiſt..... libri I. Regiſtri, pag. 334. cum quâ iungi debent epiſtolæ* 438. 439. *&* 443. *eiuſdem libri.*

Ex quibus, & *ex cap. 2. huius tit. in antiquâ Decretali*, apertiſſimè deciditur quod & in *cap. 1. huius tit.* Electum & Confirmatum, tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus miniſtrare poſſe, confirmare Epiſcopos, vt in ſpecie *dicti cap. 1. hoc tit.* in quo legendum, ex Notitiis ſuprà citatis, *Valaneenſem Epiſcopum*, vnum ex Suffraganeis Apameenſis Metropolitani.

Notandum tamen, Poſtulatum & Tranſlatum Metropolitanum, Inconſulto Pontifice, non poſſe confirmare Epiſcopos: *Geſta Innocentij III.* pag. 31. Confirmatus itaque pleniſſimam habet adminiſtrationem, exceptis tantùm his, quæ ſunt ordinis.

Solent autem Tranſlationes fieri, vel de minori, ad maiorem, atque adeo ad Sedem Romanam; vel de pari ad parem: huiuſmodi Tranſlationum diuerſarum exempla, plura refert Innocentius III. in *eleganti epiſtolâ.... lib. 1. pag.* 317. *&* 318.

Clementer verò agit in vtróque capitulo Innocentius III. quia licet grauibus, & pluribus rationibus videretur idem iuris eſſe in Electis confirmatis, quod in Epiſcopis conſecratis, nondum

tamen fuerat expreſſum: tum etiam, quia erroris & imperitiæ veniam à Pontifice Epiſcopi humiliter petiuerant, & obtinuerant. ideóque auctoritate Pontificis, Tranſlationes benignè confirmatæ fuerunt, *priore conſenſu hactenus perdurante, ſicut per litteras intimatum eſt Pontifici*; id eſt, Electoribus, qui primum poſtulauerant, iteratò adhuc, in eâdem ſententiâ manentibus.

Ex his apparet, Poſtulationem, cum Tranſlatione ſæpiſſimè concurrere. omnibus capitulis huius tit. confirmatur, & ſuprà indicauimus ad tit. de Poſtulatione.

Explicatio cap. 3. & vlt.

SVPERSVNT *Capp.* 3. *&* 4. *quod eſt vlt. huius tit.* in quibus tractatur de Epiſcopo Hildeſemenſi, qui proprio motu, relictâ ſuâ Eccleſiâ, tranſierat ad Herbipolenſem; inconſultis, tam Moguntinenſi Archiepiſcopo, cui vtérque Epiſcopatus ſuberat, quàm Romano Pontifice. Hoc negotium, per aliquot annos, exercuit aulam Romanam: & argumentum dedit, non tantùm *duabus Decretalibus poſtremis*; ſed etiam capitulo 5. *de Maioritate & Obedientiâ*, & cap. *illud*, *de Clerico excommunicato miniſtrante*: quæ ab Innocentio III. prodierunt.

Caput autem 3. huius tit. ſumptum *eſt ex lib.* 1. *Regiſtri*, *epiſtolâ* 331. caput vltimum ex *lib.* 2. *epiſtolâ* 262. ex quibus aliqua pleniùs referuntur in antiquâ collectione III. eodem tit. quibus iungi debent, *lib.* 1. *epiſtola* 568. *& lib.* 2. *epiſtolæ* 52. 262.

ſtulationis, quàm perſonæ examinatio: quæ ſi deſideretur in Electione, multò magis neceſſaria eſt in Poſtulatione, quæ eſt extraordinaria, & contra regulas Iuris Communis. Diſpenſatio enim Celeſtini, ad id tantùm proderat impetranti, vt Poſtulationem admittere poſſet, & eius Confirmationem pro arbitrio obtinere, vel à proximo Superiore; verbi gratiâ, in noſtro caſu, à Moguntino Archiepiſcopo; vel à ſummo Pontifice, vt rectè notauit *Innocentius IV.* & poſt eum, *Ioannes Andreas*, ad hanc Decretalem: quæ tantùm haberet locum, ſeruatis verbis Diſpenſationis, ſi ad maiorem Eccleſiam, non autem ad parem tranſiiſſet; eo caſu, ſolius Pontificis Confirmatio neceſſaria fuit.

Negotij exitus hic fuit. Contumacem & renitentem Conradum, & vtriuſque Epiſcopatus reditus occupantem, in iniuriam & damnum Hildeſemenſis, qui iuſſu Innocentij III. electus fuerat, tandem excommunicauit Innocentius. Cum poſtea reſipuiſſet, Conradus per Epiſcopos, & Optimates Germaniæ, Innocentium flectere tentauit: ſed fruſtrà, coactus eſt enim ipſe Romam proficiſci, & veniam petere: quam tandem obtinuit. Quamuis enim Herbipolenſi Epiſcopatu ita priuatus fuiſſet Conradus, vt etiam Canonici Herbipolenſes priuarentur, pro hac vice, iure eligendi, quia Conradum illicitè poſtulauerant, & adminiſtrare permiſerant, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus: prudentiſſimè tamen In-

noc. III. diſtulerat Ordinationem Eccleſiæ Herbipolenſis; locum veniæ & pœnitentiæ relinquens. Itaque poſt annum, ex licentiâ Pontificis, iteratò poſtulante Eccleſia Herbipolenſi, tranſtulit Conradum, *& eundem humiliatum erexit, quem exaltatum deiecerat.* vno verbo, *obedientiam ſibi præſtari volebat Innocentius.* in hoc ipſo negotio clarè exprimit, *in cap.* 5. *infra de Maioritate & Obedientia*: vide *Geſta eiuſdem Innocentij*, *pag.* 31. vbi corruptè, *Conradus* appellatur *Caſtellanus Imperialis aulæ*; lege *Cancellarius.* Vitæ verò Conradi finis infœlix, cuius cædes crudeliſſima refertur à *Conrado Vrſpergenſi*, *pag.* 325. pleniùs à *Trithemio, loco citato;* qui & refert Innocentij III. Bullas, quibus continetur pœnitentia iniuncta cædis patratoribus, datas *Romæ*, *anno* 1204.

Animadvertimvs svpra, aliquando concurrere Electionem cum Tranſlatione, & Poſtulatione; vt in ſpecie *capituli* 40. de Electione, & in Reſcripto quodam elegantiſſimo *Eugenij III.* *relatò ab Othone Friſingenſi lib.* 2. *cap.* 6. 8. 10. *de Geſtis Friderici I.* vbi tractatur de Tranſlatione Guicmanni Cicenſis Epiſcopi, in Magdeburgenſem Archiepiſcopatum. Cicenſis autem, ſiue Citicenſis Epiſcopatus ſubeſt *Magdeburgenſi* Metropoli, & poſtea *Neoburgenſis*, vel *Nauburgenſis* appellatus eſt, ſede tranſlatâ Neoburgum. Tranſlationem autem illam Otho loco citàto; potiſſimùm auctoritate Friderici I. ait factam fuiſſe, & prælatam tandem Electioni partis aduerſæ. vbi è *re natâ*, tractat *de*

Explicatio ca. 40. *Tit. Superioris de Electione.*

Prima, auctoritate publicâ, id eſt, Innocentij III. promulgata eſt, qui & omnium Decretalium huius tit. eſt auctor. Reperitur verò integra, *in lib.* 1. *Regiſtri, epiſt.* 48. *pag.* 31. edition. Colonienſis, quibus iungi debent eiuſdem *libri epiſtolæ* 49. 498. *pag.* 519. *&* *Geſta eiuſdem Innocentij III. pag.* 30. quæ ad idem negotium pertinent.

Status Eccleſiaſticus & Politicus Patriarchatus Antiocheni, ſub Latinis.

VT VERO ſpecies dicti cap. 1. intelligatur, ſtatus Eccleſiæ Antiochenæ breuiter perſtringendus, qui eo tempore, ita conſtitutus erat. Orientis pars magna erepta fuerat Saracenis, & Turcis, à Latinis Principibus, duce Godefrido. Omnes Prouincias, quas acquiſiuerunt, in quatuor *Principatus* diuiſuerunt: in *principatum Antiochiæ*, ita nominatum, à Boamundo primo *Principe*, qui in exercitu, *Princeps*, ab omnibus vocitabatur; in *Comitatus* duos, *Edeſſanum*, & *Tripolitanum*, quæ tres Dynaſtiæ, in ſpiritualibus, Antiochæno Patriarchæ ſubiiciebantur; & poſtremò in *Regnum Hieroſolymitanum*: *Iacobus de Vitriaco*, *Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ cap.* 30. *&* *ſequentibus*. Specialiter autem, *caput* 31. continet ſtatum Patriarchatus Antiocheni, ſub ea tempora: at diſtinctiùs & apertiûs explicatur à *Gulielmo Tyrio, lib.* 14. *cap.* 12. 13. *&* 14. qui & ipſe Tyrius, primus numeratur, inter Metropolitanos XIII. *vel* XIV. qui olim ſuberant Patriarchæ Antiocheno. Vterque tamen fallitur, in reddendâ ratione, cur Antiochia, Theopolis poſtea fuerit appellata: nempè poſt ingentem terræ motum diuinâ gratiâ ſedatum, Anthiochiam reſtitutam, Iuſti-

nianus Theopolin cognominauit; *Procopius, de Ædificiis Iuſtin. cap.* 48. *& Miſcella hiſtoria, lib.* 16. *cap.* 2. *in fine.*

Non tamen Patriarcha Antiochenus, omnes Eccleſias ſtatim recuperauit; ſed eas tantùm, quæ numerantur in veteri *Notitiâ, à Miræo, & aliis editâ, pag.* 8. *& ſeq.* Reliquæ Eccleſiæ, vel à Græcis, vel à Saracenis detinebantur. quæ à Græcis retentæ, Patriarcham Gręcum Antiochenũ agnoſcebant; qui tamen Antiochiâ à Latinis occupatâ, alibi coactus erat morari. Latinus verò, Antiochię ſedebat, & Pontifici Romano obtemperabat; qui Innocentij III. tempore, *Radulphus II.* nominabatur. Itaque omnia Reſcripta Pontificum, quæ in Decretalibus habentur, & ad Eccleſias Orientis pertinent, referenda ſunt ad id tempus, quo Latini rerum potiti ſunt in Oriente.

IN SPECIE ITAQVE dicti capituli primi, Patriarcha Antiochenus, Apameenſem Archiepiſcopum à ſe confirmatum, necdum tamen conſecratum, tranſtulerat in Tripolitanum Epiſcopatum, auctoritate propriâ, & innconſulto Innocentio III. quod factum irritat Innocentius III. eâ ratione, quam ſuprà explicauimus, quia cum ex numero Maiorum Cauſarum cenſeantur Translationes, de his referri debuit ad ſummum Pontificem, qui *ſolus, diuinâ potiùs, quàm humanâ auctoritate, tanquam Dei Vicarius, vinculum ſpiritualis matrimonij diſſoluere poteſt.* Præterea, imminutam maieſtatem Sedis Apoſtolicæ ſeueriſſimè vindicauit: *Explicatio Cap. I.*

nec enim tantùm infirmauit Tranſlationem: ſed etiam Patriarcham Antiochenum, ab Epiſcoporum Confirmatione ſuſpendit, & Tripolitanum Epiſcopum Tranſlatum, ab executione Pontificialis officij. Ægerrimè tulit Patriarcha: multis enim rationibus, quas ex ſuprà citatis Innocentij III. epiſtolis licet colligere, rectè factam Tranſlationem contendebat. primùm iure communi, quo omnibus Patriarchis, in ſuis Diœceſibus, Tranſlationes permiſſas eſſe oſtendimus: deinde exemplo Prædeceſſoris ſui, qui motu propriç voluntatis, *Mamiſtanenſem*, ita legendum, *Archiepiſcopum*, in *Tarſenſem Archiepiſcopatum* tranſtulerat. vterque autem Archiepiſcopatus, in Prouinciâ Ciliciâ ſitus eſt: de quibus vide *Gulielmum Tyrium, lib.* 3. *cap.* 21. & 24. & *Notitiam ſuprà citatam.* Mouerat præcipuè Patriarcham, quod ante Conſecrationem Tranſlatio facta fuiſſet: nuſquam verò expreſſum aiebat, de Electo Confirmato, quod de Epiſcopo. Agnouit ipſe Innocentius III. in cap. 2. hoc tit. *vſque ad noſtra tempora, de Electo non eſt expreſſum, quod de Epiſcopis fuerat inſtitutum. Geſta Innocentij* id nominatim ſignificant, *pag.* 30. imò & in canonibus, *Eccleſia dicitur viduata ante Conſecrationem* Epiſcopi. Ergo nullum erat vinculum matrimonij ſpiritualis impediens Tranſlationem. His argumentis, ſigillatim, & per partes, Innocentius reſpondet, in hac Decretali, & in ſequenti.

Explicatio cap. 2. SIQVIDEM CAPVT 2. hoc tit. quod pertinet ad Galliam, in eâdem ferè quæſtione verſatur

tur. Agebatur de Tranſlatione Electi & Confirmati, nondum tamen Conſecrati. ingenuè fatetur S. Pontifex, quod cautum fuerat de Epiſcopis, non fuiſſe expreſſum de Electis. Celeſtinus tamen apud Socratem lib. 7. cap. 4. vtrúmque caſum complexus erat, poſſe transferri, vel exiſtentem, vel nominatū tantùm Epiſcopum: οὐδὲν κωλύει, τόν τι ἑτέρας πόλεως ὀνομασθέντα, ἢ καὶ ὄντα Επίσκοπον, εἰς ἄλλην μεταστῆναι. Secutus verò videtur Innocentius Tripartitam Hiſtoriam, quæ multis nominibus meritò ſuſpecta eſt, & mendoſa. & quidem in lib. 12. cap. 10. alterum tantum caſum exiſtentis Epiſcopi expreſſerat: meliùs Nicephorus Calliſtus qui vtrumque ex Socrate retinuit.

Primum autem capitulum, differt à 2. nam in eo agitur de Tranſlatione Archiepiſcopi valdè nouâ: nempe Archiepiſcopi Apameenſis, in Epiſcopum Tripolitanum, qui eſt Suffraganeus Archiepiſcopi Tyrij: *de Tranſlatione maioris dignitatis, ad minorem*; cum ſoleant fieri, de minori ad maiorem: *cap.* 1. *de Clericis non reſidentibus.* itémque Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus ſuberant Patriarchæ Antiocheno. In cap. verò 2. ſicut & in duobus ſequentibus, de Tranſlatione *à pari ad parem.* nam in *capitis.* 2. ſpecie, agitur de Tranſlatione Abrincenſis Epiſcopi, in Epiſcopatum Andegauenſem. Epiſcopatus autem Abrincenſis, ſubeſt Metropolitano Rothomagenſi. Vtrique verò peccauerant: Rothomagenſis; quia Electum, ac Confirmatum, à vinculo, quo tenebatur alligatus Eccleſiæ Abrin-

cenſi abſoluerat; Turonenſis, quia in Andegauenſem Eccleſiam tranſtulerat, & conſecrauerat: vtérque præter & citra mandatum Pontificis Ro. Quare vtérque pariter ſuſpenditur à Confirmatione & Conſecratione Epiſcoporum: Tranſlatus verò ab executione Pontificalis officij. Deſumptum eſt d. *caput 2. ex epiſt..... libri I. Regiſtri, pag. 334. cum quâ iungi debent epiſtolæ* 438. 439. *&* 443. *eiuſdem libri.*

Ex quibus, & *ex cap. 2. huius tit. in antiquâ Decretali*, apertiſſimè deciditur quod & in *cap. 1. huius tit.* Electum & Confirmatum, tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus miniſtrare poſſe, confirmare Epiſcopos, vt in ſpecie *dicti cap. 1. hoc tit.* in quo legendum, ex Notitiis ſuprà citatis, *Valaneenſem Epiſcopum*, vnum ex Suffraganeis Apameenſis Metropolitani.

Notandum tamen, Poſtulatum & Tranſlatum Metropolitanum, Inconſulto Pontifice, non poſſe confirmare Epiſcopos: *Geſta Innocentij III.* pag. 31. Confirmatus itaque pleniſſimam habet adminiſtrationem, exceptis tantùm his, quæ ſunt ordinis.

Solent autem Tranſlationes fieri, vel de minori, ad maiorem, atque adeo ad Sedem Romanam; vel de pari ad parem: huiuſmodi Tranſlationum diuerſarum exempla, plura refert Innocentius III. in *eleganti epiſtolâ.... lib. 1. pag. 317. & 318.*

Clementer verò agit in vtróque capitulo Innocentius III. quia licet grauibus, & pluribus rationibus videretur idem iuris eſſe in Electis confirmatis, quod in Epiſcopis conſecratis, nondum

tamen fuerat expreſſum: tum etiam, quia erroris & imperitiæ veniam à Pontifice Epiſcopi humiliter petiuerant, & obtinuerant. ideóque auctoritate Pontificis, Tranſlationes benignè confirmatæ fuerunt, *priore conſenſu hactenus perdurante, ſicut per litteras intimatum eſt Pontifici*; id eſt, Electoribus, qui primum poſtulauerant, iteratò adhuc, in eâdem ſententiâ manentibus.

Ex his apparet, Poſtulationem, cum Tranſlatione ſæpiſſimè concurrere. omnibus capitulis huius tit. confirmatur, & ſuprà indicauimus ad tit. de Poſtulatione.

Explicatio cap. 3. & vlt.

SVPERSVNT *Capp.* 3. *&* 4. *quod eſt vlt. huius tit.* in quibus tractatur de Epiſcopo Hildeſemenſi, qui proprio motu, relictâ ſuâ Eccleſiâ, tranſierat ad Herbipolenſem; inconſultis, tam Moguntinenſi Archiepiſcopo, cui vtérque Epiſcopatus ſuberat, quàm Romano Pontifice. Hoc negotium, per aliquot annos, exercuit aulam Romanam: & argumentum dedit, non tantùm *duabus Decretalibus poſtremis*; ſed etiam capitulo 5. *de Maioritate & Obedientiâ*, & cap. *illud*, *de Clerico excommunicato miniſtrante*: quæ ab Innocentio III. prodierunt.

Caput autem 3. huius tit. ſumptum *eſt ex lib.* 1. *Regiſtri*, *epiſtolâ* 331. caput vltimum ex *lib.* 2. *epiſtolâ* 262. ex quibus aliqua pleniùs referuntur in antiquâ collectione III. eodem tit. quibus iungi debent, *lib.* 1. *epiſtola* 568. *& lib.* 2. *epiſtolæ* 52. 262.

& 272. Conradus Abbas Vrſpergenſis, de bellis Philippi & Othonis, & ad annum Chriſti 1125. pleniùs. Geſta Innocentij III. pag. 30. & ſeq. Krantzius, in Metropoli, lib. 7. cap. 9. & 17. & Trithemius in Chronico Hirſaugienſi, ad annum 1201. pag. 214.

Ex his locis, veram ſpeciem huius capituli repetimus. Conradus, vir potens & induſtrius, Cancellarius aulæ Imperialis, ſub Friderico I. & eius filio, rebus Geſtis clariſſimus, Lubecenſis primùm Epiſcopus electus fuit, & confirmatus, nec conſecratus; quia maiorem dignitatem ambiebat. quare Epiſcopatui Lubecenſi ſponte renunciauit, & poſtea Hildeſemenſem obtinuit: quo non contentus, Capitulo inducto ad Poſtulationem, ad Epiſcopatum Herbipolenſem, qui & Vvirtzburgenſis appellatur, *Titulo Ducatus Franconiæ* inſignem, proprio motu tranſiuit; & ſæpius monitus ab Innocentio III. non obtemperauit, ſed in vtróque Epiſcopatu, temporalibus, & ſpiritualibus ſe immiſcuit.

Perturbatiſſimus enim erat, eo tempore, ſtatus Eccleſiæ in Germaniâ, propter bella inter Imperatores duos, Philippum & Othonem.

Othonem, vt ſuprà diximus, *tit. de Electionibus.* Innocentius III. Imperatorem conſtituerat, eiecto Philippo; cuius partes Conradus tuebatur: quamobrem mirum non eſt, ſi cum eo egerit ſeuerè Innocentius III. ſicut & cum Vormacienſi Epiſcopo, tranſlato in Moguntinum, auctoritate Phi-

lippi, ſpreto Innocentio III. de quo *in cap. 23. titulo ſuperiori, iunctâ antiquâ.*

Conradum itaque contumacem, & ſæpiùs admonitum, ſecundùm canones, vtrâque Eccleſiâ priuauit: vt ſecundâ careret, quam auarè, & per ambitionem cupiuerat; & primâ etiam, quam per ſuperbiam deſpexerat. Qui enim motu proprio ad aliam Eccleſiam tranſeunt, primò compelluntur redire ad primam. quod ſi contumaciter retinere, vel ſecundam, vel vtrámque contendant, vtrâque ſpoliantur: quod *hoc* noſtro *capitulo*, & dicto *cap. 23. de Electione, iuxta canones fieri dicitur*, qui extant, *causâ 7. quæſt. 1. cano. 31. & 32.*

Tuebatur autem ſe Conradus, prætextu Diſpenſationis, ſiue veniæ cuiuſdam, quam à Celeſtino Prædeceſſore Innocentij obtinuerat; per quam, ei in anteceſſum data erat facultas, tranſeundi ad maiorem Eccleſiam: cui Diſpenſationi addita fuerat hæc clauſula, ***dum tamen, nihil ei de canonicis ſtatutis obuiaret.***

Verùm Diſpenſationis tenorem Conradus non ſeruauerat, qui ſeruandus eſt exactiſſimè; in his præſertim, quæ contra canones conceduntur. ad maiorem enim tantùm permiſſum tranſire, non ad parem, vel minorem. tranſiuerat autem Conradus, ad parem. Quamuis enim ampliores ſint reditus & prouentus in temporalibus, omnes tamen Epiſcopatus, titulo & dignitate, pares exiſtimantur.

Requirebatur præterea, tam Confirmatio Po-

ſtulationis, quàm perſonæ examinatio: quæ ſi deſideretur in Electione, multò magis neceſſaria eſt in Poſtulatione, quæ eſt extraordinaria, & contra regulas Iuris Communis. Diſpenſatio enim Celeſtini, ad id tantùm proderat impetranti, vt Poſtulationem admittere poſſet, & eius Confirmationem pro arbitrio obtinere, vel à proximo Superiore; verbi gratiâ, in noſtro caſu, à Moguntino Archiepiſcopo; vel à ſummo Pontifice, vt rectè notauit *Innocentius IV.* & poſt eum, *Ioannes Andreas*, ad hanc Decretalem: quæ tantùm haberet locum, ſeruatis verbis Diſpenſationis, ſi ad maiorem Eccleſiam, non autem ad parem tranſiiſſet; eo caſu, ſolius Pontificis Confirmatio neceſſaria fuit.

Negotij exitus hic fuit. Contumacem & renitentem Conradum, & vtriuſque Epiſcopatus reditus occupantem, in iniuriam & damnum Hildeſemenſis, qui iuſſu Innocentij III. electus fuerat, tandem excommunicauit Innocentius. Cum poſtea reſipuiſſet, Conradus per Epiſcopos, & Optimates Germaniæ, Innocentium flectere tentauit: ſed fruſtrà, coactus eſt enim ipſe Romam proficiſci, & veniam petere: quam tandem obtinuit. Quamuis enim Herbipolenſi Epiſcopatu ita priuatus fuiſſet Conradus, vt etiam Canonici Herbipolenſes priuarentur, pro hac vice, iure eligendi, quia Conradum illicitè poſtulauerant, & adminiſtrare permiſerant, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus: prudentiſſimè tamen In-

noc. III. diſtulerat Ordinationem Eccleſiæ Herbipolenſis; locum veniæ & pœnitentiæ relinquens. Itaque poſt annum, ex licentiâ Pontificis, iteratò poſtulante Eccleſia Herbipolenſi, tranſtulit Conradum, *& eundem humiliatum erexit, quem exaltatum deiecerat.* vno verbo, *obedientiam ſibi præſtari volebat Innocentius.* in hoc ipſo negotio clarè exprimit, *in cap.* 5. *infra de Maioritate & Obedientia*: vide *Geſta eiuſdem Innocentij*, *pag.* 31. vbi corruptè, *Conradus* appellatur *Caſtellanus Imperialis aulæ*; lege *Cancellarius.* Vitæ verò Conradi finis infœlix, cuius cædes crudeliſſima refertur à *Conrado Vrſpergenſi*, *pag.* 325. pleniùs à *Trithemio*, *loco citato*; qui & refert Innocentij III. Bullas, quibus continetur pœnitentia iniuncta cædis patratoribus, datas *Romæ*, *anno* 1204.

Animadvertimvs svpra, aliquando concurrere Electionem cum Tranſlatione, & Poſtulatione; vt in ſpecie *capituli* 40. de Electione, & in Reſcripto quodam elegantiſſimo *Eugenij III.* *relatò ab Othone Friſingenſi lib.* 2. *cap.* 6. 8. 10. *de Geſtis Friderici I.* vbi tractatur de Tranſlatione Guicmanni Cicenſis Epiſcopi, in Magdeburgenſem Archiepiſcopatum. Cicenſis autem, ſiue Citicenſis Epiſcopatus ſubeſt *Magdeburgenſi* Metropoli, & poſtea *Neoburgenſis*, vel *Nauburgenſis* appellatus eſt, ſede tranſlatâ Neoburgum. Tranſlationem autem illam Otho loco citato; potiſſimùm auctoritate Friderici I. ait factam fuiſſe, & prælatam tandem Electioni partis aduerſæ. vbi è *re natâ*, tractat *de*

Explicatio ca. 40. Tit. Superioris de Electione.

auctoritate Imperatorum in Electionibus, Tranſlationibus, & Inueſtituris Epiſcoporum.

At vt redeamus ad dictum *cap.* 40. de Electione ſuprà: ſumptum eſt ex *epiſtolâ* 154. *lib.* xv. *Regiſtri Innocentij III.* Vacante Sede Patriarchali Conſtantinopolitanâ, poſt mortem Thomæ Mauroceni Veneti, qui primus fuit Patriarcha ex Latinis, poſt occupatam Conſtantinopolim: pars Electorum Plebanum ſancti Pauli Venetiis, elegerat: pars poſtulauerat Metropolitanum Heracleenſem, qui primus eſt inter Suffraganeos Conſtantinopolitani Patriarchæ, & eum conſecrat. Nam & olim, ipſe Patriarcha Conſtantinopolitanus, ſuberat Heracleenſi Metropolitano.

In hac itaque controuerſiâ dirimendâ, quæ per tres ferè annos durauit, hanc Commiſſionis formam præſcribit: Maximo notario Legato ſuo Innocentius III. epiſtolâ 153. libri xv. vt ſi duplo maior pars Electorum poſtulauerit, præferatur Poſtulatio, Electioni minoris partis: dummodo nihil obſtet Poſtulato de canonicis inſtitutis. Præterea de eius perſonâ diligenter inquiri mandat. Ex quo notandum, licèt dictus Metropolitanus antea probatus fuiſſet, *iterari tamen inquiſitionem, quoties aliquis ad maiorem dignitatem promouetur.*

Quod ſi indignum poſtulauerint, vel ſi non fuerit duplo maior numerus poſtulantium, præferri debet Electio Poſtulationi, ſi perſona Electi fuerit idonea. obſerua quod ait; *tam de electo, quàm de poſtulato, eſſe inquiſitionem faciendam Venetiis,* vbi

vbi nati fuerint, & diutiùs conuerſati.

Ita quippè conuenerat, occupatâ Conſtantinopoli à Latinis: vt Imperator ex Francis; ex Venetis verò eligeretur Patriarcha. Et quidem primus electus eſt Thomas Maurocenus. Sed eam conuentionem poſtea improbauit Innocentius III. itaut coactus fuerit nouus Electus, Romam proficiſci, & ab Innocentio, *potiùs nouam Conceſsionem, quàm Confirmationem obtinere, diſpenſatiuè.* Patriarcha verò Conſtantinopolim repetens, in tranſitu, per vim coactus eſt à Venetis iurare, ſe neminem facturum eſſe Canonicum in Eccleſiâ ſanctæ Sophiæ, niſi Venetum natione, vel qui per decennium Venetiis moratus fuiſſet; prætereà ſe omnibus modis facturum, vt ſemper in Eccleſiâ ſanctæ Sophiæ eſſet venetus Patriarcha: quo pertinet *cap. 5. de Inſtitutionibus, infra.* quæ eſt vera dicti cap. ſententia, quam primus olim indicauerat *Franciſcus Roaldeſius Anteceſſor celeberrimus*; ex quo deinde clariſſimi viri *Ioannes à Coſtâ*, & ex eo *Berterius*, *in libris Pithanôn*: & deinde reliqui certatim, eam tradiderunt. vide *epiſt. 18. lib. 13. Regiſtri Innocentij III. & Notas.*

Innocentius ait in d. cap. 40. *Vice noſtrâ, poſtulationem admittas.* Speciali enim iure Pontifices, Epiſcoporum Tranſlationes, Ceſſiones, ſiue Renunciationes, & Depoſitiones ſibi reſeruauerunt: adeò vt ea poteſtas, Legatis eorum, etiam à Latere, & cum ſummâ auctoritate, non competat: niſi nominatim in mandatis comprehenſa fuerint hu-

iuſmodi negotia, vel ſpeciali Commiſſione, & ſingulari mandato delegata; vt in ſpecie propoſitâ, Maximo Notario. Sed cum peruenire Conſtantinopolim non potuiſſet, iterùm Pelagio Cardinali, Legato à Latere ſpecialiter hoc negotium commiſſum fuit ab Innocentio III. *epiſt.* 112. *lib.* XVI. *Regiſtri.* Per tres enim annos lis protracta fuit, ſuper quâ plures epiſtolas reſcripſit, quæ adnotantur ad *epiſtolas* 154. *lib.* XV. *&* *ad* 112. *lib.* XVI.

Confirmat apertiſſimè opus eſſe mandato *caput* 3. *de Officio Legati.* qui poſteà de re totâ referre ad Pontificem debet, vt Poſtulationem & Tranſlationem ratam habeat, *cap.* 2. *& vlt. de Poſtulat. & cap.* 3. *de Vſu & Auctoritate Pallij.* Nec hoc Ius immutatum fuiſſe exiſtimandum eſt *capitulo* 36. *de Electionibus in* VI. nullum enim in eo verbum, *de Translationibus Epiſcoporum*; ſed *de Electione* tantùm *ordinariâ.*

De Incardinatione, quomodo differat à Translatione: & de origine Commendarum.

1 AD TRANSLATIONIS materiam pertinent *Incardinationes*, quæ differunt à Tranſlationibus, licèt pariter ad Diſpenſationis materiam pertineant. De his tractatur in canone *Fraternitatem diſt.* 71. *can. Paſtoralis* 42. *cauſâ* 7. *quæſt.* 1. *cano.* 5. *& vlt. cauſâ* 21. *quæſt.* 1. qui loci omnes ex Gregorij Magni epiſtolis ſumpti ſunt: quibus adde *can. qui plures, eâdem causâ, & quæſtione*; cuius auctor inſcribitur *Leo V.* quem prauè, *corruptelæ Commendarum auctorem*, veteres & noui Interpretes faciunt, quos retulit Ruzæus, initio *Tractatus de Commendis.* Eodem ſpectant *Adriani II. & Ioannis VIII.*

epiſtolæ, quas ſuo loco explicabimus, vbi *de vſu Eccleſiæ Gallicanæ.* Græci verò, Zonaras, & præcipuè Balſamo, hanç materiam tractant ad *canones Antiochænos* 16. *&* 18. maximè *in verſione Herueti, in Supplemento* vltimæ editionis Pariſienſis, *pag.* 1127.

Canonum illorum ſententia eſt: vacanti Epiſcopo vel Clerico cuiuſcumque gradus, ad tempus, Epiſcopatus, vel locus vacans commendabatur, id eſt, ad tempus concedebatur, auctoritate pleni Concilij Prouinciæ: ſicut ſuprà diximus, Tranſlationes eadem auctoritate factas fuiſſe. nec enim proprio motu, Epiſcopi vel Clerici, Eccleſiam vel locum, mutare poſſunt.

Vacans autem, hoc eſt σχολάζουσα Eccleſia, vel Titulus dicitur, quoties viduata eſt Eccleſia, vel Titulus. Epiſcopus verò, vel Clericus σχολάζων *vacans* dicitur, qui ab Hoſtibus, Paganis, vel Hæreticis Sede vel Titulo expulſus eſt, vel quem contumaces Populi non admittunt, nec morari patiuntur in ſuis Eccleſiis, & Titulis. Si enim Hoſtes, Pagani, vel Hæretici, in Prouinciis, & Ciuitatibus, & Titulis ſuis patiuntur morari Epiſcopos & Clericos, & miniſtrare, ſicut hodie in Oriente Turci, & ante Turcos Romani; tunc Epiſcopi vel Clerici *Vacantes* dici non poſſunt: nec per conſequens, cadit in eos iuſta cauſa Diſpenſationis, nempè vt vel transferantur omninò, vel, quod minùs canonibus obſtat, Commendentur eis adminiſtrandæ ad tempus Eccleſiæ, vel Tituli; quæ commendatio ad tempus, propriè *Incardinatio* vocatur,

id eſt, Depoſitum Eccleſiæ vacantis, ad tempus, vel ex cauſâ. eleganter Niceph. Calliſtus, lib. XII. cap. 11. hiſtor. Eccleſ. de Gregor. 10. Nazianz. τὴν παρακαταθήκην τοῖς Ἐπισκόποις εὐθὺς ἀπέδωκεν.

Ad tempus, & *ex cauſâ*, diximus. nam finito tempore, vel ceſſante cauſa, verbi gratiâ, hoſtili metu, & periculo euidenti, redire compellebantur ad priorem Eccleſiam, vel Titulum, quem iure quodam poſtliminij recipiebant: nec enim ſecundæ Eccleſiæ, quæ *Commendata* erat, Titulum vſurpabant, nec appellabantur Epiſcopi, vel Diaconi illius Eccleſiæ, cui incardinabantur; ſed tantùm *Cardinales Presbyteri*, vel *Cardinales Diaconi*: quia incardinabantur tantùm, id eſt conſtituebantur in ſecundâ Commendatâ Eccleſiâ, vt ibi ad tempus inſeruirent, *in eodem gradu, iiſdémque Ordinibus, & miniſterijs, quibus in Primâ*, ex quâ expulſi erãt, & *cuius Titulum & nomen retinebant*, nec ab eius vinculo atque matrimonio ſpirituali, ſoluti intelligebantur.

Vera differentia inter Incardinationem, & Tranſlationem.

IN QVO maximè à canonicâ Tranſlatione differebat Commendatio Eccleſiarum, ſiue Incardinatio: nam in Tranſlatione abſoluuntur omnino à vinculo quo adſtricti erant priori Eccleſiæ, & cum ſecundâ in quam transferebantur, nouum matrimonium diſpenſatiuè contrahebant. in *Incardinatione* verò, primæ Eccleſiæ vinculum & matrimonium durabat; ſecundæ autem adminiſtratio & miniſterium, concedebatur tantùm ad tempus, vt diximus. Quare, non debuit à Correctoribus Romanis *Incardinatio* cõfundi, cum *canonicâ Tranſla-*

tione, in dicto *can. fraternitatem*, *diſt.* 71. ad quem tamen diligenter adnotauerunt Correctores epiſtolas Gregorij, ex quibus dicti canones deſumpti ſunt.

Quoniam autem facilè in peius ruere, & labi ſolent omnia: partim ex imperitiâ, veriûs ex ambitione & auaritiâ, ſanctiſſimos canones, quos humanitas extorſerat, Interpretes inflectere cœperunt ad *Commendas*; quarum auctorem aiunt, optimum Pontificem *Leonem IV.* cuius re verâ, non alia fuit mens, quàm Gregorij I. nempè propter irruptionem & inuaſionem Saracenorum, & deprædationem Siciliæ, & maximæ partis Italiæ, in gratiam Epiſcoporum, & Clericorum, qui ſuis Eccleſiis expulſi erant, *Commendationis*, ſiue *Incardinationis* remedium excogitauerunt: retinentiſſimi quippè fuerunt antiquorum canonum, quibus Tranſlationes, atque mutationes prohibentur.

Et quidem, Scriptores *vitæ Leonis IV.* De huiuſmodi irruptionibus Saracenorum meminerunt, & Leonis pietatis, in reſtaurandis Eccleſiis. Tantùm verò abeſt, vt Epiſcopo, vel Clerico Eccleſiam habenti, Commendaret aliam: vt in celebri Concilio Romano, Anaſtaſium Preſbyterum Cardinalem depoſuerit, quia in alienis Parœciis morabatur, propriâ relictâ; *vt conſtat ex dicto Concilio Romano, tomo III. Conciliorum, ſectione 2. pag.* 393. vnde petenda vera explicatio *capituli 2. de Clericis non reſidentibus.*

Duobus autem modis hodie abutimur canoni-

bus antiquis. Incardinatus Epiſcopus, vel Clericus, in Eccleſiâ commendatâ, eo gradu, & ordine tantùm inſeruiebat, in quo in primâ, ex quâ pulſus fuerat. atque id quidem non niſi ad tempus. Hodie verò, non ſolùm maiora, & *ſæcularia*, quæ vocant beneficia, Commendantur: verùm etiam quæ *Sacerdotalia* vocantur; nec Sacerdotibus, ſed Clericis tantùm. imò quod peius, Regularia, etiam non profeſſis & monachis & contra ſæcularia Monachis commendari ſolent; & quidem in perpetuum, non ad tempus.

Secundus abuſus longè pernicioſior eſt. Qui enim contra canones, duo beneficia inuadit, quæ vulgò vocantur incompatibilia; in fraudem canonum, alterum in Commendam mutari curat, alterum in Titulum retinet: quamuis vtróque pacificè vteretur frueretur, nec vllum ex his ab Hoſtibus, vel Paganis occupetur. Quod primùm occaſione Tranſlationum irrepere cœpit. Qui enim transferebantur ſæpiùs à minori ad maiorem Eccleſiam, non contenti vnâ Diſpenſatione Tranſlationis, aliam ſuperadiiciebant. nam Commendationis commento adhibito, retinebant priorem. Exemplum huius nouitatis primum in Germaniâ Krantzius lib. 3. cap. 37. in Metropoli, ſiue Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ Saxoniæ, refert ad *Giſelerum Mersburgenſem Epiſcopum*, qui Othonis III. *Ruſſi Imperatoris* gratiâ & fauore tranſlatus eſt in Magdeburgenſem Metropolim, & ſimul retinuit in Commendam Epiſcopatum Merſburgenſem.

Subiicit Krantzius. *Id verò ætas noſtra iam deſiit pro frequentiâ mirari, quod paſsim cernimus, alteram alteri Eccleſiæ, in vnâ perſonâ accedere; vt habeat alteram in Titulum, alteram in Commendam: ſed non potuere tum pro rei nouitate placari homines.*

Alterum exemplum. Abſaloni tranſlato in Lundenſem Archiepiſcopatum, ſimul adminiſtratio Roskildenſis Eccleſiæ, cuius erat Epiſcopus ante Tranſlationem, fuit permiſſa, id expetentibus Populis, & vtilitate publicâ; & accedente Summi Pontificis, cauſâ cognitâ, Diſpenſatione ſolemni. *Saxo Grammaticus lib.* 14. *Hiſtoria Daniæ.*

Inualeſcere paulatim, & creſcere priuilegia perſonalia cœperunt: vtilis & popularis res viſa eſt. Vnde ex Iure nouo, contra Ius vetus, noua Regula facta eſt: ex quâ tamen regulâ, Ius ſumi periculoſiſſimum; ſicut *ingenuè præſtantiſsimus Baronius* adnotauit, in Abſalonis facto. Regula illa noua refertur in *cap.* 54. *ſuprà de Electione*: vbi de duabus Eccleſiis parœcialibus, quas conſtat eſſe incompatibiles, *vnam intitulatam, alteram commendatam, habere licet.* Vetus Gallica verſio, *vne antitulée, & l'autre baillee comme en garde.*

Ex his constat, quàm parcè, & raRò Tranſlationes admitterentur, potiſſimùm in Galliâ, vbi ab initio planè incognitas fuiſſe oſtendimus. Poſt longi temporis lapſum, grauibus ex cauſis, cauſâ pleniſſimè cognitâ, aliquando admiſſæ ſunt; ſicut & Incardinationes, ſiue Commendationes Eccleſiarum. Quâ de re in *Capitularibus, lib.* 1.

De Origine, & Vſu Trãslationum, Incardinationum & Commendarũ in Galliâ.

cap. 137. *Ne de vno loco, ad alium tranſeat Epiſcopus, ſine decreto Epiſcoporum, vel Clericus ſine iuſsione Epiſcopi ſui.*

Exempla duo inſignia excutiamus Tranſlationum, & Incardinationum, quæ ſub Carolo Caluo factæ fuerunt.

Primò, Actardi Nannetenſis Epiſcopi, qui auctoritate Epiſcoporum Galliæ, & Caroli Calui, in Synodo Duziacenſi, interueniente Decreto Adriani II. tranſlatus eſt in Turonenſem Archiepiſcopatum. extat Decretum *tomo III. Conciliorum Galliæ, pag.* 398. *Sicut Synodus expoſtulauit, plebs, & Turonicus Clerus eum elegit concorditer; per noſtræ Apoſtolicæ Sedis auctoritatem, conſtituimus Cardinalem Metropolitanum, & Archiepiſcopum Turonicæ Eccleſiæ, atque Prouinciæ.* nota quod ait coniunctim Cardinalem Metropolitanum: reſpicit *ad Incardinationes*, de quibus ſuprà. Addit ſtatim *Metropolitanum, & Archiepiſcopum*: quibus verbis ſignificat, non tantùm commendare Eccleſiam, ſed etiam transferre omnino; itaut *Actardo ſuperſtite, nemo poſſet ordinari Archiepiſcopus Turonicæ Eccleſiæ*, ſed tantùm poſt eius deceſſum. Coniunxit *Incardinationem, cum Tranſlatione*; nec propterea Nannetenſis Eccleſiæ iura poteſtatémque ſubtraxit: imò vniuit Nannetenſem Epiſcopatum, cum Archiepiſcopatu Turonenſi, exemplo *Gregorij I. can.* 56. vel 6. 21. *q.* 1. quam tamen *vnitionem neceſsitatis* vocat: *Paganorum* nempe *Normannorum* deuaſtatio exigebat; adde & *Britonum*, qui nomine tenus, eo tempore, Chriſtiani vocan-

vocantur à Pontifice Leone IV. Nam ſub Carolo Caluo Normanni, & Britones rebellauerant aduerſus Carolum Caluum, vniuerſam Britanniam occupantes.

Sicut autem debitum obſequium Carolo denegabant; ita & obedientiam Archiepiſcopo Turonenſi, cui Britannia in ſpiritualibus ſubeſt.

In Turonenſis verò iniuriam, auctoritate propriâ Nomenoius Dolenſem Archiepiſcopatum inſtituerat, & expulerat Antiquos Epiſcopos, nouis in eorum locum ſubſtitutis. Et quidem in locum Actardi, Giſlardum quendam ſuffecerat; quem ideo *Leo IV. in can.* 10. *cauſâ* 7. *quæſt.* 1. *furem, atque latronem vocat*: in cuius inſcriptione, rectè viri docti reſtituerunt *Nomenoio*, pro *Vernoni*; qui locus in editione Romanâ mendoſus eſt.

Quin, ad huiuſmodi anguſtias Turonenſis Archiepiſcopatus redactus erat, vt duos tantùm Suffraganeos vix retineret, Andegauenſem, & Cenomanenſem, qui multùm vexabantur à Britonibus: à quibus iniuriis, nec ipſa Turonenſis Eccleſia fuit immunis.

Eadem ratio hoſtilitatis, & vaſtationis ſuaſit, vt olim Bremenſis Epiſcopatus vniretur Hamburgenſi Archiepiſcopatui: *de quâ vnione*, ſcripſimus *ad tit. de Conſuetud.*

Confirmantur verò ea quæ diximus, de ſtatu Britannicæ Eccleſiæ, in tomo III. Conciliorum Galliæ, *pag.* 69. 74. 140. 276. & 398. quibus illuſtrantur & explicantur *canon* 5. *cauſâ* 1. *quæſt.* 7.

Digitized by Google

can. 10. *causâ* 3. *queſt.* 6. *& dictus can.* 10.

De Actardi verò Tranſlatione, ſeu Incardinatione, ita Flodoardus *lib.* IV. *cap.* 6. *commemorans, quod geſtum reminiſcatur, ſuper Actardo Nannetica vrbis Epiſcopo, quod eum Nicolaus Morinenſi Eccleſiæ poſtea cenſuerit præficiendum; ac demùm, in Archiepiſcopatu Sedis Turonicæ Adrianus II. decreuerit Incardinandum.* Vide quæ nuper de ſtatu publico & Eccleſiaſtico Britanniæ noſtræ ſcripſit doctiſſimus *Sirmundus*, *ad Capitularia Caroli Calui*, *pag.* 12. 54. *& ſeq.* 106. *&* 113. *in Notis*; & quæ anteâ in *eruditiſſimo Syntagmate Vignerius*, *De l'Eſtat de la petite Bretagne.* Quibus adde, quæ in fine, *Tractatus, de Vſu & Auctoritate Pallij.*

Ex his præterea locis comprobatur, Metropolitani ſimul, & Concilij Prouinciæ auctoritate, ad Regis, atque Electorum petitionem, Pontificis Decreto poſtremùm interueniente, Tranſlationes, & Incardinationes factas fuiſſe. Breuiter Auxilius, Tractatu ſæpiùs citato, *Actardus quoque, de Taruanenſi Epiſcopatu, Intronizatus eſt in Turonenſi Archiepiſcopatu, dante Imperatore Carolo II. & conſentiente Papâ Adriano II. Taruanenſis* autem, ſiue *Morinenſis* Eccleſia, eadem eſt, quæ *Teroana Morinorum* appellabatur, & ſuberat *Archiepiſcopo Remenſi.*

Extat & aliud inſigne exemplum Tranſlationis *Frothary Burdegalenſis Metropol.* eodem ferè tempore. Frotharius occupatâ Burdegalenſi Eccleſiâ à Normannis Paganis, cùm ab Archiepiſcopatu pulſus fuiſſet, in Pictauenſem Epiſcopatum primò, deinde in Bituricenſem Archiepiſcopatum, à Ioan-

ne VIII. Tranſlatus eſt, & Incardinatus, ad *petitionem & inſtantiam Caroli Calui.* Notandum verò poſtremam hanc Tranſlationem in Bituricenſem Archiepiſcopatum, poſt varias dilationes & moras, vix tandem conceſſiſſe Ioannem VIII. vt conſtat ex pluribus eiuſdem Ioannis epiſtolis, quas ſelegit & inſeruit Sirmundus Tomo III. Conciliorum Galliæ, *pag.* 447. *& ſeqq.* in quibus repetitur ſæpiùs illa clauſula, *interueniente neceſsitate non modicâ barbarâ, & diſpenſatione cogente, loci, & temporis, Frotharium incardinari, & transferri. tali verò neceſsitate remotâ, Conſuetudinariè vlteriùs non requirendum.*

Eâdem formâ, in Concilio Romano, ſub Ioanne IX. ita probatur *Translatio Formoſi*, de quâ ſupra. *Statuimus, & omnino decernimus, vt id in exemplum nemo aſſumat.*

Quinimò, cùm antea in Synodo Pontigonenſi, petiiſſet Frotharius transferri in Bituricenſem Archiepiſcopatum; quia allegabat ſe non poſſe conſiſtere in Burdegalenſi, propter infeſtationem Paganorum, *vnanimitas Epiſcoporum nullatenus acquieuit.* Sed in illius Synodi initio dicitur, *à Burdegalâ, ad Pictauos, indéque ad Bituricum, fauore Principis, contra regulas ſe contuliſſe.* Poſtremò tamen, compos voti factus eſt à Ioanne VIII. fretus auctoritate Caroli Calui.

His autem nonobſtantibus, accuſatus iterùm eſt Frotharius ab Epiſcopis Galliæ, & cauſam dicere coactus in Concilio Trecenſi: ad quod Concilium ab ipſo Ioanne VIII. vocatus eſt, *Epiſt.* 112.

& poſt accuſationem, in Synodo, ipſius Ioannis iuſſu lecti ſunt canones, quos initio huius Tractatus explicauimus, contra Epiſcopos, qui Sedes ſuas mutant temerè: & Statutum ab ipſo Ioanne VIII. promulgatum eſt, *Vt Epiſcopi, ſicut & Laïci quidam, qui priores Eccleſias, & coniuges reliquerant, & ſecundas ſuperduxerant, ad priſtinas Eccleſias, & coniuges redire compellerentur.* Statutum extat *tomo III. Conciliorũ Galliæ, pag.* 478. iunctâ, *pag.* 486. ex quâ colligitur manifeſtè, Frotharium, cauſam dediſſe Statuto.

Nec ægrè tulit Ioannes VIII. eiuſmodi Incardinationes reuocari, cauſâ ceſſante, propter quam eas conceſſerat; licèt *in perpetuum conceſſiſſet vacantes Eccleſias.* In quo receſſerat, ſicut & Adrianus II. à *veteri* Incardinationum *ritu, inducto ſub Gregorio I. & Leone IV.* quas ad tempus factas fuiſſe probauimus: hac conditione nominatim additâ, vt ceſſante metu hoſtili, ad primam redire compellerentur.

Imò, nec Eccleſiæ, cui Incardinati erant, vocabantur Epiſcopi, vel Archiepiſcopi: ſed tantùm Preſbyteri Cardinales. Adrianus tamen II. & Ioannes VIII. vtrúmque permiſerant: *Incardinationis nudum nomen, & vmbram retinuerant*; rem & effectum neglexerant.

Sed dicto Concilio Trecenſi, iterùm in vſum reuocati antiqui Canones: quos etiam paulò antè eadem tempora, & propter eandem cauſam, irruptionis ſcilicet Normannorum, Nicolaus I. exactè ſeruauerat, *cano.* 47. *causâ* 7. *quæſt.* 1.

Inter canones autem, quos lectos fuiſſe in dicto Concilio Trecenſi, ex Aimoïno, *lib.* v. *cap.* 37. *&* *Concilii Galliæ*, *d. pag.* 486. *Tom.* III. docuimus, numerantur Africani, quorum ſententiam retulerunt. Extant verò integri, in Concilio Carthaginenſi III. *can.* 38. in vulgari Collectione, *ſub tit. Concilij Africani, can.* 15. in poſtremis & optimis editionibus *Canonum Africanorum doctiſsimi Iuſtelli*, can. 48. apud *Zonaram & Balſamonem, tit.* 52. *&* 53. multùm enim iuuat comparatio variarum huiuſmodi Collectionum.

Inſeruit Gratianus d. can. Africanum in *can.* 106. *de Conſecratione, diſt.* 4. *& can.* 18. *cauſâ* 11. *qu.* 1. ex quo pręterea colligitur, ſi Epiſcopus qui contra canones tranſlatus fuerit, & ſæpiùs monitus ab Epiſcopis, ex formâ diſciplinæ, redire tamen per contumaciam ad primam Eccleſiam contempſerit, permitti Epiſcopis, aduerſùs contumacem *adire Rectorem Prouinciæ, vt auctoritate iudiciariâ protinus excludatur*: nec opus eſt depoſitione præcedente, antequam ad Præſidem prouinciæ eatur; ſicut ad hunc canonem, ex textu corrupto, Gręci comminiſcuntur. Frequentiſſimus enim erat, præſertim in Eccleſiâ Africanâ, aduerſùs contumaces Epiſcopos, vel Clericos, ad Imperatorem, vel ad Rectores Prouinciarum, aditus & refugium.

Colligimus etiam, non facilè admiſſas in Galliâ Tranſlationes, niſi magnâ ex causâ. Quod diu ſeruatum fuiſſe confirmat Tranſlatio *Galonis Bellouacenſis Epiſcopi*, in Epiſcopatum Pariſienſem: cuius

Tranſlationis cauſa ſummè notanda.

Quia Philippo Rege inconſulto, electus, & confirmatus fuerat in Bellouacenſem, iurauit Philippus, eum numquam obtenturum Epiſcopatum. Interceſſione tamen Epiſcoporum placatus poſtea Philippus, in Pariſienſem Epiſcopatum vacantem, communi auctoritate Epiſcoporum, & Paſchalis II. transferri Galonem curauit: Iuo *Epiſt.* 144. 145. 146. ad quam vide Iuretum.

In dictâ verò Epiſtolâ 146. ita loquitur Iuo, *Translationes Epiſcoporum, neceſsitate vrgente, Metropolitanorum auctoritate, & ſummi Pontificis Diſpenſatione, fieri oportet.*

Regium etiam conſenſum interueniſſe, ex iiſdem epiſtolis conſtat, & ſuprà probauimus, tit. de Electione, & tit. de Poſtulatione, in ſpecie capituli 1. & 2. eodem enim ferè iure in Poſtulationibus, Electionibus, & Tranſlationibus vtimur, quod ad perſonas eligentium pertinet, *can.* 27. *Concil. Carthag.* IV. *vulgò dicti: vt Epiſcopus, de loco ignobili, ad nobilem, per ambitionem non tranſeat: nec quiſquam inferioris Ordinis Clericus. Sanè, ſi id vtilitas Eccleſiæ fiendum popoſcerit, Decreto pro eo Clericorum & Laïcorum, Epiſcopis porrecto, in præſentiâ Synodi transferatur, nihilominus alio, in loco eius, Epiſcopo ſubrogato. Inferioris verò gradus Sacerdotes, vel alij Clerici, conceſsione ſuorum Epiſcoporum, poſſunt ad alias Eccleſias tranſmigrare.*

A Populis in Principes, ſicut in Poſtulationibus, & in Electionibus, ita & in Tranſlationibus, Ius Suffragij & Conſenſus tranſiiſſe probauimus.

Addimus Tranſlationem Archiepiſcopi Narbonenſis in Rothomagenſem, quæ habetur *Tomo II. Libertatum Gallicanæ Eccleſiæ, tit.* XVI. *pag.* 385. *&* 986. *in fine.*

Hodie, poſt Concordata, ſicut Electiones, ita Tranſlationes, ſolius Regis, & Pontificis auctoritate perficiuntur.

Eodem Iure vſos fuiſſe alios Reges, non dubito. Et quidem in Angliâ, in quam conſtat mores, & leges noſtras illatas à victoribus; nempe Regis auctoritate, conſilio & aſſenſu Archiepiſcopi, atque Epiſcoporum prouinciæ, in quam transferebatur, accedente auctoritate Apoſtolicâ, & cum abſolutione Archiepiſcopi, & Epiſcoporum prouinciæ, in quâ primum ſacratus fuerat. Quod non paſſim & temerè; ſed cum magnâ cauſæ cognitione fiebat: *Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus*, ex profeſſo, *epiſt.* 126. qui quidem diu obſtitit poſtulationi Heruæi, qui à Bangorenſi Epiſcopatu transferri deſiderabat in Eccleſiam Lexouienſem; eo prætextu, quia eius Epiſcopatus, ita deſtructus erat, vt in eo manere non poſſet.

Poſt obitum tamen Anſelmi, gratiâ Regis fretus, tranſlatus fuit in Epiſcopatum Helienſem, de nouo, ab Henrico I. Rege, Paſchalis II. & Anſelmi auctoritate conſtitutum: diuiſo Epiſcopatu Lincolnienſi, propter nimiam amplitudinem, in duos. cuius creationis Acta, retulit *Seldenus in Notis ad Eadmerum, pag.* 209. *& ipſe Eadmerus, pag.* 95. 96. *&* 104.

Tranſlationis etiam Galtheri cuiuſdam, ex Lincolnenſi Epiſcopatu, in Rothomagenſem Archiepiſcopatum, meminit *Gulielmus Neubrigenſis, lib.* 5. *cap.* 9. *in quâ* ait, *ambitum loci celſioris, de amore commodi largioris triumphaſſe.*

De aliis Tranſlationibus in Angliâ, vide *Thomam de Vvalſingan, pag.* 139. *&* 376. *in fine.*

Tanta fuit etiam quorumdam Regum auctoritas & poteſtas in Tranſlationibus, vt aliquando, inconſulto Pontifice, eas facerent, quamuis eas irritas declararent Pontifices, *cap.* 4. *in integrâ, &* 17. *de Electione cap.* 4. *&* 5. *ſuprà, de Poſtulatione*: ad quorum intellectum, iunge Diploma *Belæ Regis Hungariæ; inter acta Alexandri III. relatum; quo confirmat Inſtitutionem Patris ſui, qui Alexandro III. conceſſerat, quòd abſque auctoritate, vel conſilio Succeſſorum Alexandri Depoſitiones, ſeu Translationes Epiſcoporum non faceret, vel fieri ſineret.*

De Tranſlatione Sedium. Post Translationem Perſonarum, non alienũ eſt aliquid ſubiungere de Tranſlationibus *Sedium*: vtrùm nempè liceat Epiſcopo, Sede principali, id eſt, Matrice, ſiue Cathedrali Eccleſiâ relictâ, ad aliam Eccleſiam, vel eiuſdem Ciuitatis, vel in Diœceſi conſtitutam, transferre Sedem, ſiue Cathedram: quâ de quæſtione, quia nihil omnino reperitur in hoc Tit. aliundè repetemus ex Conciliis, & aliis Scriptoribus, potiſſimùm ex Gratiano. Ad eam pertinent, *canones* 21. *&* 44. VII. *quæſt.* I. *& Gloſſa, can.* 49. *& ſequens,* XVI. *quæſt.* I. *& Gloſſa, can.* 6. XII. *quæſt.* 2. *& can.* 41. XVI. *quæſt.* 7.

Ex

Ex Græcis verò, *Zonaras ad can.* 77. *Concilij Carthaginenſis*, & pleniùs *Balſamo*, *ad canonem* 15. *Concilij Niceni, in Supplemento, pag.* 1111. *& ad d. can.* 74. *Concilij Carthaginenſis.* quibus locis ſtatuitur, non licuiſſe Epiſcopo mutare Sedem, & Eccleſiarum Priuilegia, niſi causâ pleniſſimè cognitâ in Concilio. addit Balſamo, *Imperatoris Decretum neceſſarium*, μετὰ βασιλικῆς προστάξεως, καὶ συνοδικῆς διαγνώσεως.

Diximus, *causâ cognitâ*: nec enim facilè permittitur. Cauſæ verò iuſtæ ſunt, ſi diruta fuerit, vel ab hoſtibus occupata Ciuitas, in quâ Sedes Cathedralis fuerat: tunc enim æquiſſimum, Sedis Tranſlationem admitti, ſaltem ad tempus: ſicut & ex eâdem causâ, contingit aliquando duos Epiſcopatus vniri, & Epiſcopo liberum relinqui locum eligere, in quo tutiùs & ſecuriùs commorari poſſit. Ciuitati tamen, & loco, quem relinquit, vbi primùm conſtituta erat Sedes Principalis, proſpicere debet, quantùm tempora ſinunt; ne quid cultui diuino deſit. Et ita explicanda puto vexata verba *canonis* 44. *causâ* 7. *quæſt.* 1. cuius auctor Gregorius I. ibi, *illic conſuetudinem ſolemnium feſtinè diſponas*; *Illic*, id eſt, in Sede quam relinquis: vt idem Gregorius pleniùs in *cap.* 48. XVI. *quæſt.* 1. *Ita ſanè, vt alteram Eccleſiam, cui præſens non es corporaliter, ſollicitâ, &c.* Confirmatur *can. ſi quis vult* 41. *causâ* 16. *quæſt.* 1. vbi agitur de Tranſlatione Monaſterij, in alium locum: quæ quidem cum conſilio Epiſcopi, & Fratrum, id eſt Monachorum, fieri debet. Præterea in priori loco relinqui de-

N n

bet Preſbyter, ad miniſteria Eccleſiæ.

Notandum autem falli Balſamonem, qui *canonem* 15. *Concilij Niceni* exiſtimauit pertinere ad Tranſlationes Sedium. Euidentiſſimè enim probauimus ſuprà, ad Tranſlationes perſonarum pertinere.

Tranſlatarum verò Sedium exempla plurima occurrunt: & ne abeamus Galliâ, Eluſâ dirutâ, tranſlata eſt Sedes, in Metropolim Auſciorum: è Magalonenſi inſula, Sedes tranſlata eſt in Montem Puellarum *Montpellier*, auctoritate Franciſci I. & Pontificis, de quâ Rebuffus *in praxi*, *pag.* 139. *& in Concordatis*, *pag.* 494. ex Antipoli, Sedes tranſlata eſt Graſſam: Tarenanenſi, ſiue Morinorum vrbe dirutâ, Sedes tranſlata eſt Boloniam Maritimam, & Morinenſis Epiſcopatus, in tres diuiſus: in Britanniâ noſtrâ ex Aletenſi, tranſlata eſt Maclouium.

In huiuſmodi autem Tranſlationibus, ſicut olim apud Græcos Imperatoris; ita apud nos Regum Reſcriptis & auctoritate opus eſt; quia potiſſimùm ad eos ſpectat protectio & defenſio Eccleſiarum & Monaſteriorum: vide *Tomum II. Libertatum Eccleſię Eccleſię Gallicanæ, tit.* 35. *num.* 36.

Idem in Angliâ factitatum. Nam Lundini Sedem Metropolitanam primò conſtitutam, Auguſtinus Dorouernia, ſiue Cantuariam tranſtulit: in Deuoniâ prouinciâ, quæ primùm Cridiæ ſiue Creditonæ, Sedes Epiſcopalis conſtituta fuerat; Exceſtriam, quæ & Exonia, tranſlata eſt, circa

annum 1409. Selſeenſem Sedem tranſtulit Ciceſtriam, ſub Gulielmo Conqueſtore, & eius auctoritate, Stigandus; & ſub eodem è Licfeldiâ Sedes tranſlata eſt Ceſtriam, à Petro quodam Epiſcopo; cuius ſucceſſor iterùm Conuentriam tranſtulit. quare nonobſtantibus huiuſmodi mutationibus, illius Diœceſeos Epiſcopi, paſſim & promiſcuè Licfeldienſes, Ceſtrenſes, vel Conuentrenſes appellantur. Vix autem aliud Regnum, plures mutationes Sedium ſuppeditat; nempè, propter immutatum ſæpiùs publicum Angliæ ſtatum: quâ de re videndus diligentiſſimus *Parkerus, in Prolegomenis, de Antiquitate Britannicæ Eccleſiæ, & obiter doctiſſimus Sirmundus, in Notis ad Epiſtolas Petri Cellenſis, pag. 15. & 20.*

Notandum etiam aliquando, non nouæ Sedis, ſed primæ, ſiue antiquæ tantùm nomen retineri. inſigne exemplũ in Eccleſiâ Hieroſolymitanâ. Chriſtianis poſt excidium Hieroſolymorũ, migrantibus Pellam ciuitatem Decapoleos, trans Iordanem; Epiſcopi tamen, qui ibi diutiùs morati ſunt, nomen antiquum & ſucceſſionem Hieroſolymitanorum Epiſcoporum, & ſeriem non interruptam, conſeruauerunt: *vt ex Euſebio, & aliis Scriptoribus, docuit doctiſſimus Scaliger in Animaduerſionibus ad Cronicon Euſebij.* Idem Scaliger obſeruat, Antiochenum & Alexandrinum Patriarchas, antiquum nomen retinere, quamuis in aliis vrbibus Sedes ſuas conſtituerint.

Poſtremò de Tranſlationibus Canonicorum

Regularium, Monachorum, Monialium, & Monaſteriorum, alius erit locus dicendi, lib. III. Decretal. tit. 31. 35. & 36. Interim, ſuper eâ quæſtione, ſtudioſis excutiendos indicamus *canones* 40. 41. *cauſâ* 16. *quæſt. vlt. can.* 2. *cauſa* 19. *queſt.* 2. *&* *canones* 2. 3. *&* 4. *eâdem cauſâ, queſt.* 3. *&* *cauſa* 20. *queſtionem quartam*: quibus iunge omninô *Stephani Tornacenſis Epiſtolam* 1. *&* *Iuonis Epiſtolam* 70. *&* *in eam, Notas doctiſſimi Iureti.* ſuper ea materia D. Bernardi, Petri Venerabilis, Petri Cellenſis, Goffridi Vindocin. & aliorum ſententiam, & Tractat. ſcrutabimur aliquando accuratiùs.

Ad Cap. II. De Electione.

FVGITIVI huius capitis ſententiam expoſuimus. Interpretatione tamen accuratiori videtur indigere, ſiue verba, ſiue ſententiam ſpectes, ſiue vexatam ſæpiùs à viris doctiſſimis quæſtionem, *de Peregrinâ communione*; an eadem ſit, cum *Laïcâ*, an diuerſa?

QVOD AD VERBA: *Populi literas accepit*, græca, ἀπὸ τοῦ πλήθους. deinde, *plures eorum, qui ſinceram fidem non habent, præmio & mercede corrupti, vt clamarent in Ecclesiâ, &c.* quam lectionem Dionyſius Exiguus retinet: contra, Codices multi, editi, & MSS. legunt *paucos*; ſicut & Græca editio, ex quâ clauſulam integram adſcribimus, ὀλίγους τινὰς δεδωρηκότας μισθῷ καὶ τιμήματι διαφθαρέντας, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ στασιάζειν, ὡς δῆθεν ἀξιοῦντας, τὸ αὐτὸν ἔχειν Ἐπίσκοπον.

Sequitur in contextu, *itaut nec laicam in fine*

communionem, (niſi de hoc pœnituerit,) talis accipiat. Omiſſâ parentheſi, breuiter in omnibus editionibus Concilij Sardicenſis, Græcis, & Latinis: ὥστε μηδένα τοιοῦτον, μὴ δὲ ἐν τῷ τέλει, λαϊκῆς γοῦν ἀξιοῦσθαι κοινωνίας. Græci Interpretes, ἐν τῷ τέλει explicant, ἐν τῇ ἐξόδῳ τοῦ βίου; ἐν τῷ θανάτῳ. Pœnam acerbiſſimam, & valdè ſingularem notauit Ariſtenus, docente viro ſummo Antonio Auguſtino, à quo reliqua petenda. Nam ex Concilio Nicæno, *can.* 13. ἐφόδιον, *viaticum,* in extremis poſito nemini denegatur. Præter veteres, addendus *Alcuinus, libro de Diuinis Officiis cap.* 49: poſtremæ editionis τοῦ μακαρίτου Andreæ Du Cheſne. Addita ideò à recentioribus verba, quæ parentheſi includuntur, *niſi de hoc pœnituerit.* deſunt in antiquâ Collect. I. editâ, & MS. quam habemus. Adnotat doctus, ſuprà ſæculi ſui captum, Ioannes Andreæ: *niſi de hoc; iſtud olim erat gloſſa. Ala. Vinc. & Goff. non aduertentes hanc Litteram, poſuerunt illam gloſſam.* Retinuit Raïmundus vetus verſio. Gallica MS. ex eo; *Si que cil ne ſet de ce penitance, qe il ne ſoit pas comeniés à la fin.* hactenus de verbis.

QVOD AD SENTENTIAM. Tam in Electionibus, quàm in Tranſlationibus, Cleri, Ordinis, & Plebis Suffragia iuſta & legitima interueniſſe, & ante & poſt Concilium Nicænum, etiam in Oriente, probauimus; & *can.* IV. Nicæni Concilij, de Conſecratione Electi, à tribus Epiſcopis faciendâ, eſſe intelligendum. in quo χειροτονίας verbum, non de Electione, ſed de Conſecratione, ſiue Ordinatione Epiſcopi accipiendum, conſti-

mat locus inſignis Gregorij Nazianzeni, ex oratione 19. in funere Patris, ab eo habitâ coram Baſilio magno. de ipſius Baſilij Electione & Conſecratione loquitur: Ἔχαιρεν, ἐνεθέτει, συνήρμοσε τὸν λαὸν, τοὺς ἱερέας, τούς τε ἄλλους, καὶ ὅσοι τοῦ βήματος, &c. quæ ad Electionem ſpectant. Subiicit deinde ea quæ ad Conſecrationem: Ἐπειδὴ δὲ κανονικὴν ἔδει γίνεσθαι τὴν χειροτονίαν αὐτῷ, λείποντος ἑνὸς τῷ ἀριθμῷ τῶν ἀνακηρυξόντων, &c. intelligit *Concilij Niceni d. can.* 4.

Sicut autem iuſta Suffragia comprobata; Syneſius *epiſt.* 67. *&* 76. & ad eas Interpres: ita etiam ſeditioſæ populi voces, acclamationes plebeculæ, & factiones reiectæ ſemper & damnatæ; de quibus in hoc cap. πλῆθος, ὄχλος, *plebeculam*, *vulgus ignobile* ſignificat. In *primò can. Sardic.* mutationes Sedium, per auaritiam, aut ambitionem factas, Patres damnauerant: in *ſecundo*, ex quo caput noſtrum ſumptum eſt, grauiùs coërcent Mutationes Sedium, quæ *per Simoniam*, redemptis plebeculæ votis, & per acclamationes populares fiunt, datâ pecuniâ.

Huiuſmodi acclamationes, quæ vim, dolum, & metum admixtum habent, etiam Legibus improbantur, & per eas facta irrita ſunt. Quin & manumiſſiones inutiles *l.* 17. *ff. qui & à quibus. Vetus fragmentum in fine Cod. Theod.* nec per eas Innocentes condemnari debent, vel noxij crimine abſolui. *l.* 12. *Cod. de Pœnis.* Quam in rem obſeruatione digniſſimum *Reſcriptum Hadriani, pro Chriſtianis, Minucio fundanio Proconſuli Aſiæ*, à Iuſtino

Martyre primùm relatum, in *fine Apologiæ II.* ipſa verba Reſcripti Latinè retuliſſe Iuſtinum, ſcribit *Euſebius, lib.* 4. *Hiſtoriæ Eccleſiaſt. cap.* 8. *in fine*, & ea Græcè *vertit, cap.* 9. Latina perierunt. ſupereſt Euſebij verſio, in d. cap. 9. quæ poſtea ſubiecta eſt in fine d. Apologiæ II. Et quidem, ex Epiſtolâ Proconſulis, & Relatione ad Hadrianum, hæc verba notanda, βοαῖς δήμου χαριζομένους, ἀκρίτως κτείνειν; & ex Reſcripto, πρὸ βήματος, *pro tribunali*, *&* *in Iure*, οὐκ ἀξιώσεσιν, οὐδὲ μόναις βοαῖς κατηγορεῖν. Ruffinus eleganter vertit. fortè in autographum latinum inciderat. *precibus autem in hoc ſolis*, *&* *adclamationibus vii, eis non permitto.* In *l.* 12. *ff. de Appellat. & Relat.* ipſo Iure nulla declaratur Duumviri creatio, nullo actu ex lege habito ſolemniter; ſed tantùm vocibus populariun: licèt factioſæ Poſtulationi conſenſiſſet Proconſul.

Mirum itaque non eſt, ſi Electiones, vel Tranſlationes, & ſimilia extorta ad acclamationes Plebis, irritæ ſint; præcipuè ſi pecunia interuenerit. Exempla extant inſignia apud Scriptores vitæ Chryſoſtomi, de depoſitis Epiſcopis ſex Aſianæ Diœceſeos, qui datâ pecuniâ fuerant electi à ſeditioſâ plebe. accuratè Palladius iudicium & cognitionem Chryſoſtomi retulit, *cap.* 13. 14. *&* 15. Itemque in Concilio *Calchedon. Actione XI.* in cauſâ Baſſiani, & Stephani, de quâ pluribus infra.

Reliquum eſt, vt Sanctionem canonis explicemus, quæ ſeueriſſimam pœnam infligit; viatico, laïcâ communione, etiam in fine interdicit.

Suaſit, vt initio huius Tractatus oſtendimus, ſumma perturbatio, & ἀταξία Eccleſiarum ab Arrianis inducta, qui ſubinde Sedes mutabant temerè, erroris ſpargendi cupidi. Nouæ itaque pœnæ, aduerſus noua crimina fuerunt excogitandæ. Verùm, quod amat fieri in pœnis, leges huiuſmodi ſeueriores, & earum pœnæ, temporales ſunt, & mortales: & ex iuſtâ causâ, ceſſante periculo, & vtilitate Eccleſiarum requirente, mutationes Sedium vſurpatæ fuerunt; ſeriùs tamen apud Occidentales, aduerſus quos Gregorius Nazianz. verſibus inuehitur, præcipuè aduerſus Ægyptios, duce Timotheo Alexandrino, qui Maximum Cynicum Conſtantinopolis Epiſcopum, clam, & ἐν τῷ παραβύστῳ ordinauerat: qui deinde remotus & depoſitus fuit in Conſtantinopolitanâ Synodo I. hûc referendi, verſus Gregorij de vitâ ſuâ, pag. 29. alioquin ſubobſcuri.

Ἦλθον γὰρ ἦλθον ἐξαπίνης κεκλημένοι, &c. & qui ſequũtur.
Νόμους στρέφοντες τοὺς πάλαι λεληθότας
Ὧν πλεῖστον ἡμῖν, καὶ σαφῶς ἐλεύθεροι.

intelligit proculdubio canones Nicænos, & Sardicenſes conditos aduerſus Mutationes Sedium: aduerſus quos tamen nihil commiſiſſe probat Gregorius; quia nunquam Saſimorum Epiſcopatum ſuſceperat, quem inuito Gregorio contulerat primûm Baſilius. quæ iniuria Baſilij, vt vocat, nunquam excidit ex animo Gregorij. ita verò de Saſimorum Epiſcopatu loquitur, pag. 9.

Τῆς

Τῆς μὲν δοθείσης, οὐδ' ὅλως Ἐκκλησίας
Προστάμην, οὐδ' ὅσον λατρείαν μίαν
Θεῷ προσενέγκειν, ἢ συνεύξασθαι λαῷ,
Ἢ χεῖρα θεῖναι κληρικῶν ἑνί γε τῷ.

Quos verſus rectè doctiſſimus Bilius explicauit. Nazianzi verò nunquam ſe fuiſſe Epiſcopum; ſed patris tantùm ſenis auxiliatorem & coadiutorem ſubiicit. Itaque, cum nec Saſimorum, nec Nazianzi foret Epiſcopus, nihil vetabat eum à Meletio Patriarchâ Antiocheno conſtitui Conſtantinopolitano in Throno. Quibus verſibus, ſi addas, quos contra Maximum ſcripſit, habebis plenam apolegiam Gregorij, *aduerſus epiſtolam Synodicam Ambroſij*, & reliquorum Epiſcoporum Italiæ, quam primus edidit nuper doctiſſimus Sirmundus. Quid faceres? diſſidebant Orientales, & Occidentales Epiſcopi: Meletius, qui Gregorium in Throno Conſtantinopolitano collocauerat, ab Arrianis ordinatus fuerat Antiochenus Epiſcopus, contra Paulinum, qui Antiochiæ ab Orthodoxis ordinatus fuerat. Præterea Maximus impoſuerat Occidentalibus. quidni? cum ipſum Gregorium priùs fefelliſſet: qui & orationem in laudem Maximi ſcripſit ſub Heronis Philoſophi Alexandrini nomine; & extat inter Gregorij orationes, *ordine* 23. Quare mirum non eſt, ſi & Gregorius hos verſus in carmine de vitâ ſuâ effundat;

Φυσῶντες ἡμῖν ἄστειόν τε καὶ τραχύ·
Τοῖς δ' αἰτεπήει δῆμος ἠλιοφρόνων.

O o

Non etiam mirùm, ſi Baſilius ſummus Gregorij amicus, δυτικῶν ὄφρυν perſtringat, *epiſtolâ* 10. *ad Euſebium Samoſatenſem Epiſcopum.* Hæc pluribus explicauimus, tum quia non cuique ſunt obuia, & dictæ Synodicæ Ambroſij Commentarij loco eſſe poſſunt: tum quia tractatui *de Translationibus*, cohærent.

Poſtremò, *De Pœna* tractandum: *Nec in fine Laïca communio concedatur.* Quid ſit *Laïca communio*, Vetus Interpres I. Collectionis Laurentius MS. *Viaticum* rectè explicat: quem ſecutus eſt Ioannes Andreæ. Bernardus in gloſſâ omiſit. Gloſſa decreti, *ad can.* 21. *diſtinct.* 50. *&* *can.* *Clerici*, XIII. *q.* 2. in quibus Peregrinæ communionis fit mentio, Peregrinam explicat, *quæ alias dicitur Laïca, extra de Elect. cap.* 2. citat capitulum hoc noſtrum: & iterùm *Peregrina*, id eſt, *commorabitur inter Laïcos*; vel *peregrina*, id eſt, *cum recedit; vel peregrinatur de hoc mundo.* Viaticum ſcilicet gloſſa intelligit. Peregrinæ item communionis mentio extat, in *additione* IV. *Capitular. Ludouici*, *cap.* 99. ex Concilio Agathenſi I. ex quo pariter, canones duo ſupra relati ex Gratiano, deſumpti ſunt.

Obſeruandum verò, *in cap.* 98. *dictæ Additionis, tractari De Formatis faciendis, & vt ſine Formatâ, nullus proficiſcatur Clericus.* Doctiſſimus Pithœus, in Gloſſario Capitularium; opinionem gloſſæ ſequitur, in dictione, *Communio Peregrina.*

Nomen, & rem ipſam, explicant apertiùs Patres Concilij Regenſis, *can.* 3. 4. & 5. In cano. 3. Ni-

cæni Concilij exemplum amplecti profitentur: id eſt, *can.* 8. quem peritè notauit ad marginem doctiſſimus Sirmundus, *Tomo I. Concil. Galliæ, pag.* 67. & antè Sirmundũ editio Colonienſis Petri Crabbe; additâ hac inſcriptione d. cap. 3. *De indulto eidem Peregrini, vel Chorepiſcopi nomine.*

Mentio præterea fit Communionis Peregrinæ, *in can. vlt. Concilij Ilerdenſis*: cum quo iungendus eſt *can.* 2. *Concilij Valentini in Hiſpanâ*, in quo d. Synodi Regienſis *can.* 5. citatur.

Hic nempe eſt ordo temporis quatuor illarum Synodorum. Regenſis refertur ad annum Chriſti 439. Agathenſis ad annum 506. Ilerdenſis, ad annum 524. & diem VIII. Auguſti. Valentina item, ad annum eundem 524. & diem II. Non. Decemb. Gratianus d. can. vltimum Ilerdenſem inſeruit *causâ* XII. *q.* 2. *can.* 38.

Garſias Loaïſa exiſtimat, Laïcam & Peregrinam Communionem eandem eſſe, nullúmque diſcrimen inter vtrámque verſari. Rectiùs viri docti, differre ſtatuunt: nec tamen veram interpretationem afferunt.

Ad verum propiùs acceſſiſſe videtur doctiſſimus Petauius, in poſtremis & plenioribus ad epiſtolam *Syneſij* 67. *Notis*: Non tamen conceſſerim appellari Peregrinam Communionem, cùm ab Epiſcopi Dignitate & Ordine, in Chorepiſcoporũ gradum ſummouetur Epiſcopus. nec etiam Anathematis nomine, in can. vlt. Ilerdenſi, venire Peregrinam Communionem: nam in d. locis ſepa-

Digitized by Google

rantur manifeſtè. Symbolam noſtram conferamus.

Variæ paſſim occurrunt Communionum ſpecies, in Canonibus, Patrum libris, & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptoribus. Omnes tamen reduci poſſunt, ad ſumma duo genera.

Diuiditur, ſeu diſtinguitur Communio potiſſimùm: vel Ratione *Rei* cui communicamus; vel Ratione *Perſonarum* quæ communicant.

Ratione rei: Communio victus, ſocietatis, & conuerſationis, ὁμιλίας, quâ maiori anathemate multati priuantur, verbi gratiâ, Hęretici, & qui atrocioribus criminibus impliciti, ab Eccleſiâ perculſi fuerunt, & eiecti de nomine Chriſtiano, vt initio huius Tituli attigimus. Inſigne habemus exemplum in anathemate Andronici & Thoantis, à Syneſio, & Synodo publicatâ, ępiſt. 57. & 58. fine quâ, non tantùm ab Eccleſia, ſed ab omni Societate ciuili pulſos fuiſſe exprimitur: in quâ notandum, Epiſcopis & Preſbyteris præcipere; Laïcos hortari tantùm: παραινοῦμεν δὲ καὶ ἰδιώτῃ παντὶ, καὶ ἄρχοντι, μήτε ὁμορόφιον αὐτῷ, μήτε ὁμοτράπεζον γίνεσθαι. Ἱερεῦσι δὲ διαφερόντως, οἳ μήτε ζῶντας αὐτοὺς προσεροῦσι, μήτε τελευτήσαντας συμπροπέμψουσι.

Commvnio Orationis; & precum: quæ aliquando non denegatur illis, qui vel ab Oblatione, vel ab Euchariſtię perceptione arcentur. de quâ can. 11. Nicęn. fine, χωρὶς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν προσευχῶν. Ex quo etiam conſtat huiuſmodi communione priuatos, audientes, & pœnitentes: addamus & hęreſis ſuſpectos, licèt non-

dum damnatos: Euſeb. lib. v. Hiſtor. Eccleſ. cap. 3. de Origene loquens, quem licèt admodum iuuenem, adeò fuiſſe tenacem ait Canonis Eccleſiæ, vt non potuerit adduci orare cum Paulo quodam hæretico; οὐδὲ πώποτε προσευξάμενος σὺν τῷ εὐχὴν αὐτῷ συστῆναι, φυλάττων ἐξέτι παιδὸς κανόνα Ἐκκλησίας. Quis fuerit hic canon, explicat Irenæus lib. 3. cuius verba retulit Euſeb. lib. iv. cap. 14. d. Hiſtor. Eccl. Τοσαύτην οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτῶν ἔσχον εὐλάβειαν, πρὸς τὸ μηδὲ μέχρι λόγου κοινωνεῖν τινὶ τῶν παραχαραττόντων τὴν ἀλήθειαν, ὡς καὶ Παῦλος ἔφησεν, Αἱρετικὸν ἄνθρωπον, μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει, ὢν αὐτοκατάκριτος. Rufinus lib. iv. verſionis Euſebij, cap. 13. ita interpretatur; *Tantâ tunc Apoſtoli, atque eorum Diſcipuli, in religione cautelâ vtebantur, vt ne verbi quidem communionem, cum aliquibus eorum, qui à veritate deuiauerant, habere paterentur, ſicut & Paulus dicit, hæreticum hominem, poſt vnam & alteram correptionem deuita, ſciens quia peruerſus eſt huiuſmodi & peccat, cum ſit à ſemetipſo damnatus.* Palladius, Georgius, & alij Scriptores vitæ Ioannis Chryſoſtomi, in referendâ hiſtoriâ quatuor fratrum Monachorum Ægypti, (Μάκροι, id eſt; Longi, à ſtaturâ vulgò vocabantur) quos à Theophilo Alexandrino iniuſtè excommunicatos, humanè & benignè ſuſceperat Chryſoſtomus, ſocietatis, & ſermonis, imò & orationis cõmunione dignatus erat; tamen communionem Eucharistiæ, ante cognitionem cauſæ denegauerat. Socrates hiſtor. Eccleſ. lib. vi. cap. 9. Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἰωάννης ἐν τιμῇ μὲν εἶχε τοὺς ἄνδρας, καὶ τῶν εὐχῶν μετέχειν οὐκ ἐκώλυσε. κοινωνίαν δὲ τῶν μυστηρίων, οὐκ ἔφη

περὶ διαγνώσεως μεταδώσειν αὐτοῖς. Sozom. eâdem de re, lib. VIII. cap. 13. ἤυχεσθαι ἐπὶ Ἐκκλησίας ἐ διεκώλυσε. Niceph. lib. XIII. cap. 11. Tripertita, lib. x. cap. 10. ex Socrate : *Hæc Ioannes agnoſcens, honorabat principio viros, eorúmque fruebatur orationibus; Communione verò ſacrâ cum eis, ante cauſæ cognitionem, participare non voluit.*

COMMVNIO TERTIA, Oblationis occurrit; cuius in d. can. 11. Concilij Nicæni, & alibi ſæpiùs mentio fit, ab aliis ſatis explicata eſt.

QVARTA COMMVNIO, quæ & perfectiſſima; *Sacrorum myſteriorum, & Euchariſtiæ.* Quare per eminentiam *Communio* ſolet appellari.

PLVRA nuper, de his quatuor ſpeciebus, viri docti ſcripſerunt. ad rem quam paramus, iſta ſufficiant.

RATIONE VERO Perſonarum, quæ admittuntur ad Communionem, tripliciter diuiditur, in Eccleſiaſticam, Laïcam, & Peregrinam. Eccleſiaſtica verſatur inter eos qui ſunt de Clero; quorum nomen, in Canone, Matriculâ, & Catalogo Clericorum comprehenditur: Laïca inter Laïcos tantùm: Peregrina verò, quæ peregrè cum Formatis aduenientibus Eccleſiaſticis, vel Laïcis, concedi ſolebat: commercio enim Formatarum, totus orbis, in vnâ Communionis ſocietate concordabat, *Optatus lib.* 2.

Maior autem exhibetur honor Clericis, quàm Laïcis, ſiue conſeſſum, ſiue locum communicandi ſpectes. nam *quatuor genera Capitum ſunt in Eccleſiâ, Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, & Fidelium*, Optatus d. lib. 2.

Apices dignitatum Epiſcopi, in Cathedrâ ſedebant in Abſidâ poſitâ, tanquam in honoratiore loco: *Auguſtinus epiſtolâ 203. & 225.* Præſidebat Epiſcopus Ciuitatis: conſidebant Epiſcopi peregrini: poſt Epiſcopos, Preſbyteri; epiſtola Catholicorum Epiſcoporum totius Affricæ, *in Geſtis Collationis Carthag. cap. 16. poterit quippe vnuſquiſque noſtrûm, honoris ſibi ſocio copulato, viciſſim ſedere eminentiùs, ſicut Peregrino Epiſcopo, iuxta conſidente Collegâ:* quam Epiſtolam retulit etiam Auguſtinus, libro ſingulari, de geſtis cum Emerito. Peregrinus verò Epiſcopus adire tenebatur Ciuitatis Epiſcopum, qui Conuentum, Collectam, & Synaxim habebat, ſacram Euchariſtiam, id eſt, Chriſti ſacrum corpus conficiebat, & Peregrino Epiſcopo, & poſtea reliquis Preſbyteris porrigebat; ſicut in *can. 18. Niceni* dicitur. Ita enim intelligendum puto Euſebium, *lib.* XV. *cap. 26. ſub finem*; in quo de celebri Controuerſiâ Paſchatis, inter Victorem & Polycarpum tractatur ex Irenæo: ἐκοινώνησαν ἑαυτοῖς, καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ παρεχώρησεν ὁ Ἀνίκητος τὴν Εὐχαριστίαν τῷ Πολυκάρπῳ, κατ᾽ ἐντροπὴν δηλονότι. quem locum nec Rufinum, nec Interpretem intellexiſſe puto. Nec enim temerè Ciuitatis Epiſcopus videtur conceſſiſſe Peregrino, ius celebrandi & habendi conuentum, & ſacra coram eo peragendi; illis præſertim temporibus, & rixâ iam ſubortâ. Idem Rufinus rectiùs ea verba, & conſuetudinem Eccleſiæ veteris explicare videtur: Ἀλλ᾽ αὐτοὶ μὴ τηροῦντες οἱ Πρεσβύτεροι, τοῖς ἀπὸ τῶν παροικιῶν τηροῦσιν ἔπεμ-

τον Εὐχαριστίαν. *Rufinus, imò potiùs, & omnes Presbyteri qui fuerunt ante te, omnibus ſemper, qui non ita obſeruabant Presbyteris Eccleſiarum, Euchariſtiam ſolemniter tranſmittebant.* Antiquum morem innuit mittendæ Euchariſtiæ, in ſignum concordiæ, conſenſus, & vnitatis.

Sicùt autem Epiſcopi Peregrini, cum Epiſcopo Ciuitatis communicabant; ita Peregrini Presbyteri, & Diaconi, ſecundùm ſui gradus prærogatiuam ſinguli: omnes tamen intra Altare, ad differentiam Laïcorum, qui & in ſedendo, & communicando, ſeparabantur Cancellis, & Velis à Clero. Presbyterium verò & Altare communicando Cancellis & velis muniebatur, vt arcerentur Laïci, tam in ſedendo, quam in communicando, Cancelli, & Vela, câ in re, nota: κιγκλίδας, & Καγκέλλους, & βῆλα vſurpare ſolent Concilij Calched. acta. Athanaſius in epiſtolâ ad Solitariam vitam agentes, ἁρπάσαντες τὰ ζυμψέλλια, καὶ τὸν θρόνον, καὶ τὴν τράπεζαν, ξυλίνη γὰρ ἦν, καὶ τὰ βῆλα τῆς Ἐκκλησίας, &c. *Rapientes ſubſellia, & Cathedram, & Menſam, erat enim lignea, vela Eccleſiæ*; malè *tabulas*, pro *velis* vertit Interpres. Statim etiam ſubiicit Cathedram Epiſcopalem, ſicuti diximus, in interiori parte templi poſitam. & iterum in eadem epiſtolâ, de Militibus Syriani ita loquitur, ἥρπαζε τὰ ἔνδον, εἰς τοιούτους τόπους εἰσήρχοντο, εἰς οὓς, οὐδὲ πᾶσι τοῖς χριστιανοῖς ἔξεστιν εἰσελθεῖν. Gregorius Nazianzenus apertiſſimè, in verſibus ad Epiſcopos, pag. 82. fine.

Τὰ

Τὸ Ϲεπτὸν τοπάροιθε Ϲοφῶν ἕδος ἕρκος ἀρίστων,
Βῆμα τὸ δ' Ἀγγελικῇσι χοροστασίῃσι τεθηλὸς,
Κιγκλίδα τ' μεμάτην κόσμων δύο, τοῦτε μένοντος,
Τοῦτε περιπταμένοιο, θεῶν ὅρον, ἡμερίων τε, &c.

Plura de Cancellis & Presbyterio notauimus ad cap. 1. de vitâ & honeſtate Cleric. Syneſius Epiſtola 67. coniungit τράπεζαν, & καταπέτασμα μυστικὸν.

Eâdem forma Conſiſtorium Principis, & Summorum Magiſtratuum Tribunalia, Cancellis erant incluſa; & Vela præterea obtendebantur. Sidonius lib. 1. epiſtolâ 2. & in l. 5. Cod. de Naufragiis, *de ſubmerſis nauibus decernimus, vt leuato velo iſtæ cauſæ cognoſcantur*: vbi dominus Cuiacius locum, qui ad rem facit, refert ex Comœdiâ Querulo; *iſti ſunt qui in fanis, & ſacellis obſeruant vela.*

Intra Altare itaque, communicabant Clerici, ſiue ipſius Ciuitatis, ſiue Peregrini. nihil præterea Peregrinis Clericis concedebatur, niſi ſpeciali iuſſu & mandato præcedente Epiſcopi Ciuitatis, in quâ morabantur. ὑπερορία diſtrictiſſimè prohibebatur. conuentum agere, ordinare, concionari, ea quæ ſunt iuriſdictionis, vel ordinis, aut miniſterij exercere non licet Peregrino Epiſcopo, vel Clerico, iniuſſu Epiſcopi, ad cuius Diœceſin accedit: Communione tantùm orationis, & Euchariſtiæ fruitur, ſi Epiſcopus Metropolitani literas, vel reliqui Clerici, & Laïci Formatas habeant à proprio Epiſcopo.

Et hæc eſt, quæ Peregrina Communio appellatur *can. 6. Nicæno, can. 13. & 15. Sardic. & can. 2.* Concil. Conſtantinop. I. Exemplum ad d. can.

14. Sardic. pete ex *Socrate lib.* VI. *cap.* 10. & quæ alienó loco in fine eiuſdem libri VI. vbi de Contentione inter Chryſoſtomum,& Seuerianum. quibus locis præſumptiones coërcentur eorum, qui extra Diœceſin aliquid audent. Frequentia eâ de re in Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ exempla occurrunt. multa vnius Chryſoſtomi vita ſuppeditat, aduerſus Epiphanium, & Theophilum, quæ ex Palladio, & reliquis eius vitę Scriptoribus repeti poſſunt. Quibus adde Socratem, *lib.* VI. *cap.* 12. *Sozomenum & Nicepho.*

Ad inſtar Peregrinæ Communionis propriè dictæ, pœnalis quædam Communio dicta eſt Peregrina, rei effectu inſpecto: quoties Epiſcopo adimitur Epiſcopatus, ad quem ordinatus eſt, adminiſtratio; nomen verò, ordo, & dignitas relinquitur. Sedet, communicat cum Epiſcopis; nullam habet executionem officij ſui. Exempla ſuprà attulimus ex Synodis Regenſi, Agathenſi, Ilerdenſi. Et quidem in Regenſi canones Nicæni citantur in exemplū. *canonem* 8. intellexiſſe diximus Patres: in quo Nouatianis Epiſcopis, in eâdem Ciuitate cum Catholico conſtitutis; Catholicus retinet dignitatem; Nouatianus ſiue Catharus regradatur in ordinem Presbyteri. benigniùs tamen facturum Epiſcopum Catholicum, ſi nominis Epiſcopi honorem ei permittat, aut ſaltem locum Chorepiſcopi, τιμὴν τοῦ ὀνόματος. Et in epiſtolâ ipſius Concilij ad Eccleſiam Alexandrinam, Meletio omnis ἐξουσία αὐθεντίας adimitur, ψιλὸν ὄνομα τῆς τιμῆς relinquitur. In Concilio Calcedon. Actione XI.

& XII. Epiſcopatus Epheſinus adimitur Baſſiano, & Stephano, qui contra Canones occupauerant Epheſinam Sedem: nominis tamen honor relinquitur; & ſolatij, & alimentorum loco, ex reditibus Eccleſiæ Epheſinæ, ſingulis, ducenti aurei aſſignantur. Paſchaſinus & Lucentius Epiſcopi Legati Papæ, vtrúmque ita diſtinguunt: *Baſsianus & Stephanus* τῆς ἡσυχίας ἀγέτωσαν, πεπαυμένοι τῆς κατ᾽ ἐκείνην Ἐκκλησίαν ἐνεργείας, *quietem habeant, ceſſantes ab operatione, vel adminiſtratione eiuſdem Eccleſiæ*; & in eorum locum alius ordinatur Epiſcopus: eis tamen relinquitur ἀξία τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ κοινωνία, καὶ παραμυθία ἡ προσήκουσα, *Communio, & neceſſaria ſalaria, ſiue decens ſolatium.* Breuiter in Synodo Regenſi, *Peregrinâ Communione foueatur*: Peregrinis enim Epiſcopis, vel Clericis, humanitatis cauſâ, & Communiò in ſuo cuique ordine conuenienter, & alimenta tribuebantur.

Maior autem pœna, Epiſcopum, in ordinem Chorepiſcoporum *regradari*, vt diximus. Nota eſt enim differentia inter Epiſcopos, & Chorepiſcopos. Multò maior, Presbyterum fieri. nam ſicut Chorepiſcopus, omnibus Epiſcopis eſt inferior, ſuperior eſt Presbyteris. Et munia Chorepiſcoporum in canonibus diſtinguuntur, à muneribus Epiſcoporum. omnia quæ Chorepiſcopo permittuntur, Epiſcopus exercere poteſt: non contra Chorepiſcopus. Vide d. Synodum Regenſem, can. 3. 4. & 5. & can. 12. Ancyr. & can. 10. Anthioch. & quæ ad eos canones Græci & Latini, de

Chorepiſcopis notarunt.

Non debuit itaque Peregrina Communio confundi, & ita explicari: *Cum ab Epiſcopi dignitate & ordine, in Chorepiſcoporum gradum ſummouetur Epiſcopus.* Nam apertè ea duo ſeparantur in d. *can. 3. aut Chorepiſcopi nomine, aut Peregrinâ communione foueatur.*

Multò minùs, in *can. 16. Concilij Ilerdenſis, Anathematis* nomine, continetur Communio Peregrina. Integram enim Communionem & illibatam, in ſuo ordine retinet, vt diximus, Epiſcopus vel Clericus, cui pro pœna infligitur Communio Peregrina. In *d.* verò *can.* 16. grauiſſima pœna, grauiſſimo peccato ſacrilegij, & quod auget peccatum, Clericis ſacrilegis, imponitur meritò: non vt Peregrinam, non vt Laïcam Cõmunionem tantùm inter Laïcos accipiant, quæ ſumma eſt pœna Clericorum; ſed vt omni omnino Communione priuentur, id eſt, alieni fiant à nomine Chriſtiano. *& vix quoque*, addit canon, *Peregrina Communio concedatur*; id eſt, poſt longam Pœnitentiam, vix diſpenſabitur cum eis: non vt reſtituantur executioni & adminiſtrationi, vel miniſterio gradus ſui; ſed tantùm, nudo nomine, & dignitate fruantur, & poſtremi Communionem accipiant, inter eos qui ſunt eiuſdem gradus.

Tanti etiam faciebant Communionem Eccleſiaſticam accipere intra Altare, inter ſui Ordinis Clericos: vt depoſitis Epiſcopis, & non tantùm executione, adminiſtratione, & auctoritate; ſed

etiam ipſo nomine nudo priuatis, ſummi beneficij loco humaniter conceſſerit, Chryſoſtomus, intra altare communicare quibuſdam Epiſcopis: quamuis ne nominis quidem Epiſcopalis honorem eis conceſſiſſet. Palladius in eius vitâ, eo loci, vbi tractat de Depoſitione Epiſcoporum Aſianæ Diœceſis, qui pecuniâ datâ conſtituti fuerant, προσέταξεν ἡ σύνοδος τὸ μὲν χρυσίον αὐτοὺς λαβεῖν, παρὰ τῶν κληρονόμων Ἀντωνίνου, κοινωνεῖν δὲ ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου· εἶναι δὲ ἀπὸ ἱερέων. Communicare quidem intra Altare permiſit, priuauit verò omninò Sacerdotio: Gratiæ & indulgentiæ loco, quia ſponte crimen Simoniæ confeſſi erunt, à Chryſoſtomo petierant εἶναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, & à Curiæ onere liberari. primum denegat. de ſecundo ita reſpondet: etſi per depoſitionem & ademptionem auctoritatis & nominis Epiſcopalis, redacti forent inter Laïcos, & per conſequens Curiæ honoribus obnoxij; effecturum ſe tamen pollicetur apud Imperatorem, vt Curiæ immunitate fruerentur. Multi autem illis temporibus ideò Epiſcopatum ambiebant, ne Decuriones fierent, vel cum antea Curialis conditionis forent, per adeptionem Epiſcopatus, onere Curiæ liberarentur.

Sed hæc omnia pluribus aliquando, Deo fauente, perſequemur in diſſertatione de Depoſitione Epiſcoporum Aſianæ Diœceſeos: in quâ Palladij, vel quiſquis ille ſit, optimi & æqualis vitæ Chryſoſtomi ſcriptoris, Græca, maximâ ex parte

reſtituemus, & explicabimus. Necdum enim editus eſt Græcè, & verſio corruptiſſima eſt. Reliqua quæ non immeritò deſiderantur in hac Tractatione ſupplebimus.

Concludamus, allato egregio ſanctiſſ. Athanaſij loco ab Interprte non intellecto, ſub finem epiſt. ad Solitariam vitam agentes. De Meletianis Epiſcopis loquitur, qui ad opprimendum Athanaſium Arrianis ſe adiungebant ſocios & fautores; οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐξ εἰδώλων ἐλθόντες, οἱ δὲ ἐκ τοῦ βουλευτηρίου, καὶ τῆς πρώτης πολιτείας, διὰ τὴν ταλαίπωρον ἀλειτουργησίαν καὶ προστασίαν· πείσαντές τε χρήμασι τοὺς πρὸ αὐτῶν Μελετιανοὺς, εἰς τοῦτο παρῆλθον, καὶ πρὶν κατηχηθῶσιν. *Quidam*, inquit, *ex ex illis ab Idolis venientes*, id eſt, paulò antè Pagani, *quidam è Curiâ*, *& Decurionibus*, *& Ciuitatum Primoribus*, propter *miſeram immunitatem*, & vt præſint, nempè fiant Epiſcopi: *maiores ſuos Meletianos pecuniâ perſuadentes, ad hoc dignitatis culmen peruenerunt*, nempè vt fierent Epiſcopi, *etiam antequam fuiſſent Cathecumeni.* quod & in ſequentibus repetit. & vbique Interpres, ἀλειτουργησίαν vertit *purpuram*; fortè ἀλουργίδα commentus: & προστασίαν *humanam præfecturam*; cum de Epiſcopatu ſit ſermo.

Confirmari poſſunt, quæ de immunitate à Curiâ diximus, per Epiſcopatus adeptionem *ll.* 21. *&* 38. *C. de Epiſcopis & Cleric. l.* 60. *C. de Decurion. & Nou.* 123. *cap.* 4. *ll.* 99. 104. 123. 163. *&* 187. *C. Theod. de Decur. Nouellâ Leonis & Maior. de Curialibus.* Verùm de his commodiùs

alio loco. Modus ſeruandus, & finis imponendus, ſi priùs pateris, Lector, medicinam fieri elegantiſſimo Athanaſij loco, qui citato proximus eſt, & ad Meletianos pertinet. In Græco corruptiſſimus eſt, nec ab Interprete intellectus: Τῶν μὲν οὖν ὑποκριτῶν Επιχριπαιῶν, ἀντὶ Μελιτιανῶν ἡ προσθήκη αὕτη, καὶ ὁ τρόπος ἄπιςος. corrige Επικουραριανῶν, *Epicurarianorum*. Antea oſtenderat Meletianos, qui in Concilio Nicæno ab Arrio receſſerant, iterùm ad eos rediiſſe, eſſe Chamæleontes: quare, τρόπος ἄπιςος. Iterùm, ſtatim antea, voluptatem Meletianos veritati anteponere, & ſolùm hoc habere in ore, φάγωμεν, καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν· quod eſt dictum Epicureorum ſolenne. eleganter itaque compoſito nomine *Epicurarianos* vocat, qui vtrorúmque mores imitarentur; & falſo tamen nomine, ſub laruâ & perſonâ Meletianorum, abſcondebant id quod erant, Epicurarianos veros.

FRAN-

Digitized by Google

FRANCISCI

FLORENTIS

ANTECESSORIS AVRELIANENSIS.

AD TIT. VIII.

DE VSV ET AVCTORITATE PALLII.

TRACTATVS VIII.

ARCTISSIME cohæret hic titulus, cum tribus præcedentibus. Cum titulo *de Poſtulatione*; quia ſæpiùs in Poſtulatione Epiſcopus in Metropolitanum conſtitui petitur: nec tamen, licèt approbata fuerit Poſtulatio à Summo Pontifice, poterit Metropolitani nomen vindicare, antequam impetrauerit Pallium, *cap. 3. hoc tit.* Aliquando ſimul confirmatur Poſtulatio, & Pallium tribuitur, *cap. 4. in fine de Poſtulatione.* Itémque electus in Archiepiſcopum, poſt Confirmationem & Conſecrationem, ius Pallij obtinere tenetur,

Digitized by Google

cap. 4. *&* 11. *de Electione.* Aliquando ſimul confirmatur Electio Archiepiſcopi, & Pallium conceditur, vt in integrâ ſpecie *cap.* 23. *eodem tit. de Electione.* in quâ caſſatâ Poſtulatione Vvormacienſis Epiſcopi, in Moguntinenſem Archiepiſcopum, confirmat Pontifex Electionem Siffridi, & ei Pallium concedit.

Cum titulo *de Tranſlatione* cohæret; quia ſæpiſſimè fit, de minori Eccleſiâ ad maiorem: verbi gratiâ, de Epiſcopatu ad Archiepiſcopatum.

In hoc verò Tractatu: Primò, *omnium Capitulorum breuem ſummam conficiemus, quid ſit Pallium, quæ Forma, & Benedictio.* Secundò, *de Origine & Antiquitate.* Tertiò, *qui petere teneantur, quibus concedi, & qui concedere ſoleant.* Quartò, *de Iuramento in traditione Pallij, quis Pallij effectus, &* vtilitas. Poſtremò, *de Pallij conceſſione, Epiſcopis quibuſdam, ſingulari priuilegio indultâ.*

I. *Pars.* OMNIA capitula huius tit. ad duo ſumma capita referimus, quæ Rubricâ ſignificantur: ad *Vſum*, vel *Auctoritatem Pallij.*

Ad *vſum*: nam Pallium vtendum datur Perſonæ, nec eam egreditur, commodari non poteſt, & cum mortuo ſepelitur. Quare paſſim in hoc tit. *vſus*, & *vtendi* verbum vſurpatur, & nominatim in ipſâ traditione & conceſſione, *cap.* 1. 2. 4. *&* 5. *hoc tit.*

Huiuſmodi verò vſus, non ita plenus eſt, vt pendeat ex arbitrio vtentis: certus modus vtendi

Digitized by Google

iure definitus eſt, qui potiſſimùm ex ſolennibus formulis conceſſionis interpretationem accipit. Pontifex tamen aliquando formam & modum vtendi latiùs extendit: quo caſu, forma in priuilegio expreſſa retinenda eſt, nec vltra producenda.

Regulariter verò permittitur vſus Pallij non vbique, ſed tam intra Cathedralem Eccleſiam, quàm intra quamlibet aliam Prouinciæ, in quâ iuriſdictionem habent Archiepiſcopi, non autem extra Eccleſiam, vel Prouinciam, *cap.* 1. 4. *&* 5. & ita reſtringendum eſt *cap.* 6. *hoc tit. vbicúmque*, id eſt, in qualibet Eccleſiâ Prouinciæ.

Speciali tamen priuilegio, Pontifex indulgere poteſt vſum Pallij extra Prouinciam, petitâ tamen facultate vtendi ab Epiſcopo, ad quem Eccleſia pertinet, dicto *cap.* 5. quia Pallium ſignum eſt & ſymbolum iuriſdictionis, & per illud plenitudo Pontificalis officij ſignificatur, *cap. penult. hoc tit.* nec quotidie, ſed certis tantùm & ſolennibus diebus, qui numerantur à gloſſâ, in *cap. ad honorem, hoc tit.* & in integrâ: vel his diebus qui nominatim in conceſſione expreſſi fuerint.

Præterea, in certis tantùm actibus Pallio licet vti; verbi gratiâ, in Miſſarum Celebrationibus, Conſecrationibus Suffraganeorum, Ordinationibus Clericorum, & intra propriam Eccleſiam, non extra; *capp.* 1. 4. 5. *hoc tit.* conuenienter antiquis canonibus 6. 7. & 8. diſt. 100. & Synodo generali VIII. ſub Adriano II. *can.* 27.

Quamuis autem Perſonæ ſpecialiter concedi

dicatur Pallium; ratione tamen Eccleſiæ datur, Metropolitanæ ſcilicet. Aliis quàm Metropolitanis tribui non ſolet, niſi rariſſimè, vt infrà dicemus: exemplum extat in *cap. penult. de Præſumptionibus.* Quare *in cap. 4. ſupra, de Poſtulationibus*, Pallium tribui dicitur Perſonæ, ad nomen & vſum Eccleſiæ. quod confirmat eleganter Hincmarus Remenſis, in epiſt. 2. ſub finem, editione Pariſienſi. & hæc, de *Vſu Pallij.*

Ad *Auctoritatem Pallij* quod attinet. Poſt Electionis, Poſtulationis, vel Tranſlationis in Archiepiſcopum Confirmationem; imò & poſt Conſecrationem, ne quid ad executionem Pontificalis officij deſit, Pallium conceditur, in quo officij plenitudo, cum Archiepiſcopalis nominis appellatione confertur. nec enim ante impetratum Pallium poteſt nomen Archiepiſcopi ſumere, conuocare Concilium, conſecrare Suffraganeos, ordinare Clericos, conficere chriſma, dedicare Baſilicas, *cap. 21. de Electione, initio, in 1. Collectione, cap. 28. iunctâ antiquâ, & 44. tit. de Electione, Innocentius III. libro 1. de myſteriis Miſſæ, cap. 63. in fine, & cap. 5. de Conſecratione Eccleſiæ, iunctâ antiquâ.*

Itémque *ex cap. 11. tit. de Electione*, notandum, licèt ante Pallij impetrationem conſecrare non poſſit Epiſcopos Metropolitanus, mandare poſſe Suffraganeis vt conſecrent. huiuſmodi enim mandatum eſt Iuriſdictionis, quam Confirmatio Electionis Metropolitani transfert, *vt Tractatu de Electio.* diximus, quod tamen ius, non ſemper cer-

tum fuiſſe, nec apud omnes de eo conſtitiſſe, ſupra eodem tit. indicauimus. Conſecratio verò Epiſcopi, eſt Archiepiſcopi propria: cui non niſi poſt Impetrationem Pallij competit, ne poſt Conſecrationem quidem. nam Conſecratio, ius proprium, & rem ipſam, ſiue poteſtatem confert dignitatis metropoliticæ: ſed executio & nomen permittitur poſt Impetrationem Pallij.

Ita in iure, Legatus Proconſulis, quamuis à Senatu vel Imperatore, poteſtatem habeat & iuriſdictionem; non tamen poteſt eam exercere, niſi à Proconſule ei mandata ſit, *l.* 11. *§. de Officio Proconſulis. Cuiacius lib.* VII. *obſeruationum cap.* 21.

Quod autem diximus ſupra, ſolum Pontificem Romanum ſemper in Miſſarum ſolemniis vti Pallio, nouum eſt: nam olim omnes Archiepiſcopi, ſine Pallio Miſſam dicere non præſumebant; Concilio Matiſconenſi 1. *can.* 6.

Itaque pro ſummo priuilegio, & præter conſuetudinem, legimus apud Surium, Agapetum II. miſiſſe Pallium Brunoni Colonienſi Archiepiſcopo, quo *præter conſuetudinem, quoties vellet, indui permiſſus.*

Itémque Leo IV, ad interuentionem Lotharij Imperatoris, Hincmaro Remenſi Pallium, *ad quotidianum vſum* conceſſit: quod idem Papa, in epiſtolâ ad Hincmarum directâ ait, *nulli Archiepiſcopo ſe conceſſiſſe, vel deinceps conceſſurum eſſe; Flodoardus lib.* 3. *hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Remenſis, cap.* 10. Hoc priuilegium tamen Nicolaus I. improbare videtur

Digitized by Google

epiſt. 47. in fine : ſubiratus quippe Hincmaro, vt epiſtolæ totius contextus declarat; cui doctiſſimè idem Hincmarus reſpondet, *epiſt.* 2. editionis Pariſienſis.

Ad id autem, quod in *cap. vlt.* quæritur, an pro defunctis cum Pallio celebrare liceat? Reſpondemus, regulariter *non licere*, vt exprimitur in *Pontificali Romano, tit. de Pallio.* nam dies ſolennes qui exprimuntur à Gloſſâ, in *dicto cap. ad honorem Dei*, ex Vincentio veteri interprete Collectionis III. vt notat Antonius Auguſtinus ad *cap.* 21. *de Electione, in I. Collectione*, non faciunt mentionem Miſſarum pro defunctis. Vincentius verò ex integrà Decretali. d. cap. *ad honorem*, ſuam notam exſcripſit, quæ extat *in geſtis Innoc. III. pag.* 64. *Innocentius IV. ad cap. vlt. hoc tit.*

Sed neque tempore ieiunij : & multò minùs extra Eccleſiam Pallium deferri debet; Gregorius I. *epiſt.* 93. *lib.* 1. *Regiſtri*, ex quâ ſumpti ſunt canones 7. *&* 8. diſt. 100. quæ valdè illuſtrant *cap. vlt. hoc tit.*

Hactenus explicauimus mentem, & ſententiam omnium capitulorum huius tit. Sequitur vt videamus, Quid ſit Pallium, quæ Forma, & Benedictio?

Et quidem definitur Pallium ab Innocentio III. *in cap.* 23. *extra de Priuilegiis, plenitudinis officij Pontificalis inſigne*; vel apertiùs, *Archiepiſcopalis dignitatis inſigne.* Proprium eſt enim Archiepiſcoporum & Metropolitanorum, quo *Maiores vtuntur Epiſcopi*,

ſiue Archiepiſcopi, vt loquitur idem *Innocentius lib.* I. *Myſteriorum Miſſæ, cap.* 63. vbi Pallij Forma deſcribitur: *Pallium fit de candidâ lanâ contextum, habens deſuper circulum humeros conſtringentem; & duas lineas ſiue faſcias ex eodem panno, ab vtrâque parte dependentes; quatuor autem cruces purpureas, antè & retrò, à dextris & à ſiniſtris: ſed à ſiniſtris Pallium eſt duplex, ſimplex à dextris, cui in tres partes conciſo, tres acus infiguntur, (ſpinas vocant alij) quibus conſuitur. Humerale* vocatur à Latinis ſicut à Græcis ὠμοφόριον.

Fusè verò, de Materiâ, Formâ, & Benedictione Pallij, *anonymus Auctor Rituum, ſiue Sacrarum Cerimoniarum SS. Eccleſiæ Rom.* qui ſe ſub Sixto IV. Magiſtri Cerimoniarum officio functum fuiſſe dicit, *lib. I. ſect.* x. *cap.* 5. *de Pallio & quom. trad.* Vbi etiam docet, Quare dicatur paſſim Pallium ſumi de Corpore Beati Petri? Nempe quia per Canonicos Baſilicæ ſancti Petri, ponuntur Pallia ſuper corpora Petri & Pauli Apoſtolorum, ſub Altari maiori: vbi factis ex more vigiliis, per noctem dimittunt.

Hoſtienſis tamen, ad hunc tit. notat, *de quocunque* etiam Altari ſumi poſſe, *de mandato tamen domini Papæ.* quia, vt ait, *non vbi Roma eſt, ibi Papa eſt; ſed è conuerſo: vnde &, de altari Capellæ domini Papæ ſumuntur. qui vidit & recepit, teſtimonium perhibet, &c.*

Plura de Pallio qui ſcire cupit, adeat Onufrium Panuinium in explicatione vocum obſcuriorum Eccleſiaſticarum; & Innocentium III. loco citato.

Græci, vt diximus, vocant ὠμοφόριον, de quo Meurſius, in dictione ὠμοφόριον. malè tamen ὠμοφώριον, & φενόλιον confundit.

Rectiùs in dictione πολυςαύριον; φαινόλιον, & πολυςαύριον, docet eſſe Synonyma apud Græcos. Quin & Σάκκος appellatur; Accedunt Bulengerus libro ſingulari, de veſte Pontific. Et Gretſerus ad Codinum. Φενόλιον ſupra στιχάριον, id eſt, tunicam iniiciebatur. Φενόλιον multis crucibus inſperſum erat: vnde πολυςαυρίου nomen. *Saccus* etiam nominabatur πολυςαύριον, quia ſacci formam habebat. Nulla in eo μανίκια, *manicæ*, ſicut nec in Colobio.

Iuriſconſultorum diſtinctione & verbis vtamur. Ornandi & tegendi corporis cauſa, φενόλιον inuentum: Pallium, non tegendi, ſed ornandi; tanquam inſigne dignitatis geſtari ſolitum probauimus.

Longiùs aberrant, qui *Phrygium* confundunt cum *Pallio*. *Phrygium*, *ſiue Lorum*, capitis integumenta; Mitram Tiaram, vel Diadema ſignificant, opere Phrygio contexta. Quamuis non inficier, à veteribus *Palliola*, ſicut πιλίδια, inter capitis tegmina numerari. Sed planè alio ſenſu Pallium, in hoc tractatu accipitur. In fictâ Donatione Conſtantini, Ἐπέκεινα δὲ καὶ τὸ διάδημα, ἤτοι τὸν στέφανον τῆς κεφαλῆς ἡμῶν ἅμα καὶ τὸν Λῶρον, καὶ τὸ Ὠμοφόριον, ὅπερ κυκλοῖ τὸν βασιλικὸν τράχηλον: Rectè. Ex Græcâ tranſpoſitio quæ in Latinâ remanet, reſtituenda eſt. *Deinde diadema, videlicet coronam capitis noſtri; ſimúlque Phrygium*, videlicet lorum; *& ſuperhumerale*,

quod

quod imperiale, &c. Confirmant hanc interpretationem, quæ ſequuntur in eâdē Donatione Græcâ, τὸν ὑπέρλαμπρον λῶρον, &c. τῇ ἁγίᾳ κεφαλῇ αὐτοῦ, ἰδίαις χερσὶν ἐπιθήκαμεν: in Latino, *Phrygium verò, candido nitore ſplendidum, &c.* Lorum, & Phrygium, velut ſynonyma vſurpantur. Gloſſemata vetuſtiſſima, etiam in Gratiani emendatione Romanâ adſcripta, *Phrygium, id eſt, Mitram*, explicant, *ad can. Conſtantinus* XIV. *diſt.* 96. nec eſt quod quis requirat, cui contextui Donationis potiùs credendum, Græco, an Latino? vtriúſque idem fabricator. Nuperum verò Commentatorem, meritò notauit doctiſſimus Salmaſius, in verâ notione vocis λῶρον, in Commentario, ad Scriptores Hiſtoriæ Auguſtæ, & ad Tertullianum de Pallio.

Conſtat itaque, Pallium eſſe inſigne proprium Maiorum Epiſcoporum, id eſt, ſummi Pontificis, Patriarcharum, & Archiepiſcoporum: quo inſigni diſtinguuntur ab Epiſcopis, cum quibus reliqua inſignia Epiſcopalia habent communia, *Mitram, Annulum, Virgam ſiue Ferulam, Chirothecas, & Sandalia.*

Et ſicut traditio Pallij perficiebat Archiepiſcopum, ita & ademptio Pallij ſignum erat exauctorationis, & depoſitionis, vel abdicationis, ſiue renunciationis; *Acta Metrophanis, in Photij Bibliothecâ*; Coram Epiſcopis, Conſtantino Magno rogante, Metrophanes Epiſcopus Conſtantinopolitanus ex morbo decumbens, Succeſſorem ſuum deſignat Alexandrum Preſbyterum abſentem, *& in ſignum abdicationis, dicitur* ὠμοφόριον *depoſuiſſe ſuper ſa-*

Pallij ademptio, Depoſitionis ſignum.

cram menſam, *mandans illud ſeruari Succeſſori ſuo*: εἶτα τὸ ὠμοφόριον, τῇ ἁγίᾳ ἐνὰ ποτίθησι τραπέζῃ, ἐντειλάμενος αὐτὸ φυλάττεσθαι τῷ διαδόχῳ. Concilium Calchedonenſe, Actione xɪ. de Baſiano Epheſino Metropolitano, μετὰ βίας ἁρπάσαντές μου τὸ περιβόλαιον τῆς ἱερωσύνης, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντά μοι: καὶ λαβέντες ἕνα ἐξ αὐτῶν Ἰοῦστον τὸν Στέφανον, ἐποίησαν αὐτὸν Ἐπίσκοπον. Theodori lectoris excerpta, *lib.* 2. loco ab Interprete non intellecto. Euphemio Patriarchâ Conſtantinopolitano expulſo, & relegato ab Anaſtaſio Imperatore, Macedonius inuitus Patriarcha conſtitutus eſt, ab Imperatore. ſed vt teſtaretur Macedonius ſe non ſponte admittere Patriarchatum, aditurus Euphemium, & vale dicturus, ſibi iuſſit ab Archidiacono adimi τὸ ἐπισκοπικὸν ὠμοφόριον. qui locus comparari debet, cum *veteri Interprete Nicephori Monachi*, vnâ cum veteri verſione Euſebij à Rhenano edito.

Reliquos errores Interpretis, in hiſtoriâ memoriâ digniſſimâ, breuiter adnotauimus in ſtudioſorum gratiam: nec diſplicebit παρέκβασις. *Ioannem Pricium*, lege P*atricium*: ὀφίκιον, error ex Compendio Literarum. Μητατώριον, dictio Latina origine: Metata quid ſint notum. ſignificatur hîc pars domus Epiſcopalis, in quâ ſalutaturi Epiſcopum admittebantur, & aduenæ, ſeu peregrini excipiebâtur. Epiſcopū oportet eſſe φιλόξενον: Inde occaſio rapta ſicarij immittendi, velut ignoti, qui Euphemium adoriretur: malè apud veterem Nicephori Interpretē *Martyrium* legitur. Paulus defenſor Eccleſiæ,

ἔκδικος, ἐκκλησιέκδικος vibratum in Patriarcham gladium, caſu potiùs quàm ſponte excepit: proceritas ſtaturæ ei nocuit. Sicarius tamen ab Eccleſiaſtico viro, qui in Comitatu Epiſcopi aderat, arreptâ fortuitò ſerrâ, occiſus eſt. Anaſtaſius non deſtitit. Euphemium, nullo conuocato Concilio, ab Epiſcopis quibuſdam, qui pro tempore, & more, in vrbe Regiâ verſabantur, deponi curauit. Et ne quid deeſſet, in exilium relegauit εἰς Ευχάϊτα. Subſtitutus eſt, in eius locum vir bonus, & pius Macedonius. Per Macedonium ab Imperatore petiit Euphemius λόγον obtineri, *verbum*, *fiduciam*, *vn ſaufconduit*; vt abſque vitæ diſcrimine, in locum exilij abduceretur. Impetrauit Macedonius. Prætereà ſumptas fœnori pecunias in viaticum Euphenio largitus eſt. Nec iſta quidem notaremus ab Interprete non intellecta, niſi & illuſtriſſimus Baronius eum ſecutus fuiſſet, & aſperiùs, nec ſemel, Euphemium perſtrinxiſſet.

Exciderat Nou. 28. Iuſtin. quæ declarat Ευχαϊτῶν ſitum, de quo non conuenire video: ὀκτὼ μὲν πόλεις ζυμπληρῦσι τὸ Ελενόποντον, τῦτ' ἔςιν Αμασεία τε, καὶ Ιβωρὰ, καὶ Ευχάϊτα. qui locus exilij Euphemij: cuius & non ſemel Nicephorus Calliſtus meminit.

Confirmat etiam d. Nou. cap. 2. quod de Ordinatione Metropolitanorum Ponticæ Diœceſeos diximus in *tit. de Electione* eos fuiſſe à Patriarchâ Conſtantinop. ordinatos, ſecundùm definitionem Concilij Calchedon. & antiquum morem, τὸ ἐ μέχρι νῦν ἰσ. Iulianus Anteceſſor apertè: *Dua-*

rum autem iſtarum Ciuitatum Epiſcopi, in Conſtantinopolitanâ Ciuitate conſecrentur, & ſint & ipſi Metropolitani, & Municipiorum Epiſcopos ſinguli ipſi conſecrent. χειροτονίας, χειροτονεῖν verbis vtitur Iuſtinianus; Iulianus *Conſecrationis*, & *Conſecrandi*; vetus Interpres *Ordinandi verbo* · quæ eodem recidunt. Longiùs aberrauimus. Pallio nos deinceps inuoluamus.

Liberatus in Breuiario, cap. 21. *Anthimus videns ſe Sede pulſum*, P*allium quod habuit*, *Imperatoribus reddidit.* & *cap.* 23. ita de Paulo *Alexandrino* P*atriarchâ*; *auferentes* Paulo P*allium*, *depoſuerunt*: Anaſtaſius in vita Syluerij; *Ioannes Subdiaconus tulit* P*allium de collo eius*, *& exſpolians eum induit veſte monachicâ*: in VI. Synodo ſub *Agathone*, *Actione VIII.* Macarius Monothelita Antiochenus Patriarcha deponitur: *& nudatur* circompoſito ei Pallio: & *in Synodicâ eiuſdem* Concilij ad Agathonem; *paſtoritiâ pelle merito ipſum denudauimus*, Μακάριον τῆς ποιμαντικῆς δορᾶς, κατ' ἀξίαν ἀπεγυμνώσαμεν: *pellem* vocat δορὰν; quia Pallium illud myſticè contextum intelligebatur, quaſi ex vellere ouis deperditæ, quam Chriſtus humeris impoſitam, gregi ſuo reddidit. Iſidorus Peluſiota, *lib.* 1. *Epiſt.* 136. & *Germanus* Patriarcha Conſtantinopolitanus, *in Theoriâ rerum Eccleſiaſticarum.* Nicetas in vitâ Ignatij ſcribit, in Depoſitione eius, Phôtij iuſſu, in Pſeudoſynodo ſolenniter factâ, primùm ὠμοφόριον detractum à Procopio quodam Subdiacono. Apud Flodoardum *lib.* 4. *cap.* 35. ita loquitur Artaldus Remenſis Epiſcopus; *qui poſtquam me in poteſtate ſuâ conſpiciunt, quærere cœperunt, vt eis*

Pallium à Sede Romanâ mihi collatum traderem, & Sacerdotali me miniſterio penitus abdicarem. In Concilio Romano de exauctoratione Benedicti V. à Leone VIII. & Othone Imperatore factâ, *Pallium ſibi abſtulit, quod ſimul cum Pontificali Ferulâ, quam geſtabat, domino Papæ reddidit; quam Ferulam idem Papa fregit, & fractam populo oſtendit.* Ex quo loco præterea confirmatur, quod ſupra, *ad tit. de Elect.* Pontifices Romanos, etiam geſtauiſſe *Baculum paſtoralem*, ſicut & reliquos Epiſcopos: quod nec doctiſſimum Coſtam fugit. Sed eum fugit *Rhegino*, qui vtrûmque confirmat *Chronic. lib. 2. Tunc Leo Apoſtolicus, coadunatâ multorum Epiſcoporum Synodo, eundem Benedictum Romanæ Sedis inuaſorem, Iudicio omnium, ab inuaſo gradu depoſuit, & Pontificale Pallium, quod ſibi impoſuerat abſcidit; Ferulámque Paſtoralem manu eius arreptam coram omnibus in fruſtra confregit, & ad preces Imperatoris, Diaconatus ei tantùm gradu vti conceſſit.* In Electione Paſcalis II. Anonymus eiuſdem temporis Scriptor, apud *Baronium, ad annum* 1100. *nu.* 5. *eſt locatus in vtriſque Curulibus, ſedibus ſcilicet eburneis: data eſt ei Ferula in manu.*

Ex his colligimus, Pallij vſum, per vniuerſam Eccleſiam, tam Occidentis, quàm Orientis vſurpatum; & inſigne proprium Patriarcharum & Metropolitanorum fuiſſe.

Pars II. & III. Pallij origo, & antiquitas.

PALLII autem Origo eſt antiquiſſima: moribus tamen, & conſuetudini, id eſt, iuri non ſcripto adſcribenda; non iuri ſcripto, & canonibus

antiquorum Conciliorum. Agnoſcit Paſchalis II. in *cap.* 4. *de Elect.* Quâ in re, ab auctoritate, dignitate, & iure Patriarcharum, & Metropolitanorum, diſtinguitur *Ius Pallij.* Quamuis enim plenitudinem Archiepiſcopalis officij, imò & appellationem Archiepiſcopi conferre dicatur Pallium; ad executionem tantùm id referendum. Nam per Conſecrationem, ius, & res ipſa, dignitas Patriarchalis, vel Archiepiſcopalis accipitur, quæ iure ſcripto, id eſt, quatuor Generalium Conciliorum canonibus definita & confirmata fuit, & Pontificũ Decretis approbata; vt præclarè diſputat Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus, *epiſt.* 6. editionis Moguntinenſis: Quâ etiam probat Romanos Pontifices, Legatis ſuis vices ſuas committere ſolitos, ſub hac conditione, vel clauſulâ, *ſaluis ſemper priuilegiis, quæ Metropolitanis decreuit antiquitas.* In epiſtolâ verò 2. edit. Pariſ. ſub finem, Hincmarus ait Pallium & priuilegia ſe ideò petiiſſe à Sede Apoſtolicâ: *quia veteres Conſtitutiones*, quibus nempe iura Metropolitanorum ſunt conſtituta, *iam quaſi pro vili apud quoſdam habentur; his nouis Decretis, carnales & animales homines, magis terrentur.*

Eius vſus tam in Occidente, quàm in Oriẽte.

Diximus antiquiſſimum fuiſſe Pallij vſum, etiam in Oriente. præter loca ſupra citata, confirmat *Libertatus in Breuiario, cap.* 18. vbi, qui *chartam Damnationis*, à Felice Pontifice ſcriptam aduerſus Acacium Patriarcham Conſtantinopolitanum, detulerunt. quia Patriarcha noluerat chartam ſuſcipere, per quendam Monachum, dum

ingrederetur ad celebranda ſacra, *curauerunt ſuſpendere in eius Pallio, & diſcedere.*

His addimus, ex ſupra citatâ Iſidori epiſtolâ, Epiſcopos, quibus Pallij ius competit, non toto tempore Miſſæ illud geſtaſſe, ſed tantùm vſque ad recitationem Euangelij: tunc enim adſurgere ſolebant, & deponere Pallium, quaſi adueniente verò paſtore Chriſto. Τὸ δὲ ὠμοφόριον ἐξ ἐρέας ὄν, ἀλλ' ὐ λίνυ, &c. δείκνυσι πᾶσι διὰ τῦ σχήματος, (*geſtatione & habitu,* ὠμοφορίυ.) ὅτι μιμητὴς ἐςὶ τῦ ἀγαθῦ καὶ μεγάλυ ποιμένος, καὶ προσοχὲς ἀκριβῶς. Et poſtea, καὶ ὑπανίςαται, καὶ ἀποτίθεται τὸ σχῆμα τῆς μιμήσεως ὁ Επίσκοπος. Diligenter attende: *& aſſurgit, & habitum imitationis deponit.* Quis autem ille habitus, niſi Pallium? ſicut ante dixerat. attentionem & obſeruationem requirit: vt illa duo notentur diligenter, & ſeparentur, aſſurrectio Epiſcopi, & depoſitio Pallij, eo tempore, quo incipit recitatio Euangelij.

Cuius moris intermiſſi & reſtituti, mentio fit in *Synodo VIII. contra Photium, actione X. cano.* 27. in Latinis, & in Græcis *can.* 14. quo non tantùm prohibetur vſus quotidianus Pallij, ad reprimendum faſtum quorumdam; ſed etiam prohibetur, *omni tempore diuini ſacrificij, & omnis alius Eccleſiaſtici myſterij, hunc ineptè portantes:* lege *miniſterij.* In Græco ἐν παντὶ καιρῷ τῆς θείας μυσταγωγίας, καὶ πάσης ἄλλης Εκκλησιαστικῆς λειτυργίας. Nam ſtatim atque recitabatur Euangelium, deponendum erat Pallium.

In eodem Concilio, *can.* 16. & 17. fit mentio Pallij, & in Actione IX. ſub finem. Nec antè

reperimus in generalibus Synodis, quicquam nominatim cautum de Pallio. Itémque licet deprehendere differentiam fuiſſe in formâ Pallij, & modo vtendi, inter Orientis & Occidentis Eccleſias. Immò & Occidentalem Eccleſiam, circa formam, & Vſum Pallij variaſſe, pridem viri docti notarunt.

Per vniuerſam Europam Pallium à Summo Pontifice poſtulati ſolet.

Veriſſimùm autem eſt, quod ait *Paſchalis, cap. 4. de Elect.* in integrâ Decretali, *ab Apoſtolicâ Sede, per vniuerſam Europam impetrari Pallium ſolitum.*

Galliæ conſuetudo circa ius Pallij.

A Galliâ incipiamus. Arelatenſis ciuitas, Metropolico iure donata eſt, iam inde à temporibus Leonis Magni, ſub Rauennio Metropolitano, poſt celebrem controuerſiam inter Leonem, & Hilarium Archiepiſcopum Arelatenſem: & per conſequens ius Pallij conceſſum. quod tributum Cæſario à Symmacho Papa, Auxanio à Vigilio; poſt requiſitum tamen Iuſtiniani Imperatoris aſſenſum: & eis præterea per vniuerſas Gallias Sedis Apoſtolicæ vices fuiſſe commiſſas, docent Leonis, Symmachi, & Vigilij Epiſtolæ, quæ *tomo I. Conciliorum Galliæ* inſeruntur, *pag.* 270. *In Synodo generali V. Collatione 7.* fit mentio literarum Vigilij, ad Aurelianum Succeſſorem Auxanij, his verbis, *alias ſcriptas, ad Aurelianum Religioſiſſimum, qui præſidet Arelati venerandæ Eccleſiæ, Quæ prima eſt ſanctarum Galliæ Eccleſiarum.* Nominatim Gregorius I. in *can.* 3. *cauſâ* 25. *quæſt.* 2. extat *integra epiſtola Gregorij in fine Regiſtri,* & apud Bedam, *libro* 1. *cap.* 23. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum: vbi ab Æthe-

Ætherio Arelatenſi Epiſcopo conſecratum Auguſtinum Archiepiſcopum Angliæ, ſecundùm iuſſa Gregorij memorat. Ætherij verò Succeſſori Virgilio, idem Gregorius *I. lib.* IV. *epiſt.* 51. ad petitionem *Regis Childeberti* conceſſit Pallium: quem Virgilium, idem Gregorius *lib.* V. *epiſt.* 58. Metropolitanum Galliarum vocat. Ex quibus conſtat antiquiſſimam eſſe Metropolim Arelatenſem; immò & ante Leonem I. qui veterem controuerſiam inter Viennenſem, & Arelatenſem Eccleſiam compoſuit, diuiſis & adſignatis cuique ſuis parœciis: Cuius Sententiam, ſicut & antecedentium Romanorum Pontificum, Zoſimi, Bonifacij; & etiam ſequentium, nempe Hilarij, Anaſtaſij, & Symmachi, quibus confirmatur Sententia Leonis, inſeruit vir omni laude maior Iacobus Sirmundus, Tomo I. Conciliorum Galliæ, pag. 91. & 186. In quibus Pontificum reſcriptis, mentio fit conſtitutionis celeberrimæ Honorij, & Theodoſij Iunioris, quæ ius Metropolis Arelatenſi Ciuitati primùm tribuit. Vide doctiſſimum Salmaſium, *Tractatu de Suburbicariis*, *parte* 2. *cap.* 4.

Hæc ideò pluribus, ne quis fortè auctoritate Ioſephi Scaligeri ductus, exiſtimet Arelatum, Metropolim eſſe recentiſſimam; & Arelatenſem Epiſcopum, Metropolitani honore & iure donatum ſerò. Nec erit alienum adiungere *Ioannis VIII. epiſtolas* 93. 94. 95. 98. *&* 191. ad Roſtagnum Arelatenſem Archiepiſcopum pertinentes, qui ſub Ludouico Balbo vixit.

Superioribus addimus, per Bonifacium Moguntinenſem Legatum Sedis Apoſtolicæ per Gallias, Rothomagenſi, Remenſi, & Senonenſi Metropolitanis, Pallia fuiſſe conceſſa: in epiſtolis eiuſdem Bonifacij 143. & 144. lib. VI. Capitularium, cap. 39. & Gloſſar. Legum antiquarum, in voce, *Pallio ſublimari*. Exempla recentia frequentiſſima ſunt: quare ſuperſedemus. Vide notas Iureti, ad *epiſtolam* 250. Iuonis Carnotenſis.

Angliæ conſuetudo. Quod ad Angliam pertinet. A Gregorio I. Auguſtinus totius Angliæ Metropolitanus conſtitutus eſt, & ab eo ius Pallij accepit; ſicut & eius Succeſſores, à ſequentibus Pontificibus: Beda Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum *lib.* 1. *cap.* 29. *& lib. II. cap.* 8. 17. *&* 18. Bonifacius Moguntinus, epiſt. 140. cui magis eâ in re fides eſt habenda, quia in Angliâ, quam *tranſmarinam Saxoniam* vocat, natum ſe, & nutritum ait, in epiſt. 132. ad Zachariam Pontificem Romanum. Notanda etiam Canuti Regis epiſtola, apud Malmeſbur. de Geſtis Anglorum, *lib.* 2. *cap.* 11. Quem morem continuatum in Angliâ non dubito, & recentatum fuiſſe poſt Gulielmi I. victoriam, conuincunt *Eadmeri Hiſtoria nouorum*, & *Anſelmi epiſtolæ* 36. 152. & 153. quas exſcripſit Eadmerus, p. 99. & ſeqq. qui locus explicat dictas epiſtolas. Poſtremò ex pleriſque locis Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Britanniæ doctiſſimi *Parkeri* colligitur: qui hunc morem duraſſe refert, vſque ad poſtrema tempora, in vitâ *Henrici Deani* Cantuarienſis Archiepiſcopi, ſub

Henrico VII. anno 1500. vbi & Formam Conceſſionis Pallij, ab Alexandro VI. præſcriptam, & ſimul Formulam Iuramenti in Traditione Pallij præſtiti, ex *Archiuis* publicis tranſcripſit.

De Germaniâ idem cenſendum: nam Bonifacius, qui à Gregorio II. primùm Epiſcopus Romæ conſecratus, & poſtea Legatus, per Germanias, Sedis Apoſtolicæ conſtitutus, tandem à Gregorio III. per Nuncios, Archiepiſcopatus dignitate, & Pallio honoratus eſt: *Auctor vitæ Bonifacij, cap.* 8. ipſius Gregorij III. epiſtola habetur inter Bonifacij epiſtolas, *num.* 123. Bonifacius ipſe agnoſcit *epiſt.* 105. qui & generaliter ait, ſe in Synodali conuentu decreuiſſe, *vt omnes Metropolitani, Pallium à Sede Apoſtolicâ quærerent.* Germaniæ.

De Septentrionalibus populis Daniæ, & Sueciæ, idem ſtatuendum: qui quidem primùm paruerunt, in Spiritualibus, Bremenſibus, & Hamburgenſibus Metropolitanis; & Pallium à Sede Apoſtolicâ obtinere ſolebant: vt conſtat ex Hiſtoriâ Adami Canonici Bremenſis. Poſtea in Daniâ Lundenſibus, & in Sueciâ Vpſalenſibus Metropolitanis nouis à Pontificibus Romanis conſtitutis, Pallium etiam conceſſum eſt: vt colligitur ex Hiſtoriâ Saxonis Grammatici, maximè *lib.* XIII. ſub finem, *& cap.* 4. *de Elect. in integrâ.* Daniæ & Sueciæ.

Quòd autem Gulielmus Neubrigenſis, in Præfatione Hiſtoriæ ait, Septentrionales populos, Danos, & Gothos, contentos fuiſſe Epiſcopis, *nec Pallium, vel Metropolitanos deſiderauiſſe*; fallitur.

nam Dani & Gothi primò, ſuberant Metropolitano Bremenſi; cui poſtea, poſt propagatam fidem in illis partibus, ſubtrahi petierunt à ſuis Regibus, & Epiſcopis: quorum precibus Metropolitanos, cum iure Pallij, Pontifices inſtituerunt, vt ſuprà diximus.

Hungariæ. Idem de Hungariâ colligitur, *ex cap.* 4. de Poſtulatione, in fine, & in *dicto cap.* 4. *de Electione*, in integrâ.

Italiæ. Multò magis idem in Italiâ obtinuit. Et quidem conſtat Gregorium I. Rauennatenſibus Metropolitanis conceſſiſſe Pallium; tempus, & modum vtendi præſcripſiſſe; & vſurpationes, & abuſus Ioannis Rauennatenſis Metropolitani coërcuiſſe, *lib.* II. *Regiſtri*, *epiſt.* 54. *lib.* IV. *epiſt.* 10. *&* 58. *& libro* V. *epiſt.* 1. 2. *&* 8. ex quibus explicandi ſunt *canones* 7. *&* 8. *diſt.* 100.

Siciliæ, & Sardiniæ. Idem ius in Siciliâ & Sardiniâ Pontifices habuerunt, iam inde à temporibus Gregorij I. vt ex variis epiſtolis eiuſdem conſtat, & aliis Scriptoribus, quos collegit nuper Auctor Diſſertationis, de iure antiquo Eccleſiæ Siculæ. vide *cap.* 4. *de Electione*, *& cap.* 3. *hoc tit.* & *Gregorium VII. lib.* I. *Regiſtri*, *in fine*, qui neglectam & intermiſſam à Metropolitanis Pallij impetrationem, in vſum reuocauit; ſeuerè coërcitis Metropolitanis non obtemperantibus.

Hiſpaniæ. In Hiſpaniâ, Gregorius I. ad petitionem Recaredi, Leandro Hiſpalenſi Metropolitano, ius, & auctoritatem Pallij conceſſit, *libro* VII. *Regiſtri*, *epi-*

ſtolâ 125. *&* 126. quo pertinet *caput* 5. *hoc tit.*

Idem ius, per vniuerſum Illyricum obtinuit, nam Theſſalonicenſi Metropolitano, deinde Metropolitano Iuſtinianeæ primæ, & poſtremis temporibus Trinonitano, ius Pallij conceſſum eſt. In quo concedendo, ſicut de Arelatenſi diximus, vices ſuas, per Illyricum, Pontifices concedere ſolebant: Iuſtinianus *Nouella* 11. *&* 16. *cap.* 3. *Gregorius I. lib.* IV. *epiſt.* 15. ad quam in editione Romanâ, plures *aliæ* ſimiles adnotantur. Ad ea verò, quæ de tribus iſtis Metropolitanis viri doctiſſimi ſcripſerunt, in Tractatibus de Suburbicariis, iunge potiſſimùm *Nicolai I. epiſtolam, ad conſulta Bulgarorum, cap.* 73. *& in appendice, epiſt.* 1. *&* 2. *ad Photium*; eâdémque de re *Ioannis VIII. epiſt.* 174. 175. 176. 199. & 201. Innocentij III. *lib.* XV. *Regiſtri, epiſt.* 18. ad quam, de Teſſalonicenſi pleniſſimè doctiſſimus Boſquetus, & eiuſdem *Innocentij III. Geſta*, *pag.* 50. 51. & ſequentibus; *& iterùm*, 70. *&* 71. Ex quibus locis præterea diſcimus, Statum publicum, tam imperij Bulgariæ, & Blachiæ, quàm Eccleſiæ: de quo plenius dicendum, ad cap. vnicum de ſacrâ Vnctione; in cuius fine, mentio fit *in integrâ*, *Pallij miſſi ad Archiepiſcopum Bulgariæ.* Illyrici.

Idem de Corinthiorum Metropolitano, Gregorius I. *lib.* IV. *epiſt.* 51. Corinthi.

Quamuis paulatim Patriarchæ Conſtantinopolitani, potentiâ, & auctoritate Imperatorum pollentes, has primùm Metropoles, ſicut & Siciliæ, & aliquot alias, ſibi vindicauerunt, in iniuriam Romani Vſurpationes Conſtantinopolitani Pa-

triarchæ aduerſus Sedem Romanã.

Pontificis, cui ab initio ſuberant; ſicut & in ipſis Græcorum Notitiis adnotatur. Quâ de re ſæpiùs conqueſti ſunt Romani Pontifices; maximè Adrianus I. Nicolaus I. & Ioannes VIII. locis citatis: qui & poſtea inuitis, & contradicentibus Conſtantinopolitanis, Bulgarorum Eccleſias primùm, & tandem Siculas omnes receperunt.

Quod magis eſt; eodem iure, nempe Patriarchico, Pontifices Romani vſi ſunt, in Conſtantinopolitanum Patriarcham. Byzantium enim, ab initio, Epiſcopatus tantùm erat, ſub Heracleenſi Metropolitano Europæ. Quamuis enim Conſtantinopolitano Concilio primùm; deinde Calchedonenſi, conſtitutus fuerit Patriarchatus Conſtantinopolitanus: iuri tamen Romanæ Sedis derogari non debuit. Vnde meritò Luitprandus Cremonenſis Epiſcopus, in *Legatione II.* Coſtantinopolitanâ, ad Nicephorum Phocam, nomine *Othonis I.* quæ extat apud Baronium, ad annum Chriſti 968. *Scimus, imò videmus Conſtantinopolitanum Epiſcopum, Pallio non vti, niſi ſancti Patris noſtri permiſſu.* Deinde ait, *Cùm Albericus in vrbe Româ tyrannidem exerceret, & Apoſtolicum Dominum, quaſi ſeruum proprium, in Conclaui teneret, Romanus Lacapenus Imperator, filium ſuum Theophylactum Eunuchum Patriarcham conſtituit, & muneribus apud Albericum effecit, vt ex Papæ nomine, Theophylacto Patriarchæ litteræ mitterentur, quarum auctoritate, tùm ipſe, tùm Succeſſores eius, abſque Paparum permiſſu Palliis vterentur: ex*

Conſtantinopolitanus Patriarcha, olim Pallium obtinebat à Summo Pontifice.

quo turpi commercio, vituperandus mos inoleuit, vt non ſolùm Patriarchæ, ſed etiam Epiſcopi totius Græciæ, vtantur Palliis.

Ex ſuperioribus, per enumerationem probauimus, ex inueteratâ Conſuetudine, Pontificem Romanum, per vniuerſum Patriarchatum ſuum, ius concedendi Pallij habuiſſe.

PATRIARCHÆ AVTEM, ſolo Conſtantinopolitano excepto, vt diximus, videntur ſibi, auctoritate propriâ, Pallium ſumpſiſſe. Patriarchæ auctoritate propria Pallium ſumebāt.

Et Romanus quidem Pontifex, in ſuâ Conſecratione, propriis manibus Pallium in ſe transfert; nec ab alio accipit. Anonymus, qui Electionem, & Conſecrationem Paſchalis II. ſcripſit, apud Baronium *Tomo XII. ad annum Chriſti* 1100. *num.* 6. *Primus in Conſecratione Oddo Oſtienſis, qui, ad hoc, vtitur Pallio, & benedixit, & liniuit chriſmate. Catholicè igitur, à Catholicis & Orthodoxis Epiſcopis in Pontificem conſecratus,* TRANSLATO *in ſe Pallio, expletiſque iis, quæ reſtabant,* &c.

Neque obſtat, quod ex veteri Ordine Romano, *Qualiter ordinetur Romanus Pontifex*, colligitur, *Archidiaconum mittere*, hoc eſt, induere, ſiue aptare, *ei Pallium*: nec quod Anonymus ille Magiſter Ceremoniarum iam ſupra laudatus ſcribit *Lib.* 1. *ſect.* 2. *tit.* de Conſecratione, Benedict. & Coronat. Ro. Pontif. *Priorem Diaconorum ſecundo adiuuante, capere Pallium de Altari, & imponere Pontifici*; & ſect. 10. eiuſdem lib. tit. de Pallio, & quomodo trad. *ipſi Romano Pontifici in ſuâ Ordinatione, & Conſecratione, neminem*

imponere Pallium, niſi Priorem Diaconorum. Nam certè, Summus Pontifex Pallium aſſumere ipſe cenſetur, quod imponi ei conſueuit, non ab illo quidem, à quo Conſecratur; ſed à miniſtro, nimirum ab Archidiacono, ſiue à priore Diaconorum, qui nullâ omnino, in totâ illâ celebritate, pollet auctoritatis ſpecie.

De Patriarchæ verò Alexandrini Ordinatione, Liberatus in Breuiario, cap. 20. ſic loquitur; *Conſuetudo quidem eſt Alexandriæ, illum qui defuncto ſuccedit, excubias ſuper defuncti corpus agere, manúmque dexteram eius, capiti ſuo imponere; & ſepulto, manibus ſuis, accipere collo ſuo B. Marci Pallium; & tunc legitimè ſedere.*

Idem de Antiocheno tentari poteſt; ex antiquâ nempè conſuetudine, Rudolphum, ſecundum ex Latinis Antiochiæ Patriarcham, Pallium de Altari B. Petri, nullâ ad Eccleſiam Romanam habitâ reuerentiâ, propriâ auctoritate aſſumpſiſſe: *Gulielmus Tyrius, lib.* XIV. *cap.* 10. & *lib.* XV. *cap.* 13. quo loci ſcribit Rodulphum Romæ accuſatum, coactum fuiſſe reſignare Pallium, *quod in iniuriam Sedis Apoſtolicæ, vt dicebatur, ſumpſerat*: eóque Cardinalibus tradito, aliud Pallium ſumptum de corpore B. Petri, more ſolemni, per Priorem Diaconorum traditum eſſe.

Constat avtem *ex can.* 17. *Synodi VIII.* in latinâ verſione Anaſtaſij, *ad Patriarchas omnes, Metropolitanorum, qui ſibi ſubſunt, promotionem pertinuiſſe, ſiue per manus impoſitionem, ſiue per* Pallij *dationem fieret.*

Poſt-

Poſtquàm verò Francorum & Occidentalium armis, ſubacta fuit pars Orientis maxima, & ipſum Conſtantinopolitanum Imperium ex parte occupatum; quæ bella auſpiciis & conſilio Pontificum potiſſimùm geſta fuerunt : ſicut ſtatus publicus valdè immutatus fuit, ita & Eccleſiaſticus; & conſtitutum, *vt ſine conſenſu Pontificis Romani, Patriarchę non conſtituerentur: à quo præterea tenebantur Pallium impetrare, preſtito Fidelitatis, & Obedientiæ Iuramento.* Quando fuerit cōſtitutum vt omnes Patriarchæ à Summo Pontifice Pallium impetrarent.

Ita etiam viciſſim Patriarchis, in conceſſione Pallij, permittitur à Pontifice, vt Metropolitanis ſuis Pallium concedant, & ſibi *profeſsionem canonicam, & pro Romanâ Eccleſiâ ſponſionem Obedientiæ, Iuramento interueniente exigant, cap. antiqua. extra. de priuilegiis; Geſta Innocentij III. pag.* 102. in quâ inſeritur *epiſtola Innocentij III.* Patriarchæ Conſtantinopolitano: in cuius fine notandum eſt, licèt diximus ſuprà, *ex cap. vlt.* hoc titulo, regulariter Pallij vſum prohiberi, cùm celebrantur Miſſæ pro defunctis; ſpeciali tamen priuilegio, poſſe concedi vſum Pallij, diebus etiam non expreſſis in conceſſione, & traditione Pallij, vt *in epiſt.* 38. *lib.* VI. *Regiſtri Gregorij VII. quod tamen, Perſonę tantùm, non Loco concedi*, ait.

Notandum autem, Minoribus Patriarchis, ſiue Primatibus, non abſolutè permitti vt concedant Pallium Metropolitanis, qui eis ſubſunt; ſed cum hac formâ. Per Nuntios, tàm Primatis, quàm Eccleſiæ ſimul, cui præeſt Electus, Pallium peti ſolet,

per Primatem deinde conferendum. Quod ſi Legatus vel Nuntius Pontificis interſit, pariter cum eo Primas, collationem Pallij exſequatur. *Geſta Innocentij III. loco citato*; vbi de Primate Bulgariæ.

Quin & Metropolitani, inuito Conſecratore, Patriarchâ ſcilicet proprio, vel Primate, rectâ viâ poſſunt à Pontifice obtinere: Gulielmus *Tyrius lib.* XIII. *Belli ſacri*, *cap.* 23.

Vt tamen vnicuíque ius ſuum ſeruetur, antequam Metropolitani Conſecrentur, & Obedientiam Patriarchis, vel Primatibus præſtiterint, ídque ſignificatum fuerit Pontifici per eorum litteras; non ſolet Pallium concedi. quam in rem, notandæ ſunt epiſtolæ *Anſelmi Cantuarienſis* 152. *&* 154. quibus pro Commentario erit *Eadmerus lib.* IV. *Hiſtoriæ Nouorum*, *pag.* 99. *& ſeqq.* qui & epiſtolas Anſelmi, & ipſius Paſchalis II. Reſcriptum, inſeruit.

Quomodo Palliũ petendũ ſit.

Metropolitanis verò neceſſitas imponitur petendi Pallij, per ſe, vel per Procuratores, aut Nuncios ad id ſpecialiter Deputatos, intra tres menſes continuos, à die Conſecrationis numerandos, *can.* 1. *diſt.* 100. *Petrus Damiani lib.* VII. *epiſt.* 4. nomine vniuerſi Collegij Cardinaliũ ſcriptâ, *ad Agnetem Imperatricem*; *epiſt.* 1. *lib.* IX. *Regiſtri Gregorij VII. & epiſt.* 116. *lib.* 1. *Regiſtri Innocentij III. iuncto cap.* 2. *de Tranſlatione.* Nec aliter rectè petitur, niſi ſimul Fidei ſuæ expoſitionem mittat, qui petit: in quâ, non tantùm Conciliorum, ſed etiam ſuarum *Decreta-*

lium conſtitutionum mentionem fieri volunt Pontifices, dicto *can.* 1. *&* 4. *diſt.* 100. *Zacharius epiſt. ad Bonifacium*, *num.* 144. inter Bonifacij epiſtolas.

Pars IV. De Iuramento in traditione Pallij, &c.

POTISSIMVM autem, propter vnitatem atque concordiam ſeruandam cum Pontifice, videtur Pallij vſus excogitatus. Quare & in eo concedendo, Iuramentum Obedientiæ & Fidelitatis exigitur à Pontifice, vel ab eo qui Pontificis nomine Pallium tradit: & in ipſa traditione præſtatur Iuramentum. Maior enim ſollicitudo Eccleſiarum, & cura Populorum, propter Pallia credita & recepta, Metropolitanis incumbit, quàm cæteris Epiſcopis, qui proprias tantùm parochias procurant, vt ait *Bonifacius Moguntinus, epiſt.* 105. & per hoc arctiùs aſtringi & obligari ſolent Eccleſiæ Romanæ.

Huius autem Iuramenti, pro temporum diuerſitate & ratione, variæ fuerunt Formulæ: quarum exempla quatuor adnotabimus, quę inter ſe comparari operæ pretium erit.

Primùm extat in *cap.* 3. *de Iuramento*, extra; quod *in Collectione I.* reperitur ſub *titulo de Elect.* *num.* 20. eique rectiſſimè in eâ Collectione ſubiicitur *caput* 21. longè pleniùs, quàm *in cap.* 4. *de Elect. apud Gregorium*: in quo, vt infrà dicemus, de Pallio tractatur, & de Iuramento ſolenni, in traditione Pallij.

Secundùm extat in Geſtis *Innocentij III. pag.* 64. *&* 102. vbi proponitur Formula huiuſmodi Sacra-

menti exigendi, tam à Patriarchis, & Primatibus, quàm à Metropolitanis, in conceſſione Pallij. Et quidem in dictâ *pag.* 64. refertur integrum caput *Ad honorem, hoc noſtro tit.*

Tertium ſuppeditat, ex Archiuis publicis Angliæ, *Parkerus, in vitâ Henrici Deani* Cantuarienſis Archiepiſcopi, ſub Alexandro VI. ad annum 1508.

Quartum & poſtremum, reperitur in *Pontificali Romano, Clementis* VIII. iuſſu edito, & reſtituto.

Auctor primæ Formulæ; id eſt, dicti cap. 3. Gregorius VII. quamuis generaliter inſcriptio concepta ſit, *Gregor. Petro Subdiacono.* Edita videtur in Concilio *Romano VI. ſub eodem Gregorio VII. habito anno* 1079. *Indictione II.* vbi & illud iuraſſe Henricus Aquileienſis Patriarcha ſcribitur, ſcilicet in confirmatione ſuâ, & impetratione Pallij; præcedenti quippe anno, Indictione I. In locum Sicardi electus fuerat Henricus, à Clero, & Populo Aquileienſi, & poſtea Pallium petierat, vt conſtat *ex lib.* v. *Regiſtri Gregorij* VII. *epiſt.* 6. *&* *lib.* VI. *epiſt.* 38. Ex quibus etiam notandum, quamuis ex *Electoribus quidam ſchiſmatici* fuerint, vel *Electus ipſe ſchiſmaticus* fuerit; ſi tamen Electio facta fuerit canonicè, ſolere per Diſpenſationem confirmari, dummodo Schiſmatici ad Catholicam vnitatem redire parati ſint, *cap.* 5. *tit. ſuperioris.*

Formula Iuramenti dicti *capituli* 3. *ſeptem continet articulos*, ſiue clauſulas: quæ quamuis ſub generali Fidelitatis, & Obedientiæ nomine, comprehendi

poſſent; quia tamen laterent ſub genere, Fidei partes, & munia ſpecialiter enumerari placuit, atque deſignari: ne poſtea qui iuraſſet, vllâ tergiuerſatione aduerſus Iuramentum ſe tueri poſſet. *Tres primi articuli*, ex Feudis deſumpti videntur, *tit.* 5. *&* 6. *Feudorum*, *lib.* 2. *de formâ Fidelitatis.* Reliqui quatuor, propiùs ſpectant ad Canonicum ius.

Et quidem Quarti verba notanda, *Papatum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Regulas ſanctorum Patrum.* In Concilio Romano, & in antiquâ; imò tàm in recenti Formulâ Alexandri VI. quàm in Pontificali Romano nouiſſimo, *Regalia ſancti Petri* legitur: quæ eſt vera & antiqua lectio. *Regalia* autem, id eſt, patrimonium ſancti Petri, vt explicauimus *in fine Tituli de Elect.* Innocentius III. loco ſuprà citato explicat, *Papatum Romanum*, *honores*, *dignitates*, *& rationes Apoſtolicæ Sedis.* Idem exigebatur à Magiſtratibus Laïcis, qui ſuberant Pontifici, *Innocentius* III. *in fine lib.* 2. *Regiſtri.*

Nec tamen dubitamus veterem eſſe lectionem *Regulas ſanctorum Patrum*: nam Innocentius IV. & Ioannes Andræas, & Panormitanus, & editiones ferè omnes, eam retinuerunt; quam ita rectè explicant, *canones eſſe ſeruandos ab Epiſcopis, & eos peierare, qui canones nec norunt, nec obſeruari curant.* Quare & in Conſecratione Epiſcopi, canones inculcari ſolebant: ne quid contra facerent, vt docuimus tit. de Electione. Deſiderantur tamen ea verba in antiquis, & in Alexandri VI. Formulâ.

In Pontificali verò Clementis, latiſſimè extenduntur; *Regulas ſanctorum Patrum, Decreta, Ordinationes, ſeu Diſpoſitiones, Reſeruationes, Prouiſiones, & Mandata Apoſtolica, totis viribus obſeruabo, & ab aliis faciam obſeruari.* quæ ſanè clauſula latiſſimè patet; nec eam vſus noſter admittit in pleríſque.

Quod verò ait, *totis viribus*, in antiquis cum temperamento, *pro poſſe meo. Saluo ordine meo, contra omnem viuentem: Saluo ordine*, id eſt, quatenùs decet Epiſcopum, gloſſa explicat, *non cum armis*, ex Ambroſio. Quibus verbis, *ſaluo ordine*, Henricus II. Angliæ Rex valdè commotus fuit, aduerſus Thomam Cantuarienſem, qui in Iuramentis & Tractatibus cum Rege, hæc verba ſolebat addere: nunc, *ſaluo honore*; nunc: *ſaluo honore Eccleſiæ*; quaſi conditionaliter, non autem abſolutè, concordiam iniret; *Mathæus Paris, in Henrico* II. & *Ioannes Sareſberienſis epiſt.* 186. Victus tamen tandem Henricus II. Richardi, Succeſſoris Thomæ, Fidelitatis Iuramentum admiſit, cum hac clauſulâ, *ſaluo ordine ſuo*, nullâ prorſus mentione factâ, de *obſeruandis* prioribus Conſuetudinibus Regni, nempe *Clarendoniæ habitis*, in præiudicium Libertatis Eccleſiaſticæ; *Matthæus Paris ad annum* 1173. *pag.* 122. *in Henrico* II. *vbi de Henrici* III. *Coronatione.*

Tres reliqui articuli, pertinent ad *vocationem ad Synodum, Legatorum Apoſtolicorum ſuſceptionem*, & *profectionem Romanam*, ſiue, quam vocant, *viſitationem liminum ſancti Petri.* idem tamen intelligendum de quocúmque loco, vbi Papa moratur.

Illa tamen tria, ita commodè, & rectè ab Epiſcopis præſtari poſſunt, *dummodo conſenſus Regum & Principum* interueniat; præſertim in Galliâ noſtrâ, in quâ, abſque *Regis conſenſu & facultate*, nec Legatum Pōtificis adire, excipere, & comitari, nec regni finibus excedere, vel ad Synodum, vel ad Pontificem licet proficiſci. Quod nec hodie, nec heri; ſed ab antiquo receptum fuiſſe conſtat, ex pluribus *epiſt. Bonifatij Martyris. Iuo epiſt.* 274. & ibi doctiſſimus Iuretus; maximè in *notis poſtremę editionis, pag.* 782. *&* 824. *Gulielmus Neubrigenſis, lib.* 1. *cap.* 1. *& tomo* 2. *Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ tit.* 19. *num.* 1. 2. 3. 4. *&* 5. *& accuratè notatâ, ad* 5. numerum.

Ex quibus præterea diſcimus, in Angliam translatum fuiſſe hunc morem. Quin & inter Libertates & Conſuetudines Regni, eâ de re articulus inſertus eſt, *Matthæus Paris pag.* 96. Licèt hunc articulum, ſicut & alios quoſdam, *Alexander* III. improbauerit, teſte *Baronio, ad annum* 1164. *num.* 37. *art.* 4. Imo & ante Gulielmum Conqueſtorem, Regi Canuto grauis admodum viſa eſt profectio Romana, etiam pro Pallio recipiendo, vt ex eius epiſtolâ ſuprà citatâ conſtat. Quare paulatim clauſula, de viſitatione liminum beati Petri, temperata eſt, multis adhibitis diſtinctionibus, in gratiam Epiſcoporum, dicto Pontificali Romano: & tandem illam Conſuetudinem exoleuiſſe apud nos, atrociori ſtylo Molinæus notat ad hunc Titulum.

Addita eſt poſtea Clauſula *prohibitionis alienationum bonorum Eccleſiæ*, inconſulto Pontifice: quam & reperimus appoſitam *ab Innocentio* III. *in eius Geſtis, pag.* 103. repetitam deinde à ſequentibus Pontificibus; planiùs declaratam, & extenſam in nouiſſimo Pontificali.

Reliquas differentias, non erit inutile colligere ex comparatione illarum quatuor formularum.

Et ſanè veriſſimum eſt, Sedi Romanæ *Obedientiam*, tàm *Archiepiſcopos*, quàm *Epiſcopos*, ſiue in conceſſione Pallij, ſiue in Conſecratione, Pontifici ſolitos præſtare, iuramento etiam & ſcripturâ interueniente: quam in rem, notatu digniſſimus indiculus Sacramenti præſtiti *Gregorio* II. *à Bonifacio Moguntino*, quando à Pontifice Epiſcopus conſecratus eſt, & miſſus in Germaniam. Extat inter eiuſdem Bonifacij epiſtolas ordine tamen præpoſtero, *pag.* 163. ſuo vero ordine *tomo I. Conciliorum Galliæ, pag.* 512. Et ipſe Bonifacius, in *epiſtolâ* 132. ad Zachariam Summum Pontificem, & in eius vitâ, *cap.* 8. *ſub finem*, poſtquam nempe Archiepiſcopus Moguntinus creatus fuit, & ius Pallij accepit, *Sicut prædeceſſorum veſtrorum, pro auctoritate ſancti Petri ſerui deuoti, & ſubditi obedientes, & ſubditi ſub iure Canonico.*

Nam ſicut initio, iure Canonico; ſic & antiquiſſimo iure feudorum, Formulæ iuramenti ſimpliciſſimæ fuerunt, vt notat *Cuiacius ad tit.* 5. *lib.* 1. *de iure Feudorum.* Vide *Gloſſarium antiquarum Legum*, in voce *fidelis Regis*, vbi variæ fidelitatis Formulæ,

iam

iam olim ſub Pipino, & eius Succeſſoribus, tàm *ab Epiſcopis, quàm à Laïcis* præſtari ſolitæ referuntur: & nos ſuprà, tit. de Elect.

Quare, meritò gloſſa ad *can.* 22. *quæſt.* 5. notat *Imperatori* (idem & de Regibus dicendum,) *Fidelitatem iurare Epiſcopos.* Et ſanè, veriſſimum eſt canonem illum, qui pugnare videtur, pertinere ad *Purgationem canonicam.* Mirum itaque videri non debet, ſi nec in ordine Romano veteri, apud *Alcuinum, Amalarium, Rabanum Maurum, imò nec apud Rupertum*, qui longo poſt eos tempore vixit, quidquam de *huiuſmodi Iuramento reperiatur;* quamuis omnes ex profeſſo ſcripſerint *de Pallio*, & Galli, vel Germani fuerint, vel Scoti.

Itémque, apud nos ſerò receptum fuiſſe huiuſmodi Iuramentum colligimus, *tot ſcilicet clauſulis & articulis implicatum.*

Quæ omnia confirmant valdè Gregorium VII. aùctorem fuiſſe: & probatur *cap.* 4. *de Elect.* cuius eſt auctor Paſchalis II. qui paucis annis poſt Gregorium VII. ſedit: vbi multis rationibus, *quaſi rem nouam*, adſtruere nititur huius Sacramenti introductionem: quod quidem caput, non pertinere ad Panormitanam Eccleſiam, aduerſus Baronium rectè Scriptor de Iure antiquo Eccleſiæ Siculæ probauit, *parte* 2. *cap.* 17. *&* 18. Deceptus fuerat Baronius, ex corruptâ inſcriptione, & malè exiſtimauerat *duas* Decretales epiſtolas eâ de re ſcriptas *à Paſchali.* Nec tamen *ad Polonienſem, vel Colonienſem*, ſicut legitur in quibuſdam MSS. Archiepiſcopum

Cap. 4. de Elect. pleniſſimè explicatur.

ſcripta eſt. Sed corrupta lectio nos deducit ad veram. legendum *Colocenſi, vel Colocienſi Archiepiſcopo*: & ad Hungariam pertinere, integri verba Reſcripti conuincunt, quæ Baronius ad *annum* 1102. *numero* 5. 6. *& ſeqq.* & *Antonius Auguſtinus* retulit *inter omiſſa notarum Collectionis I.* ibi, *nunquid Hungarico Principi dictum eſt.*

Deinde, quod dicitur in integrâ, *damnationes, ſiue depoſitiones, & tranſlationes* Epiſcoporum, *nutu regio apud eos præſumi*, deſignat *conſuetudinem Regni Hungariæ*, vbi Regis auctoritate hęc omnia fiebant: imò & *Electiones, & Inueſtituræ*, vt ſuprà oſtendimus, *tit. de Elect.* Conceſſit verò *Alexandro III. Bela Rex*, de cõnſilio Optimatum, & Epiſcoporum, *quòd abſque auctoritate & conſilio eius, vel ſucceſſorum ſuorum, depoſitiones, ſeu tranſlationes Epiſcoporum non faceret, vel fieri permitteret.* Belæ Diplòma extat *inter Acta Alexandri III. pag.* 196. *in fine Tractatus nuper editi, De Concordia inter Alexandrum III. & Fridericum I.* emendatiùs, quàm apud *Baronium, ad annum* 1169. *num.* 40. *&* 41.

Poſtremò, ad Hungariam pertinere probant hæc verba, quæ in integrâ. *nunquid non vltra vos Daci conſiſtunt*, &c. Dacorum exemplum Colocenſi Archiepiſcopo obiicit, velut finitimorum, ab Vrbe tamen Romanâ remotiorum. *Colocia* in Panoniâ, ſiue Hungariâ inferiori, ad vlteriorem Danubij ripam, Dacis proxima, iis maximè qui vulgò Tranſſyluani. Nam & quidam Epiſcopatus in Tranſſyluaniâ parent Colocenſi Metropolitano.

Qui nuper Notitias Sicilienſium Eccleſiarum ſcripſit vir doctus *Abbas Netinus*, anxiè laborat vt ad Panormitanũm Archiepiſcopum dicta verba referat; ſed fruſtrà. pluribus paginis hoc egit, ne *d. cap.* intelligeret.

Quod verò obiiciebatur in d. cap. 4. *Pallij conceſsionem futuram conditionalem, ſub conditione Iuramenti*, & per conſequentias irritam; ſpiritualia enim, & actus legitimi, non recipiunt diem, neque conditionem: rectiſſimè gloſſa notat, & exemplis confirmat, tum iuris ciuilis, tum canonici, *ea quæ ſunt de naturâ & ſubſtantiâ alicuius actus*, quamuis efferantur verbis conditionalibus, non tamen facere conditionem. Tacitè enim inſunt, & ipſo iure. Quod ex Collectionis I. Interpretibus MSS. ſumptum. Huiuſmodi verò eſt illud Iuramentum, cùm nihil in eo *contineri dicat Pontifex*, quod *non etiam, præter exactionem, debeat ab omnibus Epiſcopis obſeruari, qui ſub Apoſtolicâ Petri & Pauli obedientiâ decreuerint & vnitate perſiſtere*: quæ verba Paſchalis II. malè à Raimundo detracta. Eámque in rem vtilis? *Iuonis Epiſt.* 73. *Quæ culpa eſt*, inquit, *ſi exigitur quod debetur, & quod debetur exhibetur?* Calumniabantur enim quidã Iuonem, quòd ante Benedictionem Abbatis, Obedientiã exigi poſſe contenderet.

Obſeruandum ſimilem præſumptionem Panormitani Archiepiſcopi notari *in cap. 5. hoc tit.* cùm quo debet iungi *caput* 3. & 4. *extra* de officio Legati. Species eſt huiuſmodi: Gualterus Troianæ primùm Eccleſiæ Epiſcopus, & Regni Siciliæ Can-

cellarius, apud Cencium Cardinalem Sedis Apoſtolicæ Legatum effecerat, vt de Troianâ Eccleſiâ, transferretur in Panormitanam Eccleſiam, inconſulto Pontifice: & ita de facto tranſlatus eſt; quia de iure non potuit transferri à Legato, ſine mandato ſpeciali Pontificis, *cap.* 1. *in* III. *Collectione, de Officio Legati*, & *ſupra tit. de Tranſlatione.* Antequam verò approbaſſet Innocentius III. irritam huiuſmodi Tranſlationem, & Pallium de more conceſſiſſet; Archiepiſcopi & nomen, & dignitatem præſumpſit Gualterus; & tam ſpiritualia, quàm temporalia adminiſtrauit. Quare aduerſus eum commotus Innocentius, *irritam & nullam eſſe Tranſlationem* declarauit: ita enim legendum ex antiquâ, *nolumus ratam haberi*: malè in quibuſdam editionibus, *volumus ratam haberi.* Poſtea verò cùm in contumaciâ perſiſteret Gualterus: & ſperneret frequentia Pontificis monita: non tantùm Archiepiſcopatu Panormitano; ſed etiam Troiano Epiſcopatu, in perpetuum priuatus eſt. Et ne vllam ſpem veniæ relinqueret, in vtráque Sede Epiſcopos Innocentius III. conſtituit. Quamuis in exemplum trahi non debere hanc ſeueram animaduerſionem, ſicut Electionem, & Conſecrationem Epiſcoporum nutu proprio Pontificis factam, in vacantibus Sedibus, doceant Geſta Innocentij III. quibus euidentiſſimè multa alia delicta, maximè perfidia Gualteri explicatur: & *iuſtiſſimum motum* fuiſſe Innocentij III. vt ipſe loquitur, tam aduerſus Gualterum, quàm Legatum ipſum, declarant *eadem*

Digitized by Google

Geſta, pag. 13. 17. 18. 20. *&* 24. Præterea notauimus ſupra, Innocentium III. *ballium*, ſiue tutelam Friderici II. Regis Siciliæ geſſiſſe: tum iure legitimæ tutelæ; *quia capitalis dominus feudi*: tum etiam teſtamentariæ; quia teſtamento Conſtantiæ matris Tutor datus fuerat.

Addamus & quartam. In conceſſione & inueſtiturâ Regni Siciliæ à Pontificibus Romanis factâ, ex quatuor capitulis exceptis, vnum illud erat, *ne vllus Epiſcopus*, antequam auctoritate Pontificali confirmatus foret, adminiſtrationi ſe vllatenus immiſceret, Innoc. III. *lib.* I. *Regiſtri epiſt.* 408.

In conceſſione Palli, vel confirmâtur vetera priuilegia, vel noua cōceduntur.

In concedendo verò Pallio, præter nomen Archiepiſcopi, antiqua Priuilegia Eccleſiæ confirmantur: quare, de conſuetudine, & vſu conſtare debet Pontifici, *can.* 9. 10. *diſt.* 11. 100. *Gregorius I. epiſt.* 116. *lib.* VII. *Regiſtri, Nicolaus I. epiſt.* 47. *Fulbertus lib.* I. *epiſt.* 47. vnde clauſula ſolennis in Conceſſione, *ſecundùm veterem Conſuetudinem.* per deſuetudinem enim, & negligentiam, Priuilegia amitti ſolent, *Leo IV. loco ſingulari de Altheo Epiſcopo Auguſtodunenſi, apud Iuonem, parte* 4. *cap.* 210.

Vetus tamen conceſſio Pallij, & Priuilegia aliquando conceſſa, licèt per deſuetudinem abolita, facilè reparantur & reformantur; *Gregorius I. in fine dictæ epiſt. & Ioannes VIII. epiſt.* 24. vbi de reſtituto priuilegio *Adalgario* Epiſcopo Auguſtodunenſi, de quo Aimonius, *lib.* V. *cap.* 33.

Ex quibus etiam locis, primam Conceſſionem Pallij & Priuilegiorum difficilem eſſe colligitur,

& confirmatur *Bernardi* locis, in vitâ Malachiæ Armachani Metropolitani, *cap.* 10. 11. *&* 16. vbi ita Innocentius II. loquitur: *De Palliis autem oportet ſolemniùs agi, conuocatis Epiſcopis, & Clericis, & maioribus terræ. Conuocabitis generale Concilium, & ſic conniuentiâ, & communi voto vniuerſorum, per honeſtas perſonas requiretis Pallium; & dabitur vobis.*

Priuilegia verò, quæ ſolent concedi, ſunt huiuſmodi. vices ſuas aliquando Pontifex concedit; vel quædam ſibi ſpecialiter reſeruata tribuit: quæ quia ab arbitrio Summi Pontificis pendent, definiri non poſſunt, vt conſtat ex locis ſupra citatis.

Quin & aliquando Metropolitanus, vel Epiſcopus, cui conceditur Pallium, eximitur à iuriſdictione Primatis & Metropolitani, præcipuè in cauſis criminalibus; & ſoli Romano Pontifici ſubiicitur, *vt in epiſtolâ* 47. *Nicolai I. & epiſt.* 15. *Hadriani II. Actardo Nannetenſi Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus, in epiſtolâ ſcripta ex carcere, ad Modoïnum Epiſcopum Auguſtodunenſem*, ex quâ conſtat euidentiſſimè, in crimine læſæ maieſtatis, huiuſmodi priuilegia Exemptionis ceſſare. Inſimulatus enim fuerat, apud Ludouicum Pium coniurationis aduerſus eum initæ à Bernardo Rege Italiæ: nec obſtante priuilegio Exemptionis à Pontifice in conceſſione Pallij conceſſo, Synodali Decreto Epiſcoporum Galliæ depoſitus fuit, cum duobus aliis, & Monaſteriis incluſi fuerunt; & quidem Theodulphus Andegauis, *Eginhardus pag.* 262. *tom.* 2. *Hiſtoriæ noſtræ, Aimoïnus lib.* IV. *cap.* 106. *Theganus*

p. 280. omnes iudicati ſunt ad mortem, præter Epiſcopos, qui poſtmodum depoſiti, in confeſſione eorum facti ſunt: quæ poſtrema verba notatu digna, *alio loco* explicabimus, *in iure confeſſi, & damnati ſunt:* quo pertinent hi verſus Theodulphi.

Non ibi teſtis ineſt, index nec idoneus vllus:
Non aliquod crimen ipſe ego faſſus eram.
Eſto forem faſſus; cuius cenſuræ valeret,
Dedere iudicij congrua fræna mihi?
Solius illud opus Romani Præſulis extat,
Cuius ego accepi Pallia ſancta manu.

Notauimus tamen ſupra, ex ſolâ Conceſſione Pallij, exemptionem à iure Metropolitanorum vindicari non poſſe; ne in criminis cauſâ quidem: ſecundum ius commune Eccleſiæ, quod renouatum & firmatum eſt *can. Nicen.* 7. *& Calchedon.* 12. *iunctâ Actione* VI. quibus ex locis conſtat, conceſſâ alicui Epiſcopatui prærogatiuâ honoris, & ipſo nomine Metropoleos, intelligi conceſſam tantùm ἀκολουθίαν τιμῆς, poſt Metropolitanum, inter, & ſuprà reliquos Suffraganeos Epiſcopos. Ad hoc tantùm vindicare poteſt τὰ Μητροπόλεως πρεσβεῖα, ὄνομα μόνον, σωζομένων τῇ κατ' ἀλήθειαν Μητροπόλει, τῶν οἰκείων δικαίων τῶν οἰκείου ἀξιώματος.

Conuenienter huic iuri piiſſimus Imperator Marcianus in Calchedonenſi Synodo in fine Actionis VI. à Patribus Concilij benignè impetrauit Epiſcopatui Calchedonenſi, nomen & honorem tantùm dignitatis Metropolit. non imminuto iure antiqui Metropolitani, σωζομένου τῇ Νικομηδέων Μητροπόλει τοῦ ἰδίου ἀξιώματος.

Opus foret ſingulari Conceſſione & Priuilegio: in quo obtinendo conſenſus antiqui Metropolitani, & Principis, deſideraretur; qui nunquam aduerſus ſeipſos Priuilegia concedere intelliguntur: præcipuè cum de perduellionis crimine agitur, in quo, ceſſantibus priuilegiis omnibus, æqua conditio eſt, l. 3. & 4. C. ad leg. Iuliam maieſt.

Indicauit Theodulphi verſus doctiſſimus præceptor Coſta, illuſtrauit diſcipulus.

Recentiori exemplo ſuperiora confirmamus, ex ſolâ conceſſione Pallij Epiſcopos nullam poſſe obtendere Exemptionem in quâlibet causâ, aduerſus Metropolitanum. Reſcriptum eâ de re Gregorij XI. ad Carolum V. Regem noſtrum, vel certè veterem eius verſionem gallicam, bonâ fide, ex Regiſtro MS. Epiſtolarum Gregorij XI. beneficio doctiſſimi & humaniſſimi Quercetani exhibemus. Rex à Pontifice duo ſimul, Exemptionem à Senonenſi Metropolitano, & Ius Pallij poſtulabat.

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνένευσε.

Exemptionem denegauit; Pallij vſum conceſſit. Em Reſcripti verba lectu digniſſima.

REGI FRANCIÆ.

GREGOIRE, *&c. Tres-chers fils en Dieu. Comme par ton Cheuaucheur porteur de ceſtes, tu nous euſſes moult affectueuſement écrit que l'Egliſe de Paris voulſiſſions exenter de l'Archeueſché de Sens, & oCtroyer à l'Eueſque de Paris qu'il peuſt vſer de Pale. Plaiſe ſauoir*

à ta

à ta Serenité, que combien que nous voudrions à toy complaire ſur tous autres Princes, & ayons auſſi eſpecial affection à ladite Egliſe de Paris, & à la perſonne dudit Eueſque: neantmoins conſideré que l'Egliſe de Sens eſt moult ancienne & noble, que iadis fut illuec le principal Siege du Royaume, comme eſt de preſent à Paris; Attendu auſſi que de ſainte memoire Pape Clement noſtre predeceſſeur & oncle fut Archeueſque d'icelle, & nous y teniſmes iadis vne des meilleures dignitez: nous n'auons pas eu conſeil, quant à preſent, de la greuer, ne de faire ladite exemption; & meſmement que l'Archeueſque ne ſuperhabunde pas en richeſſe, & auſſi que l'Egliſe de Paris eſt encore bien petitement doüée. Touteuoies pour contemplation de ta Royale Serenité, qui fait à Paris communement ſon ſiege, & reſidence, conſiderans la preeminence du lieu, qui eſt Chef de tout le Royaume, & la noblece de l'eſtude tres-excellent, nous auons otroié audit Eueſque, pour luy & ſes Succeſſeurs perpetuellement; Que à la reuerence de Dieu, & de ſa tres-glorieuſe Mere, & à l'honneur & exaltation d'icelle, ils puiſſent vſer du Paile, en la forme accouſtumée, ſi comme par nos Lettres patentes puet appàroir, &c. Donné à Anaigne, le viij. iour d'Octobre.

Conſtat præterea ex hoc Reſcripto, quod & ſuprà obſeruauimus: in huiuſmodi Palliis & priuilegiis, Imperatorum & Regum conſenſum deſiderari à Pontificibus; ne quid, eis inconſultis, innouetur contra publicum ſtatum Eccleſiarum: cuius, vt agnoſcunt ipſi Pontifices, *Imperatores, & Reges, noſtri præſertim, Aduocati* appellantur; *De-*

ſenſores, & Protectores.

Iiſdem etiam priuilegiis excidunt Epiſcopi, *niſi Pontificum iuſſionibus & mandatis obedientes fuerint*; vt nominatim exprimitur in dictâ *epiſt.* 47. Nicolai I. cui reſpondet Hincmarus Epiſt. 2. editionis Pariſienſis. Exemplum illuſtre habemus in Actis *Alexandri III. nuper editis ad calcem Narrationis Concordiæ inter Alexandrum III. & Frider. I. pag.* 174. in qua clementiſſimus alioqui Pontifex, *Papienſem Epiſcopum, Crucis & Pallij dignitate priuauit, eo quòd Ciuitas eius, Octauiano hæreſiarchæ, ac Friderico Imperatori excommunicatis adhæſit: & poſt ſatisfactionem præſtitam, eundem Fridericum, in grauem iacturam Eccleſiæ, ac Lombardordorum, præſumpſit in Italiam reuocare.*

Quia autem in Pallio conceditur nomen & dignitas Archiepiſcopi, & per conſequens aliquid ſpirituale; ſimoniacum eſt aliquid accipere pro conceſſione. Quod primò conſtituit Gregorius I. ante illũ, non niſi dato cõmodo dabatur, Gregorius ipſe *lib.* IV. *Regiſtri, epiſt.* 15. & 55. *ex quâ can.* 3. *diſt.* 100. Ioannes Diaconus in eius vitâ, lib. III. cap. 5. Quam Conſtitutionem innouaſſe Leonem II. in eius vitâ refertur. Et poſtea Zacharias, eo nomine à Bonifacio Moguntinenſi admonitus, *epiſt.* 143. inter Bonifacianas: in quâ pluribus verbis, huiuſmodi ſimoniæ ſuſpicionem procul à ſe amouet. Xenia dumtaxat modici pretij tolerantur; quę tamen Gregorius ſtatim erogauit pauperibus, *dictâ epiſt.* 15. *lib.* IV. in fine; Quibus valdè illuſtratur *cap.* 18. *de ſimoniâ.* Qualia verò ſint illa xenia, memorat Au-

ctor ſacrarum ceremoniarum, *cap. de Pallio in fine.*

Non diſſimilem abuſum Patriarcharum Conſtantinop. in confirmatione Metropolitanorum, obiecit in Synodo Calchedonenſi Euſebius Ancyræ Metropolitanus, *in fine Actionis* XVI. Maiorem & intolerabilem abuſum Patriarchæ Alexandrini Theophili ſeueriſſimè reprehendit Scriptor elegantiſſimus vitæ Ioannis Chryſoſtomi Palladius, *cap.* 15. cui adſtipulantur *Socrates & Theodoretus.*

Hactenus de Pallio, quod diximus fuiſſe proprium inſigne maiorum Epiſcoporum: Alcuinus lib. de Diuinis officiis, *Pallium* ait, *nihil aliud eſſe, niſi diſcretionem, inter Archiepiſcopum, & eius Suffraganeos*: Pallij largitionem, *miſsionis à beato Petro, & Sede Apoſtolicâ ſignum*, ait eſſe *Rupertus lib.* 1. *de Diuinis officiis, cap.* 27. *Initium ergo fidei habentes ab Apoſtolicâ Sede, Regulam hanc Metropolitanæ obſeruant Eccleſiæ: vt neminem habeant Pontificem, niſi ab eâdem Sede miſſum, à quâ primus illis prædicator fidei miſſus eſt. Illa autem miſsio ſupradicti Pallij, largitio eſt.* Itaque ante impetrationem Pallij, denegatur Archiepiſcopi, vel Metropolitani nomen, & dignitas.

V. & vlt. Pars. De Pallio quibuſdā Epiſcopis conceſſo.

QVAMVIS hæc ita ſe habeant regulariter; ex ſingulari tamen priuilegio Pontifices vſum Pallij quibuſdam Epiſcopis conceſſerunt.

Et quidē Oſtienſi Epiſcopo conceſſiſſe Marcū Pontificem, omnes qui de Pallio ſcripſerunt, narrant: ita tamen vt anonymus *Scriptor Conſecrationis*

Digitized by Google

Paſchalis II. ſuprà citatus, & *Robertus de monte*, in *Supplemento Sigeberti, ad annum* 1181. teſtes ſint, Epiſcopo Oſtienſi, non niſi in Conſecratione Summi Pontificis, & *ad hoc* tantùm, Pallio vti licuiſſe.

Verùm, quid vniuerſo hoc Cerimoniarum & Rituum genere mutabilius? Sanè *anonymus* ille *Cerimoniarum Magiſter*, quem ſub Sixto IV. eo munere functum diximus, d. *tit. de Conſecrat. Benedict. & Coronat. R. Pont.* poſtquam confirmauit Conſecrationem Romani Pontificis, ex antiquis Patrum Conſtitutionibus, ad Oſtienſem Epiſcopum olim ſpectauiſſe, cúmque in illâ Conſecratione Pallio vſum fuiſſe; & ei Portuenſem, Albanenſémque Epiſcopos adſiſtere conſueuiſſe; paucis interiectis, ſubiicit, *Iampridem introductum* eſſe, idque *ad tollendas*, vt arbitratur, *contentiones*: *vt prior Epiſcoporum Cardinalium, cum duobus ex ſenioribus Epiſcopis, id munus obire debeant*, &c. *ſicque ſuis temporibus ſeruari ſe vidiſſe*; *vt non habeatur ratio Eccleſiarum, ſed prioritatis Epiſcopalis.*

Inter cæteros autem Epiſcopatus, quibus vſum Pallij ſummi Pontifices indulſerunt; *Durandus c.* 17. *lib.* III. *Rationalis Diuinorum officiorũ*, recenſet Anicienſem in Galliâ: *Hoſtienſis in Summâ*, §. *cui concedendo, hoc tit.* cum Anicienſi, Papienſem in Lombardiâ, & Maſſanum in Regno Neapolitano; *ex veteri*, inquit, *conſuetudine Eccleſiarum ſuarum*: anonymus ille *Magiſter Cerimoniarum, cap.* v. *lib.* 1. & *Aubertus Miræus*, *in* IV. *&* V. *parte Notitiæ Epiſcopatuum totius orbis*, & Lucenſem in Thuſciâ, & Papienſem, ſeu

Ticinenſem in Lombardiâ, & Bambergenſem in Germaniâ: Quibus adnumerari poteſt ex *cap. cum in iuuentute, extra, de Præſumpt.* Quinqueccleſienſis in Hungariâ.

Ego verò exempla longè antiquiora addo: Quorum præſtantiſſimum eſt, De Conceſſione *Pallij* factâ à Gregorio I. Syagrio Auguſtodunenſi Epiſcopo, ad petitionem Brunechildis Reginæ, & propriis meritis ipſius Siagrij erga Sedem Apoſtolicam, quæ Gregorius agnoſcit *epiſt.* 111. 112. *&* 113. *lib.* VII. *Regiſtri*; ex quibus ſumpti ſunt *canones* 2. 5. *&* 9. *diſt.* 100. *& canon Epiſcopos, diſt.* 17. Cuius priuilegij meminit Petrus Damiani epiſtolâ ſuprà citatâ, epiſtolam 5. libri VII. Gregorij I. innuens. Quare Siagrij, & Eccleſiæ Auguſtodunenſis priuilegium, eorum numero cenſetur, quæ vulgò dicuntur incluſa in corpore iuris; & per conſequens, probatione non indigent. Antiquiſſimũ Auguſtodunenſis Eccleſię Priuilegium.

Notauimus etiam ſuprà, Confirmationem huiuſmodi priuilegiorum, longo poſt Gregorium tempore, Adalgarium Auguſtodunenſem Epiſcopum obtinuiſſe à Ioañe VIII.

Priuilegium verò, non tam fuit perſonale in gratiam Siagrij, quàm reale in gratiam Auguſtodunenſis Eccleſiæ, ratione Sedis: ideóque perpetuum, vt *Metropolitæ ſuo, per omnia, loco & honore ſeruato, Eccleſia Ciuitatis Auguſtodunæ, poſt Lugdunenſem Eccleſiam eſſe debeat, & hunc ſibi locum, ac ordinem, ex noſtræ auctoritate indulgentiæ vindicare, dictâ epiſt.* 112. *ad Siagrium*: rectè, *ſaluo priuilegio, & iure Metropolitani.*

Idémque reperio Metenſi Eccleſiæ conceſſum; quod tamen, inconſulto Treuetenſi Metropolitano, à Papâ non potuiſſe concedi, contendit Bertolphus Treuerenſis, aduerſus Vvalonem Metenſem Epiſcopum, qui à Ioanne VIII. Papâ, non tantùm impetrare Pallium, ſed etiam geſtare præſumpſerat, abſque Metropolitani ſui conſilio & licentiâ: quamuis additum fuiſſet, *ſaluâ tamen in omnibus Metropolitani iuriſdictione.* Quam controuerſiam Hincmarus Remenſis compoſuit. Compulſus eſt enim Metenſis Epiſcopus præſtare Obedientiam Metropolitano ſuo, vt pleniùs conſtat ex fragmento hiſtoriæ Treuerenſis Eccleſiæ, quod ex *MS. Cod. exſcriptum habetur ante Opuſcula ipſius Hincmari Lutetiæ edita, & Tomo II. Libertatum Ec- ſiæ Gallic. cap. 12. numero 2. in notis*: & *ex Hiſtoriâ Metenſium Præſulum*, in vitâ Vvalonis: vbi hæc verba notanda ſunt, *Ex cuius rei enarratione*, id eſt, ex Pallij impetratione, *ait explicandum, cur Metenſes Epiſcopi, nomine Archiepiſcoporum intitulati* leguntur: ſaluo tamen in omnibus Eccleſiæ Treuerenſis priuilegio. quod multò pòſt, Calixtus II. in conceſſione Pallij Stephano Metenſi Epiſcopo factâ, nominatim addidit: *dicta Hiſtoria Epiſcoporum Metenſium, in Stephani vitâ.* Conſtantiſſimè enim Treuerenſes Metropolitani, ius ſuum, aduerſus Metenſes Epiſcopos defenderunt, qui non tantùm occaſione Pallij, ſed etiam ſplendore natalium, & Apoſtolicæ Legationis prætextu, ſeſe ſubducere iuriſdictioni Metropolitani fruſtrà tentauerunt: *dicta Hiſtoria,*

in Drogonis, & Stephani vitâ. nam *Drogonis Legationem, ſine effectu fuiſſe, & ab Epiſcopis Gallicanis reiectam*, teſtis eſt Hincmarus Remenſis, *epiſt. 6. cap.* 30. Et *Calixti II. Reſcripto*, à Stephani Metenſis, quamuis Legati Apoſtolici poteſtate, Bruno Treuerenſis eſt abſolutus: *dicta Hiſtoria, in vitâ Stephani.* Nec dubitamus tamen aliquibus Epiſcopis Metenſibus, vnà cum Pallio, nomen Archiepiſcopi tributum, vt de Angilramno, & aliquibus aliis *Synodus Francford. can. 55. & Paulus Diaconus, de Epiſcopis Metenſibus, Angilramno Archiepiſcopo.*

Aduerſus ſimilem præſumptionem quorumdam Galliæ Epiſcoporum, qui Pallium indebitè à Romanâ Sede poſcebant, Metropolitanos ſuos *tali ſpernentes tenore*, non contemnendum ſupereſt veſtigium, in quâdam *Epiſtolâ Hadriani I. ad Berteri-cum Viennenſem Archiepiſcopum, in antiquitatibus* Ciuitatis *Viennæ*, de quâ nos admonuit vir amiciſſ. & doctiſſ. Ph. Loyaulté. vnde vnde fuerit excerpta redolet, antiquitatem: *Inter alia monuimus eum*, id eſt Carolũ Magnũ, *de Metropolitanorum honore, & de Ciuitatibus, quæ laïcis hominibus tradita erant. Et quia iam Archiepiſcopalis dignitas, per octoginta annos à Frãcis eſſet conculcata*; Et poſt pauca. *Nec præterea præiudiciũ vlla Metropolis patiatur, ſi alicui Suffraganeorum, aut nos, aut prædeceſſores noſtri, rogantibus Piis Ducibus Francorum, Pallium largiti ſumus. Nec debet Eccleſia vllum damnum ſuſtinere, ſi per ſexaginta, aut ſeptuaginta, &c.* Cum hac Epiſtolâ Hadriani, valdè conueniunt quæ *Hincmarus in Epiſtola 2. editionis Pariſienſis ſub finem.* Præualuit am-

bitio & corruptela, de quâ poſtea conqueſtus eſt grauiter Fulco Remenſis Archiepiſcopus, *epiſtolâ ad Formoſum* Pontificem ſcriptâ, & huiuſmodi *irrationabili petitioni* ait, *tàm ſe, quà omnem Eccleſiam precari, ne Pontifex, ſine generali aſſenſu, & litteris, conſentiat: generali*, totius Eccleſiæ Gallicanæ, vel Metropolitani ſaltem, & reliquorum Suffraganeorum Prouinciæ: *Flodoardus lib.* IV. *Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Remenſis, cap.* I. *in fine.*

Iure enim veteri, antequam Pallium concederet Pontifex *ad petitionem Regum*, diligenter inquirebat, num Epiſcopus, cui à Rege petebatur, ſub alicuius Archiepiſcopi iuriſdictione eſſe videretur. Quam in rem, locum inſignem indicauit nobis V. C. & doctiſſ. Petrus Puteanus, ex Epiſtolâ quâdam Hadriani Papæ ad Carolum Magnum. iuuabit integrum adſcribere: *Reperimus quippe in regalibus affatibus veſtris, vt Prelato Ermenberto Epiſcopo, Pallium Sacerdotalibus infulis decoratum, ex Apoſtolicâ auctoritate concederemus; quia Ciuitas Metropolis in Aquitaniâ videtur eſſe patria, quæ Bituricas nuncupatur, vbi nunc Prefatus venerabilis vir præeſſe dinoſcitur, curámque paſtoralem deuotus exercere videtur. Quatenus ignorantes, ſi canonicè in Prouinciæ partibus illis iam ordinatus, tam à Predeceſſoribus noſtris, quámque à nobis fuiſſet, enucleatiùs eum indagari curauimus, ne vſurpationis locus aliquis Sacerdotibus, in alterius iure concedatur. Qui præfatus ſanctiſſimus vir, nobis confeſſus èſt, vt ſub nullius Archiepiſcopi iuriſdictione eſſe videretur.*

Eandem ob rem, Anſelmus Cantuarienſis intercessit

terceſſit apud Paſchalem II. ne Londinenſi Epiſcopo concederetur Pallium, tum propter nimiam eius potentiam, tùm quia Dominæ vrbis erat Epiſcopus, in quâ primùm Sedes Metropolitana conſtituta initio ab Auguſtino; tum etiam, quia Londinenſis Epiſcopus eſt Decanus Eccleſiæ Cantuarienſis. Quidam *namque concinnabant, ſub hac ſpecie boni, Primatus Cantuariæ dignitatem humiliare: Anſelmus lib. III. epiſt.* 152. quam & Hiſtoriæ ſuæ inſeruit *Eadmerus lib.* IV.

Inſignis etiam controuerſia ſuper eodem negotio diu fuit agitata inter Archipiſcopum Turonenſem, & Dolenſem Epiſcopum, qui vario prætextu, maximè verò occaſione Pallij, ſe gerebat pro Archiepiſcopo Britanniæ. imò clauſulam hanc ſolennem, de quâ ſupra, eraſerat ex Gregorij VII. Reſcripto, in datione Pallij, *vt tam idem Dolenſis, quàm cæteri Britanniæ Epiſcopi, perpetuam deinceps ſubiectionem & obedientiam exhiberent Archiepiſcopo Turonenſi.* Ildeberti tûm Turonenſis Archiepiſcopi epiſtolam ſuper eâ lite, quam ex Cod. MS. mihi communicauit idem amicus noſter Ph. Loyaulté, qui reliquas breui editurus eſt, repræſentare commodiùs putauimus. *Iuſtum eſt eum ſpem de reliquis amittere beneficiis, qui gratiarum actione, nec primum proſequitur, nec ſecundum. Vnde & ego, quia quas debui gratias non egi de pręteritis, minùs ſpero de futuris. Vt autem ſperare debeam, veſtra facit benignitas, cui ſolemne eſt benefacere vel ingratis. Prætereà, non veſtram latet prudentiam, venialiter eum eſſe ingra-*

tum, qui cum ex impoſſibilitate benefactorum vicem non reddit, habet plenam reddendi facultatem. Licet igitur ingratitudinis merear argui, tamen adhuc poſt Chriſtum Domini clamo, poſt patrem Turonenſis Eccleſiæ lachrymas ſic expono. Baudricus Epiſcopus, vel Archiepiſcopus Dolenſis Eccleſiæ diſceſſit. Eum indebitè Pallium habuiſſe, Occidentalis Eccleſia non ignorat. Docet hoc etiam Pontificalium Catalogus Eccleſiarum, nullam omnino faciens de Dolenſi Eccleſiâ mentionem. Vnde diligentiùs intuenti, manifeſtum eſt, totam Britanniam, intra limites Turonenſis Eccleſię contineri. Nec ego tamen ſuper hac re, quaſi diſcutiendam ſuſcito querelam, quam dudum in Romanâ deciſam Eccleſiâ religioſæ nouerunt & teſtantur Perſonæ. teſtatur idipſum venerabilis Papæ Vrbani priuilegium Turonicæ Metropoli collatum: in quo, qui legit, intelligit totam Britanniam ei, tanquam ſuæ Metropoli ſubiectam; Palliúmque non Dolenſi Eccleſię prerogatiũ, ſed Perſonæ. Quapropter ego, cum totâ Turonenſi Eccleſiâ, vos exoro, quatinus ad debitum præfatæ Metropoli reſpiciatis, eique ſuam reformare dignemini dignitatem. In quo benè nos cognoſcamus exauditos, ſi ei qui in præfatâ ſede eſt eligendus Epiſcopus, vſum Pallij, vel omnino denegetis; vel nobis & illi diem ad agendum ſtatuatis.

Litem illam à multis Pontificibus ventilatam & tractatam, tandem peremptorio decreto terminauit Innocentius III. vt ſcilicet *Dolenſis Eccleſia, perpetuis ſemper temporibus ſuffraganea plenè ſubiaceat Eccleſię Turonenſi, &c. nec vnquam Dolenſis Epiſcopus, ad Pallij vſum adſpiret.* quæ ſunt verba Innocentij,

epiſt. 79. 80. *&* 81. *lib.* 2. *Regiſtri. Geſta eiuſdem Innocentij, pag.* 29. vbi meritò laudatur Innocentij prudentia & ſolertia in litibus perplexiſſimis diſſoluendis.

In hac verò lite dirimendâ potiſſimùm emicuit, quæ aliquando aduerſus Lucium Pontificem animum Philippi Auguſti exacerbauerat; qui ſtrenuè auctoritatem Eccleſiæ Turonenſis tutatus eſt. Quamuis enim Lucio Pontifice, & Curiæ Romanæ Cardinalibus parum æquis vteretur, Maieſtatem tamen ſuam, & illuſtris Eccleſiæ Turonenſis dignitatem, non eſt paſſus imminui, ſcriptis grauiſſimis ad Pontificem, & Cardinales literis, operâ & ſtudio vſus Stephani Tornacenſis, Conſiliarij Philippi Auguſti meritò vocati. Extant inter eiuſdem Stephani epiſtolas, num. 125. 126. 127. 128. Quare fallitur Miræus, qui & Dolenſem Epiſcopum exemptum, & ius habere Pallij ſcribit; Vide *quę ſup. Tract. de Tranſlatione.*

Minus periculi vertitur in Conceſſione Pallij, quæ fit ad vſum & vitam tantùm, quibuſdam Epiſcopis; vel propriis meritis exigentibus, vel ex gratiâ Pontificis: qualem fuiſſe Theodulphi Aurelianenſis, & Quinqueccleſienſis, ſuprà oſtendimus. Similis etiam, quæ Actardo Nannetenſi, de quo ſuprà, ab *Adriano II. epiſt.* 11. 15. his verbis, *Decus tibi Pallij, ſolo miſerationis affectu contulimus; quod non aliter tibi, nec cuilibet, abſque Metropolitis concederemus; vt ſcilicet habeas pro exilio & catenâ, Pallij ornamenta; non ad Eccleſię, cui incardinandus es, perpetuum inſtitu-*

tum, ſed ad tuum ſpecialem, certique temporis vſum.

Eximitur præterea, *ſpeciali clauſulâ, in cauſâ criminis*, à iudicio Metropolitanorum & Epiſcoporum, & Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiicitur; ſub hac tamen conditione, *niſi Apoſtolicę Sedi ingratus extiterit:* quod aliquando *Nicolaus I.* obiecit Hincmaro, cui ſimile Exemptionis priuilegium conceſſum fuerat, vt ſuprà notauimus. Vide *notata in fine lib.* 1. *Regiſtri Gregorij VII.* Et hæc dicta ſunt exempli gratiâ tantùm: nam plurima exempla occurrere non dubitamus.

Siue autem petatur Pallium *de nouo* à Metropolitanis vel Epiſcopis: non tantùm Epiſcoporum, ſed etiam *Regum conſenſum, & preces requiſitas* fuiſſe probauimus; tum propter iuramentum; tum propter priuilegia, & exemptiones tribui ſolitas in conceſſione Pallij. Pertinet enim ad Reges, ne quid innouetur aduerſus antiquum ordinem, & ſtatum publicum; qui non tantùm in Magiſtratibus, ſed etiam in Sacris, & Sacerdotibus conſiſtit.

FRANCISCI

FLORENTIS

ANTECESSORIS AVRELIANENSIS.

AD TIT. IX.

DE RENVNCIATIONE.

TRACTATVS IX.

RENVNCIATIONIS, Ceſſionis, & Reſignationis dictiones, promiſcuè vſurpantur hoc tit. & paſſim in his libris. Aliquando coniunguntur, vt ſe mutuo explicent, κατὰ παραλληλισμὸν: *in c.* 5. *hoc tit.* in antiquâ, *Renunciatio ſiue Reſignatio* : & titulus *De ordinatis ab Epiſcopo qui Renunciauit Epiſcopatui*, infra; in antiquâ Collectione concipitur, *qui Reſignauit Epiſcopatum.*

Renunciare verò, Reſignare, & Cedere dicuntur, qui dimittunt Epiſcopatum, Eccleſiam, Dignitatem, Præbendam, vel quodlibet Beneficium, Sæculare, vel Regulare. Diffunditur enim latiſſimè hic Tractatus.

Eâdem formâ, Iure Ciuili, abdicare ſe Magi-

ſtratu, Tutelâ, vel Cedere, ſæpè idem ſignificant: & Cedentes ſeparantur ab abactis & remotis Magiſtratibus, vel Tutoribus; Feſtus, *abacti Magiſtratus dicebantur, qui coacti depoſuerant imperium*; Iſidorus, *abactos* explicat, *ab actu remotos.*

Arctiſſimè autem cohæret hic Titulus cum ſuperioribus. Poſtquam de Poſtulationibus, & Electionibus tractatum fuit, quibus præcipuè modis, non tantùm ſummos apices Dignitatum Eccleſiaſticarũ, ſed etiã inferiores omnes, imò & quoſlibet ordines, in ãntiquâ Eccleſiâ conferri ſolere, initio *tit. de Electione* probauimus; conſequens erat, vt de modis amittendi, vel dimittendi tractaretur: ſicut in iure Ciuili, eâdem conſequentiâ ordinis, de acquirendi dominij, poſſeſſionis, vel hæreditatis modis primùm quæritur; poſteâ de modis amittendi: primùm quibus modis conſtituitur obligatio; deinde quibus tollitur. Imò & aliquando, ſub eodem tit. coniunctim, de acquirendi & amittendi modis, ſicut in hoc tit, aliquando ſimul de Renunciatione,& Electione tractatur, *in cap.* 1. *hoc tit.* iunctâ *antiquâ, & in cap.* 2. In locum enim eius qui renunciauit, alius aliquando per Electionem ſubſtituendus eſt. In tit. de Tranſlatione, cedat oportet & renunciet Epiſcopatui primùm, qui vel in Archiepiſcopatum, vel in alium Epiſcopatum transfertur: & tam in Renunciatione, quàm in Tranſlatione, vinculum quo Eccleſiæ tenentur, *per Superiorem* diſſolui debet. perinde ac Iure Ciuili, Magiſtratus abdicando ſe, non amittit imperium, l.

20. ff. de Offic. Pręſidis iuſſu, conſenſu, vel auctoritate Principis, ſicut inuiti munera & honores ſuſcipiunt, ita & defungi coguntur, *in cap. 2. de Tranſlatione*, Tranſlatio, Ceſſio, & Depoſitio Epiſcoporum coniunguntur: quæ fieri non debent propriâ auctoritate, ſed ſolius Pontificis; & non tam Conſtitutione canonicâ, quàm Conſtitutione diuinâ, ſoli Pontifici Romano reſeruata dicuntur, *toto tit. de Translationibus*.

Cohæret verò hic Titulus cum tit. proximo de Pallio: in quo probamus, Abdicationis, Ceſſionis, vel Depoſitionis ſignum fuiſſe *ademptionem ſolemnem, vel abiectionem Pallij*. Sicut *in epiſt. 6. Goffridi Vindocin. lib. 1.* in quâ Archembaldus Abbas ſancti Albini Andegauenſis dicitur, *in capitulo ſuo, inter manus Andegauenſis Epiſcopi, cum Regulâ ſancti Benedicti Abbatiam dimiſiſſe*: id eſt, in ſignum abdicationis, librum Regulæ porrexerat, & quaſi *remancipauerat* Abbatiam. Item *in cap. 9. hoc tit.* Archiepiſcopus, qui ex iuſtâ cauſâ, ab hoſtibus nempè eiectus, renuntiauit Archiepiſcopatui, licèt à vinculo Eccleſiæ abſoluatur, retinet tamen honorem & dignitatem: imò & Pallium; quo tamen vti non poteſt in alterius Metropoli, ſine conſenſu Metropolitani, *cap. 5. tit. ſuperiori.* Quin & diximus tit. ſuperiori, eiecto Epiſcopo ab hoſtibus vel paganis, in ſolatium ius Pallij conceſſum fuiſſe.

RENVNCIATIO definiri poteſt, ***Actus legitimus, quo quis Honores, vel Beneficia ſacularia, vel regu-*** Definitio Renunciationis.

Origo, & progreſs' huius Iuris in Oriente, & Occidente.

laria, ex certis & legitimis cauſis, ſponte, vel coactus dimittit in iure, apud ſuperiorem, cum cauſæ cognitione.

Definitionis explicatio elicietur facilè, ex vniuerſo Tractatu, quem ab Origine & Progreſſu tam in Orientis, quàm in Occidentis Eccleſiis auſpicabimur, & deducemus ex illis Scriptoribus, qui omnes ferè Alexandrum III. præceſſerunt; quo nullus antiquior Pontifex auctor eſt Decretalium, quæ tam in noſtro tit. quàm in antiquis Collectionibus, ſub eodem tit. de Renunciatione referuntur.

Orientalis Eccleſiæ Ius, circa Renunciationes.

Ad Orientalem Eccleſiam pertinent *Petri Alexandrini epiſtola, cap.* 10. *epiſtola Concilij Epheſini inter Oecumenica III. quæ ſubiici ſolet canonibus Concilij Epheſini, parte II. Actione VII. eodémque ordine apud Zonaram & Balſamonem; epiſtolâ Cyrilli ad Dominum Antiochenum Patriarcham, apud Balſamonem; can.* 76. *Apoſtolorum; can.* 5. *&* 16. *Synodi Conſtantinopolitanæ ſub Photio; Harmenopulus in Breuiatione canonum, tit.* VIII. *Catalogus Patriarcharum Conſtantinopolitanorum, in Nicolao Muzalone, in Iure Orientali Leunclauij*; qui & Libro VI. retulit Libellum abdicationis Theodori Metropolitani Heracleenſis.

Ex his colligimus, ſecundùm vetera inſtituta Eccleſiæ, Renunciationes vix eſſe admiſſas. Si enim digni ſunt, retineantur etiam nolentes & inuiti: ſiquidem perpetuam loci ſtabilitatem, & Epiſcopi & Clerici cuiuſcumque gradus, ſeruare tenebantur; vt docuimus ſæpiùs: vel ſi indigni ſunt, Deponantur omninò, quòd ſcilicet vel accuſati, vel conuicti,

uicti, vel conſcientiâ criminis ducti, tanquam indigni, renunciauerint Epiſcopatui, non tantùm *ſede*, ſed etiam *nomine, & honore Epiſcopi priuantur.*

Idémque dicendum, ſi ſpontanea Renunciatio fuerit admiſſa. Rectè enim Zonaras & Balſamo, ad dictas epiſt. Concilij Epheſini, & Cyrilli obſeruant, non poſſe regulariter in Renunciatione ſeparari nomen & dignitatem Epiſcopi, à Sede & Eccleſiâ qui enim renunciat, neque nomen, neque rem retinere poteſt; niſi ex diſpenſatione & veniâ nominatim à Synodo permittatur, ſicut in dictâ epiſtolâ Concilij Epheſini. Canones tamen permittunt Epiſcopis, & Clericis, qui vel à Populo & Plebibus prauis & contumacibus non admittuntur, vel ab hoſtibus & Paganis eiiciuntur; vt quamuis coacti Eccleſiâ ſuâ careant, nomen tamen & dignitatem Epiſcopi, & Clerici gradum, & ordinem ſuum retineant, *can.* 36. *Apoſtolorum*, *& can.* 18. *Antiocheni Concilij.*

Exempla quædam illuſtriora ſeligemus. primum: Milles ſub Conſtantino, in quâdam Perſidis ciuitate conſtitutus Epiſcopus: vbi poſt varia tormenta & cruciatus, nihil tamen ſe proficere ſentiens, ſponte ceſſit, *Sozomenus lib.II. cap.*14. *Tripartita lib.III. cap.*2. *in fine*, *& ex eâ Petrus Damiani, lib.I. epiſt.*9. *& Nicephorus Calliſtus, lib. VIII. cap.* 37.

Meletius Magnus, primùm Sebaſteæ in Armeniâ Epiſcopus, ſub Conſtantio; propter contumaciam Plebis, Sedi renunciare coactus eſt, *Theodoretus lib.II. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap.* 31.

Digitized by Google

Notiſſima Gregorij Nazianzeni Renunciatio ſpontanea Patriarchatui Conſtantinop. de quâ ſup.

Inſignis etiam Renunciatio Martyrij Patriarchæ Antiocheni ſub Leone: cuius Sedi, cum oculos adiecifſet Petrus Fullo, Cleri & Plebis malè ſentientis de fide, & potiſſimum Zenonis potentiâ, abdicare coactus eſt; & in abdicationis formulâ, quam ipſe pronuutiauit coram vniuerſâ Eccleſiâ, excepit ſibi nomen & dignitatem Epiſcopi: *Excerpta Theodori Lectoris, lib.* 1.

Pleniùs verò Hiſtoria refertur à Nicephoro quodam Monacho Græco, cuius vetus verſio ſubiici ſolet Tripartitæ, ex quâ verſione refertur *in dictâ epiſtolâ Damiani*: qui ait, *illam Hiſtoriam Eccleſiaſticam*, quæ multa continet vtilia, *à Scriniario quodam Romano ſcriptam*: verſam dicere debuerat. *Nicephorus Calliſtus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib.* 15. *cap.* 28.

Toleratum itaque eſt his caſibus, & ſimilibus, vt renunciantes retinerent nomen & dignitatem Epiſcopi, Preſbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Lectoris; quamuis Eccleſiâ, & loco ceſſiſſent, & alij in eorum locum ſubſtituti fuiſſent. Quin & alimenta ſuppeditabantur aliquando ex Eccleſiæ reditibus quam reliquerant, vel quâ pellebantur: & iſta res ad eum caſum deueniebat, à quo non potuerat incipere; nec enim ſine Eccleſiâ, vel certo loco, Epiſcopus, Preſbyter, Diaconus, vel quilibet è Clero, potuit ſecundùm canones antiquos ordinari.

Colligitur præterea, Renunciationes coactas,

vel omnino non admittendas ab initio, vel admiſſas facile reuocari: nempè quoties ſuſpicio doli, vis, aut metus ſubeſt; *Cyrillus dictâ epiſt. ad Domnium.*

Inſigne exemplum, præter ſuperiora, in Patriarchâ Ignatio habemus, de quo pleniſſimè Nicetas in eius vitâ.

Canon 16. Synodi Conſtantinopolitanæ ſub Photio, paſſim & temerè Renunciationes quaſlibet admittere videtur. Nec mirum: per factiones enim Photij ille canon aduerſus Ignatium compoſitus. Quod Balſamo nō attendens, vel diſſimulans, laborat in componendo illo nouo canone, cum antiquis. Rectè tamen concludit, nón eſſe admittendas Renunciationes quaſlibet, ſed cum magnâ cauſæ cognitione; & damnat contrariam conſuetudinem, quæ irrepſerat in Eccleſiam Orientis, quam & ait non debere cuiuſlibet temporis tractu ſanctis canonibus præualere. Vide eundem, *ad dictum canonem 16. & inter omiſſa, pag. 1116. & Harmenopulum dicto titulo VIII. in Breuiatione canonum.*

Offerendus autem erat *Libellus Renunciationis*, ab Epiſcopo qui renunciare Epiſcopatui volebat Prouinciali Synodo, in quâ cauſa pleniſſimè cognoſcebatur; quæ iterum in Synodo Patriarchicâ retractari poterat, vt ex dictâ epiſtolâ Cyrilli ad Domnium, quem Antioch. Patriarcham fuiſſe inſcriptio docet, & contextus epiſtolæ, ibi, *aſſiſtentibus qui tuæ manui ſubſunt Epiſcopis.*

Nec quicquam in eâ epiſtolâ de appellatione ad

tanda; *Venientes Cantuariam diuerſi Epiſcopi, eum Eccleſiam, quam canonicè Electus regendam ſuſceperat, nullâ ratione, iuxta ſcita canonum, indemnatum dimittere poſſe, concordi ſententiâ aſſeruerunt, licet conſecratus non fuerit: Electionem videlicet, quodammodo Conſecrationi præſtare conteſtantes.* eâdem ratione, quâ nec transferri propriâ voluntate, vel alterius auctoritate, quàm ſummi Pontificis, Electum, licèt nondum conſecratum, *Innocentius III.* ſtatuit, *cap.* 1. *de Tranſlatione.*

De Renunciationibus etiam Epiſcoporum, variis ex cauſis, *Iuo epiſtolâ* 30. 104. 110. & 176. ex quibus conſtat, multos Epiſcopos illis temporibus conatos fuiſſe, vel omninò non admittere Epiſcopatus, vel ſæpiùs petiiſſe miſſionem. quod mirum non erat: quia plerique nolentes & inuiti compellebantur, auctoritate Summorum Pontificum, quibus ſolis ius compellendi competit, ſubire onera Epiſcopalia. Præter *Iuonem,* vide *Anſelmum, lib. III. epiſt.* 1. 2. & 7. & *Petrum Bleſenſem epiſt.* 44. *ad Arnulphum Lexouienſem Epiſcopum*; qui tandem dimiſſo Epiſcopatu obiit Pariſiis in Monaſterio Sancti Victoris, *Robertus Abbas de Monte Nauali, in Supplemento Sigeberti, ad annum* 1181.

Comparatione itaque factâ diſcimus eodem ferè modo, tam in Oriente, quàm in Occidente factas fuiſſe Renunciationes; Libello ſcilicet oblato in Synodo, cauſâ cognitâ: quæ ſi iuſta videbatur, facultas cedendi permittebatur.

Aliquando etiam Renuncianti relinquebatur nomen, & dignitas Epiſcopi: nec tamen adminiſtra-

tio, & executio miniſterij Epiſcopalis libera erat; niſi prius rogatus, vel vocatus foret ab aliis Epiſcopis, *cap.* 2. *de Tranſlatione, cap.* 9. *&* 11. *ſub finem, & cap.* 1. *de Ordinatis ab eo qui renunciauit Epiſcopatui, dictâ epiſtola Concilij Epheſini, in fine.*

Paulatim, præcipuè in Occidente, inualuit, vt facta in Synodo Renunciatio, vel Metropolitani auctoritate, eſſet tamen irrita, niſi Pontificis confirmatio accederet, *canonibus ſupra citatis, & cap.* 1. *de Renunciatione, in* 1. *Collectione.*

Tandem, inconſultis Synodis, ſtatim, & rectâ viâ ad Summum Pontificem, præſertim ex vniuerſo Patriarchatu ſuo Renunciationes eo colore referri cœperunt, quia ſunt ex *maiorum cauſarum* numero. Non tamen ad primam petitionem; ſed poſt iteratas, & frequentes interpellationes, Epiſcopis cedendi facultatem indulgeri ſolere, probant *loci ſupra citati, & cap.* 1. *&* 10. frequentiſſimè in epiſtolis Gregorij I. Quare generaliter nimis Ioannes Diaconus, in eius vitâ, *lib.* IV. *cap.* 39. *Pontificib. voluntariè renunciantibus Sedibus, Succeſſores Gregorius nullo modo denegabat, eoſque poſtmodum de reditibus relictæ Eccleſiæ nutriendos eſſe cenſebat.*

Sicut autem in Oriente, in Renunciationibus Epiſcoporum, Patriarcharum maximè, & Metropolitanorum, auctoritatem Imperatorum interueniſſe ſupra notauimus, ita & in Occidente. Illuſtre extat exemplum *Arnulphi Metenſis Epiſcopi, qui à Clothario II.* ſæpiùs petitam, & poſt multas moras, & minas intentatas à Dagoberto eius filio, tan-

Digitized by Google

ſtratu, Tutelâ, vel Cedere, ſæpè idem ſignificant: & Cedentes ſeparantur ab abactis & remotis Magiſtratibus, vel Tutoribus; Feſtus, *abacti Magiſtratus dicebantur, qui coacti depoſuerant imperium*; Iſidorus, *abactos* explicat, *ab actu remotos.*

Arctiſſimè autem cohæret hic Titulus cum ſuperioribus. Poſtquam de Poſtulationibus, & Electionibus tractatum fuit, quibus præcipuè modis, non tantùm ſummos apices Dignitatum Eccleſiaſticarũ, ſed etiã inferiores omnes, imò & quoſlibet ordines, in antiquâ Eccleſiâ conferri ſolere, initio *tit. de Electione* probauimus; conſequens erat, vt de modis amittendi, vel dimittendi tractaretur: ſicut in iure Ciuili, eâdem conſequentià ordinis, de acquirendi dominij, poſſeſſionis, vel hæreditatis modis primùm quæritur; poſteâ de modis amittendi: primùm quibus modis conſtituitur obligatio; deinde quibus tollitur. Imò & aliquando, ſub eodem tit. coniunctim, de acquirendi & amittendi modis, ſicut in hoc tit. aliquando ſimul de Renunciatione, & Electione tractatur, *in cap.* 1. *hoc tit.* iunctâ *antiquâ, & in cap.* 2. In locum enim eius qui renunciauit, alius aliquando per Electionem ſubſtituendus eſt. In tit. de Tranſlatione, cedat oportet & renunciet Epiſcopatui primùm, qui vel in Archiepiſcopatum, vel in alium Epiſcopatum transfertur: & tam in Renunciatione, quàm in Tranſlatione, vinculum quo Eccleſiæ tenentur, *per Superiorem* diſſolui debet. perinde ac Iure Ciuili, Magiſtratus abdicando ſe, non amittit imperium, l.

20. ff. de Offic. Pręſidis iuſſu, conſenſu, vel auctoritate Principis, ſicut inuiti munera & honores ſuſcipiunt, ita & defungi coguntur, *in cap.* 2. *de Tranſlatione*, Tranſlatio, Ceſſio, & Depoſitio Epiſcoporum coniunguntur: quæ fieri non debent propriâ auctoritate, ſed ſolius Pontificis; & non tam Conſtitutione canonicâ, quàm Conſtitutione diuinâ, ſoli Pontifici Romano reſeruata dicuntur, *toto tit. de Translationibus*.

Cohæret verò hic Titulus cum tit. proximo de Pallio: in quo probamus, Abdicationis, Ceſſionis, vel Depoſitionis ſignum fuiſſe *ademptionem ſolemnem, vel abiectionem Pallij.* Sicut *in epiſt.* 6. *Goffridi Vindocin. lib.* 1. in quâ Archembaldus Abbas ſancti Albini Andegauenſis dicitur, *in capitulo ſuo, inter manus Andegauenſis Epiſcopi, cum Regulâ ſancti Benedicti Abbatiam dimiſiſſe*: id eſt, in ſignum abdicationis, librum Regulæ porrexerat, & quaſi *remancipauerat* Abbatiam. Item *in cap.* 9. *hoc tit.* Archiepiſcopus, qui ex iuſtâ cauſâ, ab hoſtibus nempè eiectus, renuntiauit Archiepiſcopatui, licèt à vinculo Eccleſiæ abſoluatur, retinet tamen honorem & dignitatem: imò & Pallium; quo tamen vti non poteſt in alterius Metropoli, ſine conſenſu Metropolitani, *cap.* 5. *tit. ſuperiori.* Quin & diximus tit. ſuperiori, eiecto Epiſcopo ab hoſtibus vel paganis, in ſolatium ius Pallij conceſſum fuiſſe.

Renunciatio definiri poteſt, *Actus legitimus, quo quis Honores, vel Beneficia ſæcularia, vel regu-* Definitio Renunciationis.

Origo, & progreſs' huius Iuris in Oriente, & Occidente.

laria, ex certis & legitimis cauſis, ſponte, vel coactus dimittit in iure, apud ſuperiorem, cum cauſæ cognitione.

Definitionis explicatio elicietur facilè, ex vniuerſo Tractatu, quem ab Origine & Progreſſu tam in Orientis, quàm in Occidentis Eccleſiis auſpicabimur, & deducemus ex illis Scriptoribus, qui omnes ferè Alexandrum III. præceſſerunt; quo nullus antiquior Pontifex auctor eſt Decretalium, quæ tam in noſtro tit. quàm in antiquis Collectionibus, ſub eodem tit. de Renunciatione referuntur.

Orientalis Eccleſiæ Ius, circa Renunciationes.

Ad Orientalem Eccleſiam pertinent *Petri Alexandrini epiſtola, cap.* 10. *epiſtola Concilij Epheſini inter Oecumenica III. quæ ſubiici ſolet canonibus Concilij Epheſini, parte II. Actione VII. eodémque ordine apud Zonaram & Balſamonem; epiſtolâ Cyrilli ad Dominum Antiochenum Patriarcham, apud Balſamonem; can.* 76. *Apoſtolorum; can.* 5. *&* 16. *Synodi Conſtantinopolitanæ ſub Photio; Harmenopulus in Breuiatione canonum, tit.* VIII. *Catalogus Patriarcharum Conſtantinopolitanorum, in Nicolao Muzalone, in Iure Orientali Leunclauij*; qui & Libro VI. retulit Libellum abdicationis Theodori Metropolitani Heracleenſis.

Ex his colligimus, ſecundùm vetera inſtituta Eccleſiæ, Renunciationes vix eſſe admiſſas. Si enim digni ſunt, retineantur etiam nolentes & inuiti: ſiquidem perpetuam loci ſtabilitatem, & Epiſcopi & Clerici cuiuſcumque gradus, ſeruare tenebantur, vt docuimus ſæpiùs: vel ſi indigni ſunt, Deponantur omninò, quòd ſcilicet vel accuſati, vel conuicti,

uicti, vel conſcientiâ criminis ducti, tanquam indigni, renunciauerint Epiſcopatui, non tantùm *ſede*, ſed etiam *nomine, & honore Epiſcopi priuantur.*

Idémque dicendum, ſi ſpontanea Renunciatio fuerit admiſſa. Rectè enim Zonaras & Balſamo, ad dictas epiſt. Concilij Epheſini, & Cyrilli obſeruant, non poſſe regulariter in Renunciatione ſeparari nomen & dignitatem Epiſcopi, à Sede & Eccleſiâ qui enim renunciat, neque nomen, neque rem retinere poteſt; niſi ex diſpenſatione & veniâ nominatim à Synodo permittatur, ſicut in dictâ epiſtolâ Concilij Epheſini. Canones tamen permittunt Epiſcopis, & Clericis, qui vel à Populo & Plebibus prauis & contumacibus non admittuntur, vel ab hoſtibus & Paganis eiiciuntur; vt quamuis coacti Eccleſiâ ſuâ careant, nomen tamen & dignitatem Epiſcopi, & Clerici gradum, & ordinem ſuum retineant, *can.* 36. *Apoſtolorum, & can.* 18. *Antiocheni Concilij.*

Exempla quædam illuſtriora ſeligemus. primum: Milles ſub Conſtantino, in quâdam Perſidis ciuitate conſtitutus Epiſcopus: vbi poſt varia tormenta & cruciatus, nihil tamen ſe proficere ſentiens, ſponte ceſſit, *Sozomenus lib. II. cap.* 14. *Tripartita lib. III. cap.* 2. *in fine, & ex eâ Petrus Damiani, lib. I. epiſt.* 9. *& Nicephorus Calliſtus, lib. VIII. cap.* 37.

Meletius Magnus, primùm Sebaſteæ in Armeniâ Epiſcopus, ſub Conſtantio; propter contumaciam Plebis, Sedi renunciare coactus eſt, *Theodoretus lib. II. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap.* 31.

Digitized by Google

Notiſſima Gregorij Nazianzeni Renunciatio ſpontanea Patriarchatui Conſtantinop. de quâ ſup.

Inſignis etiam Renunciatio Martyrij Patriarchæ Antiocheni ſub Leone: cuius Sedi, cum oculos adiecíſſet Petrus Fullo, Cleri & Plebis malè ſentientis de fide, & potiſſimum Zenonis potentiâ, abdicare coactus eſt; & in abdicationis formulâ, quam ipſe pronuutiauit coram vniuerſâ Eccleſiâ, excepit ſibi nomen & dignitatem Epiſcopi: *Excerpta Theodori Lectoris, lib.* 1.

Pleniùs verò Hiſtoria refertur à Nicephoro quodam Monacho Græco, cuius vetus verſio ſubiici ſolet Tripartitæ, ex quâ verſione refertur *in dictâ epiſtolâ Damiani*: qui ait, *illam Hiſtoriam Eccleſiaſticam*, quæ multa continet vtilia, *à Scriniario quodam Romano ſcriptam*: verſam dicere debuerat. *Nicephorus Calliſtus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib.* 15. *cap.* 28.

Toleratum itaque eſt his caſibus, & ſimilibus, vt renunciantes retinerent nomen & dignitatem Epiſcopi, Preſbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Lectoris; quamuis Eccleſiâ, & loco ceſſiſſent, & alij in eorum locum ſubſtituti fuiſſent. Quin & alimenta ſuppeditabantur aliquando ex Eccleſiæ reditibus quam reliquerant, vel quâ pellebantur: & iſta res ad eum caſum deueniebat, à quo non potuerat incipere; nec enim ſine Eccleſiâ, vel certo loco, Epiſcopus, Preſbyter, Diaconus, vel quilibet è Clero, potuit ſecundùm canones antiquos ordinari.

Colligitur præterea, Renunciationes coactas,

vel omnino non admittendas ab initio, vel admiſſas facile reuocari: nempè quoties ſuſpicio doli, vis, aut metus ſubeſt; *Cyrillus dictâ epiſt. ad Domnium.*

Inſigne exemplum, præter ſuperiora, in Patriarchâ Ignatio habemus, de quo pleniſſimè Nicetas in eius vitâ.

Canon 16. Synodi Conſtantinopolitanæ ſub Photio, paſſim & temerè Renunciationes quaſlibet admittere videtur. Nec mirum: per factiones enim Photij ille canon aduerſus Ignatium compoſitus. Quod Balſamo nó attendens, vel diſſimulans, laborat in componendo illo nouo canone, cum antiquis. Rectè tamen concludit, nón eſſe admittendas Renunciationes quaſlibet, ſed cum magnâ cauſæ cognitione; & damnat contrariam conſuetudinem, quæ irrepſerat in Eccleſiam Orientis, quam & ait non debere cuiuſlibet temporis tractu ſanctis canonibus præualere. Vide eundem, *ad dictum canonem 16. & inter omiſſa, pag. 1116. & Harmenopulum dicto titulo VIII. in Breuiatione canonum.*

Offerendus autem erat *Libellus Renunciationis*, ab Epiſcopo qui renunciare Epiſcopatui volebat Prouinciali Synodo, in quâ cauſa pleniſſimè cognoſcebatur; quæ iterum in Synodo Patriarchicâ retractari poterat, vt ex dictâ epiſtolâ Cyrilli ad Domnium, quem Antioch. Patriarcham fuiſſe inſcriptio docet, & contextus epiſtolæ, ibi, *aſſiſtentibus qui tuæ manui ſubſunt Epiſcopis.*

Nec quicquam in eâ epiſtolâ de appellatione ad

Sedem Romanam; quamuis & ad Pontificem Romanum, ſi quis iniuſtè, per vim, vel metum ſe abdicaſſe, renuntiaſſe, vel depoſitum eſſe conquereretur, proclamare liceret.

Nec Patriarchis tantùm, qui Superiorem non habent, præter Pontificem, & Synodum generalem, hæc facultas proclamandi ad Summum Pontificem competit: ſed etiam Epiſcopis, vt docent Athanaſij, Chryſoſtomi, Cyrilli, Theodoreti; maximè verò Ignatij exempla, quem Photius, vt diximus, per vim, potentiâ Imperatorum fretus, abdicare coëgit, *Joannes VIII. epiſt.* 199.

Imperatorum quoque auctoritatem interueniſſe in huiuſmodi Renunciationibus, conſtat exemplo Gregorij Nazianzeni, tam in eius vitâ à Gregorio Preſbytero ſcriptâ, ſub finem, quàm ex ipſius Gregorij oratione, & elegantiſſimis de vitâ ſuâ verſibus, quibus alloquitur Theodoſium, & ab eo miſſionem impetrat, à quo ſe ait fuiſſe promotum.

Ignatij exemplo præterea, & formulâ ſupra citatâ Renunciationis Theodori Heracleenſis Metropolitani, colligitur, perinde ac in Electionibus, in Tranſlationibus etiam, & Depoſitionibus Epiſcoporum, adhiberi conſenſum Imperatorum, & Regum.

Huiuſmodi verò Libelli Renunciationis, à Græcis vocantur συντακτήριοι, ἀποτακτήριοι λόγοι, ἀποχαιρετικοί, ἐξιτήριοι, ἐξόδια ῥήματα, τόμοι παραιτήσεως, qui à Renunciante ſcribi, & in acta referri ſolebant.

Ad Occidentalem verò Eccleſiam pertinent

Euariſti, Liberij, Gregorij Magni, Zachariæ, & Nicolai I. epiſtolæ, ex quibus *can.* 1. 2. 3. 4. 8. 13. 47. *&* 48. ad quem multa notat Gratianus, & *can. vlt. 7. quaeſt.* 1. Quibus iungo quæ ex Leone Magno, Gregorij VII. Epiſtolis, & aliis, collegit doctiſſimus *Antonius Auguſtinus*, *Epitome Iuris Pontificij, lib. IV. tit.* 79. *Ne Epiſcopus dimittat Epiſcopatum.*

Addimus locum ſingularem ex Concilio Mileuitano vniuerſali totius Africæ, in cauſâ Maximiani Bagaienſis. Extat in Collectione Latinâ, ſub Concilij Africani nomine, *num.* 55. & in poſtremâ Collectione Græco-Latinâ Codicis canonum Eccleſiæ Africanæ, *num.* 88. & à doctiſſimo Iuſtello rectè explicatur; *Glorioſa ceſſio Maximiani, qui,* vt ait *Auguſtinus*, *pacificâ motus pietate, depoſuit Epiſcopatum* (ſicut & antea Gregorius Nazianzenus, & Martyrius Antioch.) *ne propter eum pernicioſa in membris Chriſti diſſentio naſceretur.* Prudentiùs Iuſtellus, quàm Græci, qui canonem quaſi προσωπικὸν, & perſonale, non indigere Interprete notauerunt: *Hincmarus in Tractatu de Diuortio Lotharij, pag.* 321. *&* 322. *Petrus Damiani ex profeſſo, lib.* 1. *epiſt.* 8. 9. *&* 10. *Eadmerus Hiſtoriâ nouorum, lib.* v. *pag.* 132. *& lib.* vi. *pag.* 139. *&* 139. de Eadmeri Monachi coactâ & violentâ Renunciatione, poſt Electionem, antequam conſecraretur. Electus quippe fuerat Sancti Andreæ in Scotiâ Epiſcopus. *Alexander* tamen *Rex Scotiæ*, mutatâ volontate, coëgit eum Renunciare: in quâ Renunciatione hęc verba no-

tanda; *Venientes Cantuariam diuerſi Epiſcopi, eum Eccleſiam, quam canonicè Electus regendam ſuſceperat, nullâ ratione, iuxta ſcita canonum, indemnatum dimittere poſſe, concordi ſententiâ aſſeruerunt, licet conſecratus non fuerit: Electionem videlicet, quodammodo Conſecrationi præſtare conteſtantes.* eâdem ratione, quâ nec transferri propriâ voluntate, vel alterius auctoritate, quàm ſummi Pontificis, Electum, licèt nondum conſecratum, *Innocentius III.* ſtatuit, *cap.* 1. *de Tranſlatione.*

De Renunciationibus etiam Epiſcoporum, variis ex cauſis, *Iuo epiſtolâ* 30. 104. 110. & 176. ex quibus conſtat, multos Epiſcopos illis temporibus conatos fuiſſe, vel omninò non admittere Epiſcopatus, vel ſæpiùs petiiſſe miſſionem. quod mirum non erat: quia plerique nolentes & inuiti compellebantur, auctoritate Summorum Pontificum, quibus ſolis ius compellendi competit, ſubire onera Epiſcopalia. Præter *Iuonem*, vide *Anſelmum, lib. III. epiſt.* 1. 2. & 7. & *Petrum Bleſenſem epiſt.* 44. *ad Arnulphum Lexouienſem Epiſcopum*; qui tandem dimiſſo Epiſcopatu obiit Pariſiis in Monaſterio Sancti Victoris, *Robertus Abbas de Monte Nauali, in Supplemento Sigeberti, ad annum* 1181.

Comparatione itaque factâ diſcimus eodem ferè modo, tam in Oriente, quàm in Occidente factas fuiſſe Renunciationes; Libello ſcilicet oblato in Synodo, cauſâ cognitâ: quæ ſi iuſta videbatur, facultas cedendi permittebatur.

Aliquando etiam Renuncianti relinquebatur nomen, & dignitas Epiſcopi: nec tamen adminiſtra-

tio, & executio miniſterij Epiſcopalis libera erat; niſi prius rogatus, vel vocatus foret ab aliis Epiſcopis, *cap. 2. de Tranſlatione, cap. 9. & 11. ſub finem, & cap. 1. de Ordinatis ab eo qui renunciauit Epiſcopatui, dictâ epiſtola Concilij Epheſini, in fine.*

Paulatim, præcipuè in Occidente, inualuit, vt facta in Synodo Renunciatio, vel Metropolitani auctoritate, eſſet tamen irrita, niſi Pontificis confirmatio accederet, *canonibus ſupra citatis, & cap. 1. de Renunciatione, in 1. Collectione.*

Tandem, inconſultis Synodis, ſtatim, & rectâ viâ ad Summum Pontificem, præſertim ex vniuerſo Patriarchatu ſuo Renunciationes eo colore referri cœperunt, quia ſunt ex *maiorum cauſarum* numero. Non tamen ad primam petitionem; ſed poſt iteratas, & frequentes interpellationes, Epiſcopis cedendi facultatem indulgeri ſolere, probant *loci ſupra citati, & cap. 1. & 10.* frequentiſſimè in epiſtolis Gregorij I. Quare generaliter nimis Ioannes Diaconus, in eius vitâ, *lib.* IV. *cap.* 39. *Pontificib. voluntariè renunciantibus Sedibus, Succeſſores Gregorius nullo modo denegabat, eoſque poſtmodum de reditibus relictæ Eccleſiæ nutriendos eſſe cenſebat.*

Sicut autem in Oriente, in Renunciationibus Epiſcoporum, Patriarcharum maximè, & Metropolitanorum, auctoritatem Imperatorum interueniſſe ſupra notauimus, ita & in Occidente. Illuſtre extat exemplum *Arnulphi Metenſis Epiſcopi, qui à Clothario II.* ſæpiùs petitam, & poſt multas moras, & minas intentatas à Dagoberto eius filio, tan-

dem renunciandi facultatem obtinuit, & in eremum Vogeſi montis, Monachiſmi cauſâ ſeceſſit. *Hiſtoria Præſulum Metenſium, in eius vitâ.*

Aliud extat *in cap. 1. hoc tit. in parte decisâ*, in cuius fine, ab Alexandro III. Archiepiſcopus Lundenſis in Daniâ, tam de ſuâ Renunciatione, quàm de Succeſſoris Electione, *vnà cum Principe terræ, Regni Optimatibus, & Religioſis viris tractare iubetur.* Quod & executioni mandatum fuiſſe, elegantiſſimâ narratione tradidit, qui eo tempore vixit, *Saxo Grammaticus, lib.* XIV. *ſub finem*: ex quo loco vera ſpecies huius capituli petenda eſt, vt infra notabimus.

Tertium deſumi poteſt *ex Roberto Abbate de monte, in Supplemento Sigeberti: In capite ieiunij*, ait *apud Cenomanos, Hugo Archiepiſcopus Dolenſis, cæcitate debilitatus, Henrico Regi Anglorum, & duobus Legatis Romanæ Eccleſiæ reddidit Archiepiſcopatum.*

Initiis & progreſſu huius tituli explicatis, ſupereſt vt Decretalium, quæ collocatæ ſunt ſub hoc tit. & in VI. & Clementinis, breuem Summam Summa capitum huius tit. conficiamus; quæ ad tria capita ſumma redigi poteſt: *ad Perſonas*, quæ cedunt & renunciant; *ad* Renunciationis *Formam*; *ad Cauſas* Renunciationum.

QVOD ad PERSONAS, diffunditur latiſſimè. Comprehendit enim, non tantùm omnes qui in Clero ſunt conſtituti; ſed etiam Monachos. Imò Summus Pontifex, qui Superiorem non habet, renunciare poteſt Papatui, eiuſque oneri & honori, vel in Concilio generali, ſicut aliquando factum

ctum eſt, vel de Cardinalium conſilio & conſenſu, *cap.* 1. *de Renunciatione*, *in* VI. de conſilio, inquam: nam vltrò & ſponte, ſicut Imperator, ita & Papa cedere Imperio & Papatu poſſunt; nec opus eſt auctoritate, vel conſenſu alterius, cum ſuperiorem non agnoſcant. *Cuiac. in Poſthum. ad l.* 20. *ff. de Officio Præſid. Gloſſa, & Interpretes, ad d. cap.* 1. *de Renunciat. in* VI. Cardinales auctoritate Papæ, & in eius manibus: quam in rem vide Petri Damiani epiſtolas ſupra citatas.

De Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum renunciatione, *cap.* 1. 9. 10. 11. *& Clementinâ vnicâ, hoc tit.* de reliquis, qui minores dignitates, Canonicatus, Præbendas, vel Beneficia obtinent, *cap.* 2. 3. 4. 5. 7. 8. 13. *hoc tit. cap.* 2. *eodem tit. in* VI. *& cap. vnico eodem, in Clementinis.*

Ad Abbates, Monachos, Canonicos Regulares, & generaliter ad omnes, qui Regularium nomine cenſentur, ſiue ſint exempti, ſiue non, pertinent *cap.* 4. 6. *& penultimum, hoc tit. & cap.* 3. *eodem in III. Collectione, & Clementina vnica, eodem tit.*

FORMA Renunciationis: Libelli oblatio, ſiue ſcripta Renunciatio; Confeſſio in iure; vel factum ipſum: verbi gratia, ſi Clericus ſumat habitum Monachalem, *cap.* 2. 3. *&* 5. *hoc tit.*

Debet autem eſſe ſpontanea: Vis enim, & metus, dolus, ſiue fraudulenta perſuaſio, oppreſſio, interuentus pecuniæ, vel promiſſio quælibet, remouentur, & irritam faciunt Renunciationem. Quare diligentiſſima cauſæ cognitio in Renuncia-

tione requiritur, *cap.* 5. 7. *&* 13. *hoc tit.*

Præterea, Licentia renunciandi, à ſuperiore impetranda eſt. Et quidem, qui minores habent dignitates, poſt Pontificatum reliqui Clerici omnes, & Abbates, ſiue Monachi, ab Epiſcopis, vel Archiepiſcopis facultatem cedendi obtinere debent: niſi ſint exempti; tunc enim à Pontifice, vel eius Legato à latere tantùm debent eam obtinere, *cap.* 3. *in III. Collectione, & cap.* 36. *de Electione, in* VI. Legati tamen à latere, niſi *ſpecialiter* à Pontifice mandatum fuerit, Epiſcoporum vel Archiepiſcoporum Renunciationes non poſſunt admittere, ſicut nec Tranſlationes.

Quia verò ſæpè coniungitur Renunciatio cum Electione, hoc ſpeciale in Abbatibus, vt non tantùm renunciandi, ſed etiam admittendi Electionem facultatem obtineant, eámque Congregationi ſuæ inſinuent; à quâ manumiſſionem petere debent: nec enim propriâ auctoritate tranſire poſſunt. Immo conſuetudo contraria non valet. Vide *epiſt. Iuonis* 31. *&* 32. *& Anſelm. lib.* 1. *epiſt.* 33. *& lib. III. epiſt.* 1. 4. 6. 7. *&* 8. Voluntatis enim proprium arbitrium, per ingreſſum Monaſterij, & obedientiæ votum, tam Abbates, quàm Monachi amittunt.

Monachis verò, & renunciandi, & admittendi Electionem Abbas concedit: & quidem ſolus, non adhibito Fratrum conſenſu, *cap.* 27. *de Electione in* VI.

Generalis tamen conceſſio, potiſſimùm ante

factam Electionem, vt ambitioſa reprobatur, *cap. vlt. eod. tit. in* VI. Ambitioni etiam, & auaritiæ Monachorum obuiam itum eſt, & certus modus eorum Electionihus impoſitus eſt, *cap.* 34. *de Electione, in* VI. *& cap.* 6. *eodem tit. in Clementinis.*

In his tamen omnibus Caſibus, quoties Superior licentiam denegat, ad proximè Superiorem recurritur: Gloſſa, & Interpretes, ad *cap.* 4. *hoc tit. argumento capit. nullus, de Iure Patronatus.*

Epiſcopi & Archiepiſcopi, Renunciationis, quá in Synodo priùs obtinuerunt, Confirmationem tantùm, à Summo Pontifex requirunt: vel, quo iure vtimur, rectâ viâ, renunciandi facultatē à Pontifice impetrant, *dicto cap.* 1. in IV. *Collect. & paſſim hoc tit.*

Non autem ex quolibet actu, facilè renunciatio præſumitur. Certum animi iudicium, & liberum voluntatis arbitrium deſideratur. Non ſufficit iuramentum; non ſufficit Literarum beneficialium, vt loquuntur, traditio, vel in alterius arbitrium Collatio, vel abſolutio ſubditorum ab obedientiâ, *cap.* 2. 5. 7. 13. *&* 14. *hoc tit.* Pura enim, libera, propria, & ſimplex Reſignatio eſſe debet: non recipit diem, vel conditionem, non Succeſſoris deſignandi, cuiuſlibet commodi prætextu, vel affectu carnali erga proximos, *cap.* 10. *in integrâ, hoc tit.* in quâ, *huiuſmodi conditiones & modos deteſtari canones,* ait *Innocentius.*

Poſt Renunciationem autem ritè factam, & confirmatam, nullum omninò Ius retinetur in Epiſcopatu, Eccleſiâ, vel Beneficio quolibet ſæculari,

Digitized by Google

ſiue regulari, *cap. 3. hoc tit. Iuonis epiſt.* 131.

Poteſt tamen iterum Eligi, vel Poſtulari, qui ſemel Renunciauit, *cap. 2. & 11. hoc tit. & cap. 2. eod. in antiquâ Collect. II. cap. 26. de Simoniâ, infra.* Quo liquidò probatur, per ſecundam Electionem, non recuperari locum, vel ordinem, qui competebat ratione primæ Electionis, vel adeptionis Beneficij, cui renunciatum ante fuit.

Aliquid etiam ad vitæ ſubſidium Renuncianti, præſertim ex iuſtâ causâ, vel humanitatis ratione ſolâ in Reſignationibus, & Ceſſionibus, imò & Depoſitionibus, tribui ſolet, Concil. Calced. in causâ Stephani & Baſſi, actione XI. & XII. quâ in re opus eſt auctoritate ſummâ, *cap. 1. in Collectione II. hoc tit. & cap. 3. eod. tit. in Collect. III.* Regulariter enim omnis Renunciatio, cum ſit actus legitimus, debet eſſe pura, & ſimplex.

Præterea, Reſignatio deſiderat cauſæ cognitionem, & legitimam cauſam. Cauſæ autem Renunciationum certæ ſunt, quæ referuntur & explicãtur doctiſſimè ab Innocentio III. *in cap.* 10. *hoc tit. infirmitas corporis*, vel *mentis*, de quâ & in *cap. 1. hoc tit. in Collect. I. Innocentius III. lib.* XV. *Regiſtri, epiſt.* 140. *Goffrid. Vindoc. d. epiſt. 6. lib. 1. extrema ſenectus: defectus ſcientiæ: malitia plebis: irregularitas perſonæ*: vel *conſcientia criminis.*

In integrâ vero Decretali, magno ingenio & iudicio, Innocentius III. diſtinguit omnes cauſas cedendi, in tres ſpecies, *in veras, falſas*, & *veriſimiles*; ſicut in omni negotio, diligenter cauſa à

prętextu & colore eſt ſeparanda : qualiter & Petrus Bleſenſis, dictâ epiſt. 44. eas diſtinxerat.

Additur ſeptima, *in cap. 9. hoc tit. ſi abſque præſenti mortis periculo*, in Epiſcopatu, vel Eccleſiâ *morari non liceat* : in quo capitulo legendum *Eccleſia de Mailros*, quam ſitam eſſe in Diœceſi Eboracenſi probatur ex *Bernardo*, *in vitâ Malachiæ*, *cap.* 10.

Vbi autem à Summo Pontifice petita fuerit inſtantius Renunciatio, variare ampliùs non licet, & ad ceſſionem Renuncians omnino compellitur, ne illudatur Pontifici, *cap.* 12. *hoc tit. dict. epiſt.* 140. *lib.* XV. *Regiſtri Innocentij III.* Imo ceſſio facta, ſeu petita per Procuratorem valet, ſi reuocationem poſtea factam, Procurator, vel Superior ignorauerint, *cap. vnico, de Renunciatione, in Clementinis.*

Ex ſupradictis conſtat, Reſignationes hodiernas, quæ ſine causâ, ſub conditione, vel penſione retentâ, in gratiam, vel fauorem certæ perſonæ ſolent fieri, antiquis canonibus omnino improbari : quas tamen propter auctoritatem Summi Pontificis ſolam, vſus noſter recepit. Itaque vbi aliqua difficultas occurrit, proni eſſe debemus ad eas reſtringendas, & ſtrictiſſimè interpretari *aduerſus Reſignatarium*: *Rebuffus in praxi*, *tit. de Renunciationibus.* Spiritualia enim faciliùs conſtruuntur, quàm deſtruuntur, *cap.* 2. *de Tranſlat.* Niſi Renunciantis manifeſtus dolus arguatur, *argumento cap.* 2. *de Renunciat. in* VI. Nec immeritò Reges noſtri, Legatis ſuis Tridentum miſſis, non ſemel huiuſmodi

reſignationum reuocationem, in mandatis dederunt.

AD CAPVT PRIMVM.

VARIE concepta eſt huius capituli inſcriptio. Vera lectio occurrit in antiquâ Collect. I. *Lundunenſi Archiepiſcopo.* Lunda autem, Lundona, ſiue Lunduna, eſt Metropolis Daniæ: de cuius ſtatu Eccleſiaſtico, tempore Alexandri III. diximus *ſupra, tit. de Conſuetudine.* Scribit Alexander III. Eſkillo Metropolitano, ſiue Archiepiſcopo, quem & Legatum per Dauiam, & Suetiam conſtituerat. Petebat autem ſibi, tanquam emerito, & corporis & animi debilitate fracto, dari miſſionem. In Monaſterium autem & ſolitudinem volare ſatagebat, & ſuam meditabatur ad Ciſtercienſes profectionem: quam tandem, victus iteratis precibus, hoc Reſcripto concedit *Alexander*, vt colligitur, *tam ex integrâ Decretali, quàm ex Saxone Grammatico*: ex quo præterea diſcimus, in eius locum, Abſalonem Roſchildenſem Epiſcopum, fuiſſe ſubſtitutum, & poſtremo, tam Renunciationem, quàm Tranſlationem Abſalonis, confirmaſſe Alexandrum III. *Nam*, vt ait, *Abſaloni inuito & recuſanti, Lundenſem Pontificatum aſſumere iuſſit, eique Roſchildenſem Epiſcopatum, quem præfractè deſerere nolebat, adminiſtrare ſimul permiſit. Ita geminum Eccleſiæ regimen, in eius ius ditionem quæ conceſſit, alterum præcepto, alterum indulgentiâ ſortientis.*

Subiicit deinde, Saxo, quod pertinet ad tit. præ-

cedentem, & vtriuſque continuationem oſtendit: *Recuſanti, Pallium ingeſtum; inſignéque, quod petentibus ægrè præſtari ſolet, repugnanti violenter imprimitur, per Galandum Legatum à Pontifice in eam rem miſſum.* Regulariter enim, vel præſenti, & petenti inſtantiùs, poſt exactam inquiſitionem de fide & moribus Electi, conceditur: vel per Legatum Pontificis, quem adibat examinandus Electus; ſicque accipiens Pallium, dignam in Legato ſuo, Pontifici exhibebat reuerentiam: Petrus Damiani *lib.* VII. *epiſt.* 4.

Sed vt ad Eſkillum redeamus, obtinuit miſſionem, & Monachi habitum aſſumpſit in Ciſtercienſi Monaſterio, vbi & tandem mortuus eſt; vide *epiſtolas Petri Cellenſis, lib.* 1. *epiſt.* 23. *lib.* VII. *epiſt.* 17. *& lib.* VIII. *epiſt.* 1.

Neque tamen inde colligere debemus, Monachiſmum iuſtam eſſe cauſam Renuntiandi Epiſcopatui. Præſtat enim optimos Epiſcopos, etiam inuitos retineri in Epiſcopatibus, in quibus plurimis proſunt; quàm indulgere miſſionem, vt ſibi ſolis proſint: quamuis aliquando, victi nimiâ poſtulantium inſtantiâ, eos propriæ conſcientiæ relinquant Pontifices, vt *in cap.* 10. *hoc tit. Petrus Damiani, epiſt. ſupra citatis.*

In reliquis verò Clericis, & Canonicis, Monaſterij cauſâ renunciantibus, non tanta eſt difficultas. Facultatem tamen renunciandi, & ingrediendi Monaſterium, à proprio Epiſcopo impetrare debent: quam nec denegare debet; alioquin ad

proximum Superiorem recurretur, *cap.* 3. *&* 10. *hoc tit. cap.* 10. *& cap. licèt, inf. de Regularib. Anſelmus Cantuarienſis, lib.* VIII. *epiſt.* 12. *&* 13. quibus adde *Antonium Auguſtinum, in Epitome Iuris Canonici, lib.* IX. *tit.* 30.

AD CAPVT VIII.

QVærunt Interpretes, an qui ſponte, & liberè renunciauit Beneficio in manum Laïci, ipſo facto priuandus ſit Beneficio? Breuiter reſpondemus, non priuari: quod ſatis ſignificant hæc verba capituli, *Reſignationem eiuſmodi, nullam obtinere firmitatem.* Eſt enim Renunciatio, actus legitimus, qui apud Superiorem, in Iure, & causâ cognitâ fieri debet: aliter factus irritus eſt; nec prodeſt, nec nocet.

Idémque dicendum, ſi in manibus Patroni, vel Aduocati Eccleſiæ Renunciatio fiat, *can. Gonſaldus, causâ* XVII. *queſt.* 2. *Iuo Parte* VI. *cap.* 428. *vbi* integrior habetur. Sicut enim in collatione Beneficij, præter Patroni conſenſum & nominationem, requiritur Epiſcopi, vel Prælati auctoritas, & Inſtitutio, *totis titt. de Inſtitutionibus, &, de Iure Patronatus, & cap.* 9. *hoc tit.* ibi, *Beneficium, quod de liberalitate Regiâ, ac conceſſione tuâ eſt collatum.* Multò magis idem dicendum eſt, in Ceſſione & Renunciatione. In dicto verò cap. 8. ideo Renuncians priuatur Beneficio, quia poſt Renunciationem Laïco factam, iterum à Laïco illud ſuſceperat. Canones autem, eos maxime deſtantur, qui ſpretâ,

ſeu

ſeu contemptâ Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum auctoritate, ad quos propriè pertinent Collationes beneficiorum, à Laïcis Beneficia ſæcularia, ſiue regularia nituntur obtinere, *can.* 12. 13. 14. 17. *& ſequentibus*, XVI. *quæſt.* 7. *Antonius Auguſtinus in Epitome*, *lib.* VI. *tit.* 11. *lib.* X. *tit.* 10. *& lib.* XV. *tit.* 7. Quod non omiſit Petrus Bleſenſis, *dictâ epiſt.* 44.

AD CAP. XI.

QVæritur in hoc capitulo, an Epiſcopus, (idem & de Clerico quolibet dici poteſt) qui renunciauit Epiſcopatui, vel Beneficio, vt monaſterium pœnitentiæ causâ ingrederetur, iterum poſſit aſſumi, & eligi in Epiſcopum, & Clericus ad aliud Beneficium.

Et quidem ita diſtinguit. Si propter crimen aliquod graue deſcenderint ad vitam monaſticam, iterum ad Epiſcopatum, vel Beneficium non poſſe aſcendere.

Plures autem caſus adfert, quibus monaſterium ingreſſis Epiſcopis, poſt Renunciationem, iterum patet eis aditus ad Dignitates Eccleſiaſticas.

Quod vt intelligatur, obſeruandum plurimos Epiſcopos inculpatæ vitæ, renunciaſſe Epiſcopatui, & ſeceſſiſſe in Monaſteria: *Petrus Damiani* XXXI. *Epiſcopos* commemorat, in epiſtolis ſupra citatis: Paulus Conſtantinopolitanus Patriarcha Epiſcopatui renunciaſſe, & vitam Monaſticam vltrò & ſponte elegiſſe traditur, in *epiſtolâ Conſtantini & Ire-*

nes, ad Synodum generalem VII. *dicta Synodi, Actione I.*

Epiſcopi etiam & Clerici, ex grauibus criminibus conuicti, vel confeſſi in Synodis, poſt abdicationem, vel depoſitionem, detrudebantur inuiti in Monaſteria, Pœnitentiæ agendæ cauſâ: & hæc erat ordinaria & ſolemnis pœna; quia Epiſcopis & Clericis publica pœnitentia non poterat imponi.

Quæſitum verò fuit, an poſt aliquod tempus à peractâ pœnitentiâ, ex monaſteriis educi, & Epiſcopatui, vel loco & gradui reſtitui poſſent, aut etiam de nouo promoueri?

Pro temporum, rerum, atque perſonarum, & locorum diuerſitate, variè Conſtitutum eſt. Cum enim huiuſmodi pœna ſucceſſiſſe videretur in locum publicæ pœnitentiæ: ſicut *Expœnitentes*, id eſt, qui publicam pœnitentiam aliquando egerunt, ordinari non poſſunt, multò minùs ad Epiſcopatus & honores Eccleſiæ promoueri; ita nec illi, qui propter graue crimen, ſemel in monaſteria detruſi fuerunt, *can.* 24. 25. 55. 56. 57. *&* 60. *diſt.* L. *can.* 7. 8. 9. 10. *&* 11. *diſt.* LXXXI. Quæ queſtio pleniſſimè excuſſa fuit in causâ Contumelioſi Epiſcopi Regenſis, ob admiſſum adulterium depoſiti, in Tractatu, quem Cæſario Arelatenſi tribuit, *&* nuper edidit *doctiſsimus Sirmundus, Tomo I. Conciliorum Galliæ, pag.* 233. 234. *& ſequentibus*. Ex quo Tractatu, *canones* 29. *&* 58. *diſt.* L. ſunt corrigendi, tam in inſcriptione, quàm in textu: *Bonifacius Mogunt. epiſt.* 73.

Concluditur verò in dicto Tractatu, conui-

ctis in graui crimine Epiſcopis & Clericis, redeundi ad honorem aditum perpetuò intercludi. Quibus confirmatur diſtinctio Innocentij III. in hoc capitulo fusè explicata, quam valdè illuſtrat Iuo Carnotenſis, epiſt. 88.

Valdè tamen vrgebat Innocentium can. *hoc nequaquam* 45. *Causâ* VII. *quaſt.* 1. qui & apud Iuonem reperitur, *parte* VII. *cap.* 149. Generaliter enim ſtatuit, Quicumque de Pontificali dignitate, ad Monachorum vitam deſcenderit, non poſſe ad Pontificatum reſurgere, ſine vllâ diſtinctione cauſæ, propter quam Monaſterium ingreſſus fuerit.

Mirum autem eſt, Innocentium III. credidiſſe hunc canonem deſumptum fuiſſe ex Conſtantinopolitanâ generali Synodo, quæ inter quatuor primas ordine ſecunda; Deceptus fortè fuit ex inſcriptione imperfectâ, quæ indiſtinctè notat, canonem ſumptum ex Synodo Conſtantinopolitanâ, non adſcripto numero. Sed nihil ſimile reperitur in canonibus Concilij Conſtantinopolitani I. Extat in falsâ *Synodo* VIII. in quâ, corruptis Legatis Ioannis VIII. Papæ, Photius, poteſtate Imperatorum fretus, per vim & varias vexationes Ignatium Patriarchatu ſe abdicare compulerat, & inuitum in Monaſterium, quaſi pœnitentiæ agendæ causâ relegauerat, vt eâ ratione in poſterum omnis ſpes reſtitutionis ei præcideretur. Aduerſus Ignatium, inquam, hunc canonem Photius edi curauit, vel potius ipſe ſuppoſuit, ſicut & can. 16. alterius Synodi Conſtantinop. de quo ſupra. Græ-

ci tamen, poſt ſchiſma Photij vtrúmque retinuerunt, cum aliis duobus: quorum primus contra Romanum Pontificem, obliquè; & hic ſecundus contra Ignatium; qui deinde ex aliquorum verſionibus Latinis irrepſit in Collectiones Iuonis,& Gratiani. Quæ fucum fecerunt *Innocentio* non ſemel: nec ſoli, ſed etiam aliis Pontificibus, qui poſt Gratianum Decretales condiderunt. Quippe Gratiano Magiſtro contenti, ad fontes & origines canonum non recurrunt ſæpius. Vide *Nicetam, in vitâ Ignatij Patriarchæ Conſtantinop. & doctiſſimum Antonium Auguſtinum, lib. 2. Dialogor. de Emendatione Gratiani, cap. 6. num. 3. &* 4. quo loci, accuratiùs, quàm Romani Correctores, d. can. *hoc nequaquam*, & quod ex illo can. refertur in *cap.* 11. *hoc tit.* ex ipſis fontibus & verâ origine, rectiſſimè explicauit.

FINIS.

FRANCISCI

FLORENTIS

ANTECESSORIS AVRELIANENSIS.

ORATIO,

IN APERIENDIS SCHOLIS IVRIS HABITA vi. Non. Octob. Anno M. DC. XXXII.

De recta Iuris Canonici diſcendi ratione.

PRVDENTISSIME vetus & elegans Poëta, in electione arborum, quas in tutelam ſuam ſingula numina ſuſceperunt, Mineruæ iudicium cæteris prætuliſſe videtur. Ioui ſiquidem Quercus, Veneri Myrtus, Phœbo Laurus, Pinus Cybelæ, Populus Herculi placuiſſe fertur: omnes quidem pulchritudine, proceritate, vel amœnitate gratiſſimæ, ſteriles tamen, & infecundæ. Mineruæ autem propter fructus quos fert vberrimos, & huma-

Digitized by Google

no generi longè vtiliſſimos Olea gratior & acceptior fuit. Ideoque Sapientis nomen meruit. Stulta eſt enim & inanis gloria, niſi quod facimus vtilitate commendetur. Eadem planè ratione, legitimæ ſcientiæ profeſſori conueniens, ac neceſſarium eſſe arbitror, in aperiendis Scholis, non vmbratiles declamationes aucupari, quibus ineſcantur homines, & auribus tantùm parantur inſidiæ, animus autem vacuus dimittitur; ſed eam orationem habere, ex quâ præter animi delectationem & voluptatem, ad auditores aliquis fructus & vtilitas redeat.

Operæ igitur pretium duxi, Studioſis Iuris Canonici, cuius interpretatio nobis, ex veteri huius Academiæ Conſuetudine obtigit, quantùm equidé potero prodeſſe. Quod vt re ipsâ præſtemus, hac oratione, quæ nobis videatur breuiſſima ac certiſſima Iuris Canonici diſcendi methodus, exponemus. Nec ita tamen, vt omnia argumenta ſigillatim, & per partes excutiamus; ſed ſumma tantùm capita, & in eâ materia dominantia perſtringamus. Nam ſi quæcumque eâ de re dici poſſunt, curioſiùs inueſtigaremus, nullus propè dicendi finis reperiretur.

Vt igitur in reliquis ſcientiis ediſcendis, ita & in Iure Canonico perdiſcendo, non admittimus rudem, & imparatum auditorem. In primis edicimus, nihil præcepta, atque artes profuturas, vana, & inutilia fore omnia, quæ deinde præcipiemus, niſi natura & indoles auditoris faueat, ſen-

ſus communis adſit, & recta ratio, quam neceſſariò in Iuriſconſulto deſideramus. Qui ſenſu communi caret, procul à ſcholis Iuris eiiciendus eſt: neque enim magis illi præcepta proderũt, quàm cultura ſterilibus agris & arenæ. Non ideo tamẽ ſtudioſi ſtatim abiicere debẽt animos. pauciſſimos enim reperies, quibus non inſit vis & facultas quædam, ac naturalis potentia percipiendi ea, quæ tradũtur à peritis Doctoribus. Id enim hominibus naturale eſt: & quemadmodũ aues ad volatum, equi ad curſum, ad ſæuitiam feræ, genitali motu feruntur; ita propria eſt hominis mentis agitatio & ſolertia. Hebetes verò & indociles, non magis ſecundùm naturam hominis eduntur, quàm prodigioſi partus & monſtra: ex ipſis quippe rerum argumentis diſcimus, ſæpiſſimè non ingenium & naturam, ſed laborem & curam defeciſſe. Liberaliſſimam naturam omnes experimur. Quod ab eâ poſtulamus, vltrò & ſponte ſuppeditat. Verùm ei viciſſim nos aliquid largiri debemus, nempe Inſtitutionem, & eam quidem non feram, ſed maturam & accuratam. Excolenda ſunt enim à puero, & mitiganda ingenia, ſtudio & culturâ humanioris litteraturæ, quæ Hiſtoriæ, & Philoſophiæ, Dialecticę præſertim mediocri cognitione, ſummopere adiuuatur. Mediocrem cognitionem dicimus: ſi quis enim exactiſſimam & perfectiſſimam quęſierit, vix iam grandęui ſenes, ac ætate defecti in Scholas Iuris mitterentur.

Ab his initiis, ad Iuris Canonici ſtudium lice-

Digitized by Google

bit accedere. Cuius ſtudij, duas partes conſtituimus; *vetus*, & *nouum*. Veteris principia & fontes in præſenti, non longiùs arceſſemus, quàm à Gratiani Decreto, cuius Collectio, ſicut opus Pandectarum, ex veterum Prudentum liberis; ita ex variis Conciliorum, Pontificum, & Patrum ſcriptis, euentu quamuis & arte multum diſpari, compoſita eſt. Ius Canonicum nouum, Decretalibus continetur, in quibus Pontificum potiſſimùm, ſicut in Codice Imperatorum, Conſtitutiones, & Decreta referuntur.

In vtroque, tam veteri, quàm nouo, quædam ſtudioſis obſeruanda proponemus, non tantùm ab antiquis, ſed etiam à pleríſque recentioribus Interpretibus, vel prætermiſſa, vel non ſatis explicata.

In iure nouo Decretalium, hoc eſt in Collectione Gregorij IX. quam ſolemus in Scholis interpretari publicè, antiquorum Interpretum, ex quorum ſcriptis Bernardus Bononienſis gloſſas excerpſit, diligentia vel induſtria, ſatis commendari non poteſt: haut enim contenti Collectione illâ, quam interpretandam ſuſcipiebant, ad alias etiam antiquiores animum adiecerunt; ſine quibus nouas intelligi non poſſe, veriſſimè iudicabant. Hos Bernardus, Innocentius IV. Ioannes Andreas, & Panormitanus, optimi Iuris Canonici Interpretes, interdùm imitantur: reliqui ferè omnes imperitè neglexerunt. Comparationem illam exactiſſimam Collectionum antiquarum, cum nouâ Gregorij IX.

gorij IX. quam neceſſariam eſſe toties inculcamus, ex antiquis interpretibus, vt diximus, viderunt pauci, neglexerunt plures antiqui & noui, vſque ad noſtra tempora; quibus feliciori genio prædíti, Antonius Demochares, Ioannes Quintinus, Antonius Contius clariſſimum olim huius Scholæ lumen, & poſtremò Antonius Auguſtinus, hanc partem ſtrenuè adeò tractauerunt, vt Correctoribus Romanis, qui poſtremam manum operi impoſuerunt, tenuiſſimum ſpicilegium reliquerint. Diligentiorum exemplo auditores noſtros commonemus, vt in Gregorij Collectione legendâ, antiquas Collectiones ſemper adhibeant; in quibus Conſtitutiones Pontificũ integriores reperient, quas Raïmundus à Penna-forti Barcinonenſis, Gregorij IX. Tribunianus paſſim interpolauit, reſcidit, & immutauit; ac ſæpè contra mentem auctorum. quin & nonnunquam neceſſarias neglexit, & quod nobis Gallis obſeruandum eſt, quædam in Reſcriptis Pontificum, ad honorem & decus gentis noſtræ pertinentia, ſupercilium & typhus Hiſpanicus cum ferre non poſſet, prætermiſit.

Sufficere fortè Studioſo iuris Canonici comparationem illam antiquarum Collectionum cum nouâ Gregorij, gloſſarum aſſiduam lectionem, & viuam vocem Doctorum meritò quis crediderit; ſtudioſo tamen & diſcipulo. Nam à Magiſtro, qui lumen præfert & antecedit, aliquid amplius requiritur; exacta, nempe cognitio Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, præſertim à Gregorio VII. nec vnius qui-

ſtem Eccleſiæ, ſed omnium, Occidentalium maximè; quæ non ex vulgatis & futilibus quibúſque, ſed ex æqualibus & coætaneis repetenda eſt. Quam cognitionem quia propemodum infinita eſt, in Doctore tantùm deſideramus, qui niſi eam, ſi non ſummam, ſaltem idoneam & intra modum aſſecutus ſit, nihilo præſtantior erit Magiſter, paulò diligentiore Diſcipulo. Hæc de Iure nouo Canonico, tanquam per indicem attingere viſum eſt; ne ſubtilior & curioſior diſciplinæ ratio, retardet potiùs, quàm promoueat Studioſorum impetum.

A Iure nouo ſenſim ad Ius vetus peruenimus, ordine fortè docendi præpoſtero, non dicendi: Plura enim de Iure veteri præcipienda ſuperſunt. Veteres omnes Iuris Canonici Interpretes Latini, cognitionem Iuris antiqui, non aliunde, quàm à Gratiano acceperunt, in ſummâ reliquarum omnium Collectionum, tam Latinarum, quàm Græcarum ignoratione verſati, quarum auctores, nec de nomine eis noti fuerunt: quod eorum ſcripta produnt nimis. Eam ob rem, ſicut ex aquæ capite turbato, & ex fontibus limoſis, riui liquidi & illimes manare non poſſunt: ita doctrina, quam veteres Interpretes hauſerunt tantùm ex Collectione Gratiani, quæ ſpuria, falſa, ſuſpecta, & mendoſa plurima continet, certa, vera, plana, & aperta eſſe non poteſt. Ac ne videamur vagari cum diſcrimine alienæ exiſtimationis; deſignabimus, quid præcipuè in Collectione Gratiani cauendum exiſtimemus.

Opus ſuum Gratianus ex tribus Scriptorum ferè generibus compoſuit: ex Conciliis, tam generalibus, quàm particularibus, Orientis, & Occidentis; ex Epiſtolis & Conſtitutionibus Pontificum; & ex dictis Patrum, Græcorum ſimul, & Latinorum. In Conciliorum Latinorum canonibus inſerendis, plerúmque non inſpectis libris authenticis, aliorum Collectorum fidem nimium patienter amplectitur: vnde ſeges errorum fertiliſſima. Idem in Græcorum Synodis admiſit; in quibus præterea, non vnâ & eâdem verſione, ſed pluribus vſus, aliquando ſupinè adeò & imperitè, vt vnum & eundem Canonem, velut diuerſum, bis & ter repetat, varietate verſionis, vel breuiationis deluſus. Quod verò periculoſius eſt, rationem componendorum Canonum, vel reuerà, vel in ſpeciem pugnantium, eam plerúmque inire ſolet, vt antiqua Concilia, etiam maiora & generalia, quibus Eccleſiarum noſtrarum præſertim, iura & libertates continentur, quamuis æquitate ſummâ nitantur, cedant tamen minoribus: & de Conciliorum omnium auctoritate ſecurus, dubia nonnumquam & falſa, pro certis & veris, credulis lectoribus obtrudit. Quinetiam, propter antiquæ diſciplinę, rituum, & linguarum ignorationem, identidem ceſpitat, & labitur.

Huiuſmodi autem errores in Conciliis quidem Gratianus, parcâ manu, raròſparſiſſe dici poterit, &, vt aiunt, χειρὶ, ἀλλὰ μὴ ὅλῳ θυλάκῳ. At in Epiſtolis decretalibus Pontificum, Clementis, Ana-

cleti, Euariſti, Alexandri I. & aliorum, liberaliſſimè, & ὅλῳ θυλάκῳ: quarum quidem falſas plurimas, ſuppoſitas, & mendoſas eſſe, indicare Studioſis neceſſarium viſum eſt; quia non tantùm hæc à poſtremis Gratiani Correctoribus ſæpè fuerunt omiſſa, ſed etiam à doctiſſimo Anteceſſore pridem obſeruata, contra mentem Auctoris, & in eius fraudem, ab imperitis & tagacibus Librariis contaminata partim, obelo partim iugulata ſunt, vt perſpicacibus oſtendent ſatis vulnerum cicatrices, quas incauti mutilatores obducere ſunt obliti. Hoc vnum equidem in eâ re miror, cur Antonius Auguſtinus Iuris Canonici peritiſſimus, ex incertis huiuſmodi Epiſtolis, excerpta plurima, ſuæ Collectioni, tanquam viliſſimos pannos purpuræ aſſuerit.

Non maiore iudicio, & diligentiâ, ex dictis Patrum, & aliis Scriptoribus deſumpſit multa Gratianus. Quæ tamen in his peccauit, ferè omnia Romani Correctores accuratiſſimè emendarunt: idcóque ſuperſedemus. Singula enim perſequi, quæ virorum doctiſſimorum diligentiam effugerunt, breuis orationis modus non ſinit. Hactenus de Iure Canonico veteri, & nouo: quæ diligenter explorata, plurimas traditiones veterum, & recentium Interpretum profligabunt, & inanium Commentariorum onere leuabunt.

Cæterùm Natura, & Inſtitutio à puero, de quâ initio dixi, παιδιμαθίαν vocant, & Iuris diſciplina, qualem modò expreſſimus, ſtudioſis parùm pro-

derunt, niſi prætereà labor perpetuus, nec interruptus, ſed certo & legitimo temporis ſpatio continuatus accedat.

Prudentia maiorum, & communis Populorum conſenſus, qui ratione & legibus reguntur, Locum opportunum addidit: vt non vbique, ſed in certis tantùm Ciuitatibus Iuris ſcientia, publicâ auctoritate doceretur; idque publicè, non furtim, in tenebris, & in priuatis auditoriis, in quibus pro arbitrio ſuo, doctus, & indoctus quilibet, pariter, & ex æquo, docendi Iuris fiduciam, in perniciem iuuentutis aſſumit. Quin & euenit aliquando indoctiorum Magiſtrorum priuata Auditoria, maiori Diſcipulorum numero celebrari. Quidni? numquid quotidie videmus agyrtarum, & circulatorum theatra, multitudine plebis imperitæ circumuallari, ſtupore vulgi, pleróſque ex illa fæce factos nobiles, & potiùs adiri, quàm ſapientiſſimos Medicos? Nimirum ſui ſimiles imperiti trahunt imperitos, qui nouam capturam, & nouum genus lucri inuenerunt, ipſam ignorantiam. ἀγνοέουσιν, οἱ πολλοὶ, καὶ κερδαίνουσιν, ὅτι ἀγνοέουσι· πείθουσι γὰρ τοὺς πέλας. Incautos verò iuuenes, his fraudibus, & doloſis artibus circumueniunt. Catholica præcepta, Tractatus generales, Compendia, quaſdam Species, quaſdam Antinomias, auidis Sectatoribus ſuis, quaſi manſa in os ingerunt: adeóque verendum eſt, ne quod olim picturæ contigiſſe dicitur, vt perierit, poſtquam Ægyptiorum

audacia, tam magnæ artis compendiariam inuenit; idem & Iuriſprudentiæ, longè maiori publicæ rei damno eueniat, pernicioſiſſimo huiuſmodi Breuiatorum facto, qui admirabiles Iuriſconſultorum libros, & Imperatorum ſanctas Conſtitutiones, in fruſta, & Epitomas ſacrilegè diſcerpunt & lacerant.

Nos verò, cruda, & præcocia ſtudia prorſus damnantes, laborum gradus ſtatuendos eſſe profitemur: & vt totam orationem in pauca coniiciamus, ſex in ſtudioſis, ſiue Iuris Canonici, ſiue Ciuilis requirimus; Naturam, & Indolem; Inſtitutionem à puero; rectam Iuris diſciplinam; Laborem indefeſſum; Tempus legitimum; & poſtremò Locum ſtudiis aptum, & commodum. Scientiarum enim cognitionem, cum iis quæ terra naſcuntur, non ineptè comparari poſſe puto. Natura noſtra velut ager eſt, & ſolum: Doctorum præcepta, ſunt ſemina: Inſtitutio à puero, tempus opportunum deſignat, quo ſemina terræ commendanda ſunt: Studium & labor, culturæ vicem obtinet: Tempus legitimum, hæc omnia confirmat & roborat, vt perfectè enutriantur, & quaſi ingenerentur: poſtremò ſicut aër ambiens benignè fruges educat, eiſque colorem, ac maturitatem inducit; ita & locus ipſe ad docendum publicè conſtitutus, alit quodammodo ac promouet ſtudia Iuris, eáque ſaniora ac vegetiora præſtat.

His igitur ſex, tum ad Iuris Ciuilis, tum ad Iuris Canonici diſciplinam collatis, nihil ad pleniſſimam, & perfectiſſimam cognitionem deerit: niſi vſus & experientia; quæ non in Scholis, & ab Anteceſſoribus, ſed in Foro, à quotidiano Iudiciorum ſtrepitu, exercitatione, & triturâ, eſt expectanda.

DIXI.

Digitized by Google

Digitized by Google

V. CL.

IANI A COSTA

IVRISCONSVLTORVM HVIVS SÆCVLI FACILE PRINCIPIS,

IN IX. PRIORES TITVLOS.

LIBRI I. DECRETALIVM GREGORII IX. PP.

SVMMÆ:

Ex ipſius Auctoris ore in celeberrimâ Toloſæ Academiâ excepta, Anno Salutis CIƆ. IƆ. VII.

PARISIIS,

Apud SEBASTIANVM CRAMOISY, Typographum Regium, viâ Iacobæâ, ſub Ciconiis.

M. DC. XLI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

IANI A COSTA,

IN IX. PRIORES TITVLOS LIBRI I. DECRETALIVM GREGORII IX. PP. SVMMÆ.

HIC Liber in antiquis Codicibus inſcribitur *Compilatio Decretalium Gregorij Papæ IX.* id eſt, *Decretalium Epiſtolarum,* vel *Conſtitionum*, vt *in can. nulli*, *diſt.* 38. *can. vlt. diſt.* 51. *can. quod proderit, diſt.* 61. Decretales Epiſtolæ propriè ſunt Literæ, quibus Romanus Pontifex reſpondet ad Conſultationes Patrum, *can. Sancta*, *§. item Decretales*, *diſt.* 15. de quibus accipiendus elegans D. Hieronymi locus: *ante annos*, inquit, *plures, cum in Chartis Eccleſiaſticis iuuarem Damaſum Romanæ vrbis Epiſcopum, & Orientis, atque Occidentis Synodicis Conſultationibus reſponderem.* Sed generaliter Decretales dicuntur omnes Pontificum Romanorum Epiſtolæ, vel Conſultationes, vt colligere eſt ex Præfatione Iſidori, ad Collectionem

Digitized by Google

Canonum, in I. Volumine Conciliorum.

Decretales dictæ: quia Decretis aliquid Pontifex præcipit, vel mandat. Gregor. IV. in epiſt. ad Vniuerſos Epiſcopos Galliæ & Germaniæ: *Quapropter has ad vos deſtinauimus Litteras, in quibus Decreto noſtro veſtram rogantes caritatem, mandamus, &c.*

Has autem Epiſtolas diligenter in Chartario Eccleſiæ Romanæ conſeruatas fuiſſe docet D. Hieronym. in Apologiâ aduerſus Rufinum: *Si à me*, inquit, *fictam Epiſtolam ſuſpicaris, cur eam in Eccleſiæ Romanæ Chartario non requiris?* & Nicolaus I. in Epiſtolâ ad Epiſcopos Galliæ, de Cauſâ & Reſtitutione Rotaldi Sueſſionenſis Epiſcopi, *Romanam Eccleſiam opuſcula, quibus Decretalia conſtituta continentur, in ſuis Archiuis, & vetuſtis monumentis habere recondita*: Idque exemplo Romanorum Principum, qui Conſtitutiones, vel Reſcripta, in Scriniis memoriæ, & diſpoſitionum conſeruabant, *L. omnium C. de Teſtamentis*, quæ à poſterioribus dicta fuere *Regeſta*, Prudentius de Martyribus, in Romani martyris ſupplicio:

Hic in Regiſtris eſt liber cæleſtibus
Monumenta ſeruans laudis indelebilis:

Quo ſenſu, Gregorius Turonenſis Hiſtoriæ Francicæ Libro IX. cap. 5. dixit *Ærarij publici Regeſtum*, & cap. 10. *Multitudo auri & argenti, in eius Regeſtis reperta eſt.* Idem obſeruare licet ex cap. 40. eiuſdem Libri, & ex cap. 19. lib. X. & inde *Regeſta*, vel corrupto vocabulo *Regiſtra*, pro Libris ipſis in Regeſtis, vel Scriniis conſeruatis. Innocentius III.

394

in Præfatione Collectionis III. *Decretales Epiſtolas à Petro Subdiacono & Notario noſtro compilatas, in noſtris vſque ad XII. annum contineri Regiſtris.* Vetus inſcriptio Epiſtolarum Gregorij I. PP. *incipiunt Epiſtolæ, ex Regiſtro S. Gregorij Papæ.*

Verumenimverò, vt Conſtitutiones Principum variæ, in vnum corpus collectæ, & ſub certis titulis diſpoſitæ fuerunt à quibuſdam Iuris ſtudioſis, vt notiſſimum eſt ex Cod. Gregoriano, & ex Hermogeniano; cuius *trinam editionem* laudat Sedulius in Prefatione operis Paſchalis, & tandem ab ipſis Imperatoribus Theodoſio & Iuſtiniano: Sic Pontificum Romanorum Decretales Epiſtolæ, poſt antiquos Decretorum Conditores, de quibus viri eruditi, qui Gratiani Decretum emendarunt, in Præfatione Romanæ editionis, collectæ fuere; partim ſtudio & curâ priuatorum hominum, quos recenſet Tancredus in Gloſſis manuſcriptis Collectionis III. & Hoſtienſis in Procemio Summæ, Antoniúſque Auguſtinus ad Collectiones antiquas; partim auctoritate ipſorum Pontificum. Conſtat enim Collectionem III. fuiſſe ab Innocentio III. confirmatam: Poſt quam data fuit IV. ab eodem Pontifice: & Poſtremo V. ſub nomine Honorij III. quibus omnibus in Scholis, & in Iudiciis vtebantur.

Et hoc eſt quod Gregorius IX. ait in Conſtitutione, quâ confirmatur hęc noſtra Compilatio: *Diuerſas Conſtitutiones, & Epiſtolas Decretales Pontificum, in diuerſa fuiſſe diſperſa volumina, quibus contraria,*

Digitized by Google

ſuperuacua, ſimilia, & diſsimilia continebantur.

Meritò ergo cœpit deſiderari noua Collectio; vel propter varias opiniones Interpretum, qui in antiquas Collectiones Commentarios ſcripſerunt. Auctor tripartiti opuſculi, quod poſt Concilium Lateranenſe Innocentij III. celebratum anno Domini 1225. extat in editione Conciliorum Colonienſi Tomo II. *Valdè bonum eſſet*, inquit, *quod fieret per viros ſapientes aliquod opus, continens breuiter totum Ius Canonicum, cui Papa præſtaret auctoritatem; in quo determinarentur contrarietates opinionum.* Extat ſimilis querela Auctoris anonymi, in fine Notitiæ vtriuſque Imperij, quâ Imperatorem ni fallor Theodoſium poſt editiones Gregoriani, & Hermogeniani Codd. ad expurganda contraria & confuſa Iura excitat: *Reſtat vnum de tuâ ſerenitate remedium, ad Ciuilium curarum medicinam, vt confuſas legum contrariáſque ſententias, improbitatis reiecto litigio, iudicio Auguſtæ dignationis illumines*: quod in Conſtitutionibus Imperatorum Theodoſius præſtare tentauit, edito Codice Theodoſiano.

Et poſtea Iuſtinianus adhibitâ diuinâ operâ Triboniani incomparabilis Iuriſconſulti, & in Decretalibus Pontificum Gregorius IX. operâ Raymundi de Pennâ Forti Barcinonenſis, qui ordinem à Bernardo Papienſi Præpoſito primum indicatum, ad inſtar Codicis Iuſtinianæi, ſecutus eſt; & ex omnibus ſuperioribus Collectionibus, vt Tribonianus ex tribus antiquis Codicibus Codicem Iuſtinianeum, hunc Gregorianum Codicem concin-

nauit, multis vel additis, vel detractis, vel etiam mutatis: Quod ægrè ſæpè tuliſſe *Doctores* obſeruo ex notatis ad *cap. Veniens, de Præſcriptionibus*, & ad *cap.* 1. *de Appellat.*

Huius autem Gregorianæ Compilationis Titulos, vel Rubricas, *Summariis*, aut *Summis* illuſtrare decreui: Sic enim veteres Interpretes rectè appellarunt Commentarios in anguſtum redactos, quibus continetur breuis enarratio eorum, quæ in ſingulis titulis obſeruatione digna ſunt, cum Rubricarum interpretatione. & ita breues commentarios priſcam Latinitatem appellaſſe Summaria, nominatim Seneca ait, ep. 39. Præſtantiſſimus Cuiacius maluit vocare παράτιτλα. Sed hoc genus ſcripti non eſſe Paratitla docet Collectio Græca Conſtitutionum Eccleſiaſticarum; ex Titulis lib. 1. Cod. Iuſtinianei, cuius auctor Theodorus Diaconus. Hanc vidi MS. longè meliorem & ampliorem editione Latinâ Ioannis Leunclauij; qui malè vniuerſum opus inſcripſit παράτιτλα, cum ab Auctore, cuius nomen ignoraſſe videtur, dicatur συλλογὴ, additis Paratitlis in ſingulos titulos, cum hac inſcriptione, ὅσα παράτιτλα, quibus ex reliquis Titulis ſupplentur ea quæ ad Titulum pertinere videntur: vt rectè dixerit Matthæus Monachus, in Fragmento edito ab Antonio Auguſtino, παράτιτλα eſſe repletiones Titulorum, καθ' ἕκαστον τίτλον ἀναπληρώσεις ἔχοντα τῶν παραλελειμμένων χρησίμων. Ergo Paratitla non ſunt explicationes titulorum: Sed ex cæteris titulis titulorum repletiones; id eſt, indices Legum, quæ

ex cæteris titulis, ad titulum ſubriliter reuocari poſſunt, vel vt Iuſtinianus loquitur, *per ſubtilitatem titulorum admonitoria.*

AD TITVLVM I.

DE SVMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

MERITO incipit à nobiliſſimâ Iuris publici parte, id eſt, à Iure ſacro, quod pertinet ad verum Dei cultum, & piam de Summâ Trinitate mentem. Huic autem titulo cauſam præbuit Concilium Lateranenſe, ſub Innocentio III. celebratum, anno Domini 1225. de quo ita Paulus Æmilius, in Philippo Auguſto; *Neſcio an omnis memoriæ celeberrimum fuerit Concilium. In hoc enim Concilio edita fuit celebris illa Decretalis,* FIRMITER, *quam Doctor ſubtilis, magnique nominis Scotus*, in 2. diſt. IV. Sent. Quæſt. 3. velut explicatiùs loquentem ſymbolis omnibus anteferre non dubitauit: *in eâ enim*, inquit, *quicquid credendum traditur, de ſubſtantiâ eſt fidei.* Rectè ergo, vel propter illam Decretalem, auctor Compilationis IV. quem quidam Tancredum Archidiaconum Bononienſem eſſe exiſtimant, cum tres Superiores Collectiones non haberent hunc titulum, & inciperent à titulo de Conſtitutionibus, addidit titulum

tulum de Fide Catholicâ, vt in Codice Theodoſiano, quo frequentiùs Eccleſiaſtici vti ſolebant, vt Hincmarus Archiepiſcopus Rhemenſis docet ep. 4. cap. 6. ad Epiſcopos Franciæ, his verbis, *Qualiter autem ordinati, miniſtros ſibi ſuppoſitos regere debeant, ſacri Canones, & Decreta Sedis Romanæ Pontificum docent; ſed & decimus ſextus Liber Legum, quibus vnà cum ſacris canonibus ſancta moderatur Eccleſia.* intelligit autem Librum XVI. Codicis Theodoſiani, qui incipit à Titulo *de Fide Catholicâ.* Tribonianus auctiorem fecit titulum, *de Summâ Trinitate, & Fide Catholicâ*, quem Raymundus ſequitur hoc loco, & κατ' ἐξοχὴν, Summam Trinitatem, à cæteris Fidei noſtræ præceptis ſeparat. Tale eſt illud Homericum, Τρῶας τε, καὶ Ἕκτορα, & apud Ariſtophanem, ὁ Ζεῦ, καὶ θεοί. Fidem enim Catholicam cum dicimus, omnia complectimur, quæ in Eccleſiâ Dei tenenda & credenda ſunt, *can. hæc eſt fides*, XXIV. *q.* 1.

TRINITATIS nomen primùm receptum, & conſtitutum videtur in Synodo Alexandrinâ, poſt varias, tam de Verbo Incarnato, quàm de Spiritu Sancto diſputationes, vt Sozomenus ſcribit Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ lib. v. cap. 12. *Patres*, inquit, *conſubſtantialem Patri & Filio Spiritum ſanctum ſunt profeſſi, & Trinitatem nominauerunt*, καὶ Τριάδα ὠνόμασαν: quod & diligentiùs Liberij Epiſcopi Romani Decreto in Occidente conſtitutum fuit, vt Nicephorus Calliſtus docet, lib. XI. cap. 30.

Digitized by Google

Hoc autem ſic eſt accipiendum, vt hanc regulam, ab initio Euangelij *decucurriſſe* dicamus, vt Tertullian. loquitur, in Libro aduerſus Praxeam: & cognitum ſemper in Eccleſiâ fuiſſe οἰκονομίας Sacramentum, quæ vnitatem in Trinitate diſponit; ſed à Patribus illis contra diuerſas tunc emergentes hæreſes accuratiùs fuiſſe definitum. Et ita in hoc Concilio Lateranenſi, Innocentius III. antiqua Decreta Eccleſiæ recentat, damnato Libello, quem contra catholicam Petri Lombardi de Trinitate ſententiam, ſcripſerat Abbas Ioachim, qui vulgò Propheta dictus fuit.

Nec tamen damnatur Inſtitutio Monaſterij Florenſis, cuius idem Abbas conditor fuit: nam nec ipſe reprobatur, vel damnatur, quia non fuit pertinaci Spiritu, & opinione ſingulari, *duræ frontis obſtinato piaculo*, vt eleganter Theodoſius loquitur, in *Nou. de Iudæis, Samarit. Hæret. & Pag.*

Aliter, damnato auctore, eius quoque Scripta, Libri, & Opera omnia damnantur, *cap. fraternitatis* 4. infra, *de Hæreticis.* Non fuit ergo damnatus Abbas Ioachim; ſed liber Abbatis: & contra damnatur Almaricus, quem *impium* hoc loco vocat Pontifex. De Almarico, vide *Rigordum, de Geſtis Philippi Auguſti*, & *Nauclerum, Generatione* XL.

AD TIT. II.

DE CONSTITVTIONIBVS.

PRIMA ſalus eſt, rectæ Fidei regulam cuſtodire : deinde à conſtitutis Patrum nullatenus deuiare, ait eleganter Papa Hormiſda, in can. *prima ſalus* 25. q. 1. Rectè ergo poſt titulum de Fide Catholicâ, datur titulus de Conſtitutionibus. Conſtitutiones vocamus Ius ſcriptum. nam vt Ius Ciuile, diuiditur in Ius ſcriptum, & non ſcriptum, §. *conſtat, Inſtit. de Iure Nat. Gent. & Ciu.* ſic & Ius Pontificium, *can.* 7. *Synodi* VII. *in Trullo.* Ius ſcriptum eſt,tam ex veteri, quàm ex nouo Teſtamento. Nam vt Vincentius Hiſpanus, in Gloſſis MS. Collectionis I. *Bernardus Præpoſitus Papienſis, qui primùm Decretales compilauit, diuerſa extrauagantia Romanorum Pontificum, & auctoritates veteris & noui teſtamenti compilare voluit.* Vt ergo Iuriſconſultus ait, *poſteriores leges, ad priores pertinere, niſi contrariæ ſint* : Sic noua Lex Gratiæ, veterem Legem in pleríſque non abrogauit, ſed confirmauit ; vt rectam, & omnia mala prohibentem, *cap.* 4. *hoc tit.* abrogauit verò in myſticis & cærimonialibus, vt loquuntur ; quia tranſlato Sacerdotio, neceſſe eſt, vt Legis tranſlatio fiat, *cap.* 5.

Digitized by Google

hoc tit. quæ tamen myſtica, vt Gratianus ait in can. finali, §. *his itaque, diſt.* VI. ſecundùm moralem intelligentiam mutata non videntur, etſi quantùm ad ſuperficiem mutata videantur.

His ergo Diuinis Legibus potiſſimùm fundatur Eccleſia :

Quas ſubſequuntur Statuta canonum, quæ, vt legibus traditum eſt, in *l.* 3. *C. de legibus*, ab omnibus ſunt obſeruanda, *cap.* 1. *hoc tit.* Et ita rectè Hincmarus, ep. 7. cap. 27. collatâ *l.* 2. *C. Theodoſ. hoc tit.* quæ vult neminem ignorare, vel contemnere leges, *cum can. nulli, diſt.* XXXVIII. in quo idem Celeſtinus Pontifex, de canonibus ſcribit, eleganter ait, *non fruſtrà eccleſiaſticas regulas, vel ſacras leges inaniter eſſe promulgatas, ſed regulari, atque legali ordine eſſe exequendas.*

Quod autem eſt in *d. cap.* 1. ex Concilio Meldenſi, videtur propriè pertinere ad canones Gallicanos, quorum meminit Papa Hormiſda, in *can. ſi quis Diaconus* L. *diſt.* hos enim tanquam ſuperfluos & inutiles, quoſdam neotericos Romanos reiicere conqueritur Agobardus Lugdunenſis Epiſcopus, in Libello contra Legem Gundebaldi, ad Ludouicum Imperatorem, & in Libello de Diſpenſatione rei Eccleſiaſticæ : *ſed melius eſt*, inquit, *horum canonum ſequi auctoritatem, quàm proprium ſenſum.* Et hoc eſt, quod *cap.* 1. nominatim ait, *nemo ſuo ſenſu, ſed canonum auctoritate ducatur, nec prudentiæ ſuæ innitatur, ſed Patrum Decretis, cap.* 5. *hoc tit.* Canones enim, vt Conſtantinus ait, in Epitome canonum, Lib. I. Iuris

Orientalis, vel ſunt Sanctorum Apoſtolorum, vel Oecumenicarum Synodorum, vel Synodorum particularium, vel Sanctorum Patrum.

Sequitur nobiliſſima pars Iuris ſcripti, ex Conſtitutionibus Romanorum Pontificum, quæ omnes adſtringunt, *cap. vlt. hoc titulo.* ad Romanum enim Pontificem propriè pertinet, in Eccleſiâ Dei iura condere, & interpretari, *cap. inter alia 31. de Sent. excom.* Quod & de Imperatore Iuſtinianus ait, *l. vlt. §. vlt. C. de Legibus.* Et generaliter, quod de Imperatore in Iure Ciuili dicitur, idem dicendum eſt de Pontifice Romano Iure Pontificio, vt rectè Alciatus vindicat. *cap. vlt. lib. vlt. Paradox.* Conſtitutionibus verò Laïcorum Eccleſia non tenetur, *can. benè* xcvi. *diſt. cap. quæ in Eccleſiarum, & cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, hoc tit.* quia Lege Dei, non Lege Sæculi viuit, *cap. Filius, de Teſtam.*

Sed ſicut Leges non dedignantur ſacros Canones imitari: ita & ſacrorum Canonum auctoritas, Principum Conſtitutionibus adiuuatur, *cap. 1. de op. noui nunc.* Solet ergo aliquando Eccleſia probare Conſtitutiones Principum, quarum auctoritate frequenter vtitur in his Libris. Quod & Eugenio Papæ obiicere videtur D. Bernardus, *lib. 1. de Conſiderat. cap. 4. Et quidem*, inquit, *quotidie perſtrepunt in palatio Leges, ſed Iuſtiniani, non Domini.*

Et valdè notandum cenſeo, *d. cap. quæ in Eccleſiarum*, & *cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*, & *can. benè*, non eſſe de Conſtitutionibus Principum; ſed de Statutis Ciuitatum, & Formis datis Magiſtratuum,

Præfectorum Prætorio, & Senatorum Vrbis Romæ.

Sunt & Statuta Eccleſiarum, vel Capitulorum obſeruanda, quæ nituntur canonicarum Sanctionum auctoritate; vt de augendo, vel minuendo numero Canonicorum, vel Dignitatum, ſecundùm facultates Eccleſiæ, *cap. cum acceſſiſſet*, & *cap. cum Martinus, hoc tit.* Quod lego nominatim contineri in veteri Statuto antiquæ Eccleſiæ Lugdunenſis, de certo Canonicorum numero; iuxta canonicas Sanctiones, certum numerum fuiſſe conſtitutum. Aſpergit & aliquid Raymundus, de Statutis Vniuerſitatum, vel Academiarum, *in cap. ex literis.* Has enim magis eſſe Eccleſiaſticas, quàm Sæculares, colligere licèt ex *cap. quod Clerici*, infra, *de Foro competenti*, & ex *cap. quia in cauſis*, infrà, *de Procurat.*

Digitized by Google

AD TITVLVM III.

DE RESCRIPTIS.

COEPIT in cap. vltimo tituli ſuperioris tractare de Conſtitutionibus Romani Pontificis. Huic autem tractatui cohæret Quæſtio de Reſcriptis, quæ variis ex cauſis, à Sede Apoſtolicâ emanare ſolent, *cap.* 1. *in* 1. *Collect. hoc tit.*

RESCRIPTA autem nemo neſcit eſſe Literas, quibus Princeps reſcribit ad Preces, Relationem, Conſultationem, Suggeſtionem Iudicum, vel aliorum.

Diuerſa autem fuiſſe Reſcripta, docet Rubrica Codicis, *de diuerſis Reſcriptis.* Sed ſumma diuiſio Reſcriptorum, de quibus in hoc titulo tractatur, hæc eſt: vt vel ſint ad Beneficia, vel ad Lites: & contineant, vel Ius commune, vel Gratiam, nam & quæ ad Lites dantur, Gratiam continent, ſi quis de proprio foro extrahatur, & recuſetur ordinarij Iudicis examen, vt loquitur *cap. ad hæc, hoc tit.* Et vel in formâ communi dantur, vel nouam formam ex gratiâ Pontificis accipiunt, *cap. ſuper literis, hoc tit.* Gratia enim & de his Reſcriptis dicitur, in *cap. ſedes* 15. & *cap. nonnulli* 28. *hoc tit.* vt de Re-

Digitized by Google

ſcriptis ad Beneficia, *cap. mandatum hoc tit. cap. ſi gratioſè, cap. tibi qui gratiam, eod. tit. in* VI. & *cap. quamuis* 4. *in fine*, *de Pręb. in* VI. cui opponitur forma communis, *cap. poſtulaſti*, *hoc tit.*

De Rescriptis ad Lites, hæc ſingularia notanda ſunt; ſpeciale derogare generali, *cap. paſtoralis*, §. *vlt. cap.* 1. *hoc tit.* ad quod notandum eſt, quoſdam Reſcripta, quibus libera appellatio permittitur, impetrare ſolitos, vel vt ſe præmunirent contra reſcripta, quibus cauſarum cognitio delegatur, appellatione remotâ, vel vt in Galliâ, ad quam ex Inſcriptione propriè pertinet *cap.* 1. ex literis Apoſtolicæ protectionis, vt loquitur Antiqua, haberent liberam appellationē ad Sedem Romanam. nam Eccleſia Gallicana temerè non admittebat appellationes ad Romanum Pontificem, vt colligere licet ex epiſtolâ Arnulphi Lexouienſis Epiſcopi ad Adrianum Papam, ex epiſtolâ Nicolai I. ad Epiſcopos Galliæ, de depoſitione Rotaldi, & ex *can. arguta* 2. *q.* VI.

De his autem Reſcriptis valdè notanda deciſio Innocentij III. in *dicto cap. literis.* nam quia de Reſcripto, quo Iudex datur, per mendaces, & ſubrepticias preces impetrato, variè certabant Iuris Ciuilis Interpretes; Quidam enim admittebant, Iudicem cognoſcere debere pro tenore veritatis, non pro deprecantis adfirmatione, moti perſpicuâ definitione legis 2. *ſi contra ius* vel, *vtil. publ.* Quidam verò mendacem precatorem carere debere penitùs impetratis, ex *l. & ſi legibus*

legibus C. *eod. tit.* nec tenere Iudicis dationem: Ex variis diſtinctionibus, & contrariis definitionibus Placentini, Ioannis, Azonis, & cæterorum Interpretum Iuris Ciuilis, concinnauit hanc Decretalem Innocentius III. conſtituens diſtinguendum eſſe, inter eos, qui per fraudem, & malitiam Literas impetrant; & eos, qui per ſimplicitatem, & ignorantiam. Primo caſu, decernit nullum omninò eſſe Reſcriptum. Secundo verò caſu, vtitur hac ſubdiſtinctione: vel talis expreſſa fuit falſitas, vel tacita veritas, quæ quamuis fuiſſet tacita, vel expreſſa, Pontifex tamen Literas in formâ communi dediſſet; quo caſu Iudex datus cognoſcere debet ſecundùm formam Iuris communis, in ſuperhabitâ formâ Reſcripti: Si talis ſit autem expreſsâ falſitas, vel tacita veritas, quâ tacitâ, vel expreſsâ, nullas prorſus dediſſet Literas Summus Pontifex, neque in formâ communi, Iudex datus cognoſcere omninò non debet, niſi de qualitate precum: vt vtróque caſu, id eſt, in duobus caſibus ſubdiſtinctionis, quâ vtitur Pontifex in dictis Reſcriptis impetratis per ſimplicitatem: eodem temperamento, quo Pontifex vti ſolet in concedendis Reſcriptis, Iudex quoque vtatur, in admittendâ cognitione cauſæ. Et hæc eſt Sententia breuis *d. cap.*

Sed has diſtinctiones, ad Ius Ciuile non pertinere, eruditiſſimè obſeruant Odofredus, Iacobus de Rauenna, & Cynus. eſt enim differentia conſtituenda, inter Ius Ciuile, & Pontificium.

Iure Ciuili, extra ordinem Princeps Iudices aliquando dabat, vt *Paulus* ait, *lib.* V. *Sent. tit.* 5. in princ. Sed ex certis & legitimis cauſis, putà propter potentiam aduerſarij, cum ſimilibus notatis in *l. vnicâ* C. *quando Imperator inter pupill. vid. vel miſ.* & in *Nouellâ Martiani*, *neminem exhiberi de proprio foro ad ſacrum Comitatum*: nec temerè mutabat Iuris ordinem, *l.* 2. C. *de Iuriſdict. omn. Iud.* & ideò ſi quis à Principe ex falsâ causâ Reſcriptum impetrabat, putà falsò fingens potentiam aduerſarij, quæ nulla erat, vel falsò adfirmans ſe eſſe perſonam miſerabilem, aut quid aliud legitimum, Iudex Reſcripto datus, non cognoſcebat, ſed partes remittebat ad Iudicem ordinarium, vt colligere licet ex notatis ad *l.* 2. C. *de Dilat.* Huic fini, ante cognitionem, diligenter quærebatur de causâ dandi Iudicis: in Collat. Donatiſtarum, *Legantur & preces, vt cauſa poſsit audiri*; id eſt, cauſa propter quam Marcellinus vir clariſſimus Tribunus & Notarius, Cognitor datus fuerat ab Honorio Imperatore, inter Orthodoxos & Donatiſtas: & in *epiſtolâ Symmachi* 32. *lib.* X. anxiè quoque queritur de nomine, & conditione impetrantis, ne fortè quis prætendat nomen, vel conditionem perſonæ fauorabilis; quo caſu, nec valet Iudicis datio. At ſi preces mendaces non ſint in causâ, ex quâ Princeps dat Iudicem, quamuis in Iuris vel facti narratione mendacium ſeu fraus interuenerit, vt in *ep. Symmachi* 32. *lib.* X. id eſt, vt dicam explicatiùs, ſi meritò quis perhorreſcat

potentiam, quam aduerſarius habet in prouinciâ, & ita, ex iuſtâ causâ à Principe Iudicem extraordinarium impetrauerit; quamuis mendacium dixerit in proponendo, vel narrando ſuo Iure, id eſt, in proponendâ actione, qua agere vult, vel in negocij geſti narratione : hoc caſu valet Iudicis datio, quia ex iuſtâ causâ datus eſt. ſed cognoſcere debet pro tenore veritatis; non pro deprecantis affirmatione, *d. l.* 2. Valet Iudicis datio, quia in precibus nihil de causâ dationis mentitur; non valet tamen forma Reſcripti, quia preces mendaces ſunt in Iuris vel facti narratione, è qua conflata eſt Reſcripti formâ. & ita ſemper verum eſt, mendacem Precatorem carere impetratis; id eſt, eâ parte Reſcripti, in quâ mendacium dixit, iuxta *d. legem*, *etſi Legibus*, quæ videtur accipienda de mendacio dicto, in Iuris, vel facti narratione.

Certa ergo fuit forma, & regula Reſcriptorum, quibus à Principe cognitio delegatur; & ſeparari potuit mendacium dictum in causâ dationis, à mendacio dicto in principali negotio: quod ſolus Fulgoſius intellexit.

Aliud obtinuit Iure Pontificio, propter nimiam benignitatem & facilitatem Apoſtolicæ Sedis, de quâ *cap. Sedes, hoc tit.* Solebat enim Romana Eccleſia paſſim admittere preces ſupplicantium, vel appellantium, *can. ad Romanam*, 2. *q.* 6. quâ de re *D. Bernardus, lib.* 1. *de Conſideratione ad Eugenium Papam, cap.* 3. In hac ergo profusâ Reſcriptorum Liberalitate ex traditionibus interpretum Iuris Ci-

uilis, ſuperiores diſtinctiones comminiſcitur Innocent. III. quæ locum habere poſſunt in Iure Pontificio, non in Iure Ciuili.

Sunt in hac parte Iuris multæ differentiæ, inter Ius Ciuile, & Pontificium.

Iure Ciuili, Reſcripta ſunt perpetua, *l.* 2. C. *de diuerſis Reſcriptis*: hoc Iure, quo vtimur in foro, ſunt annua, accepto generaliter *cap. plerùmque, hoc tit.*

Iure Ciuili, Reus non potuit impetrare Reſcriptum, quo actorem traheret ad extraordinarium Iudicem, *Nou. Iuſtiniani* 69. Hoc Iure, quo hodie quoque vtimur, tam reo quàm actori hoc permiſſum fuit, *cap. nonnulli* §. 1. *hoc titulo.*

Iure Ciuili, ab actore, qui reum euocabat, præſtanda erat ſatisdatio, de quâ in *d. Nouellâ* 53. quæ huic Iuri Pontificio eſt incognita. Hoc iure impetrato Reſcripto ab actore, facilè reus ſecundùm Reſcriptum impetrabat, quo cognitio iam delegata reuocabatur, *cap. cæterùm, cap. Paſtoralis, & paſsim in hoc tit.*

Iure Ciuili permiſſum tantùm fuit Reo euocato impetrare coniudicem, vel vt loquitur *d. Nouella*, συνδικάζειν: nam, vt eſt in *Nouellâ quâdam Alexij Comneni, lib.* 2. *Iuris Orientalis*, ſecundo Reſcripto non potuit reuocari cognitio iam delegata.

Iure Ciuili nullum eſt Reſcriptum, ſi nominatim non inſeratur hæc conditio, *ſi preces veritate nitantur, l. vlt. C. de diu. Reſcr.* Hoc iure, facilè intelligitur, *cap.* 2. *hoc tit.* In omni enim Reſcripto, ſemper locus eſt quæſtioni de veritate precum: & vt *Symmachus* ait,

ep. 32. *lib.* x. de Supplicationis fide priùs eſt tractandum, quamuis non cognitio, ſed executio mandata ſit, *l. etſi non conditio*, C. *ſi contra Ius, vel vtil. publ.* quæ non eſt accipienda de Reſcriptis, quibus mandatur executio rei Iudicatæ. Et vulgò malè admiſſum fuit, ex hac lege, Executorem rei iudicatæ, probatâ falſi præſcriptione, rurſus poſſe de omni negotio iudicare. quem errorem rectiſſimè reiicit eruditiſſimus Pontifex *Alexander III.* in *cap. de cætero, de Sent. & re Jud.* Sed eſt accipienda de Reſcriptis, quæ Lite pendente, id eſt, ante definitiuam ſententiam, vel poſt interpoſitam appellationem, quæ conſtat ſuſpendere Iudicatum, impetrantur, vt quid celeriter reformetur, putà vt reſtituatur poſſeſſio, vt in elegantiſſimâ *epiſtolâ Symmachi* 46. *lib.* 10. & *in d. cap.* 21.

Hæc Reſcripta quæ vulgò in foro dicuntur, *Reſcripts ou Lettres venants en cauſe*, morari ſolent principalis negotij Cognitionem. Sed ſi fraus reperiatur in impetratione, competens Iudex inſuperhabito Reſcripto: de negotio cognoſcere debet. Et hæc ſunt, quæ de Reſcriptis ad Lites in hoc titulo notatu digna ſunt.

De Reſcriptis ad Beneficia.

SVnt in hoc titulo celeberrima, quæ tractari ſolent in *cap. eam te*, & *cap. Capitulum ſanctæ Crucis*, in quibus quæritur, an ratio habenda ſit temporis, quo Reſcriptum datum eſt, vel temporis, quo inſinuatum eſt, & intimatum?

In hac Quæſtione ita diſtinguere ſoleo: vel quæritur de diuerſis Reſcriptis, à diuerſis perſonis impetratis. Et potior eſt, qui primus impetrauit, iuxta deciſionem capitis *eam cui, de Præbendis*, *in* VI. Nec contraria videtur Sententia *cap. capitulum ſanctæ Crucis*; quia ait vincere debere eum, qui primus Literas reportauit, id eſt, impetrauit à S. Pontifice, vt in *cap.* 2. *hoc tit.* Et ſi verum amamus, hoc caſu, iniquum eſſet iuri iam acquiſito derogare poſteriorem impetrationē, vt recte *gloſſa* notat, in *d. cap. eum cui.* Habenda eſt ergo ratio *datæ* vt loquuntur.

Sed ſi quæratur de Reſcripti inter Impetrantem, & Eccleſiam interpretatione; quia ſæpè mandata iſta, Eccleſiæ contemnere & eludere ſolebant, *cap. per illorum*, *de Præb.* vel inſpecto tempore *datæ*, vt in *cap. eam te*, *hoc tit.* vel inſpecto tempore *receptionis*, vt in *cap. Dilectus* 2. *de Præb.* contra Eccleſiam Reſcriptum fauorabilem interpretationem admittit, nec ab Eccleſiâ refutari poteſt, niſi id tacitum ſit, quod impetrans exprimere tenetur, vt in *cap.* 6. *de Præb.* & *cap. conſtitutus*, *hoc tit.*

Obſeruandum tamen eſt, hæc Reſcripta, vel mandata, ad Vacaturas Præbendas, quorum vulgò laudatur auctor *Alexander III.* tanquam ambitioſa, primùm fuiſſe à ſequentibus Pontificibus Romanis temperata, *cap.* 4. *de Præb. in* VI. & tandem omninò ſublata, & abrogata, in Concil. Baſileenſi.

AD TIT. IV.

DE CONSVETVDINE.

QVia de Iure ſcripto tractauit duobus ſuperioribus titulis, proximum & conſequens eſt, vt tractet de Iure non ſcripto, id eſt, de Iure, quòd vſus comprobauit, §. *ex non ſcripto Inſtit. de Iure natur. gent. & ciu.* quod præſtat *hoc tit. de Conſuetudine.*

Eſt autem Conſuetudo, vſus inueteratus, qui vel deficiente Lege, vel contra Legem, ſummâ ratione obtinuit. Tertull. de Cor. mil. *Conſuetudo etiam in Ciuilibus rebus pro Lege ſuſcipitur, cum deficit Lex: nec differt ſcripturâ, an ratione conſiſtat; quando & Legem ratio commendat.*

Dixi inueteratum vſum, qui hoc iure circumſcribitur ſpatio XL. annorum, *cap. 25. Abbate,* infra *de Verb. ſign. gloſſa* in *cap. vlt. hoc tit.* Iuris Ciuilis Interpretes, quia paſſim longa & diuturna conſuetudo dicitur, decennium ſufficere exiſtimarunt. Sed hunc errorem rectè conuincit *D. Cuiacius, ad tit. C. quæ ſit longa Conſuetudo.* Obtinet autem deficiente Lege: quia *de quibus cauſis, ſcriptis Legibus non vtimur, id cuſtodiri oportet, quod Moribus, & Conſuetudine inductum eſt, l. de quibus, ff. de Legibus & Senatuſconſultis.*

Exempla ſuggerit hic titulus.

Ea omnia quæ pertinent, ad Dignitates Eccleſiaſticas, canonibus definita non ſunt, vt rectè obſeruant Interpretes, tam Græci, quàm Latini: & ideò, Innocentius III. conſultus de his quæ pertinent ad officium Archidiaconi, in *cap. 7. de off. Archid. de his*, inquit, *prout poſſumus reſpondemus.* In his ergo ſequi debemus, deficiente Lege certâ, Conſuetudines locorum, *cap. cum olim 6. hoc tit.*

In Daciâ, nullum certum erat Ius ſcriptum, nullus vſus teſtamentorum: ſed qui relinquere volebat fundum Eccleſiæ, glebam de fundo ſumptam offerebat Epiſcopo, vel Prælato, aut in altari reponebat coram teſtibus, & hac formâ, quæ vulgò *Scotatio* dicebatur, fundum donaſſe cenſebatur. Hanc donandi Conſuetudinem comprobat *cap. 2. hoc tit.* Cuius inſcriptio ſic eſt reſtituenda, *ad Lundenſem Epiſcopum*, non *ad Lugdunenſem*, ex inſcriptione Epiſtolæ D. Bernardi 314. & ex Alberto Krantzio, lib. 1. rerum Danicarum. Hæc autem *Scotatio*, vt eleganter ait Pontifex, non tam factæ Donationis, quàm traditæ, & tranſlatæ poſſeſſionis argumentum erat. Sic vetuſtiſſimo Iure Romano, in Glebâ de fundo allatâ, Vindiciæ apud Prætorem frequentabantur, vt *Cincius* ſcribit apud *Feſtum.* Sic in veteri Notitiâ, poſſeſſionis *traditio* facta dicitur, *per herbam*, vel *terram*: quod vulgò moribus noſtris, *mettre en ſa main le gazon de l'heritage*, vt ad *L. Salicam* notat eruditus *Groſſographus*, *tit. 61.*

Obtinet aliquando Conſuetudo, contra Legem; quia

Digitized by Google

quia legi derogat: vel vt loquitur, *cap. cum dilectus, hoc tit. iuri præiudicat.* Quod ita demùm verum eſt, ſi ſummâ ratione nitatur, & frequenti vſu firmata fuerit. Et ita in dicto *cap. dilectus*, coarctari poteſt libertas Electionis, contra Ius commune, in gratiam Patronorum, vel Eccleſiæ matricis.

Cæterùm, ſi contrà rationem introducta ſit, non poteſt vincere rationem, vel legem, *vulgatâ l. 3.* C. *quæ ſit longa Conſuetudo.* & hoc caſu, dicenda eſt *corruptela*, non *conſuetudo*, vt loquitur *cap. vlt. hoc tit.* & ita in *cap. 3.* reiicitur Conſuetudo Pictauienſis, ex quâ etiam in cauſis Eccleſiaſticis imperiti & ruſtici iudicabant. quod olim ad Ligerim obſeruatum fuiſſe docet *auctor Queroli*, ſiue *Aulularia Plantinæ* : *ibi*, inquit, *ſententiæ capitales de robore proferuntur, & ſcribuntur in oſsibus; illic ruſtici perorant, & priuati iudicant.*

Item in *cap* 4. reprobatur Conſuetudo Eccleſiæ Græcæ, quæ ſimplicibus Sacerdotibus permittebat conferre Sacramentum Confirmationis, contra veterem Eccleſiæ obſeruationem : de quâ *D. Hieronymus, in Ep. ad Marcellam.* Et in *cap.* 5. Conſuetudo ex quâ non ſeruatur generale interdictum.

In *cap.* 7. Conſuetudo ex quâ permiſſum fuit dimittere dignitatem, ſine licentiâ ſuperioris.

In *cap. penult.* ineptæ Conſuetudines Rupellæ abrogantur, quæ contra certiſſimam rationem Iuris inualuerant.

Et generaliter, in *cap.* 1. Conſuetudines omnes, quæ ſunt contra Libertates Eccleſiæ.

Digitized by Google

AD TIT. V.

DE POSTVLATIONE PRÆLATORVM.

INCIPIT ab hoc titulo tractare de Dignitatibus Eccleſiæ conſtituendis, & de Officiis Prælatorum: qui tractatus neceſſario dandus erat poſt Iuris, & Eccleſiaſticarum Conſtitutionum originem; vt ex ordine Pandectarum, & Codicis obſeruare licet.

Promouentur autem, vel aſſumuntur Prælati, per Electionem, & per Poſtulationem, *cap. 3. in fine, & paſſim, in cap. 4. hoc tit.*

Sed quia plerúmque digniores, id eſt, qui ſunt in dignitate conſtituti, per Poſtulationem promouentur, meritò præmittit titulum, de Poſtulatione.

Poſtulationis Electionis, & Nominationis verbis, promiſcuè veteres vti ſolebant. nec iſta fuerunt olim ſubtiliter diſtincta. Nam & D. Ambroſius, quem vulgò notant fuiſſe poſtulatum, electus dicitur in *can. Valentinianus* LXIII. *diſt.* & Ambroſius ipſe, in *epiſtolâ ad Vercellenſes, de Epiſcopo eligendo*, nullam differentiam conſtituit, inter Eligendum, & Poſtulandum. Sic Electio, Inſtitutio, vel Ordinatio, aliquando Nominatio dicitur, *can. contra ſanctorum*, XVI. *q.* 7. Electus enim, & inſtituendus, palam nominabatur, & prędicabatur, vt in Ordine

Digitized by Google

Romano, *eligimus Petrum de Titulo ſancti Stephani Lectorem ad eundem titulum.* Quod & nominatim conſtitutum eſt in *can. 6. Concilij Calchedonenſis*, ex vetuſto ritu Chriſtianorum, de quo *Lampridius* in Alexandro Seuero, notiſſimo loco.

Sed hæc omnia à Poſterioribus ſeparantur, vt *Gloſſa* docet, ad *d. can. Sanctorum.* Diſtinguitur Poſtulatio ab Electione; quia qui regulariter eligi non poteſt, poſtulatur, *cap. vlt. hoc tit. cap. innotuit 20. de Elect.* Nominatio verò, eſt imperfecta quædam Electio, *cap. cum inter canonicos 21.* & *cap. quod ſicut 28. eodem.* Eſt ergo Poſtulatio concors Capituli petitio, vt is qui regulariter eligi non poteſt, ex gratiâ promoueatur, & aſſumatur. Nominatio dici videtur *in fine cap. 3. hoc tit.* quia nominatur poſtulandus, qui & abuſiuè eligi dicitur *in cap. poſt tranſlationem, de Renunc.* ex quo loco quidam arripiebant occaſionem cauillandi, vt res diuerſas, Poſtulationem, & Electionem, ſimul iungi poſſe confirmarent: quod Bonifacius improbat, *cap. vnico, hoc tit. in* vi.

Poſtulare ergo, nihil aliud eſt, quàm petere, *cap. 23.* infra, *de Electione.* & ita Patronus, quem vulgò dicimus præſentare, vel nominare, non malè dicitur poſtulare, in *cap. cum autem, infra, de Iure Patr.*

Vt autem ſimplex nominatio, nullum Ius tribuit nominato, *d. cap. quod ſicut 28.* Ita nec Poſtulatio Poſtulato, *cap. 5. hoc tit.*

Origo nominis, & rei, hæc eſſe videtur. Cano-

nibus prohibitum eſt, ne quis de vnâ Eccleſiâ poſſit migrare ad aliam; vel ne Neophytus, aut Laïcus ordinetur, aut qui non eſt natus ex legitimo matrimonio. Hi omnes aliquando, ſummis precibus à Plebe expoſtulati, ordinantur; quia diuinâ quadam gratiâ vocati videntur, θείᾳ χάριτι, vt eſt in *can.* 8. *Apoſt.* Quod de ordinatione D. Ambroſij proditum eſt, in *d. can. Valent.* & apud *Theodoritum, lib.* IV. *hiſt. cap.* 6. quod confirmatur *D. Ambroſij* proprio teſtimonio, *lib.* 1. *off. cap.* 1. *ego*, inquit *raptus de Tribunalibus, atque adminiſtrationis infulis ad Sacerdotium, docere vos cœpi, quod ipſe non didici.* Eâdem ferè formâ apud priſcos, *poſtulatiui gladiatores* dicuntur, quos populo poſcenti, tanquam principales & edecumatos, per gratiam indulgebant, præter ordinarios, legitimo tempore, loco, & apparatu inductos, vt obſeruare licet ex *ep.* 7. *Senecæ.*

Vt autem diuinâ gratiâ poſtulati cenſeantur, concors debet eſſe petitio, *cap.* 3. & *cap.* 4. *hoc tit.* quæ omnium poſtulantium ſubſcriptionibus confirmatur, vel roboratur, vt eſt in *d. cap.* 4. Et ridicula videtur *Gratiani* diſtinctio, in *can. Oſius*, §. *ſed aliud, diſt.* LXI. nec quidquam ab eo facit auctoritas *Gregorij*, quam adfert in *can. ſequenti.*

Sed obſeruandum eſt, omne Poſtulationis Ius pendere ex gratiâ Summi Pontificis, *d. cap.* 3. cui ſi iam ſit oblata Poſtulatio, non poſſunt Poſtulantes ab eâ recedere, *cap.* 4. *hoc tit.*

Porrò non admittitur aliquando Poſtulatio in odium Poſtulati, vt in ſpecie *cap.* 1. *hoc tit.* vbi *In-*

nocentius III. improbat Poſtulationem factam de Epiſcopo Altiſſiodorenſi; quia non obſeruabatur generale interdictum in hoc Regno promulgatum, aduerſus Philippum Auguſtum, qui ſine vllâ cauſæ cognitione, relictâ Ingelbertâ, Mariam ſuperinduxerat, ex quâ liberos ſuſcepit, quorum ſtatum deinde confirmauit Innocentius III. vt narrat *Rigordus, de Geſtis Philippi Auguſti*, & ipſe *Innocentius* profitetur, in *cap. per Venerabilem, qui filij ſint legitimi.* De hoc interdicto eſt accipiendum *cap.* 5. *ſupra, de Conſuetudine*; quod non pertinere ad Altiſſiodorenſem Comitatum exiſtimabat Epiſcopus; quia proprium Dominum habebat Petrum Altiſſiodorenſem Comitem, cuius meminit *cap.* 32. *de off. & poteſt. Iudicis delegati.* Hic autem, tunc temporis, erat Imperator Conſtantinopolitanus.

Non ſolet quoque admitti Poſtulatio, diſſuadente vtilitate maiori, vt in primâ parte *cap.* 3. nec ſi fortè cum Electione concurrat: id eſt, ſi vna pars poſtulet, altera verò eligat; niſi numerus poſtulantium duplo maior ſit numero eligentium, *cap.* 40. *ſcriptum*, infra, *de Elect.*

AD TIT. VI.

DE ELECTIONE,

ET ELECTI POTESTATE.

PLACET vulgaris definitio Gloſſæ & Interpretum, Electionem eſſe, alicuius idoneæ perſonæ, ad Prælationem, vel fraternam ſocietatem, canonicè factam vocationem.

Fit autem Electio, vel per *ſcrutinium*, vel per *compromiſſum*, vel per *inſpirationem*, *cap. quia propter* 42. *hoc tit.*

Per *ſcrutinium*, aſſumptis tribus de Collegio fide dignis, qui ſecretò, & ſigillatim, vel, vt *Polybius*, in re ſimili loquitur, κατὰ μίαν, cunctorum ſuffragia exquirunt. *Gloſſarium vetus Græco-Lat.* ζήτησις, *ſcrutinium*, *quæſtio.*

His ergo diligenter quæſitis, & in ſcriptum redactis, & publicatis, Collatio fieri debet, & Electio celebranda eſt, *cap. publicato* 58. *hoc tit.* Et ita exaudio quod ait *cap.* 2. *hoc tit. in* 6. ex Scrutiniis ius eligendi oriri. Collatione autem habitâ, quæ nempe fit numeri ad numerum, zeli ad zelum, meriti ad meritum, vt loquitur, *cap. in Geneſi* 55. *hoc tit.* is eligitur, in quem, omnis, vel maior, & ſanior pars Capituli conſentit, *d. cap. quia propter.*

Per Compromiſſum fit Electio, cùm vni, vel

pluribus mandatur Electionis arbitrium, *cap. cauſam* 8. *cap.* 42. *hoc tit.* Quod & olim vſurpatum fuiſſe in ſummâ diſcordiâ Cleri, & Plebis docet Concio habita à *Sidonio Apoll.* in Electione Metropolitani Bituricenſis, quæ extat *lib.* VII. *epiſt.* *Quod mihi*, inquit, *peculiariter pagina decretalis oblatu, Pontificis eligendi mandáſtis arbitrium.*

Debent autem Arbitri diligenter fines mandati arbitrij cuſtodire, *cap. cum dilectus hoc tit.*

Per inſpirationem Electio fit, cum ſine vllo ſolenni tractatu, quaſi diuino ſpiritu afflati, in vnum omnes conſentiunt.

Porrò Electio regulariter pertinet ad Collegium, ſi quæratur de Electione Prælati, *cap. cum dilectus*, ſupra, *de Conſuetudine, cap. cum Eccleſia*, infra, *de cauſa poſſ. & propr.* ex priuilegio tamen, & Conſuetudine canonicè præſcriptâ, & alieni vocantur, *cap.* *Cumana* 50. infra, *hoc tit. d. cap. cum Eccleſia.* Si verò quæratur de cooptando fratre, vel Canonico, regulariter Electio pertinet ad Epiſcopum, & Capitulum. Ex conſuetudine pertinere poteſt ad Capitulum ſolum, vel contra, *cap. cum Eccleſia Vulterana, & ibi gloſſa* erudita, *hoc tit.*

Laïci verò Electioni intereſſe non poſſunt, *cap. quiſquis, cap. Meſſana, hoc tit.* Adhibitus olim quidem fuit conſenſus Populi; ſed ad comprobandam Electionem iam factam à Clericis. Vide *canonem ſi quis* 28. XVI. *q.* I. & *gloſſam* ad verbum, *vel populi*, & *can. ſic viue*, *eâdem cauſ. & quæſt.* Simile teſtimonium Populi in Leuiticâ ordinatione, ab Epiſ-

copo faciendâ deſideratur, *can. quando* 6. *in fine* XXIV. *diſt.* vt *D. Cyprianus* docet *ep.* 2. *lib. III. D. Hieronym. lib.* 1. *aduerſus Iouinianum* : *nonnumquam errat Plebs , vulgique iudicium in Sacerdotibus comprobandis* : *vnuſquiſque ſuis moribus fauet.*

Hoc Ius à Populo, ad Reges tranſlatum videtur; quorum conſenſus paſſim deſideratur in his Libris; vel ante ipſam Electionem, vt in *cap.* 2. *hoc tit. in II. Collect.* vel poſt Electionem, vt in *can. quia igitur* LXIII. *diſt.* Et in *cap. cum inter* 18. *hoc tit.* non tantùm neceſſariam eſſe gratiam Apoſtolicæ Confirmationis, ſed etiam Aſſenſum eſſe præſtandum vice regiâ ab Innocentio III. P. M. poſt Electionem Archiepiſcopi Capuani in Regno Neapolitano, vel Siciliæ. quod Interpretes non intelligunt : & repetendum eſt ex *Hiſtoriâ Neapolitanâ*; cuius *auctor* docet, Conſtantiam Henrici VI. Regis Neapolitani viduam, teſtamento, filij ſui Friderici Tutelam, Innocentio III. & Sedi Apoſtolicæ dediſſe. Erat ergo Innocentius III. in Regno Neapolitano, Vice Domini, vel Regis, tanquam Tutor Friderici pupilli ; quod & ipſe nominatim ait, *lib. II. Regiſtri ep.* 221. *ad Pop. Capuanum, pag.* 546. *ep.* 244. *ad Pop. Ciuitatenſem pag.* 555.

Hodie ferè in Europâ, Reges, non tantùm Ius Populi; ſed etiam Ius Cleri ſibi vindicant: & ipſis Romanis Pontificibus conſentientibus, ipſorum Regni nominare ſolent Epiſcopos ; illo forſitan Iure, quo dicuntur Eccleſiæ eſſe ſub cuſtodiâ & defenſione Regum, vel vt veteres Franci loquebantur,

bantur, *ſub mundiburdio*; de quo *cap.* 13. *hoc tit. in* VI. vt tanquam Patroni omnium Eccleſiarum, Ius præſentandi, & nominandi habeant.

Iure ergo quo vtimur, in locum Canonicæ Electionis ſucceſſit Nominatio Regum. Vtimur tamen Electione in quibuſdam .... ad quam notandum eſt, non omnes qui ſunt de Collegio poſſe eligere, puta excommunicatos excommunicatione maiori, *cap.* 39. *hoc tit. cap. conſtitutus* 23. infra, *de appellat.* nec eos qui ſcientes prudentéſque indignos elegerunt, *cap.* 7. §. *vlt. hoc tit.* nec pupillos, *cap. ex eo* 32. *hoc tit. in* VI. Sicut non eliguntur, qui non ſunt ætatis definitæ à Concilio, *cap. cum in cunctis* 7. *hoc tit.* nec ſchiſmatici *cap.* 5. nec qui plures dignitates habent, *cap.* 54. *hoc tit.*

Poſt Electionem, vel Nominationem, neceſſaria eſt Confirmatio; vel Metropolitani, ex *can.* 4. *Concilij Nicæni*, qui Primas dicitur in *Concilio Carthaginenſi III.* & apud *Photium in Nomocanone*, illo loco, *De Metropolitanis, & de his qui dicuntur in Africâ Primates*; inepte Heruetus *Priuati*: Vel vt hodie fit, Summi Pontificis, *cap.* 3. *hoc tit.* & ita ex *Nouellâ Maioriani, de Defenſ. Ciuit.* electi Defenſores, vel à Rectorib. Prouinciarum, vel ab ipſo Principe confirmantur.

Ante Confirmationem Electus, nec ea quæ ſunt Iuriſdictionis, nec ea quæ ſunt Ordinis habere poteſt. Ea quæ ſunt Iuriſdictionis & adminiſtrationis dat Confirmatio, *cap.* 19. *cap.* 16. *hoc tit.*

Imò antè Confirmationem Ius dicere & adminiſtrare poteſt Electus, ſi ſit vltrà Limites Italiæ

Digitized by Google

conſtitutus, *cap.* 44. *hoc tit.*

Conſecratio verò, ea quæ ſunt ordinis transfert, vt latiùs dicam in *tit. ſeq.*

Ad eum qui confirmat pertinet Ius & auctoritas examinandi perſonam electam, vt ait *cap. Venerabilem, hoc tit.* cuius inſcriptio ſic videtur reſtituenda, *Idem, Duci de Zaringuen*; qui vt *Cuſpinianus* docet in *Philippo*, à Principibus Electoribus deſignatus eſt Rex Romanorum, quo tamen iure ſe abdicauit, & fouere cœpit partes Philippi, contra Othonem IV. quem Innocentius III. confirmauerat.

AD TIT. VII.

DE TRANSLATIONE EPISCOPI.

IN tertiâ Collectione Decretalium datur hic titulus poſt titulum de Poſtulatione; quia poſtulatus Epiſcopus, à vinculo Eccleſiæ, in quâ fuit ordinatus, abſoluendus eſt, & transferendus ad Eccleſiam, à quâ poſtulatur, *cap.* 4. *in fine*, ſupra, *de Poſtulatione.* Raymundus præmittere maluit titulum *de Electione*, & ſubiicere hunc titulum *de Translatione Epiſcopi*, & *Electi*, vt rectè quidam Codices habent; quia in hoc titulo potiſſimùm tractatur de Electo & Confirmato, qui nondum eſt Conſecratus, ad dignita-

Digitized by Google

tem Epiſcopalem, per conſecrationem ſcilicet, transferendo.

Eſt autem Tranſlatio, mutatio Epiſcopi, vel Electi, de Sede ad Sedem; quæ non fuit admiſſa ſine controuerſiâ; quia loci ſtabilitatem Eccleſiaſticis veteres canones præcipiunt, vt à loco in quo inſtituti ſunt, temerè diſcedere non poſſint, vt de Sacerdotibus Ethnicis loquitur. *lex pen.* ff. *de vacat. mun.* de quibus accipienda eſt *l.* 2. ff. *de in ius vocando.* Seneca, *de tranquill. vitæ. Quoſdam exilia, quoſdam Sacerdotia vno loco tenent.* Artemidorus *lib.* v. *de Somniorum euentibus, Somnio* 1. *viſus eſt ſibi quis ad firmamentum templi Neptuni, catenâ alligatus eſſe: factus eſt Sacerdos Neptuni: oportebat enim ipſum inſeparabilem eſſe Sacerdotem*, vel vt loquitur ἀχώριςον εἶναι ἱερέα. Hoc in Eccleſiâ Dei nominatim conſtituiſſe Patres Concilij Nicæni ait *Hieronymus, in Ep. ad Oceanum: ne de aliâ ad aliam Eccleſiam Epiſcopus transferatur, ne Virginis pauperculæ ſocietate contemptâ, ditioris adulteræ quærat amplexus.* nam vt eſt in *d. cap.* 1. *de Cleric. non reſid.* ex *can.* 1. *Concilij Sardic. prauâ quâdam cupiditate, à minori ad maiorem transferri ſolebant.* Quam improbitatem acerbiùs eſſe vindicandam ſuggerit, in dictâ Synodo, magnus ille Antiſtes Oſius Cordubenſis; ex cuius ſententiâ etiam Laïcorum communione priuandi ſunt. Sed mitiùs agere voluit *Concilium Nicænum*: cenſet enim, in *can.* 15. ad priſtinam Eccleſiam tranſeuntes, ſine aliâ Eccleſiaſticâ pœnâ eſſe reuocandos. Decreta Romanorum Pontificum vtráque

E ij

Digitized by Google

Eccleſiâ conſtituunt eſſe priuandos, *can. ſi quis Epiſcopus*, VII. *q.* I. *cap.* 3. *hoc tit.*

Sed obſeruandum eſt, certis caſibus, ex iuſtâ & canonicâ causâ Tranſlationem fuiſſe permiſſam, *can.* 14. *Apoſtol. can.* 16. *Synodi Antiochenæ.* Ex quibus omnibus non malè *Theodorus Balſamo* Græcus Interpres, ad dictum *can.* 15. Concilij Nicæni, & *Nicephorus* Calliſtus, *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib.* XIV. *cap.* 39. obſeruat eſſe diſtinguendum, inter *Translationem*, *Tranſitionem*, *&* *Inuaſionem*, μετάθεσιν, μετάβασιν, & ἐπίβασιν. Separanda eſt enim *Tranſitio*, vel *Inuaſio*, quam quis facit αὐτομάτως, & ſuâ ſponte, ſine vllâ cauſæ cognitione, à *Translatione*, quâ quis Superiorum auctoritate, etiam inuitus, transfertur: quia hoc caſu, vt eleganter, ait Papa, *in can.* ſcias.... mutatur Epiſcopus, non ipſe mutat. Ergo Tranſlatio aliquando permittitur ex causâ vtilitatis vel neceſſitatis: quod ſæpè in Eccleſiâ fuiſſe vſurpatum, multis exemplis confirmant *Socrates lib.* VII. *Hiſt. Eccleſiaſticæ cap.* 35. *Nicephorus* dicto loco, & Iuo Carnotenſis, in Præfatione Decreti. Sed cauſa diligenter examinanda eſt iudicio multorum Epiſcoporum, vt eſt in d. *can.* 14. *Apoſt.* & in d. *can.* 16. *Synodi Antioch. iudicio perfectæ Synodi*, cui præeſt Metropolitanus.

Verumenimuerò, vt docet *Scholiaſtes Græcus*, ad d. *can.* 16. in *Breuiario canonum Harmenopuli, tit.* IX. *initio*: permiſſæ fuerunt Tranſlationes Epiſcoporum, de iudicio eius qui Primas inter eos eſt: Vnde quia Romanus Pontifex obtinet Primatum omnium

Digitized by Google

Eccleſiarum, ad Romanam Sedem, omnes ... cauſas conſtat eſſe reuocandas, vt colligi... ex epiſtolâ Athanaſij, ex can. 7. Concilij ... cenſis, & ex variis teſtimoniis collectis ab erudi... Antiſtite *Antonio Auguſtino*, in *Epitome Iuris Pontificij veteris, lib.* 1. *tit.* 10. Quod & *Iuſtinianus* noſter agnouit, *in l.* 8. C. *de Summâ Trinitate*, id eſt, in epiſtolâ Iuſtiniani ad Ioannem Romanum Pontificem: *nec patimur quidquam, quod ad Eccleſiarum ſtatum pertinet, quamuis manifeſtum & indubitatum ſit quod mouetur, vt non etiam veſtræ innoteſcat Sanctitati, quæ caput eſt omnium Eccleſiarum.*

Inter maiores autem cauſas rectè recenſet *Innocentius III.* in *cap.* 1. Tranſlationes Epiſcoporum, & Sedium mutationes, de quibus accipiendum eſſe *can.* 15. *Concilij Nicæni*, non malè tentat *Theodorus Balſamo.* & in *cap.* 2. Epiſcoporum Ceſſiones, vel Renunciationes, & Depoſitiones. *D. Bernardus, epiſt.* 238. ad *Eugenium Papam*: *Vt pleniùs*, ait, *quod loquimur fiat; peremptoriam dare ſententiam ad Depoſitionem Epiſcoporum, Romani Pontificis eſſe conſtat: pro eo nimirum, quod etſi alij multi vocati ſunt in partem ſolicitudinis, ille ſolus habet plenitudinem poteſtatis.* Hoc Veteres Græci ante ſchiſma illud perfidum, quo tandem Græca ſe ſcidit Eccleſia, non ſolùm fatentur, ſed etiam profitentur.

Auctoritate enim Romani Pontificis, Protogenem, à Patrenſi Eccleſiâ, ad Corinthi metropolim tranſlatum fuiſſe, & celeberrimam illam Procli Tranſlationem in Sedem Conſtantinopolitanam, à

Cœleſtino Romano Pontifice confirmatam, narrant *Socrates*, *&* *Nicephorus in dd. locis.* Hunc honorem Eccleſiæ Romanæ Vetuſtas detulit; cui, vt *Innocentius III.* ait *in cap.* 1. *hoc tit. Decreta Patrum reuerentiam adhibendam ſanxerunt.* Imò & Leges Imperatorum: Sic enim Imperatores, *l.* 6. C. *de Sacroſ. Eccleſiis, Omni innouatione ceſſante, vetuſtatem & canones Eccleſiaſticos ſeruari præcipimus.* Ex quibus intelligimus, optimo Iure Romanum Pontificem ſibi vindicare Tranſlationem Epiſcoporum, tam in Orientali, quàm in Occidentali Eccleſiâ, *cap.* 1. *hoc tit.*

Sed dubitari potuit de Electo, & Confirmato, qui ante Conſecrationem non dicitur Epiſcopus. Huius enim Tranſlatio, Metropolitano permittenda videbatur; quod tentari potuit, ex *can. quoniam* C. *diſt.* in quo & *Gloſſa* rectè notat ſcriptum eſſe *vltra quinque menſes*, non *vltra ſex menſes*, vt in *hoc cap.* etiam in *Collectione Antiquâ.* Sed hæc diuerſitas, eâdem ratione eſt concilianda, quâ *D. Cuiacius* vtitur in *Notis poſterioribus Inſtitutionum,* ad conciliationem §. *Iuſtæ, Inſtit. qui, & ex quibus cauſ. man. non poſſ.* cum *l.* 13. *ff. de manum. Vind.* quod & *Panormitanum* obſeruaſſe reperio.

Idem tamen Iuris obtinere in Electo eleganter docet *Innocentius III.* in *cap.* 2. & *lib.* 1. *Regiſtri*, in *epiſt. ad Bituricenſem Archiepiſcopum*, cuius meminit in *hoc cap.*

Ad ſpeciem *cap.* 3. *&* 4. pertinet *capitulum* 5. de *Maiorit. & Obed.* adhibitâ *antiquâ* Decretali, quæ extat in *Collect. III.* ex quibus notandum, maioris

vtilitatis cauſâ, faciliùs permitti Tranſlationes à minori ad maiorem Sedem: idque nobiliſſimo exemplo B. Petri, qui ab Antiochiâ ad Vrbem Romam rerum Dominam fuit tranſlatus; & Gregorij Nazianzeni, de quo vide *Balſamonem*, ad *d. can.* 15. *Concilij Nicani.*

AD TIT. VIII.

DE AVCTORITATE, ET VSV PALLII.

TRANSLATIO plerùmque fit à minori ad maiorem, id eſt, ab Epiſcopali ad Archiepiſcopalem Sedem, *cap. vlt. ſup. tit. proximo*, & Tranſlatus debet impetrare Pallium à Summo Pontifice, *cap. 4. in fine*, ſupra, *de Poſtulatione*: nec ante ſe debet Archiepiſcopum appellare, *cap. 3. hoc tit.*

Idem obtinet in electo Archiepiſcopo: & ideò in *cap. 4. ſup. de Electione*, tractatur de traditione Pallij, vt de Confirmatione in *cap.* præcedenti; quod inibi Gloſſa non intelligit, vt colligere licèt ex notatis ad illa verba, *Paſce oues meas*. Iuo Carnotenſis in epiſt. 252. ad Paſchalem Pontificem Rom. *mittit prædicta Eccleſia, vice electi ſui, Religioſas perſonas, & dictis & ſcriptis obnoxiè*, vel vt quidam Codices habent, *obnixè poſtulantes, vt prædi-*

Digitized by Google

ctum Electum, Cantuarienſi Archiepiſcopatui confirmetis, & dignitatem Pallij ei concedatis. Nam vt in *can.* 17. *Synodi VIII. Conſtantinopolitanæ* celebratæ ſub Adriano II. quidam Præſules, *per manus impoſitionem*, id eſt, per *Conſecrationem*; quidam, *per Pallij dationem*, Epiſcopalis dignitatis firmitatem accipiunt. Et hanc eſſe ait Paſchalis II. in *cap.* 21. *de Electione* in 1. Collectione, vniuerſæ Europæ Conſuetudinem, vt ante acceptum Pallium, Metropolitanis non liceat, aut Epiſcopos conſecrare, aut Synodum celebrare; quod & Nicolaus I. in epiſt. ad Conſulta Bulgarorum, *cap.* 73. confirmat; quamuis quædam Archiepiſcopalia tractare poſſint, de quibus *Gloſſa in cap.* 1. ſupra, *de Translatione.*

Ex his apparet, quàm aptè cohæreat ſuperioribus titulis de Poſtulat. & Elect. & de Tranſlat. hic titulus de Vſu & Auctoritate Pallij.

Vſus dicitur, quia à Summo Pontifice, cui proprio quodam Iure competit hoc inſigne Summæ Pontificiæ poteſtatis, *cap.* 4. *hoc tit.* ſpeciali quodam priuilegio, certo loco & tempore circumſcripto permittitur vſus Pallij. Et ita Gregorius I. lib. III. *Regiſt.* ep. 1. *Pallium ad ſacra Miſſarum ſolemnia vtendum ex more tranſmiſimus*, & ep. 54. lib. 2. *De nullo Metropolitano, in quibuslibet mundi partibus, eſſe auditum, extra Miſſarum tempus, vſum Pallij ſibi vindicaſſe.* Vide & eiuſdem *Gregorij* de eadem re, *ep.* 10. 14. & 15. *lib.* IV.

Et hac forſitan ratione obtinuit, Metropolitanum non poſſe Pallium alij Metropolitano commodare.

modare, vel vtendum dare; quia ea quæ Lege dantur, vel ſpeciali priuilegio, nec Iure dignitatis vel Magiſtratus competunt, mandari vel transferri non poſſunt, *l.* 1. *π. de off. eius cui mand. eſt Iuriſd.* Pallium igitur perſonam non tranſit, *cap.* 2. *hoc tit.* Quamuis ad nomen & vſum Eccleſiæ dari dicatur, d. *cap.* 4. Datur enim perſonæ, contemplatione rei & Eccleſiæ; & Archiepiſcopus debet cum Pallio ſepeliri, d. *cap.* 2. vt Sacerdotes Iſiacos, cum veſte ſacrâ fuiſſe ſepultos legimus apud Plutarchum, in *lib. de Iſide & Oſiride.*

Quærunt eruditi viri originem huius traditionis Pallij, quâ ſumma Romanæ Eccleſiæ auctoritas valdè confirmatur. Quidam rem omnem repetunt à Lino D. Petri Succeſſore, ex veteri auctore rituum Eccleſiaſticorum, *lib.* 1. *ſect.* 10. *cap.* 5. Qui vtitur auctoritate Maximi Epiſcopi, in Homiliâ de veſte Sacerdotali. Quidam verò Romanæ Sedi in fenſiores hanc conſuetudinem potiſſimùm inualuiſſe contendunt ſub Zachariâ Papâ, qui tempore Pipini Regis, Bonifacium in Gallias & Germanias, cum ſummâ auctoritate Legatum miſit. Sed hunc errorem facili negocio refutamus, ex dictis Gregorij epiſtolis, & ex veteribus Geſtis Romanorum Pontificum conſcriptis à Damaſo Papâ, ab Anaſtaſio Bibliothecario, Luitprando, & Abbone Floriacenſi: In quibus legimus Marcum Romanum Pontificem, qui vixit ſub Conſtantino Magno Imperatore, dediſſe vſum Pallij Oſtrienſi Epiſcopo, qui vrbis Epiſcopum conſecrare ſolet.

Et ſi verum amamus, ingenuè debemus agnoſcere, rem eſſe admodum antiquam : cui vt nominatim Paſchalis ait, in d. *cap.* 21. *de Elect. in* 1. *Collect. nullus modus preſcriptus eſt Conciliorum Decretis* : quia id omne pendet ex auctoritate Summi Pontificis ; à quo conſtitutam quoque fuiſſe formam profeſſionis, & Iuramenti, quod præſtare tenetur Archiepiſcopus, qui Pallium accipit, obſeruare licèt ex *can. optatum*, C. *diſt.* & ex *d. cap.* 21. quod eſt 4. *eodem tit. in hac Collect.* Ex quo notandum eſt Siciliæ Reges, (ſic legendum) & Regni Maiores, ægrè tuliſſe Pontificem Maximum, in traditione Pallij ab Archiepiſcopo Panormitano deſiderare Iuramentum fidelitatis & obedientiæ. Habuit enim omnibus ferè ſeculis Eccleſia Romana ſuos Calumniatores. Et ad dictum *cap.* 4. pertinet, quod lego in Collectione Hiſtoriarum, quam auctor inſcripſit *Flores Hiſtoriarum. Tempore*, inquit, *Paſchalis, fuerunt Reges Siciliæ Rogerius & Bernardus fratres. & cum miſiſſet Paſchalis Archiepiſcopo Panormitano Pallium, & fidelitatis Iuramentum exigeret; offendit ea res Archiepiſcopum, & Reges, atque optimates Regni: dicebant enim rem eſſe nouam, & habere ſpeciem tyrannidis.* Quibus Calumniis reſpondet Paſchalis in d. *cap.* 4.

Equidem Imperatores Rom. à quibus Pontifices Romanos multa accepiſſe negare non poſſumus, his quibus partem quandam Maieſtatis imperialis deferre volebant, vſum coccinei Pallij & purpuræ dediſſe conſtat. Quam in rem elegantiſſima ſunt hæc verba Litterarum Impera-

Digitized by Google

toris Commodi ad Clodium Albinum, apud Capitolinum in Albino, *vt tibi inſigne aliquod Imperialis dignitatis accedat, habebis vtendi coccinei Pallij facultatem me præſente & ad me, & cùm mecum fueris; habiturus & purpuram, ſed ſine auro: quia ita & proauus meus Verus, qui puer vitâ functus eſt, ab Adriano, qui eum adoptauit, accepit.* Eâdem ratione & formâ, videntur Romani Pontifices dediſſe Pallium Archiepiſcopis, cùm quibus plenitudinem Pontificalis officij participare volebant.

Hic tamen vſus non fuit permiſſus paſſim, nec ſemper, & vbique; ſed certis & ſolemnibus diebus nominatim expreſſis in priuilegiis Eccleſiæ, in cuius gratiam Pallium datur, *can.* 17. *Synodi Conſtantinopolitanæ*, & *cap. vlt. hoc tit.*

Vnde quęſitum fuit, an poſſit Archiepiſcopus pro Defunctis cum Pallio celebrare; cum is honor habendus ſit Pallio, ſanctiſſimis cerimoniis, ad corpus B. Petri conſecrato; vt viuo Archiepiſcopo cui datum fuit, purum ſemper eſſe debeat, nec contagione mortualium funeſtari poſſit. *puram* enim *veſtem* Seruius in IV. Æneid. Virgilij, illo loco,

---- *date vulnera lymphis*,

in ſacris appellari, ait, *quę neque funeſta ſit, neque maculam habeat ex homine mortuo.* Et Tiberius apud Tacitum, libro I. Hiſtor. *Imperatorem auguratum, & vetuſtiſsimis cerimoniis præditum, feralia attrectare non debere.* Sic Flamini Diali fabam nec tangere, nec nominare licuit, quia à veteribus exiſtimabatur ad mortuos pertinere, vt docet Feſtus.

Sed ad quæſtionem propoſitam rectè Gloſſa reſpondet, id definiendum eſſe, ex priuilegio, quod in traditione Pallij dari ſolet.

Idem dicendum eſt de Loco. Nam quamuis regulariter Pallio vti liceat in Eccleſiis Prouinciæ; non extra Prouinciam, *cap.* 1. *cap.* 4. & *cap.* 6. *hoc tit.* vbi, quod ait, *vbicunque,* gloſſa rectè reſtringit & circumſcribit *Prouinciâ*, vt colligere eſt, ex antiquâ Decretali, in Collect. III.

Tamen ex priuilegio, extra Prouinciam Pallio vti licet, *cap.* 5. *hoc tit.* imò ſpeciali priuilegio Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi vſum Pallij quotidiani datum eſſe ſcribit Flodoardus, *lib.* III. Remenſis Hiſtoriæ, *cap.* 10.

Quibus adde, ex priuilegio, Epiſcopis Pallium aliquando datum fuiſſe, vt de Oſtienſi ſupra notaui: & ita Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus, de Pallio accepto à Summo Pontifice gloriatur; & hoc iure fretus, tentat Synodum Gallicanam, non potuiſſe de crimine Epiſcopi Pallium habentis cognoſcere, *in epiſt. ad Modoinum,* his verſibus,

Non ibi teſtis ineſt, iudex nec idoneus vllus,
Non aliquod crimen ipſe ego faſſus eram,
Eſto, forem faſſus, cuius cenſura valeret
Dedere Iudicij congrua fræna mihi?
Solius illud opus Romani Præſulis extat,
Cuius ego accepi pallia ſancta manu.

Non ſolùm autem Romanum Pontificem; ſed etiam Patriarchas, poſtquam ipſi à Romano Pon-

tifice Pallium acceperunt, Pallium dare poſſe conſtitutum eſt in Concilio generali ſub Innocentio III. celebrato, *cap. antiqua* 23. infra, *de Priuileg.* Patriarchæ enim, in ſuis Diœceſibus, id eſt, vniuerſitate Prouinciarum; exceptâ ſemper Rom. Sedis auctoritate, Summam poteſtatem obtinent. Et notatu dignum eſt, quod de Patriarchis lego, apud *auctorem* Libelli, *de Septem Ordinibus Eccleſiæ*, inter opera D. Hieronymi, tomo IV. *omnibus Patriarchis dari claues Regni cœlorum, quas geſtare ſolet Summus Pontifex in Inſignibus.*

Cæterùm de Pallij formâ, & myſteriis, vide *Onuphrium*, in interpretatione vocum obſcurarum Eccleſiaſticarum, in verbo *Pallium*; & Innocentium III. *lib. III. de myſteriis Miſſæ, cap.* 63.

Digitized by Google

AD TIT. IX.

DE RENVNCIATIONE,

DIXIT ſine auctoritate Superioris non permitti Tranſlationem : & occaſione raptâ nunc quærit, vtrùm quis poſſit ſine veniâ ſuperioris Eccleſiam dimittere : non vt tranſeat ad aliam, ſed vt abiuret omninò dignitatem Eccleſiaſticam, & renunciet iuri quod ei competit? Hoc enim ex Regulâ Iuris antiqui, de quâ *Iuſtinianus* in *l. ſi quis in conſcribendo*, C. *de Epiſc. & Cleric.* & *l. penult. C. de Pactis*, permiſſum videbatur. Et ita, hoc Iure, licet Electioni de ſe factæ renunciare, *cap. cum inter* 16. *ſupra, de Elect.* Sed tamen contra, vtróque Iure obtinuit, Abdicationem, Ceſſionem, vel Renunciationem dignitatis, ſine nutu & voluntate Superioris, nullius eſſe momenti : quod Papinianus reſpondet, *l. pen. ff. de off. Præſ. Legatus Cæſaris*, id eſt, *Præſes, vel Corrector Prouinciæ, abdicando ſe non amittit Imperium.* Abdicare, id eſt, dicere ſe nolle ampliùs eſſe Magiſtratum : vt abdicare ſe Tutelâ, id eſt, dicere ſe nolle ampliùs eſſe Tutorem; quod Tutori legitimo non permittitur, auctore *Vlpiano*, *Regul. tit. de Tutelis, ſi cap.* & ad *d. l. pen.* rectè *Accurſius* no-

Digitized by Google

414

tat, idem eſſe dicendum de Epiſcopo; vt ſine licentiâ Papæ non poſſit ſe abdicare Epiſcopatu, & vtitur in hanc rem, *can. Gonſaldus* XVII. *q.* 2. & *can. denique* 6. 4. 3. Idem de Defenſoribus Ciuitatum conſtitutum eſt in *l. vlt.* C. *de Defenſorib. Ciu.*

Nec obſtat Regula Iuris antiqui, quâ licet mihi renunciare iuri, *quod Lex mihi meâ causâ dedit*, vt loquitur *M. Tull. orat. III. in Verrem:* Sed aliud obtinet in Iure, quod mihi publicâ causâ datum eſt; in iure quod non pertinet ad ius priuatum, ſed ad Ius publicum: quâ ratione fretus Pontifex, in *cap. ſi diligenti, de Foro comp.* infra, abrogat dictam *l. ſi quis in conſcribendo.*

Licet autem renunciare Electioni; quia deſideratur conſenſus Electi, vt Eccleſiæ Electus adſtringatur, & per conſenſum ſpirituale, fœdus initum cenſeatur, *cap. vlt.* ſupra, *de Translat. cap. 6. de Elect. in* VI. At qui ſemel licitè renunciauit, non poteſt dignitatem vel beneficium repetere; niſi fortè iterùm canonicè eligatur, *cap. ex tranſmiſsâ* 3. *& cap. in præſentiâ 6. hoc tit.* Quâ de re extat *Iuonis Carnot. epiſt.* 158. *ad Vulgrinum Pariſienſem Archidiaconum.* Imò qui ſemel cedendi licentiam impetrauit, eâ impetratâ cogitur cedere, *cap.* 12. *hoc tit.*

Sed anxiè quæritur ab Interpretibus, an beneficium vel dignitatem amittat is, qui in manibus Aduocati, vel Vicedomini Eccleſiæ, vt in *d. can. Gonſaldus*, vel cuiuſlibet Laïci, vt in *cap.* 8. *hoc tit.* renunciauit?

Quidam exiſtimant, hunc amittere omne Ius,

fructuarij, neque ex operis ſuis, fructuario ſtipulatur, *l.* 25. §. *quæſtionis eſt*, ꝟ. *de Vſufructu.*

Tentemus ergo in Quæſtione propoſitâ, idem eſſe dicendum, quod Innocentio IV. placet, ad *cap. ad quæſtiones, de rerum permut.* nihil agere eum, qui in manibus Laïci renunciauit, d. *can. Gonſaldus*, & d. *can. denique*, & *cap. admonet*, *hoc tit.*

Non obſtat *d. cap.* 8. Quia qui in manibus Laïci renunciauerat, rurſus ab eodem Laïco Beneficium acceperat: & quia, contra Regulas Eccleſiaſticas, Laïcis, rerum Eccleſiaſticarum arbitrium omnino deferre videtur, meritò omni Iure quod ei competit, priuandus eſt.

Non obſtat quoque *d. cap. ex ore.* Quia, vt melior pars Interpretum rectè obſeruat, ſpecies eſt de Beneficio litigioſo; vt vel *verecundâ cogitatione, quâ quis lites exſecratur*, vt eleganter loquitur Iuriſconſultus in *l.* 4. §. 1. ꝟ. *de alienat. Iud. mut. cauſ. Iuri controuerſo*, rectè renunciaſſe videatur.

Sunt tamen qui exiſtimant, Renunciationem nullam, ratihabitione Superioris confirmari. quâ de re *P. Rebuffus*, in *tractatu, de Reſignatione expreſſâ, num.* 13. Quod non admitterem, niſi forſitan durante voluntate Renunciantis; quia generaliter verum non eſt ratihabitionem retrotrahi, *l. quid ergo* 12. *ff. de his qui not. inf. l. ſi vxor* 13. §. *ſi quis vxorem*, ꝟ. *ad L. Iul. de adult.* Quod & *D. Baſilius* probat, *epiſtolâ ad Amphilochium, cap.* 42. nec quis temerè præſumitur diſcedere velle à Beneficio, niſi ſolen-

nia, quæ in Renunciatione deſiderantur, perfecerit; *cap.* 5. & *cap. pen. hoc tit.* Sic, qui Literis à Sede Romanâ impetratis, ad præbendam vacaturam, rem omnem arbitrio Capituli committit, *ne per Literas videatur vexare Eccleſiam*, vt loquitur *cap. ad audientiam* 2. *de Reſcriptis*; quamuis de non petendo Beneficio Iuramentum interpoſitum fuerit, non videtur abiurare beneficium, *cap.* 2. 7. *&* 13. *hoc tit.* Et ſi Renunciatio permittenda eſt, ex certis & ſolennibus cauſis diligenter enumeratis in *cap.* 10. *hoc tit. in quibus omnibus*, inquit, *obſeruanda eſt cautela*, non video quid præſtare poſſit Renunciatio, quæ fit inconſulto eo, à quo diſcedendi licentiam, cum cauſæ cognitione, impetrare debet. Sed nónne ſufficit, ad probandum Renunciationem. Laïco factam nullam eſſe, quod dicitur in *can.* 4. *hoc tit. licèt Reſignatio talium facta Laïco, nullam obtineat firmitatem*?

Ad hæc notandum eſt, cauſam Renunciationis Iure antiquo fuiſſe probatam à Synodo Prouinciali Epiſcoporum, vt colligere licet ex *epiſtolâ* 3. *Concilij Epheſini, ad Venerabilem in Pamphyliâ Synodum*; ex *actu Synodico, de Renunciatione Theoduli, Epiſcopi Macræ*, relato ab *Harmenopulo, in Breuiario canonum, tit.* VIII, ex *Libello Renunciationis Heracleenſis Metropolitani*, *lib.* VI. *Iuris Orientalis*, *p.* 424. & ex *notatis Theodori Balſamonis, ad can.* 76. *Apoſtolorum*: vbi narrat, quod notandum, Renunciationem à Maximo Philippi Metropolitano ſub conditione factam, à

Synodo non fuiſſe admiſſam.

Sed deinde, cauſa probari cœpit coram Metropolitano, *d. can. denique.*

Et tandem Iure, quo maiores cauſæ ſunt ad Sedem Apoſtolicam referendæ, de quo & *Valafridus Strabo*, in elegantiſſimo *Libello, de Rebus Eccleſiaſticis, cap. vlt.* hæc poteſtas delata fuit Summo Pontifici, qui ſolus poteſt Renunciationes ſub conditione, & vt loquuntur, *in fauorem*, admittere, & omnem ſimoniæ maculam abſtergere.

FINIS.

FINE

Digitized by Google

1971

Digitized by Google